Ο

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΡΑΛΛΗΣ

ΟΜΙΛΕΙ ΕΚ ΤΟΥ ΤΑΦΟΥ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι. ΡΑΛΛΗ

ΑΘΗΝΑΙ

1947

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ, ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ι. ΡΑΛΛΗ

Ο
ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΡΑΛΛΗΣ
ΟΜΙΛΕΙ ΕΚ ΤΟΥ ΤΑΦΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ
1947

Ἀλλὰ Ζεὺς πάντων ἐφορᾷ τέλος ἐξαπίνης δὲ
ὥστε ἄνεμος νεφέλας διεσκέδασεν ἠρινός...
(Σόλωνος)

Ἀλλὰ Ζεὺς πάντων ἐφορᾷ τέλος, ἐξ ἀπίνης δὲ ὥστ' ἄνεμος νεφέλας διεσκέδασεν ἠρινός, ὅς ..... αἰθρίην δ' αὖθις ἔθηκεν ἰδεῖν· λάμπει δ' ἠελίοιο μένος κατὰ πίονα γαῖαν καλόν, ἀτὰρ νεφέων οὐδὲν ἔτ' ἔστιν ἰδεῖν.

(Σόλων)

Ἀλλὰ ὁ Ζεὺς ἐπιβλέπει τὸ τέλος πάντων, αἰφνιδίως δὲ ὁ ἐαρινὸς ἄνεμος διασκορπίζει τὰς νεφέλας, οὕτως ὥστε ἀποκαθίσταται πάλιν ἡ αἰθρία· λάμπει δὲ ἡ δύναμις τοῦ ἡλίου ἐπὶ τὴν καρποφόρον γῆν καὶ οὐδὲν ἐκ τῶν νεφῶν εἶναι πλέον ὁρατόν.

Τύποις: Ι. Γ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ, Βορέου 7, Τηλ. 24-040 — Ἀθῆναι

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὁ Πατήρ μου ἀποχωρῶν τῆς Ἀρχῆς τὴν 12ην Ὀκτωβρίου 1944, εὐτυχὴς διότι ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς εἶχεν εὕρῃ, μετὰ τόσας δοκιμασίας, τὴν ποθητὴν ὡς τότε ἤλπιζε γαλήνην, ἐδημοσίευσε εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως τὸ κάτωθι πρὸς τὸν Λαὸν διάγγελμά του :

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΑΟΝ

Τὴν 7ην Ἀπριλίου 1943 ἐθεώρησα ὅτι εἶχον ἐπιβεβλημένον καθῆκον νὰ καταλάβω τὴν Ἀρχήν, μὴ ὑπαρχούσης κυβερνήσεως καὶ συνεπῶς μὴ ὑφισταμένου οὐδενὸς δυναμένου νὰ ἀγωνίζηται ἔναντι τῶν ἀρχῶν κατοχῆς διὰ τὴν μείωσιν τῆς δυστυχίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Ἀπηύθυνα τότε διάγγελμα πρὸς τὸν Λαόν, πρὸς ὃν ἐξήγουν, ἐφ' ὅσον τοῦτο ἦτο ἐπιτετραμμένον ἐκ τῆς ὑπαρχούσης πραγματικῆς καταστάσεως, ἤτοι τῆς κατοχῆς τῆς Χώρας μας ὑπὸ τῆς Γερμανίας καὶ Ἰταλίας καὶ ἑλληνικωτάτων καὶ σπουδαιοτάτων τμημάτων τῆς Βορείου Ἑλλάδος, ἀναποσπάστως συνδεδεμένων μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ τοῦ αἵματος τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους ὑπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ, τοὺς λόγους δι' οὓς ἐθεώρησα καθῆκον ἱερὸν ἔναντι τῆς Πατρίδος νὰ πράξω τοῦτο.

Ὑπισχνούμην συνάμα ὅτι ἡ κυβέρνησίς μου θὰ περιέβαλε δι' ἀληθοῦς πατρικῆς στοργῆς ἅπαντας τοὺς πειθαρχοῦντας πολίτας εἰς τὴν δυσχερεστάτην προσπάθειαν τῆς κυβερνήσεως πρὸς παγίωσιν τῆς τάξεως καὶ βελτίωσιν τῶν βιωτικῶν συνθηκῶν τῶν Ἑλλήνων, τῆς δυστυχίας καὶ τῶν πόνων τῶν ὁποίων εἶχον, ὡς ἔλεγον, σαφεστάτην ἐπίγνωσιν.

Ὑπισχνούμην ἐπὶ πλέον πρὸς τοὺς δημοσίους

ὑπαλλήλους, ὡς ἀποτελοῦντας αὐτὴν ταύτην τὴν κρατικὴν μηχανὴν καὶ πρὸς τοὺς ἀναπήρους τῶν πολέμων, οἵτινες ὄντως εἶναι ἐθνικὸν κόσμημα, ὅτι δὲν θὰ ἐδίσταζον νὰ ὑποβάλω τὸ Κράτος εἰς πᾶσαν δυνατὴν θυσίαν πρὸς βελτίωσιν τῆς θέσεως αὐτῶν.

Τὰς ὑποσχέσεις μου αὐτάς, τήρησα ἀπαρεγκλίτως ἐν τῷ μέτρῳ τῶν δυνατοτήτων κυβερνήτου κατὰ τὸ διάστημα ξενικῆς κατοχῆς, πάντως ὅμως ὄχι κυβερνήτου τῆς κατοχῆς, διότι ποτὲ δὲν ἐδέχθην νὰ συγκροτήσω κυβέρνησιν τῆς κατοχῆς.

Ἐν τῷ διαγγέλματί μου ἐκείνῳ ἐξέφραζον τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Φυλή, διὰ τῆς διακρινούσης αὐτὴν συνέσεως καὶ φιλοπατρίας ἤθελεν ἐπιτύχη μίαν ἡμέραν νὰ ὁδηγήσῃ εἰς ὑπήνεμον λιμένα τὴν ἐθνικὴν κιβωτόν. Ἡ πρόρρησίς μου αὕτη, τὴν ὁποίαν πᾶς Ἕλλην γνωρίζων τὴν ἔνδοξον ἱστορίαν μας θὰ ἠδύνατο νὰ κάμῃ ἀσφαλῶς, εἰσῆλθε πλέον εἰς τὴν ὁδὸν τῆς πραγματοποιήσεως. Τὰ ζοφερὰ νέφη τῆς δουλείας ἤρχισαν νὰ διαλύωνται ὑπὸ τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου τῆς ἐλευθερίας.

Εὐτυχὴς διότι ὑπὸ αἰσίους οἰωνοὺς λήγει ἡ μαρτυρικὴ ἀποστολή μου καὶ μὲ ἥσυχον τὴν συνείδησιν ὅτι ἐξετέλεσα πιστῶς τὸ καθῆκον μου, ἐπανέρχομαι εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον, ἕτοιμος νὰ λογοδοτήσω ἐνώπιον παντὸς ἁρμοδίου.

ΙΩΑΝ. Δ. ΡΑΛΛΗΣ

Ἀθῆναι τῇ 12 Ὀκτωβρίου 1944

Ἡ ἐπιθυμία του ὅπως λογοδοτήσῃ πρὸς τὸν Λαόν, εἴτε ποινικῶς διὰ ἁρμοδίου δικαστηρίου εἴτε πολιτικῶς ἐνώπιον τοῦ Ἐκλογικοῦ Σώματος, δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ἐκπληρωθῇ, τῆς ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου δοσιλόγων διαδικασίας ἀποτελεσάσης παρωδίαν δίκης.

Κατὰ τὴν δίκην ταύτην τὸ δικαστήριον, συμφώνως μὲ τὰς ἐπιταγὰς τοῦ Νομοθετικοῦ τέρατος τοῦ ἰδόντος τὸ φῶς τῆς ἡμέρας χάρις εἰς τὸν Νικ. Κολυβᾶν, ὤφειλε, ἐξακριβῶνον τὴν ταυτότητα τοῦ

κατηγορουμένου καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐσχημάτισε Κυβέρνησιν διαρκούσης τῆς Κατοχῆς, νὰ τὸν καταδικάσῃ. Τοῦτο καὶ ἔπραξε καὶ δὲν ἠδυνήθη κἂν ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς νὰ λάβῃ γνῶσιν, λόγῳ τῶν ληφθέντων περιοριστικῶν μέτρων καὶ τῆς ὑπὸ τῶν ἐφημερίδων ἀναγραφῆς ἀτελεστάτων καὶ ἐν πολλοῖς παραποιημένων περιλήψεων, τῆς κατὰ τὴν δίκην ταύτην ἀπολογίας Του.

Σήμερον ὁπότε τὸ σῶμα του ἀναπαύεται ὑπὸ τὴν προσφιλῆ Του Ἀττικὴν γῆν, ἡ δὲ ψυχή Του ἀνέκτησε τὴν γαλήνην τῆς ἐν ζωῇ εὐόρκου ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος, θεωρῶ ἱεράν μου ὑποχρέωσιν νὰ φέρω εἰς τὴν δημοσιότητα τὴν ἐν ταῖς φυλακαῖς καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀπολογίας, γραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἰδίου λογοδοσίαν πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν.

Ἡ ἔκδοσις αὕτη ἔστω τὸ εἰς μνήμην τοῦ Πατρός μου πολιτικὸν μνημόσυνον.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι. ΡΑΛΛΗΣ

Ἀθῆναι τῇ 18 Δεκεμβρίου 1946

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Μετὰ τετράμηνον «ἀποδεικτικὴν» διαδικασίαν ὁ πατήρ μου εἶπε, τ' ἀκόλουθα τυπικῶς χαρακτηριζόμενα ὡς ἀπολογία, πράγματι ὅμως λεχθέντα ὅπως περιέλθουν εἰς γνῶσιν τοῦ μόνου ἁρμοδίου Κριτοῦ, τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

I

Τὸ συμφέρον μου καὶ ὡς πολιτικοῦ καὶ ὡς ἀνθρώπου μοὶ ἐπέβαλε νὰ μὴ φθείρω τὸ πολιτικόν μου κεφάλαιον

Ἐν τῷ δημοσίῳ βίῳ τῆς Χώρας μας ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων ἀναμιχθείς, ἀρχικῶς ἐμμέσως μόνον, ἵνα ἀνακουφίζω ἐν τῇ ἐπιτελέσει τοῦ πολιτικοῦ του ἔργου τὸν μακαρίτην πατέρα μου, βραδύτερον δὲ καὶ ἀμέσως, ἐκλεγεὶς τὸ πρῶτον ἐν ἡλικίᾳ 28 ἐτῶν ἐν ἔτει 1906 βουλευτὴς τῆς τότε ἐπαρχίας Μεγαρίδος, δύναμαι ὑπερηφάνως νὰ εἴπω ὅτι τὸν βίον μου ὅλον ἠνάλωσα εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ παριδὼν πάντοτε, καθ' ὃ πατρόθεν εἶχον λάβει παράδειγμα τὸ ἴδιον συμφέρον καὶ μόνον πόρον ζωῆς ἔχων τὴν τιμίαν δικηγορικήν μου ἐργασίαν. Διότι ἡ πατρικὴ περιουσία, καίτοι ἀρκούντως μεγάλη, εἶχεν ὁλόκληρος θυσιασθῇ εἰς τὸν βωμὸν τῶν Ἐθνικῶν τοῦ πατρός μου ἀγώνων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐπιστοποίησεν ὁ ἴδιος ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς εἰπὼν κατά τινα συνεδρίασιν τοῦ 1910: «ὁ υἱός μου δὲν δύναται νὰ ὑπολογίσῃ παρὰ μόνον ἐπὶ τῆς ἰδίας του ἐργασίας. Καυχῶμαι δὲ διότι οὐδεὶς τῶν δύο υἱῶν μου ἔλαβε ποτὲ ἔστω καὶ πεντάλεπτον ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου».

Ὁποία ὑπῆρξεν ἡ πολιτική μου δρᾶσις ἀπὸ τοῦ 1906 μέχρι σήμερον, ἄς εἴπουν οὐ μόνον οἱ συνεργάται μου, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ἐκ τῶν πολιτικῶν μου ἀντιπάλων, καὶ ὑπάρχουν εὐτυχῶς πολλοὶ τοιοῦτοι, οἵτινες δὲν ἐβάσισαν τὴν πολιτικήν των σταδιοδρομίαν ἐπὶ τῆς ταπεινῆς συκοφαντίας καὶ τῆς ἐπαισχύντου διαβολῆς, ἀλλ' ἐπὶ τῆς εἰς

ἐλευθέρους πολιτικοὺς ἀγῶνας εὐγενοῦς ἁμίλλης πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων. Μαρτυρεῖ ὅμως ὑπὲρ τοῦ πολιτικοῦ μου βίου πρωτίστως τὸ ὅτι οἱ συμπολῖται μου τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Ἀττικῆς, τῆς Βοιωτίας, ἐπὶ 40 ἔτη, πλὴν δύο ἐξαιρέσεων, μὲ ἐτίμησαν πάντοτε διὰ τῆς πανηγυρικῶς δοθείσης μοι ψήφου των καὶ τὸ ὅτι ἔν τε τῷ κοινοβουλίῳ καὶ τῇ ἐν γένει πολιτικῇ παλαίστρᾳ κατέλαβον θέσιν ἀρκούντως ἱκανοποιητικήν. Τὴν θέσιν δὲ ταύτην κατέλαβον διὰ τῆς ἐργασίας μου, διὰ τῶν ἀγώνων μου, εἰς ἀμοιβὴν τῶν πρὸς τὴν χώραν ὑπηρεσιῶν μου καὶ οὐχὶ κληρονομικῷ δικαίῳ ἢ χάριν παροχῆς δουλικῶν ὑπηρεσιῶν πρὸς τοὺς ἰσχυρούς, πρὸς οὓς οὐδέποτε ἐδίστασα μετὰ παρρησίας νὰ λέγω τὴν γνώμην μου, ἀδιαφορῶν ἐὰν ὡς ἐκ τούτου ἐγενόμην πολλάκις δυσάρεστος, ἔστιν δ' ὅτε καὶ ἀνεπιθύμητος.

Τοιαύτην λοιπὸν ἐν τῇ πολιτικῇ μου ζωῇ κατέχων θέσιν καὶ φέρων τὸν τιμητικώτατον τίτλον τοῦ Ἕλληνος πολιτικοῦ, οὐχὶ αὐθαιρέτως καὶ χαριστικῶς, ἀλλὰ συνεπείᾳ τῆς ἐπὶ τέσσαρας δεκαετηρίδας ὁμοιομόρφως ἐκδηλωθείσης βουλήσεως τῶν συμπολιτῶν μου, δὲν εἶχον ἀνάγκην, ἵνα ἀναδειχθῶ, νὰ γίνω πρωθυπουργὸς τὴν 7ην Ἀπριλίου 1943. Θὰ ἤμην ὄντως ἀνάξιος τῆς τοσάκις ἐκφρασθείσης μοι ἐμπιστοσύνης τοῦ λαοῦ, ἀνάξιος τῆς θέσεως ἣν κατεῖχον ἐν τῇ πολιτικῇ ἱεραρχίᾳ, ἀνάξιος τῶν ὑπάτων πολιτικῶν ἀξιωμάτων δι' ὧν πολλάκις εἶχον τιμηθῇ, ἐὰν πρὸς ἱκανοποίησιν μωρᾶς καὶ κούφου ματαιοδοξίας, ἐπεδίωκον νὰ λάβω τὸν τίτλον τοῦ πρωθυπουργοῦ κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἐχθρικῆς κατοχῆς, κατὰ τὴν κρισιμωτέραν δηλαδὴ καὶ δυστυχεστέραν καμπὴν τοῦ Ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου. Εὐκόλως μάλιστα δύναται πᾶς τις, πιστεύω νὰ κατανοήσῃ, ὅτι ἄριστα καὶ ἐγὼ ἐγνώριζον, ὅτι καὶ οἱ ἄλλοι πολιτικοὶ τῆς χώρας ἄνδρες, ὅτι δηλαδὴ τὸ συμφέρον μου καὶ ὡς πολιτικοῦ καὶ ὡς ἀνθρώπου μοὶ ἐπέβαλλε νὰ μὴ φθείρω τὸ πολιτικόν μου κεφάλαιον, οὐδὲ τὰς φυσικάς μου δυνάμεις εἰς τὸν ἄχαριν αὐτὸν καὶ χαλεπὸν ἀγῶνα, ἀναμένων τὴν

ὥραν καθ' ἣν θὰ ἠδυνάμην, κατὰ πολὺ ἀνετώτερον καὶ ἀσφαλέστερον τρόπον νὰ δρέψω τοὺς καρποὺς μακρῶν καὶ σκληρῶν πολιτικῶν ἀγώνων.

Ἐγνώριζον ὅσον ὀλίγοι ἴσως ὅτι εἰς τὸν τόπον μας ὅπου ἄφθονος φύεται ἡ δάφνη καὶ ὅπου αὕτη ἐλατρεύθη ὡς θεότης, ἄφθονος φύεται καὶ ἡ ἀκάνθη καὶ ἡ συκῆ. Ὅτι ἀκριβῶς ἐν τῇ χώρᾳ μας συκοφαντία ὠνομάσθη ἡ ἐνέργεια ἣν ὑπηγόρευσεν ἡ κακεντρέχεια καὶ ὁ φθόνος. Ὅτι οὐχὶ δάφνης στέφανος ἀλλὰ στέφανος ἀκανθῶν πλέον ἢ ἅπαξ ἐκόσμησε τῶν καλῶν τῆς πατρίδος τέκνων τὰ μέτωπα καὶ ὅτι μόνος καρπὸς τῶν ἐθνικῶν των ἀγώνων ὑπῆρξεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἡ ταπεινὴ δυσφήμησις καὶ ἡ βδελυρὰ διαβολή. Ἐγνώριζον ὅτι τὰ πολιτικὰ πάθη καὶ ἡ φιλοπρωτία πολλάκις ὡδήγησαν τὴν Ἑλλάδα μέχρι τοῦ χείλους τοῦ βαράθρου καὶ ὅτι τάχιστα θὰ εὑρίσκοντο ἄνθρωποι ποταποί, οἵτινες, ὑπ' αὐτῶν τῶν ταπεινῶν ἐλατηρίων ὠθούμενοι, ἀχαλινώτως θὰ ἐστρέφοντο κατ' ἐμοῦ. Καλῶς ἐγνώριζον καὶ τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν νεωτέραν ἱστορίαν μας. Δὲν ἠγνόουν τὴν τύχην τοῦ Ἀριστείδου, τοῦ Σωκράτους, τοῦ Φωκίωνος. Δὲν ἠγνόουν ὅτι ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ὁ Γεώργιος Καραϊσκάκης καὶ ἄλλοι ἄφθαστοι ἥρωες τοῦ 1821 εἶχον καταδικασθῇ εἰς τὴν ἐσχάτην τῶν ποινῶν ἐπὶ προδοσίᾳ τῆς Πατρίδος. Δὲν ἠγνόουν ὅτι ἅπαντες οἱ ἐκλιπόντες κοινοβουλευτικοὶ ἀρχηγοί, ἀληθῶς κοσμήματα τῆς ἀπὸ τοῦ 1863 πολιτικῆς μας ἱστορίας ἔδει νὰ κατέλθουν εἰς τὸν τάφον πρῶτον, ἵνα μόνον μετὰ θάνατον εὕρουν ἀναγνώρισιν τῆς ἀσπίλου ἐντιμότητός των καὶ τοῦ ὑψηλοῦ των πατριωτισμοῦ.

II

Τὸ πολιτεύεσθαι ὅμως ἐστὶ στρατεύεσθαι καὶ εἰς εὐτυχεῖς καὶ εἰς ἀτυχεῖς στιγμάς.

Ἀλλ' ἐνῷ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ἐγνώριζον, ἐξ ἄλλου ἐπρέσβευον, πρεσβεύω καὶ θὰ ἐξακολουθῶ ἐφ' ὅσον

ζῶ νὰ πρεσβεύω ὅτι τὸ πολιτεύεσθαι ἐστὶ στρατεύεσθαι. Ὅτι ὁ ἀληθὴς πολιτικὸς ἀνὴρ κατ' οὐδὲν διαφέρει τοῦ εὐσυνειδήτου στρατιώτου. Ὅτι ὅπως ὁ στρατιώτης ὑποχρεοῦται νὰ μάχηται ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐὰν ἡ ἔκβασις τῆς μάχης προμηνύεται δυσμενής, οὕτω καὶ ὁ πολιτικὸς ὀφείλει νὰ ἀγωνίζεται ὑπὲρ τῶν συμπολιτῶν του καὶ ὅταν ἀκόμη γνωρίζει ὅτι ὁ ἀγὼν εἰς ὃν ἀποδύεται θέλει εἶναι δι' αὐτὸν ἀτυχής. Ὅτι ὁ πολιτικὸς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ λέγῃ ὅτι ἐπειδὴ αἱ περιστάσεις εἶναι δειναὶ δὲν θέλει νὰ ἐπωμισθῇ τὰς εὐθύνας τῆς ἐξουσίας καὶ ὅτι ἀναμένει εὐνοϊκωτέρας καὶ συμφερωτέρας εἰς αὐτὸν περιστάσεις. Ὅτι πολιτικὸς οὕτω σκεπτόμενος καὶ πράττων κατ'οὐδὲν διαφέρει στρατηγοῦ εὐχαρίστως δεχθέντος τὰς ἀπολαυὰς καὶ τὰς τιμὰς τοῦ βαθμοῦ του ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀρνουμένου νὰ ἐκτελέσῃ τὸ καθῆκον του ἐν πολέμῳ ἢ κυβερνήτου πλοίου δεχομένου τὴν κυβέρνησιν πλοίου ἐν ὥρᾳ γαλήνης, ἐγκαταλείποντος δὲ τὸ πηδάλιον εἰς χεῖρας τοῦ πρώτου τυχόντος ὅταν ἐνσκύψῃ τρικυμία.

Ἐπίστευον καὶ πιστεύω ὅτι ὁ ἀληθὴς πολιτικὸς ἀνὴρ ἀποτελεῖ μέγα ὄντως πολιτικὸν κεφάλαιον, ἀλλ' ὅτι τὸ κεφάλαιον τοῦτο δὲν εἶναι ἴδιον του κτῆμα, ἀλλὰ κτῆμα τοῦ εἰς τὸν σχηματισμόν του συντελέσαντος λαοῦ, μὴ ὢν ἢ ἁπλοῦς διαχειριστὴς τοῦ εἰρημένου κεφαλαίου ὑποχρεούμενος δὲ νὰ τὸ διαθέτῃ ὁλόκληρον ὑπὲρ τῶν ἐντολέων του, ὁσάκις φρονεῖ ὅτι τούτων τὸ συμφέρον ἀξιοῖ τὴν θυσίαν ταύτην.

Ὑπὸ τοιούτων σκέψεων καὶ ἰδεῶν ἐμφορούμενος κύριοι Δικασταί, καὶ συμμεριζόμενος ἀπολύτως τὴν γνώμην τοῦ ἱστορικοῦ μας τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους [1] καθ' ἣν: «τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν καθῆκον εἶναι καὶ τὸ περὶ τοῦ μέλλοντος ἐργάζεσθαι πρώτιστον ὅμως καθῆκον εἶναι τὸ σώζειν τὰ παρόντα, οἱ δὲ μὴ ἐπαρκοῦντες εἰς τοῦτο παραβαίνουσι βεβαίως τὴν κυ-

---

[1] Παπαρηγοπούλου, Καρολίδου, ἔκδοσις 6η, τόμος Ε', μέρος Α'. σελὶς 141.

ριωτάτην αὐτῶν ἐντολήν», εὐκόλως δύνασθε νὰ ἐννοήσητε ὅτι θὰ ἤμην ἔνοχος ἀπάτης ἔναντι τοῦ λαοῦ ἐάν, ἀντὶ τῶν ὑπ' ἐμοῦ πάντοτε ὑποστηριχθεισῶν ἀντιλήψεων, ἠκολούθουν γνώμας καὶ πεποιθήσεις ἀντιθέτους, ἐκείνας δηλαδὴ ἃς πρεσβεύουσιν ἄνδρες πολιτικοί, πρὸς οὓς πάντοτε ἀντετάχθην ἀκριβῶς ἕνεκα τῆς μεταξὺ ἐμοῦ καὶ αὐτῶν τοιαύτης βασικῆς διαφορᾶς ἀντιλήψεων ὡς πρὸς τὸ καθῆκον τοῦ πολιτικοῦ. Διότι, ἐὰν οὕτω ἐνήργουν, οὐ μόνον ἐμαυτὸν θὰ ἀπηρνούμην, ἀλλὰ θὰ ἀπεδείκνυον προσέτι ὅτι πᾶν ὅ,τι ἐπὶ δεκαετηρίδας ὅλας ἔλεγον πρὸς τοὺς ἐκλογεῖς μου καταπολεμῶν τοὺς ἀντιπάλους μου καὶ προσελκύων τὰς ψήφους τῶν συμπολιτῶν μου, οὐδὲν ἕτερον ἦτο ἢ ψεῦδος καὶ δόλος ἵνα, ἐξαπατῶν αὐτοὺς τυγχάνω τῶν τιμῶν τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Ἔθνους.

Ἀλλὰ τοιαύτης ποταπότητος εἶμαι ἀνάξιος, κύριοι δικασταί, καὶ διὰ τοῦτο οὐδαμῶς οὔτε ἐξεπλάγην, οὔτε παντάπασιν εἰς τὰς πεποιθήσεις μου ἐκλονίσθην, ὅταν ἤκουσα τοὺς ὑπὸ τῆς κατηγορούσης ἀρχῆς, ὡς μάρτυρας κληθέντας πολιτικοὺς ἀντιπάλους μου, ἄντικρυς ἀντιθέτους ἐκθέσαντας γνώμας.

Τὴν θεωρίαν τῆς ἐγωϊστικῆς πολιτικῆς σκοπιμότητος δὲν ἤκουσα διὰ πρώτην φορὰν ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ ὑποστηριζομένην. Ἐπὶ ἔτη μακρὰ ἤκουσα ταύτην διατυπουμένην καὶ ἐν ἄλλαις ἁρμοδιωτέραις πρὸς τοῦτο συνεδριάσεις καὶ ἐπὶ ἔτη μακρὰ ἐν τοῖς ρηθείσοις συνεδρίοις κατ' αὐτῆς ἀντετάχθην καὶ αὐτὴν ἐπολέμησα.

Οὔτε λοιπὸν ἡ ὄντως αὐθορμήτων(!) χειροκροτημάτων τυχοῦσα περιαυτολογία τοῦ κ. Παπανδρέου, οὔτε ἡ χαριεστάτη ἀπαγγελία τοῦ κ. Μυλωνᾶ, οὔτε τοῦ κ. Κανελλοπούλου αἱ ταλαντευόμεναι γνῶμαι, οὔτε τοῦ κατὰ τὰ ἄλλα ἀγαπητοῦ μου κ. Τσάτσου αἱ καλοπίστως ἐκτεθεῖσαι, ἐσφαλμέναι κατ' ἐμὲ γνῶμαι, οὔτε τοῦ κ. Κύρκου ἡ ἐπιδέξιος καὶ ἀριστερίζουσα κατάθεσις, οὔτε τοῦ καθηγητοῦ κ. Τριανταφυλλοπούλου αἱ σύμφωνοι πρὸς τὸ πρόσφατον παρελθόν του σκέψεις καὶ ἀντιλήψεις, οὔτε τοῦ κ. Ταμπακοπούλου ἡ εὔγλωττος μυθολογία, ἦτο δυνατὸν

νὰ μὲ παρενοχλήσουν. Ἄλλως τε πρόκειται, ὡς πασιφανὲς τυγχάνει ὄν, οὐχὶ περὶ βεβαιώσεως πραγματικῶν γεγονότων, ἀλλὰ περὶ γνωμῶν τῶν μαρτύρων, αἱ γνῶμαι δὲ τοῦ μάρτυρος δὲν δύνανται ποτὲ νὰ θεωρηθῶσιν ὅτι ἀποτελοῦσι στοιχεῖα τῆς ἀποδεικτικῆς διαδικασίας, ὡς ἄλλωστε λίαν ὀρθῶς, πλέον ἢ ἅπαξ, σαφῶς διεκήρυξεν ἀπὸ τῆς ἕδρας αὐτοῦ ὁ ἔντιμος κ. Πρόεδρος τοῦ Δικαστηρίου. Μοὶ ἐπιβάλλεται ὅμως ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ νὰ ἐκφράσω τὰς ζωηράς μου εὐχαριστίας εἰς τὸν πάντοτε ἀντίπαλόν μου ἀλλ' ἐξόχου καλῆς πίστεως ἄνδρα, τὸν σεβαστὸν πρόεδρον κ. Σοφούλην, βεβαιώσαντα ὅτι ἐθνικῶς κατὰ τὴν πρωθυπουργίαν μου ἐπολιτεύθην.

III

Δὲν ὑπῆρξαν Κουΐσλιγκ Κυβερνῆται εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ Κυβέρνησίς μου δὲν ἐβοήθησε τοὺς ἐχθρούς, ἐβοήθησε μόνον τοὺς Ἕλληνας πολίτας.

Ἀλλ' ὁ κ. Παπανδρέου, ὁ κ. Κανελλόπουλος, ὁ κ. Τσάτσος, ἐβεβαίωσαν ὅτι δεχθέντες νὰ σχηματίσωμεν κυβέρνησιν χωρὶς νὰ ἔχωμεν δόλον, τὸ μὲν ἐζημιώσαμεν τὴν Χώραν μας κατὰ τὸ ὅτι παρήχθη παρὰ τοῖς συμμάχοις ἡ ἐντύπωσις ὅτι ὑπάρχουν ἐν Ἑλλάδι πολιτικοὶ ἄνδρες γερμανόφιλοι, τὸ δ' ὅτι ὁ σχηματισμὸς τῆς κυβερνήσεως διηυκόλυνε τὸ ἔργον τῶν ἐχθρῶν ἐνταῦθα.

Ὡς καὶ κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν μαρτύρων αὐτῶν διὰ τῶν ἐρωτήσεών μου ἐπιστοποιήθη, ἡ παρὰ τῇ συμμαχικῇ κοινῇ γνώμῃ σχηματισθεῖσα ψευδὴς ἐντύπωσις περὶ τοῦ ὅτι ὑπῆρχον ἐν Ἑλλάδι Κουΐσλιγκς πολιτικοὶ ἢ καὶ πολιτικοὶ προδόται, δὲν ἐσχηματίσθη, κύριοι δικασταί, αὐτομάτως καὶ τυχαίως. Πρόκειται περὶ ἐντυπώσεως τὴν ὁποίαν μία ἀθλία προπαγάνδα Ἑλλήνων ὑπανθρώπων, πράγματι συμμαχησάντων μετὰ τῶν προαιωνίων τῆς Ἑλλά-

δος ἐχθρῶν, ἵνα συντρίψουν τὰ ἐθνικὰ συμφέροντα, ἐδημιούργησεν. Ἀλλ' ἡ ἐντύπωσις αὕτη θὰ ἦτο εὔκολον νὰ διασκεδασθῇ ἐὰν οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες οἱ ὁποῖοι εὑρίσκοντο ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, ἀντὶ νὰ τὴν ὑποδαυλίσουν, ὡς ἀτυχῶς ἔπραξαν ἐκ μικροπολιτικῶν ὑπολογισμῶν, προέβαινον, καθ' ὃ εἶχον ἐπιτακτικὸν καθῆκον, εἰς διάψευσιν τῶν ἀτίμων αὐτῶν φημῶν. Εὐτυχῶς ὅμως δὲν συσκοτίζεται διὰ παντὸς ἡ ἀλήθεια καὶ ἦλθεν ἡ ὥρα καθ' ἣν ὁ καταυγάζων ἥλιος τῆς ἀληθείας διέλυσε τὰ μαῦρα καὶ σκοτεινὰ τοῦ ψεύδους καὶ τῆς ἀπάτης νέφη καὶ οὕτω ἠδυνήθησαν οἱ μεγάλοι φίλοι τῆς Ἑλλάδος, μὲ τὴν χαρακτηρίζουσαν τὴν φυλήν των είλικρίνειαν νὰ διακηρύξουν διὰ τοῦ στόματος τοῦ κ. Τσῶρτσιλ ἐν αὐτῇ τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων, ὅτι «ὡς πρὸς τὴν ἐν Ἑλλάδι κατάστασιν ἡ κοινὴ γνώμη τῶν συμμάχων ἦτο ψευδῶς πληροφορημένη».

Κατὰ ποῖον παρακαλῶ ἠθικὸν κανόνα οἱ χονδροειδεῖς πληροφοριοδόται ἢ οἱ συνυπεύθυνοι αὐτῶν δύνανται νὰ ρίπτουν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν ἡμῶν τὰς χονδροειδεῖς αὐτὰς πληροφορίας ;

Ὄχι, κύριοι δικασταί, μυριάκις ὄχι. Οὔτε προδόται τῶν ἐθνικῶν ἢ τῶν συμμαχικῶν συμφερόντων πολιτικοὶ ἢ στρατιωτικοὶ τῆς πρώτης γραμμῆς ὑπῆρξαν ἐν Ἑλλάδι, οὔτε Κουΐσλιγκς, οὔτε κἂν καλῆς πίστεως ἀντίθετοι τῆς ἀκολουθηθείσης γενικῆς πολιτικῆς. Καὶ ἂν ὑπάρχουν πολιτικοὶ ὑποστηρίζοντες ὅτι διεπράχθησαν ὡρισμένα σφάλματα καὶ οὗτοι ἀκόμη οὐδέποτε ἰσχυρίσθησαν τοῦτο ὡς πρὸς τὴν κατευθυντηρίαν γραμμήν, ὡς πρὸς τὴν ὁποίαν οὐδὲ εἷς ὑπάρχει διαφωνῶν ἐθνικιστὴς Ἕλλην.

Urbi et orbi ἂς τὸ διακηρύξωμεν ὅλοι ὁμοῦ, τοῦτο ἀξιοῖ ἡ ἀλήθεια. Τοῦτο κελεύει καὶ τῆς Πατρίδος τὸ συμφέρον τὸ ἱερόν.

Δευτέρα κατηγορία καθ' ἡμῶν διατυπωθεῖσα ὑπὸ τῶν ἄνω ὀνομασθέντων μαρτύρων τῆς κατηγορίας εἶναι ὅτι ἐβοηθήσαμεν διὰ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς κυβερνήσεως τοὺς ἐχθροὺς τῆς Ἑλάδος.

Περίεργον εἶναι ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ μάρτυρες καὶ ὅλοι

οἱ ἄλλοι ὅσοι κατὰ τοῦ σχηματισμοῦ ἐπὶ κατοχῆς κυβερνήσεως ὡμίλησαν ἢ ὁμιλοῦν, ἐδέχθησαν ἢ ὅτι ἦτο ἀπαραίτητος ἡ ὕπαρξις ἐνταῦθα προϊσταμένων τῆς διοικήσεως ἀπαρτιζόντων διοικοῦσαν τὸ Κράτος ἐπιτροπὴν ἢ ὅτι ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ κυβέρνησις ὑπὸ τὸν Μακαριώτατον Μητροπολίτην ἢ νὰ ἐγκαταλειφθοῦν τὰ πάντα εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν. Ἡ ποικιλία αὕτη γνωμῶν καὶ μόνη, ἀποδεικνύει τὸ σαθρὸν τῆς σχετικῆς κατηγορίας.

Ἀλλὰ τὸ κράτος, κύριοι δικασταί, δὲν παύει ὑπάρχον καὶ μετὰ τὴν κατοχήν, ἀποτελοῦσαν ἄλλως τε καθ' ὁμόφωνον διεθνῆ γνώμην, προσωρινὴν ὅλως κατάστασιν, ἀφοῦ ἐξακολουθοῦν ὑπάρχοντα ἐν αὐτῷ τὰ ἀποτελοῦντα αὐτὸ ἄτομα τὰ ὁποῖα δὲν χάνουν τὸ δικαίωμα τῆς ζωῆς, ὡς ἀποδεικνύεται καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς συνθήκης τῆς Χάγης. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἠκούσθη ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ παρὰ σοβαροφανῶν τινων κυρίων ὑποστηριζόμενον ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀποθάνῃ μία γενεὰ καὶ ὅτι τοῦτο δὲν θὰ εἶχε μεγάλην σημασίαν, ἀλλ' εἰς αὐτοὺς δὲν νομίζω ὅτι ἐμπρέπει ἀπάντησίς τις, ἀφοῦ ὑποθέτω ὅτι δὲν ὑπάρχει Ἕλλην φανταζόμενος ὅτι οὗτοι, οἱ ὁποῖοι δὲν θὰ ἀπέθνησκον διότι εὐτυχῶς εἶχον καταφύγει εἰς τὸ ἐξωτερικόν, εἶναι οἱ καταλληλότεροι διὰ τὴν ἀναπαραγωγὴν τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, ἢ ὅτι δύνανται νὰ μεταβληθοῦν εἰς νέους Δευκαλίονας καὶ νὰ ρίπτουν ὄπισθέν των τὸν λίθον, ὅστις φαίνεται ὅτι κατέλαβε τὴν θέσιν τῆς καρδίας των.

Ἔχον ὅθεν τὸ κατὰ τὴν κατοχὴν ὑπάρχον κράτος τὸ δικαίωμα καὶ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ζῇ, ἔχει ἀνάγκην νόμων, διαταγμάτων, πιστώσεων, πράξεων, ἑνὶ λόγῳ ἁπάντων ἐκείνων τῶν μέσων, δι' ὧν ἓν Κράτος δύναται νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν διαβίωσιν τῶν ἀποτελούντων αὐτὸ πολιτῶν, τῶν ἐν αὐτῷ οἰκούντων καὶ ζώντων.

Λοιπὸν αὐτὰ ὅλα ποῖος θὰ τὰ ἔκαμνε; Ἡ Ἐπιτροπὴ ἡ διοικοῦσα; Καὶ κατὰ τί τότε ἡ διοικοῦσα αὕτη ἐπιτροπὴ θὰ διέφερε Κυβερνήσεως; Ἰδοὺ λοιπὸν ὅτι ἀποδεικνύεται ὅτι οἱ ταῦτα λέγοντες καταφεύγουν εἰς βυζαντινὰς συζητήσεις ἀναξίας ἀνασκευῆς.

Ἠκούσθη ἀκόμη: Ἔπρεπε νὰ σχηματίσουν κυβέρνησιν ἀνώτεροι δημόσιοι ὑπάλληλοι ὑπὸ τὸν Μακαριώτατον Μητροπολίτην. Καὶ διατί; Διατί ἔπρεπεν εἰς τοὺς ὤμους τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων νὰ ἐπιπέσῃ τό, μέχρις ἀβαστάκτου, βαρὺ αὐτὸ φορτίον; Διατί ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι εἶναι ἁρμοδιώτεροι τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν νὰ ἐργάζωνται ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ὡς κυβέρνησις αὐτοῦ; Διατί δὲν θὰ ἐξετίθεντο καὶ αὐτοὶ εἰς τὰς κατηγορίας εἰς ἃς ἐξετέθημεν καὶ ἡμεῖς οἱ ὁποῖοι ἐν τούτοις εἴμεθα περιβεβλημένοι ἐπιπροσθέτως ὑπὸ τοῦ κύρους τοῦ τεκμηρίου τῆς πολιτικῆς ἐκπροσωπήσεως μικρᾶς ἢ μεγάλης μερίδος τοῦ λαοῦ; Δὲν προδίδει ἐσχάτην λιποψυχίαν τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τοιοῦτος ἰσχυρισμός! Δὲν προδίδει τοὐλάχιστον ἀσυγχώρητον ἐγωϊσμὸν ἢ κατακριτέαν καιροσκοπίαν; Διατί ἐπεβάλλετο ὁ Μακαριώτατος καὶ οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι νὰ προτάσσουν τὰ στήθη των ἔναντι τῶν ἐπιδραμόντων ἐχθρῶν, οἱ δὲ δημόσιοι ἄνδρες νὰ ζῶσιν ἀσφαλῶς εἰς τὰς κρύπτας των; Ἔπειτα διατὶ λησμονοῦμεν τὸ τοῦ Εὐαγγελίου; «Τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ καὶ τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι;»

IV

Ἡ θεωρία περὶ μὴ σχηματισμοῦ Κυβερνήσεως. Τί ἐσώθη χάρις εἰς τὰς Κυβερνήσεις αὐτάς; Τί θὰ ἀπέμενεν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἄνευ αὐτῶν;

Ἄλλοι εἶπον: Ἂς μὴν ἐσχηματίζετο οὐδεμία Κυβέρνησις. Ἐκ τῆς συνθήκης τῆς Χάγης αἱ ἀρχαὶ κατοχῆς ὑποχρεοῦνται νὰ φροντίζουν διὰ τὸν λαόν, τὸν εὑρισκόμενον εἰς τὴν κατεχομένην χώραν καὶ θὰ ἐφρόντιζον συνεπῶς οἱ ἐχθροί μας διὰ τὴν διαβίωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Μήπως δὲν ἔγινε τοῦτο καὶ ἀλλαχοῦ; Μήπως δὲν ἔγινεν εἰς τὸ Βέλγιον, εἰς τὴν Ὀλλανδίαν ἐπὶ παραδείγματι;

Ἀλλ' οἱ ταῦτα εἰπόντες ἐλησμόνησαν ὅτι αἱ βελγικαὶ ὀλλανδικαὶ συνθῆκαι εἶναι ἐντελῶς διάφοροι τῶν ἰδικῶν

μας καὶ ὅτι ἐδῶ ὑπῆρχε, τυπικῶς μὲν διπλῆ κατοχή, οὐσιαστικῶς δὲ τριπλῆ τοιαύτη. Ὑπῆρχον οἱ Ἰταλοί, οἱ Γερμανοί, οἱ Βούλγαροι. Ἔπειτα διατὶ τὰ πράγματα θὰ ἦσαν καλλίτερα ἐάν, μὴ σχηματιζομένης Κυβερνήσεως, ἀνελάμβανον εἰς χεῖρας των διά τινος Κομμισαρίου αἱ ἀρχαὶ κατοχῆς τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας μας; Δὲν ἔχομεν ἆρά γε τὸ παράδειγμα τῶν Ἰονίων Νήσων καὶ τῆς δυστυχίας των, ὡς κατέθεσεν ὁ μάρτυς κ. Ἰωάννης Θεοτόκης, ἐκεῖ ὅπου δὲν ἐξετείνετο ἡ δικαιοδοσία τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ ὅπου οἱ Ἰταλοί, ἐνεργοῦντες ἐλευθέρως, κατέστησαν τὸν βίον τῶν ἀτυχῶν κατοίκων κυριολεκτικῶς ἀβίωτον καὶ οὐδαμῶς δυνάμενον νὰ συγκριθῇ πρὸς τὸν βίον τῶν πολιτῶν τῶν διαβιούντων εἰς τὴν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως Ἑλλάδα; [1]

Θὰ ἦτο εὐτυχέστερος ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς ἐὰν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν κατακτητῶν δὲν ὑπῆρχεν, ἐν εἴδει κυματοθραύστου, κυβέρνησις ἑλληνικὴ γνωρίζουσα τὴν δυστυχίαν αὐτοῦ καὶ τὰς ἀνάγκας του, συμμεριζομένη τοὺς πόνους καὶ τοὺς κινδύνους του; Θὰ ἦτο ἆρά γε εὐτυχέστερος ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἐὰν ἐδέχετο ἀπ' εὐθείας, χωρὶς τὴν παρέμβασιν ἑνὸς εἴδους προφυλακτῆρος, ἀλλὰ προφυλακτῆρος ἐξ ἀνθρώπων ὡς αὐτὸς πασχόντων, ὡς αὐτὸς σκεπτομένων, τὸ ἀφόρητον βάρος τριπλοῦ ἐχθρικοῦ πέλματος ἐπὶ τοῦ στήθους του; Θὰ ἐξυπηρετεῖτο πληρέστερον τὸ συμφέρον τῆς χώρας καὶ τοῦ λαοῦ ἐὰν αἱ ἐχθρικαὶ πρὸς ἡμᾶς διακείμεναι στρατιαί, δι' ἀντιπροσώπου τῶν ἡγητόρων των, ἀπεφάσιζον ἐπὶ ὅλων τῶν ζητημάτων τῶν ἀφορώντων τὸν λαόν μας καὶ τὰ συμφέροντα αὐτοῦ, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ οὐδεὶς δυνάμενος νὰ συνηγορήσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ, ἢ τουλάχιστον ἐγκύρως νὰ διαμαρτυρηθῇ διὰ τὰ κατ' αὐτοῦ λαμβάνοντα χώραν; Ἢ τάχα ἡ ἔλλειψις ἑλληνικῆς κυβερνήσεως θὰ ἐπλήρου δέους τὰς ψυχὰς τῶν ἐχθρικῶν στρατευμάτων; Ἢ θὰ ἐγνώριζον οἱ ἐχθροὶ καλλίτερον

---

[1] Ὅρα: Μέρος Γ' ἔκθεσιν Νομάρχου Κερκύρας διὰ σχολεῖα ὑπὸ στοιχεῖον 1.

τὰς ἀνάγκας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τὰ μέσα ἐπουλώσεως τῶν χαινόντων τραυμάτων ἢ πολιτικὸς ἀνήρ, ὁ ὁποῖος σαφῆ πάντων τούτων εἶχε γνῶσιν, ἀφοῦ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἐπὶ τέλους ἐγεννήθη, ἠνδρώθη καὶ ἐπὶ ἥμισυ περίπου αἰῶνα ὑπῆρξεν ἐκλεκτὸς αὐτοῦ τοῦ λαοῦ;

Ἐὰν ἐκ τοῦ λόγου ὅτι ἤμην ἀρχηγὸς τῆς κυβερνήσεως κατώρθωσα νὰ ἁρπάσω ἀπὸ τοὺς ὄνυχας τῶν ἐκτελεστικῶν ἐχθρικῶν ἀποσπασμάτων ἕλληνάς τινας—βεβαιῶ δὲ ὅτι τοιούτους ἔσωσα πλείστους ὅσους καὶ θὰ εἶχον πρόχειρα τὰ μέσα τῆς ἀποδείξεως, ἐὰν δὲν μὲ ἐστέρει τῆς δυνατότητος αὐτῆς ἡ πρωτάκουστος διαδικασία, ἣν ἐπέβαλλον πρωτοφανεῖς εἰς ἀσέβειαν πρὸς τὰς ἀρχὰς τὰς διεπούσας πᾶσαν πεπολιτισμένην χώραν συντακτικαὶ πράξεις — καὶ μόνον ὁ λόγος οὗτος δὲν εἶναι ἐπαρκὴς διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὸν ὑπ' ἐμοῦ σχηματισμὸν τῆς κυβερνήσεως;[1]

Ἐὰν τῇ μερίμνῃ ἐμοῦ καὶ διὰ τοῦ κύρους τῆς θέσεώς μου ἠδυνήθησαν Ἕλληνες τινὲς νὰ ἐπανακτήσουν τὴν ἐλευθερίαν των, ἄλλοι νὰ μὴν ἀπαχθοῦν ὡς ὅμηροι ἢ αἰχμάλωτοι πολέμου καὶ νὰ τύχουν ἐν γένει ἐπιεικεστέρας μεταχειρίσεως, τοῦτο ὑπῆρξε κακὸν καὶ ἐπιζήμιον διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ ὠφέλησε τοὺς ἐχθροὺς αὐτῆς;

Ἐὰν διὰ τῶν ἐνεργειῶν μου ὡς πρωθυπουργοῦ ἀπεφεύχθη ὁ κίνδυνος, ὁ ἐπανειλημμένως ἐπαπειλήσας τοὺς ἀξιωματικούς μας, οἱ ὁποῖοι εἶχον παραμείνει ἐντὸς τοῦ Κράτους —ἦσαν δ' οὗτοι τὰ 3/4 τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ αὐτῶν — νὰ συρθοῦν εἰς στρατόπεδα συγκεντρώσεως, τοῦτο ὑπῆρξεν ὀλέθριον διὰ τοὺς Ἕλληνας καὶ δι' αὐτοῦ ἐβοηθήθησαν οἱ ἐχθροί μας;

Ἐὰν ἀφειδῶς διὰ παντείων τρόπων, ἰδίᾳ δὲ διὰ τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἐπετεύχθη νὰ χορηγηθοῦν βοηθήματα τόσον εἰς τὰς ἐνταῦθα οἰκογενείας τῶν ἀναχωρησάντων στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν ὅσον καὶ εἰς κρατουμένους κλπ. διότι τοῦτο ἀπεφάσισα ἐγὼ ὡς πρωθυπουργός, τοῦτο

---

[1] Ὅρα: Μέρος Γ'. Ἔγγραφα ὑπὸ στοιχεῖον 2

ἐγένετο χάριν ἐνισχύσεως τῶν ἀρχῶν κατοχῆς καὶ τῶν στρατιῶν των ; [1]

Ἐὰν ἐλήφθη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεώς μου φροντὶς διὰ τὴν δικαιοτέραν ἀναπροσαρμογὴν τοῦ μισθοῦ τῶν δημοσίων καὶ τῶν ἰδιωτικῶν ὑπαλλήλων ἐν γένει, ὡς καὶ τῶν ἡμερομισθίων καὶ τῶν συντάξεων καὶ οὕτω μυριάδες Ἕλληνες ἠδυνήθησαν νὰ ἀποφύγωσι τὸν ἐκ πείνης καὶ δυστυχίας θάνατον ;

Ἐὰν ὑπῆρξε κρατικὴ ἀντίληψις καὶ πρόνοια, ἐὰν παρεσχέθησαν εἰς πυροπλήκτους, εἰς βομβοβλήκτους, εἰς πρόσφυγας φεύγοντας μακρὰν τῶν κατεστραμμένων χωρίων των, ὅσον δυνατὸν μεγαλειτέρα βοήθεια ; [2]

Ἐὰν διά 1967 νόμων ἐλύθησαν ζωτικὰ διὰ τοὺς Ἕλληνας ἀστοὺς καὶ ἀγρότας ζητήματα, ἐάν.....ἐάν....ἐάν.... Τί λοιπόν, ὅλα αὐτὰ ἐγένοντο χάριν τῶν κατακτητῶν καὶ ἐπὶ βλάβῃ καὶ καταστροφῇ τῆς Ἑλλάδος ;

Ἐὰν διὰ τὰς ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ βουλγαρικὰς ὠμότητας καὶ τὴν ἀπαισίαν Βουλγαρικὴν προπαγάνδαν, ἐὰν διὰ τὰς ἐν Ἠπείρῳ ἀλβανικὰς ἀγριότητας καὶ τὴν ἀλβανοϊταλικὴν προπαγάνδαν, δὲν ἀντετάσσωμεν συνεχῶς τὰς ζωηροτάτας ἡμῶν διαμαρτυρίας, οἱ σφαζόμενοι εἰς τὰς χώρας αὐτὰς τὰς Ἑλληνικὰς ἀδελφοί μας δὲν θὰ ἐσφάζοντο ἢ μήπως ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ἐσφάζοντο ὀλιγώτεροι, ἢ μήπως καὶ αὐτὰ ἐπράξαμεν διὰ νὰ βοηθήσωμεν τοὺς ἐχθρούς μας ; [3]

Ἐὰν ἔλειπον αἱ συνεχεῖς διαμαρτυρίαι μας διὰ τὴν συντριβὴν τῆς Ἐθνικῆς καὶ ἰδιωτικῆς οἰκονομίας μας καὶ διὰ τὴν συνεχῆ λῆψιν χρημάτων, θὰ ἦσαν λοιπὸν πράγματι τὰ πράγματα καλλίτερα καὶ ἐντρεπόμενοι οἱ ἐχθροί μας θὰ ἔπαυον ἀκολουθοῦντες αὐτὴν τὴν τακτικὴν ἢ μήπως τὰ δύο ἑκατομμύρια χρυσῶν λιρῶν τὰ ὁποῖα εἰσήχθησαν εἰς τὴν χώραν μας ὑπὸ τῶν γερμανῶν, συνεπείᾳ

---

[1] Ὅρα : Μέρος Γ΄. Ἔγγραφα ὑπὸ στοιχεῖον 3.
[2] Ὅρα : Μέρος Γ΄. Ἔγγραφα ὑπὸ στοιχεῖον 4.
[3] Ὅρα : Μέρος Γ΄. Ἔγγραφα ὑπὸ στοιχεῖον 5.

καὶ μόνον τῶν πιέσεών μας, ἐὰν ἔλειπον αἱ διαμαρτυρίαι μας δὲν θὰ εἰσήγοντο ὡς ἡμεῖς ἰσχυριζόμεθα;

Ἐὰν ἐπανέφερον εἰς τὴν ἐνέργειαν τοὺς διὰ πολιτικοὺς λόγους ἀπομακρυνθέντας ταύτης ἀξιωματικοὺς τοῦ κινήματος 1935 καὶ ἄλλους προγενέστερον ἀπομακρυνθέντας διὰ πολιτικοὺς πάντοτε λόγους, μήπως τοῦτο ἔπραξα διὰ νὰ ὁπλίσω πολίτας πρὸς ἐμφύλιον σπαραγμὸν ἢ διὰ νὰ βοηθήσω τοὺς ἐχθροὺς τῆς Ἑλλάδος; Ἢ μήπως προκαλέσας διὰ τοῦτο τὴν ὀργὴν τῶν κατακτητῶν κατ' ἐμοῦ, τὸ ἔπραξα ἀδιαφορήσας ἐκ λόγων πολιτικῆς ἀνωτερότητος ὡς πρὸς τὰ κατ' ἐμοῦ αἰσθήματα τῆς σχεδὸν ὁλότητος τῶν ἀξιωματικῶν αὐτῶν, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι οὕτω τὸ μὲν θὰ ἐπανήρχετο ἡ τόσον ποθητὴ γαλήνη εἰς τὸ στράτευμα, τὸ δὲ θὰ παρείχοντο ἐν ἡμέραις δυστυχίας εἰς αὐτούς, ἄλλοτε μεγάλας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ προσενεγκόντας ὑπηρεσίας εἰς τὸ ἔθνος, ὡς καὶ εἰς τὰς οἰκογενείας των τὰ μέσα ἵνα μὴν ἀποθάνουν τῆς πείνης;

V

Δὲν ἐδέχθημεν ποτὲ καμμίαν ἀξίωσιν τῆς κατοχῆς θίγουσαν Ἑλληνικὸν δικαίωμα καὶ ἐβοηθήσαμεν κάθε Ἐθνικὴν Ὀργάνωσιν.

Δὲν ἀπετέλει λοιπὸν κέρδος διὰ τὸν λαὸν ἡ ὕπαρξις ἐνταῦθα κυβερνήσεως ἐξ Ἑλλήνων πρὸς οὓς ἠδύναντο ἐλευθέρως νὰ προσέρχωνται οἱ πολῖται καὶ νὰ ὑποβάλλωσι τὰς αἰτήσεις καὶ τὰς διαμαρτυρίας των καὶ τὰ παράπονά των; Ἢ θὰ εἰσηκούοντο καλλίτερον αἱ διαμαρτυρίαι αὐτῶν ἐὰν ἀντὶ Ἑλλήνων ὑπουργῶν ὑπῆρχον ὄργανα ἑνὸς γερμανοῦ Κομμισαρίου ἢ ἑνὸς Πρώσσου στρατηγοῦ; Δὲν ἦτο λοιπὸν προστασία διὰ τὸν λαὸν νὰ ὑπάρχῃ κυβέρνησις ἑλλήνων, ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν ἀρχῶν κατοχῆς ἀνεγνωρισμένον ἐχόντων τὸ δικαίωμα τῆς διαμαρτυρίας διὰ τὰ δεινοπαθήματα τῶν συμπολιτῶν των;

Ἂς μᾶς ἐξηγήσουν οἱ κατήγοροί μας διατὶ οἱ μὲν εἰς

Κάϊρον ἢ ἀλλαχοῦ τῆς οἰκουμένης δυνηθέντες νὰ ἀναχωρήσουν ὀλίγοι προνομιοῦχοι πολιτικοὶ ἐδικαιοῦντο νὰ ζήσουν, ἡ δ' ἀπομείνασα ὑποχρεωτικῶς ἐν Ἑλλάδι σχεδὸν ὁλότης τοῦ πληθυσμοῦ ὤφειλε νὰ ἀποθάνῃ ἐνταῦθα καὶ ἀδιαμαρτυρήτως ἐκ διώξεων, πείνης, βασανιστηρίων; Τί λοιπόν, ἔπρεπε νὰ χορτάσουν οἱ Ἕλληνες τῆς Ἑλλάδος, τὰ 7 ἑκατομμύρια τῶν δυστυχῶν αὐτῶν Ἑλλήνων, ἐκ τῆς κνίσσης τῶν μαγειρευομένων κρεάτων εἰς τὰ διεθνῆ ξενοδοχεῖα ὑπερπολυτελείας εἰς ἃ εὐωχοῦντο καὶ διῃτῶντο ἕλληνές τινες πολιτικοὶ εἰς τὰ δάκτυλα τῆς μιᾶς χειρὸς μετρούμενοι;

Ἢ πρέπει νὰ πιστεύσωμεν τὸν κ. Π. Κανελλόπουλον, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἔθεσε τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου, μᾶς ἐβεβαίωσεν, ἀπαντῶν εἰς ἐρώτησίν μου, ὅτι ἀπὸ ἀπόψεως δεινοπαθημάτων ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν ὑπὸ κατοχὴν ἐν Ἑλλάδι ἐθνομαρτύρων καὶ τῶν ἐκτὸς αὐτῆς ἀναπνεόντων τὸν ἀέρα τῆς ἐλευθερίας..... ἰσοτιμία;

Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ὅλος καὶ σχεδὸν ὅλα τὰ στελέχη τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἶχον μείνῃ ἐνταῦθα, ἐλαχίστων ὄντων τῶν εὐτυχῶν οἱ ὁποῖοι κατ' ἐξαίρεσιν ἠδυνήθησαν νὰ φύγουν. Δὲν ἀποτελοῦν τὴν Ἑλλάδα οἱ ἐξ ἀπορρώγων βράχοι τῶν ὀρέων ἢ τῶν παραλίων της, οὔτε αἱ θάλασσαι καὶ τὰ πελάγη της, οὐδὲ τὰ δάση καὶ οἱ ἐλαιῶνες της, οὐδὲ οἱ ἀμπελῶνες της καὶ οἱ ἀγροί της, οὐδὲ αἱ τυχὸν ἐρημωμέναι πόλεις της καὶ τὰ εἰς νεκροταφεῖα τυχὸν μεταβληθέντα χωρία της. Τὴν Ἑλλάδα ἀποτελεῖ ἡ ὑπέροχος ἑλληνικὴ φυλή. Ναὶ αὐτὴ ἡ ἀθάνατος φυλή, ἡ ὁποία διασωθεῖσα, ἐγνώρισε πάντοτε νὰ δημιουργήσῃ τὴν ἐκ τῆς τέφρας ἀναγέννησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους. Ἀλλὰ μόνη ἔρημος καὶ ἀπροστάτευτος ἔπρεπε νὰ παραμείνῃ ἐνταῦθα ἡ ἑλληνικὴ φυλὴ καὶ κλαίουσα τὴν μοῖραν της να ἀποθάνῃ, ἐνῶ ἔξω τῆς Ἑλλάδος Ἕλληνές τινες λεγόμενοι ἠσχολοῦντο εἰς τὸ νὰ δημιουργήσουν τὴν ταξικὴν ἐπανάστασιν εἰς τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν καὶ τὸν στόλον ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ἐξ ἧς ὀλίγου δεῖν νὰ ὁδηγηθῇ ἡ Ἑλλὰς εἰς τὴν ὁριστικὴν καταστροφήν;

Νὰ πολεμήσουν οἱ ἐνταῦθα ἄοπλοι Ἕλληνες κατὰ τῶν στρατευμάτων τῶν ἐχθρῶν μας δὲν ἦτο τοῦ λοιποῦ δυνατόν. Διὰ τοῦτο δ' ἀνεχώρησαν ἐντεῦθεν καὶ ὁ Βασιλεύς μας καὶ τὰ πολεμικά μας πλοῖα καὶ τὰ ὀλίγα διαφυγόντα στρατιωτικά μας τμήματα καὶ οἱ γενναῖοι σύμμαχοι ἡμῶν. Ἡ συνέχεια τοῦ πολέμου μετεφέρετο μακρὰν τῆς ἑλληνικῆς γῆς εἰς ἄλλα πεδία.

Ὅλον τὸ ἐν Ἑλλάδι πολεμικὸν ὑλικὸν εἶχε καταστραφῇ ἢ ἁρπαγῇ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν μας. Νὰ καταφύγουν ἄοπλοι οἱ Ἕλληνες ὅλοι εἰς τὰ ὄρη ἦτο ἐπίσης ἀδύνατον, διότι οἰκτρὸν θὰ εὕρισκον ἐκεῖ θάνατον σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις. Ἔπρεπε λοιπὸν νὰ ζήσουν διὰ νὰ διασωθῇ ἡ φυλή μας, ἀναμένουσα τὴν ὥραν τῆς ἀπελευθερώσεώς της ἡ ὁποία θᾶττον ἢ βραδύτερον ἦτο βέβαιον ὅτι θὰ ἤρχετο.

Μήπως ἡ τύχη τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἐξηρτᾶτο τοῦ λοιποῦ ἀπὸ τοὺς ἀόπλους κατοίκους τῆς Χώρας μας; Μήπως πᾶν ὅ,τι ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιδείξῃ ἡ Ἑλλὰς εἰς πατριωτισμὸν καὶ ἡρωϊσμὸν δὲν τὸ εἶχεν ἐπιδείξῃ; Μήπως πᾶν ὅ,τι εἶχε νὰ προσφέρῃ ἡ μικρὰ ἀλλὰ ἔντιμος πατρίς μας εἰς τοὺς μεγάλους συμμάχους της δὲν τὸ εἶχε προσφέρῃ; Αὐτὸ τὸ εἶναι μας δὲν εἴχομεν θυσιάσῃ εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος, ἀλλὰ καὶ τῶν συμμάχων;

Καὶ αὗται λοιπὸν αἱ σκέψεις ἐπέδρασαν ἐφ' ἡμῶν πρὸς ἀνάληψιν τῶν εὐθυνῶν τῆς κυβερνήσεως τοῦ ὑπὸ ἐχθρικῶν στρατευμάτων κατεχομένου Κράτους μας. Ἡ διάσωσις τῶν Ἑλλήνων, ἡ διάσωσις τῆς φυλῆς, δεδομένου ὄντος ὅτι διὰ τῶν ἰδίων μας δυνάμεων δὲν ἠδυνάμεθα πλέον νὰ ἐλπίσωμεν τὴν ἀπελευθέρωσιν ἡμῶν καὶ ἔπρεπε νὰ ἀναμένωμεν τὴν ὥραν ἣν θὰ ἐξέλεγον οἱ σύμμαχοί μας διὰ νὰ μᾶς ἀπελευθερώσουν. Ἀποτελεῖ ἡ ἐκ τῶν σκέψεων τούτων ληφθεῖσα ἀπόφασις, ἀπόφασιν παροχῆς βοηθείας εἰς τοὺς ἐχθρούς;

Ἀποτελοῦν βοήθειαν τῶν ἐχθρῶν οἱ πρὸς αὐτοὺς ἀγῶνες μας πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ἑλληνικῶν δικαίων;

Ἐδέχθημεν ποτὲ ὡς θεμιτὰς τὰς ἀξιώσεις τῶν δυνά-

μεων κατοχῆς; Ἀνεγνωρίσαμεν δεδικαιολογημένην τὴν ὑπ' αὐτῶν κατοχὴν τῆς χώρας μας;

Ἀνεγνωρίσαμεν εἰς αὐτὰς δικαίωμά τι οἱονδήποτε ἐπὶ οἱουδήποτε τμήματος τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους;

Συνηνέσαμεν ποτὲ ἑκουσίως εἰς τὴν βίαν των ἢ μήπως τουναντίον στῆθος πρὸς στῆθος πάντοτε ἠγωνίσθημεν κατ' αὐτῆς; Ἐφοβήθημεν ποτὲ νὰ ὑψώσωμεν τὴν φωνήν μας κατὰ τῶν ὑπερβασιῶν των, τῶν αὐθαιρεσιῶν των, τῶν ἐγκλημάτων των;

Ἐδιστάσαμεν ποτὲ νὰ βοηθήσωμεν μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις μας πᾶσαν ἐθνικιστικὴν ὠργάνωσιν; Ἠκούσατε τί σᾶς εἶπεν ὁ ἥρως τοῦ Ἀλβανικοῦ μετώπου καὶ τοῦ Ρίμινι λαμπρὸς Ἕλλην συνταγματάρχης καὶ ὑποδιοικητὴς τῆς Ταξιαρχίας κ. Νικόλαος Παπαδόπουλος; Ἠκούσατε τί σᾶς εἶπεν ὁ ναύαρχος κ. Δημήτριος Οἰκονόμου, ὁ πλοίαρχος κ. Ἄγγελος Μπακόπουλος; Ἠκούσατε τί εἶπον οἱ ἔντιμοι μάρτυρες κ. Ροδοκανάκης, Βουζουναρᾶς, Ἀντωνᾶτος [1] οὓς ἠθέλησαν νὰ διαψεύσουν ὡς ψευδομάρτυρες, ἀνέγνωσα ἐξ ἄλλου τὴν ἐπιστολὴν τοῦ ἀντισυνταγματάρχου Σταύρου Μεταξᾶ, ἀντιπροσώπου τοῦ Ζέρβα [2].

Ἀλλ' ὁ Δούρειος ἵππος ἔπαυσε λοιπὸν νὰ εἶναι μῦθος ἑλληνικός; Θὰ μεταβάλωμεν λοιπὸν ἄρδην τὴν ἱστορίαν μας; Θὰ παύσωμεν νὰ θεωρῶμεν ἐθνομάρτυρας ὅλους τοὺς ἀπὸ τοῦ Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου μέχρι καὶ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ε' Πατριάρχας, διότι, διὰ νὰ διατηρήσωσιν ἀλώβητον τὴν ἐθνικὴν κιβωτόν, αὐτοὶ συνειργάσθησαν μετὰ τῶν ἀλλοπίστων καταλυτῶν τῆς μεγάλης μας αὐτοκρατορίας; Θὰ παύσωμεν νὰ πιστεύωμεν ὅτι πρωτοπόροι τῆς ἐθνεγερσίας τοῦ 1821 ὑπῆρξαν οἱ Μαυροκορδάτοι, οἱ Σοῦτσοι, οἱ Ὑψηλάνται, οἱ Μουροῦζαι, οἱ Μαυρογέναι, οἱ Ράλλαι, οἱ Ἀργυρόπουλοι, οἵτινες ὑπῆρξαν μεγάλοι διερμηνεῖς, δηλαδὴ ἰσοδύναμοι πρὸς τὸν

---

[1] Ὅρα Μέρος Β', Κεφάλαιον Ἐνίσχυσις οἰκογενειῶν ἀξιωματικῶν διαφυγόντων εἰς Μ. Ἀνατολήν.

[2] Ὅρα: Μέρος Γ'. Ἔγγραφον ὑπὸ στοιχεῖον 6.

Μεγάλον Βεζύρην; Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐρυθριῶ διότι ὁ προπάππος μου Ἀλέξανδρος Ράλλης, ἀπαγχονισθεὶς μετὰ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε' τὸ 1821, διετέλει τότε πρέσβυς τῆς Πύλης εἰς Παρισίους, ἀνακληθεὶς διὰ νὰ ἀπαγχονισθῇ;

VI

Τὰ ψεύδη τοῦ Εἰσηγητοῦ τῶν Συντακτικῶν πράξεων. Ποίαν γνώμην εἶχεν ὁ Μητροπολίτης περὶ τῆς κυβερνήσεώς μου.

«Διάχυτος, λέγει ὁ εἰσηγητὴς τῆς περιφήμου συντακτικῆς πράξεως ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὁποίας δι' ἀναδρομικῶν ταχυδακτυλουργιῶν κατηγορούμεθα, διάχυτος ἦτο ἡ κοινὴ γνώμη κατὰ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν κατὰ τὴν κατοχὴν κυβερνήσεων». Πῶς ἐστάθμισε τοὺς ἀσταθμίτους παράγοντας τῆς κοινῆς γνώμης ὁ μέγας αὐτὸς κατασκευαστὴς συντακτικῶν καὶ ἀσυντάκτων πράξεων; Πόθεν ἤντλησε τὸ δικαίωμα, αὐθαιρέτως ἐκτιμῶν τὴν κοινὴν γνώμην νὰ καταργῇ ἁπάσας τὰς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐγγυωμένας ἐν ταῖς πεπολιτισμέναις κοινωνίαις ἀρχάς;

Καὶ ἰδοὺ ὅτι προσέρχονται μάρτυρες ἐνώπιον ὑμῶν, κύριοι δικασταί, ὁ Δημήτριος Μάξιμος, ὁ Ἰωάννης Θεοτόκης, ὁ Γεώργιος Στράτος, ὁ Δημήτριος Γιαννόπουλος καὶ ἐνόρκως βεβαιοῦν ὅτι μεγάλη μερὶς τοῦ λαοῦ μας ἐζήτει τὸν ἐνταῦθα σχηματισμὸν Κυβερνήσεως καὶ ὁμολογοῦν εἰλικρινῶς ἐνώπιον ὑμῶν οἱ κύριοι Θεοτόκης καὶ Στράτος ὅτι ἦσαν προσωπικῶς κατὰ τοῦ σχηματισμοῦ κυβερνήσεως, ἀναγνωρίζουν ὅμως ἐκ τῶν ὑστέρων ὅτι ἦτο πεπλανημένη ἡ τοιαύτη γνώμη των.

Καὶ τί εἶναι ὁ Μάξιμος, ὁ Θεοτόκης, ὁ Στράτος, ὁ Γιαννόπουλος; Εἶναι οἱ τὰ πρῶτα φέροντες εἰς τὸ Λαϊκὸν Κόμμα. Εἶναι οἱ κυβερνήσαντες καὶ μέλλοντες προ-

σεχῶς νὰ κυβερνήσουν τὴν Ἑλλάδα. Εἶναι οἱ συναρχηγοὶ τοῦ ἑτέρου τῶν δύο μεγάλων πολιτικῶν κομμάτων τῆς χώρας, εἶναι δηλαδὴ ἡ φωνή τους, φωνὴ ἀπηχοῦσα τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Προσέρχεται ἔπειτα ἐνταῦθα ὁ Κωσταντῖνος Ρέντης, ἐπιτελὴς τοῦ ἑτέρου μεγάλου κόμματος τοῦ τῶν Φιλελευθέρων καὶ κατηγορηματικῶς διαψεύδων τὰ τῶν ἐντυπώσεων τῆς ξένης κοινῆς γνώμης, βεβαιοῖ μὲ ὅλον τὸ κῦρός του, ὅτι καλῶς ἔγιναν ἐδῶ κυβερνήσεις καὶ ὅτι ἀποτελοῦν ἀστεϊσμοὺς τὰ περὶ διοικουσῶν ἐπιτροπῶν φληναφήματα.

Ἐμφανίζεται ἄλλη προσωπικότης, στρατιωτικὴ καὶ πολιτικὴ αὔτη, ὁ Θεόδωρος Πάγκαλος καὶ πιστοποιεῖ ὅτι ὅλοι οἱ ἀρχηγοὶ κομμάτων συνεφώνουν ἐπὶ τῆς ἀνάγκης ὑπάρξεως κυβερνήσεως.

Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος ὁ ὁποῖος τέλος πάντων ἐκπροσωπῶ ἀριθμόν τινα συμπολιτῶν μου, πάντως κάτι περισσότερον ἢ ὁ ἐφευρέτης τῆς θεωρίας τῆς διαχύτου κοινῆς γνώμης, βεβαιῶ ὅτι ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου 41 μέχρι τοῦ Ἀπριλίου 43 ἤμην καθ' ἡμέραν ὑποχρεωμένος νὰ δέχωμαι ἐν τῷ οἴκῳ μου πολυπληθεῖς λαϊκὰς ἐπιτροπὰς ἀστῶν καὶ ἀγροτῶν καὶ νὰ ἀπολογοῦμαι εἰς αὐτὰς διότι μοῦ κατηγόρουν ὅτι, ἐγωϊστικῶς σκεπτόμενος, δὲν ἤθελον νὰ προσφέρω τὰς ὑπηρεσίας μου εἰς τὸν λαόν.

Καὶ ὅταν τέλος ἀπεφάσισα τὴν θυσίαν τὴν 7ην Ἀπριλίου 1943, οὐ μόνον προσῆλθεν εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Πρωθυπουργοῦ ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, νῦν Ἀντιβασιλεύς, ἵνα μὲ ὁρκίσῃ, ἀλλὰ καὶ τῇ ὑποδείξει μου, ἔπεισε τὸν ἀγαπητόν μου συνάδελφον κ. Νικόλαον Λούβαρην νὰ ἀναλάβῃ τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, διότι ὁ διακεκριμένος αὐτὸς ἐπιστήμων καὶ ἄνθρωπος ἀπεποιεῖτο τὸ βάρος τοῦτο... καὶ πόσον δικαίως.

Ἀφοῦ δὲ ὤμοσα τὸν νενομισμένον ὅρκον, ἀμέσως ἐδέχθην τινὰς ἐκ τῶν κυρίων τῶν συνυπογραψάντων τὰς ἀπὸ 3 Νοεμβρίου 1944 μέχρι σήμερον διαφόρους περὶ δο-

σιλόγων συντακτικὰς πράξεις, ἀσμένως προσελθόντας εἰς τὸ Πολιτικὸν Γραφεῖον ἵνα μοὶ ὑποβάλωσι τὰς συγχαρητηρίους εὐχάς των, καθ' ἣν στιγμὴν ἐγώ, γνωρίζων πρὸς ποῖον ἐβάδιζον ἀνήφορον, συλλυπητήρια μᾶλλον ἐφρόνουν ὅτι ἔπρεπε νὰ δεχθῶ.

'Επειδή, κύριοι δικασταί, εἰς τὰς συντακτικὰς ταύτας πράξεις ὀφείλεται τὸ μαρτύριον νὰ μὲ ἀκούητε, ἀποδίδων ἔστω καὶ ὀλίγον βραδέως, τὸ φιλοφρόνημα τῶν συγχαρητηρίων εἰς τοὺς εἰρημένους κυρίους, διὰ λογαριασμὸν αὐτῶν ἐξαιτοῦμαι παρ' ὑμῶν συγγνώμην.

VII

'Ο Κολυβᾶς, ὁ Κανελλόπουλος καὶ ὁ Παπανδρέου μόνον βεβαιοῦν ὅτι ὑπῆρχε διάχυτος κοινὴ γνώμη ἐναντίον μου.

'Αλλ' ἐρωτῶ τώρα. Ποῦ εὑρίσκεται ἡ διάχυτος κοινὴ γνώμη; TRES FACIUNT COLLEGIUM : ὁ κ. Κολυβᾶς, ὁ κ. Παπανδρέου καὶ ὁ κ. Κανελλόπουλος. 'Επὶ τῆς εἰς τὸ τρισυπόστατον αὐτὸ βασιζομένης κοινῆς γνώμης ζητεῖται ἡ κεφαλὴ ἡμῶν ἐπὶ πίνακι. Εὑρισκόμεθα ἆρά γε εἰς τὴν χώραν τῶν Ζουλοῦ;

'Ο μάρτυς διακεκριμένος τῆς πόλεώς μας ἰατρὸς κ. Οἰκονομόπουλος σᾶς εἶπε, κύριοι δικασταί, ὅτι τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς ὁρκίσεως, ἀλλὰ πρὶν ἀκόμη ὁρκισθῇ ἡ κυβέρνησις τοῦ στρατηγοῦ κ. Τσολάκογλου, εἶχον ἀναζητηθῇ ὑπὸ τῆς γερμανικῆς πρεσβείας, πιθανὸν θελούσης νὰ ἔχῃ καὶ τὴν ἐμὴν γνώμην καὶ ἐγὼ διὰ νὰ ἀποφύγω τὴν κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην λίαν ὀδυνηρὰν δι' ἐμὲ συνάντησιν ἐκρύβην καθ' ὅλην τὴν πρωΐαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πολιτευτοῦ κ. Πέτρου Μαυρομιχάλη καὶ κατόπιν εἰς τὴν τοῦ ἰατροῦ καὶ μάρτυρος. 'Ο μάρτυς κ. Δημήτριος Μάξιμος σᾶς εἶπε πῶς καὶ ἐγὼ καὶ ἐκεῖνος εἴχομεν βραδύτερον κληθῇ παρὰ τοῦ 'Επιτετραμμένου τῆς Γερμανίας καὶ πῶς

προσυνενναηθέντες εἴχομεν εἴπη τὰ αὐτὰ περίπου πράγματα.

Μετὰ ταῦτα μοὶ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία διὰ μίαν χάριτα εἰς θάνατον καταδικασθέντος νὰ γνωρίσω αὐτοπροσώπως καὶ τὸν πληρεξούσιον τῆς Ἰταλίας, δὲν θὰ λησμονήσω δὲ ποτὲ πόσον ὀδυνηρὰ ὑπῆρξεν ἡ πρώτη μετ' αὐτοῦ συνδιάλεξις, καθ' ἥν, μολονότι δὲν ἔχω πολὺ μαλακὸν χαρακτῆρα, ἐπανειλημμένως, μὴ δυνηθεὶς νὰ συγκρατηθῶ, ἐξέσπασα εἰς λυγμούς, βαθέως συναισθανόμενος, μετὰ τόσας λαμπρὰς νίκας τοῦ ἐνδόξου στρατοῦ μας, τὴν ἄδικον, τὴν σκαιάν, τὴν ἀπάνθρωπον βίαν, τὴν ἀσκηθεῖσαν ἐπὶ τοῦ ἔθνους μας ὑπὸ μιᾶς ἑπταπλασίου αὐτοκρατορίας, ἀδικαιολογήτως ἐπιτεθείσης καθ' ἡμῶν καὶ παρ' ἡμῶν ἡττηθείσης.

Ἔκτοτε ὑπεχρεώθην ἐπανειλημμένως νὰ ἐπισκεφθῶ καὶ τοὺς δύο πληρεξουσίους ἵνα ζητήσω τὴν ἐπέμβασίν των εἰς περιπτώσεις καθ' ἃς ὑπὸ τῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἑτέρας τῶν ἀρχῶν κατοχῆς ἐδιώκετο ὁμοεθνὴς ἡμῶν, ἀδιαφορῶν ἐὰν ἐγνώριζον ἢ μὴ αὐτόν, ἐὰν ἦτο φίλος μου ἢ ἀντίθετός μου, ἀκόμη δὲ εἰς τινας περιπτώσεις καὶ ἂν διετέλουν εἰς πλήρη πρὸς αὐτὸν διάστασιν. Ἤρκει δι' ἐμὲ ὅτι ἦτο διωκόμενος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῆς Ἑλλάδος Ἕλλην.

Πιστεύων ὅτι ἡ ἰδιότης μου τοῦ μὴ ἀγνώστου πολιτικοῦ ἠδύνατο νὰ προσδώσῃ πῶς κῦρος εἰς τοιαῦτα διαβήματα δὲν ἐδίστασα ποτὲ νὰ καταφύγω πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν πολιτικῶν ὑπηρεσιῶν τῆς κατοχῆς, ὁσάκις ἐπληροφορούμην ὅτι εἴτε ἡ ζωή, εἴτε ἡ ἐλευθερία Ἕλληνος εὑρίσκετο ἐν κινδύνῳ. Τονίζω οὐχ ἧττον ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ ὅτι ἐκ τῶν στρατιωτικῶν ἡγητόρων ἢ ἐπιτελῶν τῆς κατοχῆς οὐδένα ἐπεζήτησα ποτὲ ἄνευ ἀνάγκης ὑπηρεσιακῆς νὰ γνωρίσω, διότι ἐπρέσβευον ὅτι ὡς πολιτικὸς ἀνὴρ ἔπρεπε νὰ ἀποφεύγω οἱανδήποτε σχέσιν πρὸς στρατιωτικοὺς ἡγήτορας τῶν ἐχθρῶν, ἐφ' ὅσον οὐδεμία ἐπίσημος ἰδιότης μοὶ ἐπέβαλλε τοῦτο.

VIII

Πῶς ἀνέλαβον τὴν Κυβέρνησιν. Οἱ ὅροι οὓς ἔθεσα.

Τοιαῦται ἦσαν αἱ σχέσεις μου μετὰ τῶν ἀρχῶν κατοχῆς, ὅτε πρωΐαν τινὰ μεσοῦντος τοῦ Ὀκτωβρίου 1942 ὁ GHIGI μὲ παρεκάλεσε διὰ τοῦ τηλεφώνου νὰ ἐπισκεφθῶ αὐτὸν ἐν τῇ πρεσβείᾳ τὴν 11 ὥραν, λέγων μοι ὅτι θὰ παρίστατο ἐκεῖ καὶ ὁ ALTENBURG καὶ ὅτι θὰ ἐπεθύμουν νὰ συζητήσουν μετ' ἐμοῦ θέμα τι ἀφορῶν τὴν Ἑλλάδα. Πράγματι μεταβὰς παρ' αὐτῷ τὴν προσδιορισθεῖσαν ὥραν συνηντήθην καὶ μετὰ τοῦ ALTENBURG ἔκπληκτος δ' ἤκουσα παρ' αὐτῶν ὅτι ὁ πρωθυπουργὸς κ. Τσολάκογλου εἶχεν ἀποφασίση διὰ λόγους ὑγείας νὰ ἀποχωρήσῃ τῆς κυβερνήσεως καὶ μὲ ἠρώτησαν ἐὰν θὰ ἤμην διατεθειμένος νὰ ἀναλάβω τὸν σχηματισμὸν κυβερνήσεως. Ἐξ ἀπίνης καταληφθείς, ἀπήντησα ὅτι δὲν εἶχον σκεφθῇ ποσῶς ἐπὶ τοιούτου ζητήματος καὶ ὅτι ἐζήτουν προθεσμίαν 48 ὡρῶν διὰ νὰ ἀπαντήσω. Παρεκλήθην νὰ τηρήσω ἀπόλυτον ἐχεμύθειαν ἐπὶ τῆς γενομένης προτάσεως καὶ ὡρίσθη ὁ αὐτὸς τόπος καὶ χρόνος τῆς μεθεπομένης διὰ νὰ τοῖς ἀνακοινώσω τὴν ἀπάντησίν μου.

Καὶ ἐνταῦθα πρέπει νὰ ὁμιλήσω ἐπὶ τῆς ἀπὸ 15 Αὐγούστου 1942 ἐπιστολῆς τῶν πολιτικῶν ἀρχηγῶν πρὸς τὸν κ. Τσολάκογλου τὴν ὁποίαν παρακληθεὶς ὑπὸ τοῦ κ. Θεοδώρου Παγκάλου, δηλώσαντός μοι ὅτι ἐζήτει ταύτην ὁ τότε πρωθυπουργὸς διὰ νὰ ἐνισχυθοῦν τὰ διαβήματά του ἔναντι τῆς κατοχῆς ὡς πρὸς τὴν ὑπερβολικὴν λῆψιν χρημάτων, ὑπέγραψα καὶ ἐγὼ προθύμως μετὰ τῶν κυρίων Σοφούλη, Καφαντάρη, Γονατᾶ, Μαξίμου, Παπανδρέου καὶ Παγκάλου.

Παρετήρησα, κύριοι δικασταί, ὅτι ἡ ὑπογραφή μου ἐξέπληξεν ὑμᾶς, ἰδίᾳ δὲ μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Παγκάλου ἐνώπιόν σας βεβαίωσιν ὅτι ἐδηλώθη τότε εἰς τὸν κ. Τσολάκογλου ὅτι ἦτο ζήτημα τιμῆς δι' ἅπαντας τοὺς ὑπογρά-

ψαντας νὰ δηλώσουν ὅτι οὐδεὶς τῶν ὑπογραψάντων θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀναλάβῃ τὴν κυβέρνησιν τῆς χώρας ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ἢ δυσμενεστέρους ὅρους, διότι τοιαύτη ἐνέργεια θὰ ἦτο αὐτόχρημα χυδαῖος δόλος καὶ ἐσχάτη πολιτικὴ ἀτιμία διὰ τὰ ὁποῖα ἀσφαλῶς οὐδεὶς ἐκ τῶν ὑπογραψάντων εἶναι ἱκανός.

Περίεργον ὅμως εἶναι ὅτι δι' ἐμὲ ἐξ ἄλλου ὑπῆρξεν ἔκπληξις ἡ ἔκπληξις ὑμῶν, ἡ δ' ἔκπληξίς μου εἶναι μᾶλλον δεδικαιολογημένη καὶ ἰδοὺ διατί: Ἡ πρὸς τὸν κ. Τσολάκογλου ἐπιστολὴ ἐγράφη τῇ 15ῃ Αὐγούστου 1942, ἕνα δηλαδὴ ὅλον μῆνα πρὸ τῶν λεγομένων συμφωνιῶν τῆς Ρώμης, αἱ ὁποῖαι ἐγένοντο διαφωνοῦντος ὡς ἀπεδείχθη τώρα τοῦ κ. Τσολάκογλου, ἀλλὰ 1 ½ μῆνα καὶ πλέον πρὸ τῆς ἐκ τῆς κυβερνήσεως ἀποχωρήσεώς του. Αἱ συμφωνίαι δὲ τῆς Ρώμης ἀπετέλεσαν πρᾶξιν ὑποχρεωτικὴν διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ συνεπῶς κατέστησαν ματαίαν τήν τε ἐπιστολὴν καὶ τὴν συνοδεύουσαν ταύτην δήλωσιν. Εἶναι δὲ τοῦτο τοσοῦτον ἀναμφισβήτητον, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ κ. Πάγκαλος δὲν ἀνέφερε ποσῶς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ὅταν αὐτὸς καὶ ἐγὼ ἐν τῷ οἴκῳ του συνεζητοῦμεν κατὰ τὰς ἀρχὰς Νοεμβρίου 1942 τὰ περὶ σχηματισμοῦ ὑπ' ἐμὲ κυβερνήσεως.

Θὰ μοὶ εἴπητε ὅτι ἐκ τῆς ἐπιστολῆς μένει πάντοτε ὅτι ἀνεγνώρισα καὶ ἐγὼ ὅτι ἡ ἀφαίμαξις τὴν ὁποίαν ἐνήργει ἡ κατοχὴ ὡδήγει εἰς οἰκονομικὴν συντριβὴν τὴν Ἑλλάδα. Τοῦτο οὔτε ἠρνήθην οὔτε ἀρνοῦμαι. Ἰσχυρίζομαι ὅμως ὅτι ὑπάρχουν ὄλεθροι πολὺ χειρότεροι τῶν οἰκονομικῶν καταστροφῶν εἰς τὸν βίον τῶν ἐθνῶν καὶ ὅτι εἶχον ἐπιτακτικὸν καθῆκον νὰ ἀποτρέψω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τὸν παντελῆ ὄλεθρον ἐξ οὗ ἠπειλεῖτο, τὸν ἐκ τῆς ἀνατροπῆς τοῦ κοινωνικοῦ της καθεστῶτος, δεδομένου ὅτι αἱ οἰκονομικαὶ καταστροφαὶ δὲν ὁδηγοῦν οὐδὲ τὰ ἄτομα, οὐδὲ τὰ ἔθνη εἰς θάνατον π.χ. ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1893 ἐξαγγελθεῖσα ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Χαριλάου Τρικούπη πτώχευσις τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐπὶ πλέον ὅτι ἡ ἀπουσία μου δὲν θὰ ἠμπόδιζε τοὺς κατακτητὰς νὰ λά-

βουν ὅσα χρήματα ἤθελον, ἐνῶ ἐξ ἄλλου, ὡς κατωτέρω θὰ ἀποδείξω, θὰ εἶχεν ὡς ἄμεσον ἀποτέλεσμα τὴν ἀνατροπὴν τοῦ κοινωνικοῦ μας καθεστῶτος, δηλαδὴ τὴν διαγραφήν μας ἐθνικῶς πλέον ἐκ τοῦ γεωγραφικοῦ χάρτου τῆς Εὐρώπης.

Ἀλλ' ἐκ τῆς δηλώσεως, τῆς πρὸς τὸν κ. Τσολάκογλου γενομένης κατ' ἐντολὴν τῶν ὑπογραψάντων, ὑπὸ τοῦ κ. Παγκάλου, προκύπτει ἕτερόν τι. Προκύπτει ὅτι οἱ ὑπογράψαντες ταύτην πολιτικοὶ ἄνδρες δὲν ἀπέκλειον τότε τὸ ἐπιτετραμμένον τοῦ σχηματισμοῦ κυβερνήσεων κατὰ τὴν κατοχὴν ἐν Ἀθήναις.

Μετὰ τὴν ἀναγκαίαν ταύτην παρέμβασιν ἐπανέρχομαι εἰς τὸ θέμα. Τὴν 11ην ὅθεν ὥραν τῆς μεθεπομένης συνηντήθην μετὰ τῶν δύο πληρεξουσίων καὶ ἀνεκοίνωσα εἰς αὐτοὺς ὅτι μολονότι ἐπίστευον ὅτι οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες δὲν δικαιολογοῦνται ἀρνούμενοι νὰ βοηθήσωσι τὸν λαόν των καὶ ἂν ἀκόμη τὰ παρουσιαζόμενα προβλήματα ἤθελον εἶναι, ὡς ἐν τῇ παρούσῃ περιστάσει, ἀπολύτως δύσλυτα, ἐν τούτοις, ἐφ' ὅσον βλέπω δυνατότητα ἄλλης λύσεως, ἤθελον προτιμήσει νὰ μὴ θυσιάσω τὴν πολιτικήν μου ὀντότητα. Διότι ἐὰν ὁ κ. Τσολάκογλου ἐπιμένῃ δύναται νομίζω — εἶπον — νὰ ἀντικατασταθῇ ὑπὸ τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς κυβερνήσεως κ. Λογοθετοπούλου καὶ προσέθεσα: «τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ἐγὼ θὰ ἦτο ἀδύνατον ἐν πάσῃ περιπτώσει νὰ δεχθῶ, ἂν μὴ ἐγίνοντο δεκτοὶ ὅροι τινὲς τοὺς ὁποίους θὰ ἔθετον καὶ οἱ ὁποῖοι φαντάζομαι ὅτι δὲν θὰ γίνουν».

Παρακληθεὶς παρὰ ταῦτα ἐπιμόνως νὰ ἐκθέσω τοὺς ὅρους μου, ἀνέφερον τοὺς ἑξῆς:

1ον) Δὲν θὰ ἐδεχόμην νὰ διορισθῶ πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως παρὰ τοῦ προέδρου τῆς παραιτηθησομένης κυβερνήσεως, διότι θέλω νὰ ὑπάρχῃ τὸ δεδόμενον ὅτι κατέλαβον τὴν ἀρχὴν ἀνωμάλως καὶ συνεπῶς ὅτι ἡ κυβέρνησίς μου ἀποτελεῖ DE FACTO κυβέρνησιν. Μὴ διαθέτων δυνάμεις ἵνα πράξω τοῦτο ἐναντίον τῆς θελήσεως τῆς κατοχῆς πρέπει ἐκ τῶν προτέρων νὰ γνωρίζω ὅτι αἱ

ἀρχαὶ κατοχῆς δὲν θὰ ἀναμιχθοῦν ποσῶς εἰς τὴν καθαρῶς ἑλληνικὴν ταύτην ὑπόθεσιν καὶ συνεπῶς δὲν θὰ ζητήσουν κἂν νὰ μάθουν πρὸ τῆς ὁρκομωσίας τὰ ὀνόματα τῶν ὑπουργῶν.

Θὰ παρατηρήσω ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ ὅτι, καθ' ἣν στιγμὴν ἔλεγον ταῦτα, εἶχον ἤδη λάβῃ γνῶσιν τῶν ἀντιθέτων ἀπόψεων τῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας τῶν διατυπωθεισῶν κατὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 97 τοῦ 1942 ἀποφάσεως τοῦ συμβουλίου τούτου, καλῶς δ'ἐνθυμοῦμαι καὶ μίαν σχετικὴν διεξοδικὴν συνομιλίαν μου μετὰ τοῦ ἀειμνήστου φίλου μου, τότε Προέδρου τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, τοῦ ἐξόχου νομικοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀνθρώπου, Π. Τριανταφυλλάκου.

Δὲν ἔχει θέσιν ἐν τῇ ἀπολογίᾳ μου συζήτησις περὶ τοῦ ὁποία ἐκ τῶν διδασκομένων σχετικῶς δύο ἀντιθέτων θεωριῶν εἶναι ὀρθοτέρα. Θὰ εἴπω μόνον ὅτι συνετάγην καὶ συντάσσομαι μὲ τὴν γνώμην τῆς πλειοψηφίας, ὄχι διότι ἦτο γνώμη τῆς πλειοψηφίας, ἀλλὰ καὶ διότι εὑρίσκω ὀρθὰς τὰς σκέψεις της καὶ διότι ἡ κυριαρχία εἶναι ἐν τῷ δημοσίῳ δικαίῳ, ὅ,τι περίπου ἡ κυριότης ἐν τῷ ἰδιωτικῷ δικαίῳ καὶ ὅτι, ὅπως ἡ κυριότης ἐξακολουθεῖ ὑφισταμένη καὶ ἐὰν ὑπάρχουσι προσβολαὶ αὐτῆς, ἐὰν π. χ. ὁ κύριος ἀκινήτου ἀπώλεσε τὴν νομὴν οὐδεὶς ποτὲ ἰσχυρίσθη ὅτι ἀπώλεσε τὴν κυριότητα ἐπ' αὐτοῦ καὶ ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀσκήσῃ δικαιώματα ἐκ τῆς κυριότητος ἀπορρέοντα, οὕτω ἐξακολουθεῖ ὑφισταμένη καὶ ἡ κυριαρχία, ὅταν ὑπάρξῃ ἡ προσωρινὴ ὅλως κατάστασις τῆς κατοχῆς μιᾶς χώρας ὑπὸ ἐχθρικῶν στρατευμάτων, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ οὐδεμία ἀνάγκη νὰ καταφεύγωμεν εἰς μεταφυσικὰς συζητήσεις περὶ τοῦ ἐάν, ὑπαρχούσης κατοχῆς, ἡ κυριαρχία θνήσκῃ ἢ λιποθυμῇ ἢ ὑπνώττῃ. Μάλιστα δὲ ὅταν αἱ ἀρχαὶ τῆς κατοχῆς λέγουν «ἐνεργήσατε ὅπως θέλετε ὡς πρὸς τὰ κυριαρχικά σας δικαιώματα, τὰ ὁποῖα δὲν θέλω νὰ θίξω, ἐφ' ὅσον οἱ πολεμικοί μου σκοποὶ δὲν παρακωλύονται ἐκ τῶν σχετικῶν ἐνέργειῶν σας» δὲν βλέπω ὅτι ἔχει συμφέρον τὸ ὑπὸ κατοχὴν κράτος νὰ εἴπῃ : «Ὄχι δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ.

᾿Αφοῦ ἔχεις τὴν δύναμιν νὰ κάμῃς ὅ,τι θέλεις διατί νὰ περιορίσῃς τὴν δύναμίν σου αὐτήν;»

2ον) Δὲν θὰ ἐγίνοντο τοῦ λοιποῦ συλλήψεις ῾Ελλήνων πολιτῶν ὡς ὁμήρων, οὐδ᾿ ἐκτελέσεις ἄνευ ἀποφάσεων στρατοδικείων, τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως διατηρούσης τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνῃ γνῶσιν τῶν λόγων τῶν προκαλεσάντων αὐτὰς ὡς καὶ πάσης ἐν γένει διώξεως.

3ον) Θὰ ἔπαυεν ἀπολύτως ἡ ἐπὶ τῆς ᾿Εφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως λογοκρισία, ἀρκουμένων τῶν ἀρχῶν κατοχῆς εἰς τὴν βεβαίωσίν μου ὅτι δὲν θὰ ἐπέτρεπον τὴν δημοσίευσιν ἐν αὐτῇ οἱουδήποτε μέτρου σχέσιν ἔχοντος μὲ τὴν ἀσφάλειαν ἢ τὰς ἀνάγκας τοῦ στρατοῦ κατοχῆς ἄνευ προσυνεννοήσεως.

4ον) Θὰ μοὶ ἐπετρέπετο ἡ ἄμεσος συγκρότησις δύο εὐζωνικῶν ταγμάτων ἐν ᾿Αθήναις πρῶτον καὶ δύο ἀμέσως κατόπιν ἐν Θεσσαλονίκῃ, ὡς σύμβολον τῆς ἑλληνικῆς κυριαρχίας καὶ ἵνα χρησιμεύσουν, ὅταν θὰ ἔπαυεν ἡ κατοχή, ὡς πυρὴν τοῦ μέλλοντος στρατοῦ. Δεδομένου δ᾿ ὅτι εἶχεν κατασχεθῆ ὡς λεία πολέμου, ὅλον τὸ πολεμικὸν ὑλικόν, θὰ μοὶ ἔδιδον τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ ὑλικοῦ, τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο ἀπαραίτητον διὰ τὸν ἐξοπλισμὸν τῆς δυνάμεως ταύτης. ῾Ωμίλησα ἀπεριφράστως ὅσον ἀφορᾷ τούς σκοποὺς εἰς οὓς ἀπέβλεπον διὰ τῆς συγκροτήσεως τῆς μικρᾶς αὐτῆς δυνάμεως, διότι ἀμφότεροι οἱ πληρεξούσιοι μοὶ εἶχον, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τῆς συνομιλίας μας, δηλώση, ὅτι οὔτε ἡ ᾿Ιταλία, οὔτε ἡ Γερμανία ἀπέβλεπον εἰς κατακτητικοὺς σκοποὺς ἐν ῾Ελλάδι καὶ ὅτι ἡ κατοχὴ ἦτο ἁπλῶς συνέπεια τῆς πολεμικῆς δράσεως, ἡ ὁποία θὰ ἤρετο ὁλοσχερῶς εὐθὺς ὡς ἤθελον ἐκλείψῃ οἱ προκαλέσαντες ταύτην ἀπολύτως στρατηγικοὶ λόγοι.

5ον) Θὰ μοὶ ἐδίδετο ὁ ἀναγκαῖος ὁπλισμὸς διὰ τὴν χωροφυλακήν, ἥτις εἶχε κατὰ τὸ μέγιστον αὐτῆς μέρος ἀφοπλισθῆ.

6ον) ᾿Αμφότεροι αἱ δυνάμεις τῆς κατοχῆς θὰ ὤφειλον νὰ ἐπέμβουν παρὰ τῇ βουλγαρικῇ κυβερνήσει, ἵνα καταρ-

γηθῇ ὁ περὶ ἰθαγενείας νόμος καὶ νὰ προβοῦν εἰς πᾶσαν ἐπὶ τῆς βουλγαρικῆς κυβερνήσεως ἐνδεδειγμένην πίεσιν, ἵνα καταπαύσουν ἀμέσως αἱ κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ διώξεις καὶ ἡ ἀνθελληνικὴ προπαγάνδα εἰς τὰ ῥηθέντα τμήματα τῆς Ἑλλάδος.

7ον) Θὰ ἔπρεπε νὰ καταπαύσουν αἱ ἐν Ἠπείρῳ ἀλβανικαὶ ἀγριότητες καὶ ἡ ἐκεῖ ἀσκουμένη ἀνθελληνικὴ προπαγάνδα.

8ον) Θὰ ἔπρεπε νὰ παύσῃ ἡ κουτσοβλαχικὴ λεγομένη καὶ εἰς διάφορα σημεῖα τῆς Ἑλλάδος ἀσκουμένη σχετικὴ ἀνθελληνικὴ προπαγάνδα.

9ον) Διὰ τὰ οἰκονομικὰ ζητήματα μοὶ ἐδηλώθη ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ συνεννοηθῶ μετὰ τῶν εἰδικῶν πληρεξουσίων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συμφωνιῶν τῆς Ρώμης.

Τοὺς ὅρους τούτους διὰ μακρῶν συνεζήτησα λεπτομερῶς μετὰ τῶν δύο πληρεξουσίων, ἐξ ὅλης δὲ τῆς συζητήσεως κατενόησα εὐθὺς ἀμέσως ὅτι θὰ ἦσαν ἀπαράδεκτοι, μάλιστα δὲ διὰ μακρῶν ἀντέκρουσαν τὸν ὅρον τὸν ἀφορῶντα τὴν συγκρότησιν τῶν τεσσάρων ταγμάτων καὶ μοὶ εἶπον ὅτι οὗτος ἀντέκειτο εἰς τοὺς ὅρους τῆς ἀνακωχῆς.

Ὁπωσδήποτε μοὶ ἐδήλωσαν ὅτι θὰ μὲ εἰδοποίουν τὴν ἐπομένην, ἐσχημάτισα δὲ τὴν εὐχάριστον δι' ἐμὲ ἐντύπωσιν ὅτι τοῦτο ἦτο εὔσχημος τρόπος διακοπῆς τῶν συζητήσεων.

Ἀλλὰ τὴν ἐπομένην πρωΐαν εἰδοποιούμην τηλεφωνικῶς παρὰ τοῦ πληρεξουσίου τῆς Ἰταλίας ὅτι θὰ ἐπισκεπτόμεθα τὴν 11ην ὥραν ὁμοῦ μετ' αὐτοῦ τὸν Ἰταλὸν ἀρχηγὸν τῶν στρατιωτιωτικῶν ἰταλικῶν δυνάμεων Τζελόζο, ἵνα καὶ μετ' αὐτοῦ συζητήσω τοὺς ὑποβληθέντας ὅρους μου, τὴν δὲ 2αν μ. μ. θὰ μετέβαινον μετὰ τοῦ γερμανοῦ πληρεξουσίου ἀεροπορικῶς εἰς Θεσσολονίκην, ἵνα αὐτόθι συζητήσω σχετικῶς καὶ μετὰ τοῦ γερμανοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν Βαλκανίων LOHR.

Καὶ οὕτω ἔλαβον χώραν τὰ πράγματα, αἱ δὲ μετὰ τῶν δύο ῥηθέντων στρατηγῶν συζητήσεις ἐνίσχυσαν τὴν

πεποίθησίν μου περὶ τοῦ ὅτι ἦσαν οἱ ὅροι μου ἀπαράδεκτοι, ὅπερ καὶ ἀπεδείχθη ἐκ τῆς ἐν συνεχείᾳ καταρτίσεως τῆς κυβερνήσεως ὑπὸ τοῦ κ. Λογοθετοπούλου.

IX

Ἡ κατάστασις δημοσίας ἀσφαλείας. Τὸ ΕΑΜ καὶ οἱ πλοκάμοι του.

Οὕτω ἀπέφυγα τότε τὸν ἀπειλήσαντά με κίνδυνον, ὃν ὅμως τελικῶς δὲν ἠδυνήθην νὰ ἀποφύγω.

Διότι ἡ κατάστασις τῆς χώρας ἀπὸ ἀπόψεως ἀσφαλείας ἐδεινοῦτο καθ' ἡμέραν. Ἤρχοντο πανταχόθεν εἰδήσεις, ἰδίᾳ δ' ἐκ Μακεδονίας, ὅτι ἡ κατάστασις ἦτο ἀπελπιστική. Καθημερινῶς ἀπήγοντο ἐξ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν κρατικὰ ὄργανα, ἰδίως χωροφύλακες καὶ ἀξιωματικοὶ τῆς χωροφυλακῆς, ἀλλὰ καὶ ἀξιωματικοὶ ὅλων τῶν ὅπλων διαμένοντες εἰς τὰς ἐπαρχίας, εἰρηνοδίκαι, ταμειακοὶ ὑπάλληλοι καὶ ἐφορειακοί, δήμαρχοι, πάρεδροι καὶ νομάρχαι τινὲς ἀκόμη, ἱερεῖς, ἐθνικισταὶ πολῖται πάσης τάξεως, μηδὲ γυναικῶν ἐξαιρουμένων, τῶν πλείστων ἀπανθρώπως καὶ ἀνάνδρως δολοφονουμένων. Ἐφορίαι, ταμεῖα, εἰρηνοδικειακὰ καταστήματα, σταθμοὶ χωροφυλακῆς μεθ' ὅλων τῶν ἀρχείων των, σχολεῖα, ἀλλὰ καὶ οἰκίαι ἰδιωτῶν ἐπυρπολοῦντο. Ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Ἑλλάδος ἐμαίνετο ἡ τρομοκρατία.

Εἶχεν ἀρχίσει ἔντονος ἡ δρᾶσις τῆς διαβοήτου ὀργανώσεως ΕΑΜ, ἡ ὁποία, ὑπὸ τὴν λεοντὴν τοῦ ἐθνικοῦ ἀπελευθερωτικοῦ μετώπου, ἐκάλυπτε τὰ ἀνατρεπτικὰ καὶ ἀντεθνικὰ αὐτῆς σχέδια, σαγηνεύουσα διὰ τῆς λεοντῆς της, ἄριστα ὄντως ἐθνικιστικὰ στοιχεῖα, κυρίως δὲ μέγιστον μέρος ἐνθουσιώδους νεολαίας ἑτοίμης πάντοτε καὶ εἰς τὴν τῆς ζωῆς θυσίαν χάριν τῆς Πατρίδος.

Πλὴν τούτου ὅμως τὸ ΕΑΜ εἶχε κατορθώσει νὰ ἔχῃ συνεργοὺς καί τινας πολιτικοὺς τοῦ Καΐρου, ἄλλους ἐκ κουφότητος καὶ ἄλλους ἐξ ἀνοήτων καὶ μικρῶν ὑπολογι-

σμῶν, τοὺς ἀνατρεπτικούς του σκοποὺς ἐξυπηρετοῦντας.

Οὕτω δὲ ὡδηγήθη ἀσυγγνώστως ὑπ' αὐτῶν εἰς πλάνην καὶ ἡ μεγάλη ἡμῶν Σύμμαχος ἥτις, πιστεύσασα ὅτι ἐξυπηρετεῖ τὰ περὶ ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰ κατὰ τῶν ἐν αὐτῇ στρατιῶν τῶν ἐχθρῶν της σχέδια, ἀφειδῶς παρέσχε καὶ χρήματα, ἀλλὰ κυρίως ἄριστον πολεμικὸν ὑλικὸν εἰς τὴν εἰρημένην ὀργάνωσιν.

Τελειότατα λοιπὸν ὡπλισμένον τὸ ΕΑΜ καὶ βοηθούμενον ὑπὸ τῶν προαιωνίων ἐχθρῶν τῆς Ἑλλάδος ἐμφωλευσάντων ἐν τῇ συνδεομένῃ διὰ στενῆς πρὸς αὐτὸ συγγενείας βουλγαρικῇ Ὀργανώσει ΣΝΟΦ, ἥπλωσε τοὺς φοβεροὺς πλοκάμους του ἀπὸ τῶν βορειοτάτων μας συνόρων μέχρι τοῦ Ταινάρου καὶ τοῦ Μαλέα, μέχρι καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου καὶ ἐνσπεῖρον παντοῦ τὸν ὄλεθρον, δι' ἐντατικῆς προπαγάνδας διέδιδε τὰς ἀρχάς του, συνισταμένας εἰς τὴν ἀπάρνησιν πάσης περὶ Πατρίδος καὶ Ἔθνους ἀρχῆς, τὴν ἐκρίζωσιν τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος, τὴν ἀποκήρυξιν τῶν περὶ οἰκογενείας πεποιθήσεων.

Παραλλήλως ὅμως πρὸς πάντα ταῦτα ἐφόνευον αἱ συμμορίαι του, ὅταν τὸ ἐγχείρημα δὲν παρουσιάζετο δυσχερές, διότι ἐπιμελῶς ἀπέφευγον τὴν ἐμπλοκὴν εἰς πραγματικὸν ἀγῶνα, ἀπομεμωνομένους στρατιωτικοὺς γερμανοὺς ἢ ἰταλοὺς δι' ἐνέδρας πάντοτε.

Διὰ τῶν τοιούτων πράξεων ἐπεδίωκον τὴν ἐξαπάτησιν τῶν συμμάχων, τὴν σκύλευσιν τῶν δολοφονουμένων, ἀλλὰ πρὸ πάντων τὴν διὰ τῶν γερμανῶν καὶ ἰταλῶν ἐνίσχυσίν των εἰς τὸ ἔργον τῆς ἐξοντώσεως τοῦ ἐθνικιστικοῦ τῆς Ἑλλάδος πληθυσμοῦ.

Διότι εἶχον ἀποκτήσῃ τὴν πεῖραν ὅτι ὁ στρατὸς τῆς κατοχῆς, ἅμα τῇ εὑρέσει πτωμάτων ἀνδρῶν ἀνηκόντων εἰς τὰς δυνάμεις του, προέβαινεν εἰς ὁμαδικὰ ἀντίποινα, φονεύων δι' ἕνα στρατιώτην του δεκάδας ἀθώων ἑλλήνων πολιτῶν καὶ πυρπολῶν ὁλοκλήρους κώμας καὶ χωρία, ἐνῷ οἱ φονευόμενοι καὶ τιμωρούμενοι οὐδεμίαν εἶχον συνήθως σχέσιν πρὸς τὸ ἔγκλημα, πλὴν τοῦ ὅτι κατῴ-

κουνῆ εὑρίσκοντο τυχαίως οὐχὶ μακρὰν τοῦ τόπου ἔνθα τοῦτο εἶχε διαπραχθῇ.

Οὕτω εἶχεν εὕρῃ τὸ ΕΑΜ σπουδαῖον συνεργάτην του εἰς τὸ κύριον σχέδιόν του τῆς ἐξοντώσεως τοῦ ὑγιοῦς τῆς χώρας πληθυσμοῦ, αὐτὸν τοῦτον τὸν στρατὸν κατοχῆς.

Ποσάκις, ὅτε βραδύτερον ἡγούμην τῆς κυβερνήσεως, εὑρέθην εἰς τὴν ἀνάγκην, ἐντόνως διαμαρτυρόμενος διὰ τὰς δι' ἀντίποινα τρομερὰς ὠμότητας τοῦ στρατοῦ κατοχῆς, νὰ τονίσω τὰ ἀνωτέρω. Δυστυχῶς ἐνῷ τὰ ραδιόφωνα τοῦ Καΐρου μᾶς κατήγγειλον ὡς προδότας καὶ ἐνίσχυον τὸ ἀπαίσιον τοῦ ΕΑΜ ἔργον, οἱ Ἰταλογερμανοὶ ἐξ ἄλλου, ἐξηκολούθουν νὰ ἐπιβάλουν ἀντίποινα σκληρὰ πρὸς δόξαν καὶ τιμὴν τοῦ ΕΑΜ.

Ὡς ὅμως νὰ μὴ ἤρκουν τὰ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ τῇ ὑπαίθρῳ τρομερὰ κακουργήματα, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν κυρίως τοῦ 1943 ἤρξατο ἡ ἐντατικὴ τοῦ ΕΑΜ καὶ τοῦ ΚΚΕ δρᾶσις, ὑποστηριζομένη καὶ ὑπὸ τῶν πάσης φύσεως ἐγκληματιῶν καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς Ἀθήναις καὶ τὸν Πειραιᾶ καὶ τὰ περίχωρα.

Καθ' ἡμέραν στενωτέρα καθίστατο ἡ πολιορκία τῆς πόλεως καὶ ὁ κίνδυνος τῆς ἀνατροπῆς ὑψοῦτο ἤδη καὶ πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ πρωθυπουργικοῦ μεγάρου, ἀρκουμένων τῶν ἀρχῶν κατοχῆς νὰ προβαίνουν εἰς τὴν ἄνευ συστήματος καὶ ἄνευ οἴκτου ἐπιβολὴν σκληρῶν κυρώσεων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατ' ἀθώων ἐθνικιστῶν.

Τότε, περὶ τὴν 22 Μαρτίου τοῦ 1943, ἐὰν καλῶς ἐνθυμοῦμαι, προεκάλεσαν νέαν μετ' ἐμοῦ συνάντησιν οἱ πληρεξούσιοι τῆς Ἰταλίας καὶ Γερμανίας, λέγοντες ὅτι ἡ κυβέρνησις Λογοθετοπούλου δὲν ἐφαίνετο δυναμένη ν' ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τῶν ἐσωτερικῶν ἀνωμαλιῶν, αἵτινες ἐλάμβανον ἐπικίνδυνον διὰ τὴν τάξιν τροπὴν καὶ μὲ ἠρώτησαν ἂν δεκτῶν γενομένων ἁπάντων τῶν ὅρων, οὓς εἶχον θέσῃ κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1942, θὰ ἤμην διατεθειμένος νὰ ἀναλάβω τὰς εὐθύνας τῆς κυβερνήσεως.

Ἀπήντησα ὅτι τῆς καταστάσεως οὔσης ἤδη ὅλως διαφόρου, θὰ ἐσκεπτόμην ἐὰν θὰ ἔπρεπε νὰ δεχθῶ καὶ

ὅτι θὰ ἤθελον ἄλλως νὰ συνεννοηθῶ μετὰ τῶν φίλων μου, ἐζήτησα δὲ προθεσμίαν ὀλίγων ἡμερῶν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπληροφορήθην ἐγκύρως ὅτι προσπάθεια κατεβάλλετο ἐκ μέρους στρατιωτικῶν τινων κύκλων τῆς κατοχῆς νὰ τεθῇ τέρμα εἰς τὴν κρατοῦσαν τακτικὴν τῆς ὑπάρξεως ἑλληνικῶν κυβερνήσεων καὶ ὅτι τέλος ὑπῆρχε κίνδυνος δημιουργίας καταστάσεως τὴν ὁποίαν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποφύγωμεν ὁπωσδήποτε, ἀπειλουμένης καὶ τῆς ἐν τῇ Παλαιᾷ ἔτι Ἑλλάδι μετακλήσεως βουλγαρικοῦ στρατοῦ πρὸς ἐμπέδωσιν δῆθεν τῆς τάξεως.

Τὴν 4ην ὅθεν Ἀπριλίου, πιστεύων ὅτι ἐξετέλουν ἐπιτακτικὸν καθῆκον, ἐδήλωσα ὅτι θὰ ἐσχημάτιζον κυβέρνησιν καὶ ὅτι θὰ εἰδοποίουν διὰ τοῦ κ. Ταβουλάρη, ὃν ἀπεφάσισα νὰ κρατήσω εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, ὅτι τὴν 7ην Ἀπριλίου θὰ ἔδει ὁ κ. Λογοθετόπουλος νὰ θεωρήσῃ ἑαυτὸν παρῃτημένον, διότι τὴν ἡμέραν ἐκείνην θὰ μετέβαινον εἰς τὸ πολιτικὸν γραφεῖον νὰ ὁμώσω τὸν νενομισμένον ὅρκον καὶ ἤθελον ἡ κυβέρνησίς του νὰ ἔχῃ φύγῃ. Εἰς τοῦτο οὐδεμίαν εὗρον ἀντίρρησιν. Ἐν τούτοις ὑπὸ τῶν πληρεξουσίων μοὶ ὑπεβλήθη παράκλησις ὅπως, διὰ λόγους, ὡς εἶπον, λεπτότητος πρὸς τὸν κ. Λογοθετόπουλον, περιλάβω εἰ δυνατὸν εἰς τὸ διάγγελμα τὸ ὁποῖον θὰ ἀπηύθυνον πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαόν, φρᾶσίν τινα, χαρακτηρίζουσαν ὡς ἑκουσίαν τὴν ἀποχώρησιν ἐκείνου ἐκ τῆς κυβερνήσεως, παράκλησιν τήν ὁποίαν οὐδένα εἶχον λόγον νὰ μὴ δεχθῶ.

Ἐζήτησα ὅμως καὶ πρόσθετον τότε ὅρον τὴν παροχὴν ἀμνηστείας εἰς τὰς λυμαινομένας τὴν ὕπαιθρον συμμορίας. Τὸν ὅρον τοῦτον ἐδέχθησαν, ἀλλὰ ἐζήτησαν νὰ καθορισθοῦν ὁ χρόνος καὶ αἱ λεπτομέρειαι ἀμέσως μετὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς κυβερνήσεως. Περὶ τούτου θὰ ὁμιλήσω παρακατιών.

Τοῦτο εἶναι τὸ πιστὸν ἱστορικὸν τοῦ σχηματισμοῦ τῆς κυβερνήσεώς μου.

X

Ὅταν ἀνέλαβα ὁ Ἄξων κατέρρεε γοργῶς. Ἡ ἀμνηστεία ἣν ἐπεδίωξα καὶ οἱ λόγοι τῆς ἀποτυχίας της.

Εἶναι ἐπάναγκες νὰ μὴ λησμονηθῇ ὅτι ἡ εἰς τὰ διάφορα μέτωπα πολεμικὴ κατάστασις ἦτο ὅλως ἀλλοία τὰς ἀρχὰς Νοεμβρίου, ὅτε δὲν ἐδέχθην νὰ ἐπωμισθῶ τὰς κυβερνητικὰς εὐθύνας, τῆς κατ' Ἀπρίλιον τοιαύτης. Διότι τότε παρουσιάζετο ἔτι μεσουρανῶν ὁ πολεμικὸς τοῦ Ἄξονος ἀστήρ. Ἤδη ὅμως τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1943 εἶχεν ἀρχίσει ραγδαία ἡ ἐκ Ρωσίας ὑποχώρησις καὶ εἶχεν ἀποτύχῃ ἡ ἐπιχείρησις τῆς Ἀφρικῆς, ἦτο δὲ ἀναμφισβήτητον πλέον ὅτι οἱ γερμανοϊταλοὶ γοργῷ τῷ βήματι ἔβαινον πρὸς τὴν τελικὴν ἧτταν.

Μάρτυρές τινες, μὴ δυνάμενοι νὰ ἐννοήσουν τὸ βαθὺ συναίσθημα τοῦ καθήκοντος, ὅπερ μὲ ὡδήγησεν εἰς τὸν γέμοντα ἀκανθῶν δρόμον, τὸν ὁποῖον, ἐν πληρεστάτῃ γνώσει τοῦ ἐπωδύνου τῆς πορείας, ἐξέλεξα, διετύπωσαν τὴν ὡς ἐκ τούτου ἔκπληξίν των. Ἀνίκανοι φαίνεται νὰ συμμερισθοῦν αἰσθήματα αὐτοθυσίας, ἀνεζήτουν ἐλατήρια τῆς πράξεώς μου, γερμανόφιλα ἢ γερμανόδουλα αἰσθήματα.

Ἂς μάθουν λοιπόν, ὅτι εἰς τὴν ψυχήν μου, οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ἕτερον θὰ εὕρουν.

Δὲν εἶναι στιγμὴ ἡ παροῦσα, ὁπότε τίθεται ἐν κινδύνῳ τὸ σπουδαιότερον δι' ἐμὲ ἀγαθὸν—ἡ τιμή μου—στιγμὴ καθ' ἣν μοὶ ἐπιτρέπεται νὰ προβῶ εἰς ἐπίδειξιν ψευδοῦς μετριοφροσύνης. Θὰ εἴπω λοιπὸν εἰλικρινῶς ὅτι ἡ ὑπερηφάνεια τοῦ χαρακτῆρός μου δὲν μοὶ ἐπιτρέπει οὐδενὸς εἴδους προσωπικοὺς ὑπολογισμούς. Ξενόφιλα, δουλικὰ αἰσθήματα δὲν εἶχον ποτέ. Εἶμαι Ἕλλην καὶ μόνον Ἕλλην. Ἐὰν Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας ἔλεγεν ὅτι ηὐγνωμόνει τοῖς θεοῖς ὅτι Ἕλλην ἐγεννήθη, ἠδυνάμεθα νομίζω

καὶ ἡμεῖς οἱ μικροὶ νὰ διακηρύττωμεν ὅτι καυχώμεθα διότι εἴμεθα Ἕλληνες.

Μοὶ ἐπιβάλλεται ἤδη, κύριοι δικασταί, νὰ εἴπω τινὰ ἐπὶ τροχάδην ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ὅρους, ἀφοῦ καὶ τοῦτο ἠκούσθη ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ, ἂν δηλαδή, θέτων ὅρους, ἐπίστευον εἰς τὴν τήρησιν αὐτῶν, ἔτι δὲ ἂν οἱ ὅροι περιελήφθησαν εἰς προφορικὴν ἢ γραπτὴν σύμβασιν.

Ἀπαντῶ λοιπὸν ὅτι ἤμην πεπεισμένος ὅτι ἐφ' ὅσον θὰ κατεῖχον τὴν θέσιν των ἐν Ἀθήναις οἱ πληρεξούσιοι μεθ' ὧν διεπραγματεύθην τοὺς ρηθέντας ὅρους θὰ ἔπραττον πᾶν τὸ ἀπ' αὐτῶν ἐξαρτόμενον ἵνα οἱ ὅροι τηρηθοῦν. Τὴν τοιαύτην πεποίθησίν μου ἤντλουν ἐκ τῆς, κατὰ τὰς μετ' αὐτῶν συζητήσεις, δημιουργηθείσης ἐντυπώσεώς μου ὅτι ἐπρόκειτο περὶ εἰλικρινῶν καὶ τιμίων ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι οὐδέποτε ἠρνοῦντο τὰ ὅσα εἶχον εἴπῃ. Ἀλλ' ἐγνώριζον ἐξ ἄλλου ὅτι, ἐπειδὴ οἱ στρατιωτικοὶ εἶχον τὴν πρωτεύουσαν γνώμην (μολονότι τοὺς ὅρους μου εἶχον ἀκούσῃ καὶ ὁ ἐνταῦθα ἰταλὸς στρατηγὸς Τζελόζο καί, ὁ πρὸς ὃν καὶ πάλιν ἐπὶ τούτῳ τῷ σκοπῷ μετὰ τοῦ γερμανοῦ πληρεξουσίου μετέβημεν εἰς Θεσσαλονίκην, ἀρχιστράτηγος τότε τῶν Βαλκανίων LOHR) ὑπῆρχεν ἄμεσος κίνδυνος παραβιάσεως τῶν ὅρων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐθεωροῦντο εἰς δεδομένην στιγμὴν ἀνεπιθύμητοι διὰ τὴν στρατιωτικὴν δρᾶσιν ἢ καὶ ἁπλῶς λόγῳ τοῦ αὐθαιρέτου τοῦ στρατιωτικοῦ χαρακτῆρος.

Ἐὰν μοὶ παρατηρηθῇ ὅτι τοιουτοτρόπως οἱ τεθέντες ὑπ' ἐμοῦ ὅροι ἐπερίττευον, θὰ ἀπαντήσω ὅτι δὲν ἐπερίττευον ποσῶς. Διότι εἰς πᾶσαν συζήτησιν, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὰς διπλωματικὰς καὶ πολιτικὰς τοιαύτας,πλεονεκτικὴν κατέχει θέσιν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀποδεικνύει τὴν κακὴν πίστιν τοῦ μεθ' οὗ συζητεῖ. Ἐπειδὴ δὲ σπουδαιότατος προορισμὸς τῆς ἐδῶ ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ἦτο τὸ νὰ δύναται, ἐξ ἐπισήμου ἀναγνωρίσεως, νὰ διαμαρτύρηται, ἐθεώρουν ὅτι, ὅταν ὅρος ἢ ὅροι ἤθελον παραβιασθῇ παρὰ τῶν ἰταλῶν ἢ τῶν γερμανῶν, ἔχων κατάφορον ὡς ἐκ τούτου τὴν κακήν των πίστιν, θὰ μοὶ ἔμενε τοὐλάχιστον τοῦτο : ὅτι

θὰ ἠδυνάμην ἐν πάσῃ μετ' αὐτῶν συζητήσει νὰ πλεονεκτῶ καταγγέλων τὴν κακοπιστίαν των. Διετήρουν δ' ἐξ ἄλλου τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ ἐγένοντο ἴσως οἱ ὅροι μου σεβαστοί. Δύναμαι δὲ νὰ εἴπω, ὅτι, ὁσάκις ὑπῆρξεν ἐκ μέρους αὐτῶν παραβίασις ὅρου, ἐθεώρησα ἐμὲ εὐτυχῆ διότι τὸν ὅρον τοῦτον εἶχον θέσῃ.

Μοὶ προσῆψαν ἀκόμη ὅτι οἱ ὅροι δὲν ἦσαν ἐγγράφως διατυπωμένοι. Τί ἔπρεπε λοιπόν ; Νὰ συντάξω συμβολαιογραφικὴν πρᾶξιν καὶ νὰ θέσω καὶ ποινικὴν ρήτραν ; Ἀλλὰ εἶναι εὔκολον, κύριοι δικασταί, ὅταν μάλιστα ταχέως λησμονοῦν ἄνθρωποί τινες τὴν πρόσφατον δυστυχίαν, νὰ λέγωνται ἐκ τῶν ὑστέρων ὡρισμένα πράγματα.

Πολὺ γρήγορα—εὐτυχῶς ἄλλως τε—ἐλησμονήθη ὅτι δὲν ἤμεθα ἡμεῖς αἱ ἀρχαὶ κατοχῆς, δυστυχῶς ! Ἀλλὰ μήπως θὰ ὠρρώδουν, ἐὰν τοῦτο ἤθελον, νὰ παραβοῦν καὶ ἔγγραφον σύμβασιν ;

Εἶπον ἀνωτέρω, ὅτι πρόσθετον ὅρον προέβαλον κατ' Ἀπρίλιον 1943, ὅταν ἀπεφάσισα νὰ ὑποστῶ τὸ μαρτύριον τοῦ εἰς τοιαύτας στιγμὰς κυβερνήτου, τὴν χορήγησιν ἀμνηστείας καὶ ὅτι τὸν ὅρον αὐτὸν ἐδέχθησαν οἱ δύο πληρεξούσιοι κατ' ἀρχήν, ἐπιφυλαχθέντες τὴν συζήτησιν τῶν λεπτομερειῶν καὶ τὸν καθορισμὸν τοῦ χρόνου μετὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς κυβερνήσεως.

Πράγματι ἤρξαντο ἀμέσως αἱ σχετικαὶ διαπραγματεύσεις καὶ τὴν 5ην Μαΐου 1943 ἐδημοσιεύθησαν προκηρύξεις ἐμοῦ καὶ τοῦ Ἰταλοῦ καὶ γερμανοῦ στρατηγοῦ καὶ δι' ἀεροπλάνων διενεμήθησαν καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, δι' ὧν καθίστατο γνωστὸν ὅτι ἐὰν μέχρι τῆς 20 Μαΐου ἤθελον οἱ ἔνοπλοι καταθέσῃ τὰ ὅπλα των θὰ ἠμνηστεύοντο πλήρως, ἅμα δὲ ἐκαλοῦντο οἱ χωρικοὶ νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὰς ἑστίας των, διότι, φοβούμενοι τὰς σφαγὰς καὶ τὰ ἀντίποινα τῶν στρατευμάτων κατοχῆς, εἶχον ἐγκαταλείψει αὐτάς.

Διὰ τῆς ἀμνηστείας ἐσκόπουν :

1) Νὰ διαλυθοῦν αἱ καθ' ἡμέραν πολλαπλασιαζόμεναι συμμορίαι ἐκ καθαρῶς κακοποιῶν καὶ ληστῶν, αἵτινες,

τὸ μὲν ἀπ' εὐθείας ὑπέβαλον εἰς βασανιστήρια τοὺς κατοίκους τῆς ὑπαίθρου, τὸ δὲ προεκάλουν, φονεύουσαι καὶ ληστεύουσαι ἀσήμαντον ἀριθμὸν στρατιωτῶν τῆς κατοχῆς τοὺς ὁποίους τυχὸν συνήντων ἀπομεμονωμένους, τρομερὰ κατὰ τῶν δυστυχῶν ἀγροτῶν ἀντίποινα καὶ τρομερὰς καταστροφὰς τῶν χωρίων αὐτῶν, τὰ ὁποῖα ἐγκατέλειπον ἀθρόοι οἱ κάτοικοί των, κατειλημμένοι ὑπὸ πανικοῦ καὶ κατέφευγον, γυμνοὶ καὶ πεινῶντες, εἰς τὰ ὄρη, ἔνθα ἐπίσης φρικτὸν ἀντεμετώπιζον θάνατον.

2) Νὰ πεισθοῦν οἱ ἐν Καΐρῳ πρὸς οὓς εἶχον σταλῆ μακραὶ ἐκθέσεις διεκτραγωδοῦσαι τὴν τρομερὰν κατάστασιν εἰς ἣν εἶχε περιέλθη, λόγῳ τῶν ἔργων τοῦ ΕΑΜ καὶ τῶν συμμοριῶν του, ἡ ὕπαιθρος χώρα, ὅτι ἔπρεπε ἡ Ἑλληνικὴ ἐν Καΐρῳ κυβέρνησις νὰ χρησιμοποιήσῃ πλήρως τὸ κῦρος αὐτῆς, ἵνα παύσουν αἱ ἐνισχύσεις αἱ διδόμεναι εἰς συμμορίας, ταξικὰ καὶ ἀντεθνικὰ ἐπιδιωκούσας συμφέροντα καὶ εἰς οὐδεμίαν ἐθνικιστικὴν δρᾶσιν ἀποβλεπούσας τοὐναντίον δὲ ἀποσκοπούσας τὴν πλήρη καταστροφὴν καὶ τὸν ὁλοσχερῆ ὄλεθρον τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ὑποδούλωσίν της.

3) Νὰ εἰδοποιήσω ἐντέχνως τοὺς χωρικοὺς καὶ τοὺς κατοίκους τῶν κωμῶν καὶ τῶν χωρίων νὰ προσέξουν, διότι μοὶ εἶχεν ἀνακοινωθῆ ὅτι ἐπέκειτο δρᾶσις τῶν στρατευμάτων τοῦ ἄξονος κατὰ τῶν ἐνόπλων ἀναρχικῶν συμμοριῶν καὶ ἐγνώριζον τὰς συνεπείας αὐτῆς, ἐν περιπτώσει κατὰ τὴν ὁποίαν ἤθελον τυχὸν γίνῃ ἀφροσύναι τινὲς ἐκ μέρους τῶν κατοίκων.

Ἀλλὰ καὶ ἡ πολιτικωτάτη αὕτη πρᾶξίς μου, τὴν ὁποίαν νομίζω ὅτι δικαιοῦμαι νὰ ἐξάρω, παρέμεινε δυστυχῶς φωνὴ βοοῦντος ἐν τῇ ἐρήμῳ. Διότι οἱ μεγαλοφυεῖς πολιτικοὶ ἄνδρες μας τοῦ Καΐρου, οἱ ὁποῖοι διὰ τῆς ἀπρονοησίας των μεγάλας συνεσώρευσαν καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν Αἰγύπτῳ συμφοράς, ἀπεδείχθησαν τυφλοὶ τά τε ὦτα, τόν τε νοῦν, τά τε ὄμματα.

Κατηγγέλθην καὶ τότε ὑπὸ τῶν ὑπὸ τὰς διαταγάς των ἐκφωνητῶν τῶν ραδιοφωνικῶν πομπῶν ὡς προδότης

καὶ ἐκαλοῦντο οἱ κάτοικοι τῆς ὑπαίθρου νὰ μὴ ὑπακούσουν εἰς τὴν ὡς ἔλεγον..... προδοτικὴν καὶ τὰ συμφέροντα τῶν γερμανοϊταλῶν ὑπηρετοῦσαν φωνήν μου.

Τὰ ἐπακολουθήσαντα ἔκτοτε ἀπαίσια γεγονότα ἐπῆλθον διὰ νὰ ἀπονεμηθῇ ἑκάστῳ κατὰ τὰς πράξεις του τὸ δίκαιον.

Ἀλλ' ἐπειδὴ εἶμαι ἐφωδιασμένος ὑπὸ περισσῆς πείρας καὶ γνωρίζω τὴν κακοβουλίαν καὶ τὸ φιλοκατήγορον πολλῶν, εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ τονίσω ὅτι βεβαίως τὸ μέτρον τῆς ἀμνηστείας, ὅσον ἀφορᾶ ἐμέ, δὲν ἀπέβλεπεν εἰς τὰ ἐθνικιστικὰ σώματα ἀντιστάσεως, τὰ ὁποῖα (εἴτε τὸ ἤθελον εἴτε ὄχι, τοῦτο μοὶ ἦτο ἀδιάφορον) ὅσον ἠδυνήθην πάντοτε ἐβοήθησα, μὴ διστάσας ἄλλως τε καὶ εἰς διαμαρτυρίας εὐθέως πρὸς τοὺς γερμανοὺς ὑπὲρ τούτων πλέον ἢ ἅπαξ νὰ προβῶ καὶ χάριτας ὑπὲρ συλληφθέντων καὶ εἰς θάνατον καταδικασθέντων ὀργάνων τῆς ἀντιστάσεως νὰ ζητήσω καὶ νὰ λάβω.

Ὅμως καὶ διαρκούσης τῆς πρὸς ἀμνηστείαν ταχθείσης προθεσμίας, ἐδέχθην ἡμέραν τινὰ ἐν τῷ γραφείῳ μου ἀξιωματικὸν τοῦ σώματος τοῦ ἀειμνήστου ἐθνομάρτυρος ἥρωος συνταγματάρχου Ψαρροῦ, ὅστις ἀφοῦ διὰ μακρῶν συνεζήτησε μετ' ἐμοῦ τὸ φλέγον τότε θέμα τῆς ἀμνηστείας, μοὶ εἶπεν ὅτι εἶχεν ἔλθη ἐνταῦθα διὰ νὰ προμηθευθῇ ἄρβυλα διὰ τὸ σῶμα καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο, λόγῳ τῆς κατοχῆς, νὰ κυκλοφορῇ ὡπλισμένος, διέτρεχε δὲ κίνδυνον νὰ φονευθῇ, ἅτε παρακολουθούμενος ὑπὸ ἀναρχικῶν στοιχείων, εἶχεν ἀνάγκην διὰ τὰς τρεῖς ἡμέρας καθ' ἃς ἐπρόκειτο νὰ μείνῃ ἐνταῦθα, μεθ' ἃς θὰ ἐπέστρεφεν εἰς τὸ σῶμά του, συνοδοῦ ὀργάνου ὡπλισμένου τῆς ἀσφαλείας, τὸν ὁποῖον ἀμέσως τοῦ ἔδωσα.

Ἀλλὰ πόσας δυστυχίας θὰ εἶχεν ἀποφύγῃ ἡ Ἑλλάς, πόσους τρομεροὺς κινδύνους, εἰς οὕς, κακῇ μοίρᾳ, εἶναι ἀκόμη ἔκθετος, ἐὰν ἔλειπον δημοκοπικαί τινες ἀπερίσκεπτοι προτροπαί, ἐὰν δὲν εἶχον διασχίσῃ τοὺς αἰθέρας ἐπικινδύνως δελεαστικαὶ φωναὶ ἑλληνικῶν τινῶν σειρήνων, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Νείλου καταφυγουσῶν, ἐὰν

πολιτικοί τινες ἄνδρες ἀπησχολοῦντο περισσότερον εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ Ἔθνους καὶ ἔσπειρον ὀλιγωτέρους ἀνέμους εἰς τὴν χώραν τῶν Φαραώ, ἵνα ὀλιγωτέρας θερίση θυέλλας ἡ Ἑλλὰς εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Παρθενῶνος.

Ἀνέφερον ἐν συνόψει τοὺς λόγους, οἵτινες μὲ ὤθησαν εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ σχηματίσω τὴν κυβέρνησιν τῆς 7ης Ἀπριλίου. Δὲν ὡμίλησα ὅμως ἀκόμη εἰμὴ ἀκροθιγῶς, περὶ τοῦ λόγου, ὁ ὁποῖος ἔσχε τὴν μεγαλυτέραν ἐπὶ τῆς συνειδήσεώς μου ἐπίδρασιν. Δὲν πρέπει νὰ ἐκπλαγῇ οὐδεὶς ἐὰν τονίσω ὅτι ὁ λόγος αὐτὸς ἦτο ὅτι, κατ' Ἀπρίλιον 1943 διεγράφετο σαφῶς εἰς τὸν ὁρίζοντα τῶν προβλέψεων ἡ ἧττα τῆς Γερμανίας.

Ἡ ἀναρχία ἐδέσποζε τῆς χώρας ὅλης, ὡς εἶπον ἤδη. Αἱ πρόοδοι τῶν ἀνατρεπτικῶν στοιχείων ἦσαν καταφανεῖς. Τὰ θεμέλια τοῦ κοινωνικοῦ μας καθεστῶτος ἐσείοντο. Ἔπρεπε τὸ κράτος νὰ παρασκευασθῇ διὰ τὴν ἄμυνάν του, ἐὰν ἤθελε νὰ ζήσῃ. Οἱ ἔξω μεγάλοι φίλοι τῆς Ἑλλάδος εἶχον ἐξαπατηθῇ, ἀλλ' ἦτο βέβαιον διὰ πάντα ἄνθρωπον νοῦν ἔχοντα, ὅτι ἡ μεγάλη Αὐτοκρατορία, ἥτις καὶ ἐξ αἰσθηματικότητος καὶ λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς μας θέσεως ὑπῆρξε πάντοτε ἡ προστάτις ἡμῶν δύναμις, δὲν θὰ ἠνείχετο τὴν ἐν τῇ ἄλλοτε κοιτίδι τοῦ πολιτισμοῦ ὁριστικὴν ἐπικράτησιν τῶν βαρβάρων μεθόδων τῶν κοινῶν ἐγκληματιῶν καὶ τῶν ἀνατρεπτικῶν στοιχείων καὶ ὅτι, εὐθὺς ὡς ἤθελε πεισθῇ περὶ τῆς ἔναντι αὐτῆς καὶ τοῦ ὑγιοῦς ἑλληνικοῦ στοιχείου διαπραχθείσης στυγνῆς ἀπάτης, ἤθελεν ἐνεργήσῃ δεόντως.

Ἐξ ἄλλου, παρὰ τὰ ὑπὸ τῶν δυνάμεων κατοχῆς διαπραττόμενα ἐγκλήματα ἀλλὰ καὶ σφάλματα καὶ τὴν ὡς ἐκ τούτων ἐνίσχυσιν τῆς ἀναρχίας, ἐφ' ὅσον θὰ παρέμενεν ἐνταῦθα ὁ στρατὸς τῆς κατοχῆς, ἀπίθανος ἐκδοχὴ θὰ ἦτο τὸ ὅτι θὰ ἐγίνοντο κύριοι τῆς ἐξουσίας οἱ ἀναρχικοί.

XI

Ἡ σκέψις μου ἦτο τί θὰ ἐγίνετο μετὰ τὴν κατάρρευσιν τοῦ ἄξονος. Ἔπρεπε νὰ εὑρεθῇ συγκεκροτημένη Ἑλλὰς ἢ κομμουνιστικὴ ἀναρχία;

Ὑπῆρχεν ὅμως ἕτερος ἀναμφισβήτητος κίνδυνος: Ἐὰν δηλαδὴ ἢ δὲν ἐσχηματίζετο ἑλληνικὴ κυβέρνησις καὶ ἀνελάμβανε τὴν ἐν γένει διοίκησιν τῆς χώρας εἴτε εἷς Κομμισάριος, εἴτε διὰ τοῦ ἀρχηγοῦ του εὐθέως ὁ ἐχθρικὸς στρατός, ἢ ἐσχηματίζετο μὲν κυβέρνησις, ἀλλ' ἡ κυβέρνησις αὕτη κατηρτίζετο οὕτως, ὥστε νὰ μὴν εἶχεν οὐδεμίαν δύναμιν, ἢ τὰ ἀποτελοῦντα ταύτην πρόσωπα νὰ ἦσαν ὕποπτα καὶ ἐπικίνδυνοι ἄνθρωποι, μὴ ἐμπνεόμενοι ὑπὸ πατριωτικῶν αἰσθημάτων, τότε τί θὰ ἐγίνετο τὴν στιγμὴν τῆς τυχὸν ἀποχωρήσεως τῶν στρατευμάτων κατοχῆς; Τίς δύναται ἐν τοιούτῳ πολέμῳ νὰ ἀποκλείσῃ τὴν πιθανότητα τῆς μίαν ὡραίαν ἡμέραν ἐσπευσμένης ἐντεῦθεν ἀποχωρήσεως τῶν ἰταλογερμανῶν; Καὶ ἂν τοιοῦτόν τι συμβῇ τί θὰ γίνῃ τότε εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐὰν δὲν ἔχουσι προηγουμένως καταφθάσῃ τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα, τὰ ὁποῖα ἄλλως τε θὰ εἶναι προτιμότερον νὰ μὴ φθάσουν προηγουμένως, διότι, θὰ καταστραφῇ τελείως καὶ ὅτι ἀπέμεινεν ἐκ τῆς χώρας μας ἐὰν μεταφερθῇ ἐδῶ τὸ θέατρον τοῦ πολέμου; Τί θὰ γίνῃ τότε; Δὲν θὰ ἐπαναλειφθῇ ἄρα γε παρ' ἡμῖν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐγένετο μετὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον εἰς τὴν Οὐγγαρίαν; Καὶ ἂν ἔχωμεν ἐδῶ καθεστὼς κατὰ τὸ πρότυπον τοῦ Μπέλα Κοὺν ἀλλοίμονον καὶ τρισαλλοίμονον εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ ὅταν, κύριοι δικασταί, ὑπέβαλον ἐν τέλει εἰς ἐμαυτὸν τὰς ρηθείσας ἐρωτήσεις δὲν ἐδίστασα πλέον, οὐδὲ πρὸς στιγμήν, νὰ ἀναγνωρίσω ὅτι εἶχον ἐπιτακτικὴν ὑποχρέωσιν νὰ προσφέρω ὁλοκαύτωμα εἰς τὴν πατρίδα μου τὴν πολιτικήν μου ὀντότητα. Ἠκούσατε τούς πα-

λαιοὺς στενούς μου συνεργάτας τὸν κ. Στράτον, τὸν κ. Γιαννόπουλον, οἱ ὁποῖοι κατέθεσαν τὰς σκέψεις μου ταύτας ἐνώπιον ὑμῶν. Ὡμολόγησε γενναίως ὁ κ. Στράτος καὶ δὲν ἐδίστασε νὰ τὸ εἴπῃ καὶ ὁ κ. Γιαννόπουλος, ὅτι ἐθαύμασαν τὸ θάρρος μου, ἀλλὰ δὲν ἔσχον τὸ σθένος νὰ προβοῦν εἰς τὴν αὐτὴν θυσίαν. Ὁ κ. Στράτος μοὶ εἶπε μάλιστα : «Ἐὰν δὲν ἐκάμνατε τότε αὐτὴν τὴν θυσίαν, θὰ εἶσθε σήμερον ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἑτέρου μεγάλου τῆς Ἑλλάδος κόμματος !» «Ἐὰν δὲν ἔκαμνα αὐτὴν τὴν θυσίαν οὔτε ὑμεῖς, ὁ ὁποῖος ἄλλως τε ἀπαχθεὶς ὡς ὅμηρος ἐσώθητε ὡς ἐκ θαύματος, θὰ εἶσθε ἐδῶ, οὔτε ἐγὼ θὰ σᾶς ἤκουον τώρα. Δὲν ἔφθασε δ' ἀκόμη ἡ φιλοδοξία μου νὰ ἐπιδιώξω τὴν ἀρχηγίαν κόμματος εἰς τὸν ἄλλον κόσμον!»

Ἔχων τις ὑπ' ὄψιν του τὰ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Σεπτεμβρίου μέχρι τῆς 7ης Ἰανουαρίου διαδραματισθέντα γεγονότα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ ἀναγνωρίσῃ ὅτι αἱ προβλέψεις μου ὑπῆρξαν αὐτόχρημα προφητεῖαι καὶ ὅτι ἐὰν δὲν εἴχομεν παραμείνῃ ἀπτόητοι εἰς τὴν θέσιν μας μέχρι τῆς 12 Ὀκτωβρίου 1944, ἀποχωρήσαντες μόνον ὅταν ἐπείσθημεν ὅτι ἡ βρεττανικὴ βοήθεια ἦτο ἐγγύς, οὔτε ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, οὔτε ὁ στρατὸς ἡμῶν, ἀλλ' οὔτε καὶ αὐτοὶ οἱ μεγάλοι σύμμαχοι ἡμῶν, θὰ ἠδύναντο νὰ ἔλθουν εἰς τὰς Ἀθήνας, διότι ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἡμερῶν θὰ εἶχε περιέλθῃ καὶ ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἡ ἐξουσία εἰς χεῖρας τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος. Εἶναι, νομίζω, περιττὸν νὰ ἐξηγήσω εὐρύτερον τοὺς λόγους τούτους.

Ἄς ἀναλογισθῶμεν πάντες ποῖον ἀδιέξοδον θὰ ἐδημιουργεῖτο διεθνῶς, ἐὰν ἠδύνατο νὰ προβληθῇ ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι, ἐγκατεστημένης οὔσης ἐν τῇ πρωτευούσῃ κυβερνήσεως κομμουνιστικῆς, ὑπῆρχε τεκμήριον ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς εἶχεν ἤδη ἀποφανθῇ ἐπὶ τοῦ ζητήματος περὶ τοῦ ὑπὸ ὁποίου ἤθελε νὰ διέπηται πολιτειακοῦ καὶ κοινωνικοῦ καθεστῶτος.

Ἐὰν ὅθεν, τόσον ἐγὼ ὅσον καὶ οἱ ἀγαπητοὶ καὶ διακεκριμένοι συνάδελφοί μου, οἱ συμμερισθέντες καὶ συμμεριζόμενοι τὴν τύχην μου, δι' ὃ τοὺς ἐκφράζω μίαν ἔτι φο-

ρὰν τὴν βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην μου, δὲν εἴχωμεν τὸ σθένος νὰ ἐπωμισθῶμεν τός, ἃς τὴν 7ην Ἀπριλίου 1943 ἐπωμίσθημεν, εὐθύνας, θὰ εἶχεν ἀποτινάξῃ τὸν ἀφόρητον ἰταλογερμανικὸν ζυγὸν ἀπὸ τοῦ τραχήλου της ἡ Ἑλλάς, διὰ νὰ περιπέσῃ ὑπὸ ἄλλην ἔτι χείρονα δουλείαν.

Τὸ ἑλληνικὸν γένος θὰ εἶχε καταδικασθῇ εἰς θάνατον.

Ἀσπαίρουσα καὶ οἰμώζουσα θὰ ἔκειτο ἡ ἑλληνικὴ φυλή.

Καὶ αὐτὰ τὰ ἀθανάτου δόξης μνημεῖα τῆς ἑλληνικῆς τέχνης, ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, θὰ εἶχον μεταβληθῇ εἰς κόνιν καὶ τέφραν.

Τοιαύτην βοήθειαν ἐγνωρίζομεν, κύριοι δικασταί, ὅτι παρείχομεν εἰς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Ἔθνους καθ' ὃν χρόνον μὲ τὸ πένθος εἰς τὰς καρδίας μας ἀνελάβομεν καὶ ἐκρατοῦμεν εἰς χεῖρας μας οἱ ἔντιμοι συνάδελφοί μου καὶ ἐγὼ τὴν διακυβέρνησιν τοῦ καθημαγμένου κράτους.

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ

XII

Τὸ Κυβερνητικὸν ἔργον μου. Ἀπὸ 1967 νόμους κατηγοροῦμαι διὰ 13 ὡς φιλοκατοχικούς. Τὸ ἀσύστατον τῆς αἰτιάσεως. Δὲν ἄφισα κανέναν ἕλληνα ἀβοήθητον.

Διὰ τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον ἐπὶ 18μηνον ἐξετέλεσα, διὰ τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας εἰς τὰς πλέον κρισίμους της στιγμὰς ὑπὸ τῶν ἀγαπητῶν μου συνεργατῶν καὶ ἐμοῦ, εἶμαι ὑπερήφανος. Καὶ ἐὰν καὶ σήμερον, ἔπειτα ἀπὸ ὅσα ἀπὸ τῆς 9ης Ἀπριλίου 1943 συνεχῶς ἐπὶ 25 ὅλους μῆνας ὑπέφερον, ἐκαλούμην νὰ ἀνέλθω διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν τὸν Γολγοθᾶν, ὃν ἀνῆλθον διὰ τὸ καλὸν τῆς πατρίδος

μου, ἀδιστάκτως θὰ τὸ ἐδεχόμην. Θὰ τὸ ἐδεχόμην χωρὶς οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν νὰ ἀμφιταλαντευθῶ, διότι δι' ἐμὲ ἡ σωτηρία τῆς πατρίδος εἶναι τὸ ἀνώτερον καθῆκον. Θὰ τὸ ἐδεχόμην διότι οὐδέποτε, ὅταν ἐκλήθην νὰ παράσχω τὰς ὑπηρεσίας μου εἰς τὸν τόπον αὐτόν, διενοήθην νὰ ἀρνηθῶ. Μάλιστα ἀπεδέχθην τὸν τίτλον αὐτόν, τοῦ πρωθυπουργοῦ ἐπὶ κατοχῆς—τὸν ὁποῖον ἀπεύχομαι καὶ εἰς τὸν ἀσπονδότερον ἐχθρόν μου—διότι ἐδιδάχθην ὑπὸ τοῦ πατρός μου ἕν μόνον νὰ ἀναγνωρίζω συμφέρον, τὸ συμφέρον τῆς Ἑλλάδος. Ἐδέχθην νὰ σχηματίσω κυβέρνησιν, διότι θὰ αἰσθανόμην ἐντροπὴν ἐγὼ δι' ἐμαυτόν, ἐάν, ὅτε ἐκλήθην νὰ θυσιάσω τὰ πάντα καὶ αὐτὴν τὴν τιμήν μου εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος, ἠρνούμην, ἀποβλέπων εἰς τὸ ἴδιον συμφέρον, ὡς ἔπραξαν δυστυχῶς ἄλλοι τινὲς αὐτοκαλούμενοι σήμερον ἀρχηγοὶ κομμάτων. Ὑμεῖς ὅμως, κύριοι δικασταί, ἓν ἔχετε καθῆκον. Ὀφείλετε νὰ ἀπαντήσητε μονολεκτικῶς εἰς τὸ ἐρώτημα : Ἀνέλαβον τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας τὴν 7-4-1943 διὰ νὰ ἐξυπηρετήσω τὸν λαὸν ἢ διὰ τὸ συμφέρον τοῦ κατακτητοῦ ; Ἐὰν νομίζετε ὅτι συμβαίνει τὸ τελευταῖον ἡ ἀπόφασίς σας πρέπει νὰ εἶναι ἡ καταδίκη μου εἰς θάνατον. Δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ συμβιβασμὸς ἐν προκειμένῳ. Οἱ προδόται τῆς Πατρίδος δὲν ἐπιτρέπεται οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν νὰ ἐξακολουθοῦν ἀναπνέοντες τὸν ἐλεύθερον αὐτὸν ἀέρα. Ὀφείλουν νὰ ἀποθάνουν. Καὶ διὰ τὴν ἀπόφασίν σας αὐτὴν δὲν πρόκειται νὰ παραπονεθῶ. Δὲν πρόκειται νὰ παραπονεθῶ διότι ἡ ἰδική σας κρίσις μὲ ἀφήνει ἀδιάφορον, ἀφοῦ ἔχω ἥσυχον τὴν συνείδησιν ὅτι ἐξετέλεσα τὸ καθῆκον μου ὡς Ἕλλην.

Κατηγορήθην ὅτι ἐδημοσίευσα ὡρισμένους νόμους διὰ τῶν ὁποίων ἐβοήθησα τὸ ἔργον τοῦ κατακτητοῦ. Θὰ ἀντικρούσω ἕνα πρὸς ἕνα τοὺς ὑπὸ τοῦ κ. Ἐπιτρόπου ἀναφερθέντας 13 νόμους, ἀποδεικνύων ὅτι οὐδὲ εἷς ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεώς μου 1967 δημοσιευθέντων νόμων ἐγένετο πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἐχθρῶν τῆς Πατρίδος, ἀλλὰ ἅπαντες, καὶ οἱ 1967 ἄνευ οὐδὲ μιᾶς ἐξαιρέσεως, διὰ

τὸ καλὸν τοῦ Λαοῦ αὐτοῦ. Ὅλοι οἱ νόμοι τοὺς ὁποίους ἐδημοσίευσεν ἡ κυβέρνησις, ἧς εἶχον τὴν τιμὴν νὰ προΐσταμαι, ἕνα καὶ μόνον εἶχον σκοπόν: Τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς Ἑλλάδος.

Πρῶτος εἰς τὴν σειρὰν τῶν νόμων διὰ τούς ὁποίους κατηγοροῦμαι εἶναι ὁ νόμος 131)43.

Διὰ τοῦ νόμου τούτου διηυκολύνθη ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος νὰ θέσῃ εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Τραπέζης Ἀθηνῶν δρχ. 600 ἑκατ. ἵνα δυνηθῇ διὰ τούτων νὰ πληρώσῃ ἡ γερμανικὴ ἑταιρία Σουντοστρόπα εἰς τοὺς ἕλληνας κουκουλοπαραγωγοὺς τὴν ἀξίαν τῶν κουκουλίων των, παρ' ὧν τὰ εἶχε παραλάβῃ.

Ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος εἶχεν ἤδη παράσχῃ τὴν διευκόλυνσιν ἔναντι δύο ἐγγυητικῶν ἐπιστολῶν γερμανικῆς Τραπέζης δοθεισῶν πρὶν ἢ σχηματισθῇ ἡ ἰδική μου κυβέρνησις καί, ἐπειδὴ ἐκ τῶν ὑστέρων ἀνεκαλύφθη ὅτι αἱ ἐγγυητικαὶ αὗται ἐπιστολαὶ ἀντίκεινται πρὸς τὸ καταστατικόν της, ἐζητήθη πρὸς νομικὴν τακτοποίησίν της ἡ ἐγγύησις τοῦ Κράτους.

Πρόκειται λοιπὸν περὶ νομικῆς τακτοποιήσεως λογαριασμῶν τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος καὶ περὶ οὐδενὸς ἑτέρου.

Νόμος 130. Ὁ νόμος οὗτος ἐγένετο κατὰ προσωπιπικήν μου ἐντολὴν καὶ ἀφορᾷ τὴν προστασίαν τοῦ κοινωνικοῦ μας καθεστῶτος. Νομίζω ὅτι εἶχον ὄχι μόνον τὸ δικαίωμα ἀλλὰ καὶ τὴν ἱερὰν ὑποχρέωσιν νὰ ἐπιβάλλω κυρώσεις κατὰ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων τῶν προσχωρούντων εἰς τὰ ἀνατρεπτικὰ κομμουνιστικὰ ἀνταρτικὰ σώματα. Ἄλλως τε κατὰ τὴν ἰδίαν λογικὴν θὰ ἠδύνατο νὰ εὑρίσκωνται συγκατηγορούμενοι μετ' ἐμοῦ ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς καὶ ὁλόκληρος ἡ πρώτη κυβέρνησις Τσουδεροῦ ἡ δημοσιεύσασα ἐν Κρήτῃ τὸν νόμον δι' οὗ ἀμνηστεύονται ὅλα τὰ πολιτικὰ ἀδικήματα τὰ τελεσθέντα ἐν Ἑλλάδι μέχρι τῆς 1-6-41 καὶ ἐξαιροῦνται ταύτης τὰ εἰς τὸ ἰδιώνυμον ἐμπίπτοντα. Εἶμαι ἄρα ἔνοχος διότι πρῶτος ἐγὼ διεῖδον τοὺς ἀνατρεπτικοὺς σκοποὺς τοῦ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ

καὶ ἠθέλησα νὰ ἐμποδίσω τοὺς Ἕλληνας νὰ πυκνώνουν τὰς τάξεις τῶν ἀνατροπέων ; Εἶμαι ἔνοχος ἐσχάτης προδοσίας διότι ἐτόλμησα νὰ διακηρύξω 2 ἔτη πρὸ τοῦ Τσῶρτσιλ ὅτι οἱ κομμουνισταὶ ἀπεργάζονται τὴν παράδοσίν μας εἰς τὴν πλέον αἰσχρὰν καὶ ἀβάστακτον τυραννίαν, τὴν ὁποίαν εἶχε γνωρίση ποτὲ ἡ ὑφήλιος ;

Νόμος 191. Ὁ νόμος οὗτος κυροῖ δύο συμβάσεις ὑπογραφείσας τὴν 18 Μαρτίου 1943 ὑπὸ τῆς προηγουμένης κυβερνήσεως καὶ ἅς ἡ κυβέρνησίς μου ἦτο ὑποχρεωμένη νὰ κυρώσῃ. Καίτοι αἱ συμβάσεις αὗται δὲν ἀφοροῦν τὴν κυβέρνησίν μου, διότι ἐδημοσιεύθησαν παρ' ἐμοῦ μόνον, δὲν βλέπω ὁπωσδήποτε κατὰ τί ἐκ τούτων ὠφελήθη ὁ ἐχθρός, ἀφοῦ αἱ μὲν μετοχαὶ εἶχον πωληθῆ καὶ ἀποκτηθῆ καὶ περιέλθῃ εἰς τὴν ἰδιωτικὴν γερμανικὴν ἑταιρίαν Λουφτχάνσα διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 104/1941 Ν. Δ., ἁπλῶς δὲ ἀντὶ τοῦ εἰς δραχμὰς ἀντιτίμου ὑπεχρεώθη αὕτη νὰ παραδώσῃ εἰς τὴν Ἑλλην. Ἑταιρίαν Ἐναερίων Συγκοινωνιῶν ἓν ἀεροσκάφος, πολὺ ἀναμφισβητήτως μεγαλυτέρας ἀξίας καὶ χρησιμότητος τῶν κυμαινομένης ἀξίας δραχμῶν.

Νόμος 194. Δυνάμει προγενεστέρων νόμων, οὐχὶ τῆς κυβερνήσεώς μου, εἰσήχθη ὡς ὑποχρεωτικὸν μάθημα εἰς τὰ παρ' ἡμῖν σχολεῖα ἡ γερμανικὴ γλῶσσα. Διὰ τοῦ νόμου 194 ὥριζα ἁπλῶς ὅτι ὁ Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς τῆς γερμανικῆς γλώσσης ὤφειλεν ἀπαραιτήτως νὰ εἶναι πτυχιοῦχος ἡμετέρου Πανεπιστημίου ἵνα ἀποφύγω ἐπέμβασιν ἀλλοδαποῦ εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν. Εἶναι τοῦτο πρᾶξις στρεφομένη κατὰ τῆς Ἑλλάδος, πολλῷ μᾶλλον ὅταν ἀναλογισθῆ τις ὅτι μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως ἤτοι ἐπὶ 16 μῆνας οὐδεὶς διωρίσθη ; Τόσον μεγάλος ἦτο ὁ ζῆλος μας ! !

Νόμος 283/43. «Περὶ καθορισμοῦ κυρώσεων κατ' ἰδιωτικῶν ὑπαλλήλων καὶ ἰδιωτῶν καταρτιζόντων ἐνόπλους συμμορίας». Ἡ ἱστορία τῆς δημοσιεύσεως τοῦ νόμου αὐτοῦ, ὄχι μόνον δὲν εἶναι ἐνοχοποιητικὴ δι' ἐμέ, ἀλλὰ τουναντίον εἶναι λίαν κολακευτικὴ καὶ ἰδοὺ διατί : Ἐγένετο εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἐπὶ τοῦ ἰταλικοῦ πλοίου «CONTE DI SAVOIA» τὸ ὁποῖον εἶχον οἱ Γερμανοί, σαμποτάζ, ὑπὸ

Ἑλλήνων προφανῶς, ὅπερ ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀνατίναξιν τοῦ πλοίου καὶ τὸν φόνον κατ' αὐτὴν ἄνω τῶν 300 γερμανῶν ναυτῶν καὶ στρατιωτῶν. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἔλαβον τὸ ἑξῆς ἔγγραφον, ὅπερ προσάγω ἐν μεταφράσει: «Διοικητὴς Νοτίου Ἑλλάδος. Ἔχω τήν τιμὴν νὰ γνωρίσω ὅτι κατὰ ἐπισυμβὰν ἐν Πειραιεῖ σαμποτὰζ ἐπὶ τοῦ ἰταλικοῦ ἀτμοπλοίου «CONTE DI SAVOIA» τὸ ὡς ἄνω πλοῖον ὑπέστη σοβαρωτάτας βλάβας καὶ ἐφονεύθησαν ἐξ ἄλλου πλεῖστοι ὅσοι στρατιῶται τοῦ Ἄξονος. Εἶμαι ἠναγκασμένος καὶ γνωρίζω τοῦτο εἰς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα, νὰ λάβω κατόπιν τούτου δραστικὰ μέτρα, ἵνα μὴ εἰς τὸ μέλλον ἐπαναληφθῇ παρομοία πρᾶξις. Τῆς ἀποφάσεώς μου ταύτης ἔλαβεν γνῶσιν καὶ ἡ Ἰταλικὴ Στρατιωτικὴ Διοίκησις, ἥτις θέλει λάβῃ ἐκ παραλλήλου τὰ αὐτὰ μέτρα».

Ἅμα τῇ λήψει τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, ἐζήτησα τηλεφωνικῶς πληροφορίας παρὰ τοῦ γερμανοῦ στρατηγοῦ περὶ τῶν «δραστικῶν μέτρων» καὶ ἔλαβον τὴν ἀπάντησιν ὅτι πρόκειται νὰ τυφεκισθοῦν ὑπὸ τῶν γερμανῶν εἰς τὸν Πειραιᾶ 100 πολῖτες Ἕλληνες καὶ ἰσάριθμοι ὑπὸ τῶν ἰταλῶν ἐνταῦθα. Ὁ γερμανὸς στρατηγὸς προσέθεσεν ὅτι οἱ μέλλοντες νὰ ἐκτελεσθοῦν ἦσαν ὅλοι ἄνθρωποι ἐκτίοντες ἤδη ἐλαφροτέρας ποινὰς καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κόμμουνισταί. Ἀπήντησα, ὅτι δὲν ἠδυνάμην νὰ συζητήσω ζήτημα τοιαύτης φύσεως ἀπὸ τηλεφώνου καὶ ὅτι ἔρχομαι πάραυτα αὐτοπροσώπως. Πράγματι, μετέβην ἀμέσως καὶ ἀνέπτυξα διὰ μακρῶν εἰς τὸν γερμανὸν στρατηγὸν ὅτι οἱ ἄνθρωποι οἱ μέλλοντες νὰ ἐκτελεσθοῦν ἦσαν καὶ ἀθωώτεροι ἐμοῦ, ἀφοῦ ὅλοι αὐτοὶ μέν, ὡς εὑρισκόμενοι εἰς τὰς γερμανικὰς φυλακὰς κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ σαμποτάζ, οὐδεμίαν ἀνάμιξιν ἠδύναντο νὰ ἔχουν ἐν αὐτῷ, ἐνῷ ἐξ ἀντιθέτου ἐγώ, ὢν κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐλεύθερος, θὰ ἠδυνάμην νὰ ἔχω ποιάν τινα ἴσως συμμετοχήν. Μετὰ μακρὰν συζήτησιν καὶ ἀφοῦ ὑπεσχέθην ὅτι θὰ ἐλάμβανε ἡ κυβέρνησίς μου μέτρα πρὸς πρόληψιν μελλοντικῶν σαμποτάζ, ἐπέτυχα νὰ ὑποχωρήσουν καὶ νὰ ἐκτελε-

4

σθοῦν 20 ὑπὸ τῶν γερμανῶν καὶ 10 ὑπὸ τῶν ἰταλῶν. Καὶ μετέβην πάραυτα καὶ ἔδωσα τὴν ἐντολὴν νὰ δημοσιευθῇ ὁ νόμος 280/43. Δυστυχῶς, κύριε Ἐπίτροπε, οὐδέποτε οἱ γερμανοὶ ἐζήτησαν τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου αὐτοῦ ὑφ' ἡμῶν, ἀλλὰ τὸν ἐφήρμοσαν οἱ ἴδιοι καὶ ἀσφαλῶς κατὰ πολὺ αὐστηρότερον ἀπὸ ὅτι θὰ τὸν ἐφήρμοζον τὰ Ἑλληνικὰ στρατοδικεῖα. Καὶ ἐρωτῶ, εἶναι βοήθεια τοῦ ἐχθροῦ ἡ διάσωσις ἄνω τῶν 150 Ἑλλήνων; Καὶ θὰ ἦτο βοήθεια, ἐὰν μοὶ παρέδιδον, ὅπερ δυστυχῶς ὡς ἤδη εἶπον δὲν ἔκαμαν, οἱ γερμανοὶ καὶ οἱ ἰταλοὶ ὅλους τοὺς ὑπευθύνους σαμποτάζ, τοὺς ὁποίους εἶχον τὸ δικαίωμα κατὰ τὴν συνθήκην τῆς Χάγης, ποὺ τόσοι τὴν ἐπεκαλέσθησαν εἰς τὴν αἴθουσαν ταύτην, νὰ δικάζουν αὐτοί, διὰ νὰ δικάσω ἐγώ; Ἢ ἐξ ἀντιθέτου θὰ ἦτο πρᾶξις πολιτικωτάτη ἐκ μέρους μου καὶ ἐκ τῆς ὁποίας μεγάλως θὰ ἀνεκουφίζετο Ἑλληνικὸς Λαός;

Νόμος 353. Ὁ νόμος οὗτος, προσαχθείς συντεταγμένος παρὰ τῆς ἁρμοδίας ὑπηρεσίας, ἀποτελεῖ ἁπλῆν κωδικοποίησιν ὑφισταμένων νομοθετημάτων προηγουμένων Κυβερνήσεων, αἱ δὲ τυχὸν γενόμεναι τροποποιήσεις τῶν ὑφισταμένων διατάξεων οὐδεμίαν οὐσιώδη μεταβολὴν ἐπιφέρουσιν.

Νόμος 351. Ὁ Νόμος οὗτος κατηρτίσθη ὑπὸ τῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπ. Οἰκονομικῶν (κ. Μαγκριώτης) ἀφορᾶ δ' ἀγορὰν καπνῶν τοῦ 1941 καὶ 1942, ἅτινα εἶχον ἐξ ἀρχῆς ἐν συνόλῳ δεσμευθῇ ὑπὸ τῶν γερμανῶν, μέρος δ' αὐτῶν ἀπεδεσμεύθη διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐσωτερικῆς καταναλώσεως. Ἀγοραστὴς ὁρίζεται ὁ συνεταιρισμὸς καπνοβιομηχάνων, αὐτὸς δ' ὥριζε τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐντεταλμένους διὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀγορᾶς παρὰ τῶν παραγωγῶν.

Σημειωτέον ὅτι καὶ αἱ ὑπὸ τοῦ συνεταιρισμοῦ τῶν καπνοβιομηχάνων ἐντεταλμέναι ξέναι ἑταιρίαι ἦσαν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐγκατεστημέναι εἰς τὴν χώραν μας, ἀσχολούμεναι εἰς τὴν ἀγορὰν καπνῶν, ἦσαν δὲ οἱ πλεῖστοι τῶν ὑπαλλήλων των ἕλληνες εἰδικοὶ εἰς τὰ καπνικὰ ζητήματα.

Ὡς πρὸς τὰς τιμὰς δηλαδὴ τὴν ἀξίαν τῶν καπνῶν, ταύτας ἐλάμβανον οἱ ἕλληνες παραγωγοί, ὄχι δὲ οἱ ἀποδεσμεύσαντες ταῦτα γερμανοί. Αἱ τιμαὶ περιελάμβανον φόρους, ἔξοδα συγκεντρώσεως καὶ συσκευασίας, μεταφορᾶς, τόκους, ἀσφάλιστρα καὶ ἐν γένει πᾶσαν τὰ καπνὰ ταῦτα βαρύνουσαν δαπάνην. Ὡς πρὸς τὰ λοιπά, ὁ νόμος ἀφορᾶ κυρώσεις συμβάσεως ὑπογραφείσης ὑπὸ τῆς προηγουμένης κυβερνήσεως καὶ διαφόρων πράξεων τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος ἤδη γενομένων καὶ αἵτινες, πρὸς ρύθμισιν τῶν τετελεσμένων ἐνεργειῶν, ἔδει, κατὰ τὴν εἰσήγησιν τῆς ἁρμοδίας ὑπηρεσίας νὰ κυρωθοῦν. Ταῦτα προκύπτουν ἐξ αὐτῶν τῶν διατάξεων τοῦ νόμου.

Εἶναι ἀδύνατον νὰ χαρακτηρισθῇ ὁ νόμος οὗτος ὡς ἀφορῶν εἰς ὠφέλειαν τῆς κατοχῆς.

Νόμος 563. Ὁ σκοπὸς τοῦ νόμου ἦτο ἡ προστασία τῶν ἐργατῶν, οὓς ὑπεχρέωναν οἱ γερμανοὶ εἰς ἐργασίαν ἐπὶ γλίσχρῳ ἡμερομισθίῳ καθοριζομένῳ ὑπὸ τῶν ἰδίων. Ἀντεπεκρίνετο καὶ πρὸς μίαν ἀνάγκην κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης. Ὅσοι τῶν εὐπορωτέρων ἤθελον ν' ἀποφύγουν τὰς ἀγγαρείας, κατέβαλον ἓν ποσὸν περιερχόμενον εἰς Ταμεῖον παρ' οὗ οἱ ἄποροι ἐργάται ἐλάμβανον πρόσθετον οἰκογενειακὸν ἐπίδομα. Πάντως ὁ νόμος δηλ. ἡ ἐρανικὴ εἰσφορά, δὲν ἐφηρμόσθη διότι οἱ γερμανοὶ δὲν ἐπέτρεψαν νὰ καταβάλωνται οἰκογενειακὰ ἐπιδόματα ἐπὶ πλέον τοῦ γλίσχρου ἡμερομισθίου.

Ἐκ τῶν ἄνω προκύπτει, ὅτι οὐ μόνον γνῶσις ὠφελείας τοῦ ἐχθροῦ δύναται νὰ καταλογισθῇ εἰς τοὺς ὑπογράψαντας τὸν νόμον, ἀλλ' ὅτι τοὐναντίον καὶ ἀντιθέτως πρὸς τὴν γνώμην αὐτοῦ ἐγένετο, δι' ὃ καὶ δὲν ἐπέτρεψαν τὴν ἐφαρμογήν του.

Νόμος 1145. Δυνάμει τῶν συμφωνιῶν τῆς Ρώμης, τῶν γενομένων ὑπὸ τῆς προκατόχου κυβερνήσεως, ἡ SACIG ἀνέλαβεν ὡς συμψηφιστικὸν γραφεῖον νὰ εἰσπράττῃ, ἐπὶ παντὸς ἐμπορεύματος εἰσαγομένου εἰς Ἑλλάδα ἐξ Ἰταλίας, πρόσθετον δασμὸν ἵνα, διὰ τοῦ συγκεντρωμένου πο-

σοῦ, λαμβάνουν οἱ ἐξαγωγεῖς γεωργικῶν προϊόντων πρόσθετον τίμημα. Τοῦτο ἐγένετο διότι ἡ τιμὴ τῶν μὲν εἰσαγωμένων ἐμπορευμάτων ἦτο, παρὰ τὴν ὑποτίμησιν τοῦ νομίσματος, προπολεμική, ἤτοι ἀσήμαντος, ἡ τιμὴ δὲ τῶν ἐξαγομένων δὲν ἐσύμφερε διότι δὲν ἐκάλυπτε οὔτε τὰ ἔξοδα τῆς παραγωγῆς. Φυσικὸν ἦτο ἐπὶ τοιούτων συμψηφιστικῶν πράξεων νὰ μὴ ἔχῃ ἔννοιαν ἡ ἐπιβολὴ φορολογιῶν.

Οὐδεμίαν εὐθύνην δύναμαι νὰ φέρω διὰ νόμον τυπικόν, ὃν ἡ ἁρμοδία ὑπηρεσία εἰσηγήθη. Ἂς ἐρωτηθῇ ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν κ. Πέππας.

Καὶ τέλος, πρὶν ἢ σᾶς ἀπασχολήσω μὲ τὸν περίφημον 1038 Νόμον, θὰ εἴπω δύο λέξεις διὰ τὸν νόμον περὶ πληρωμῆς ἀποζημιώσεως τῶν οἴνων καὶ διὰ τὸν περὶ κερμάτων. Ὁ πρῶτος, τῶν οἴνων, ἀναπροσαρμόζει τὰς ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων παραγωγῶν ἀποζημιώσεις διὰ τὰς κατασχεθείσας ἤδη πρὸ τῆς κυβερνήσεώς μου ποσότητας οἴνου ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν καὶ Γερμανῶν καὶ δι' ἅς, ἂν καὶ πρὸ πολλοῦ τὰς εἶχον ἀναλώσῃ, δὲν εἶχε καταβληθῇ ἡ δέουσα ἀποζημίωσις. Ὁ νόμος αὐτὸς τόσον ἐβοήθησε τὰς ἀρχὰς κατοχῆς, ὥστε προεκάλεσε τὴν διαμαρτυρίαν τῶν Ιταλῶν, παραπονουμένων ὅτι εἴχομεν καθορίσῃ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων παραγωγῶν ὑψηλὰς ἀποζημιώσεις. Ὁ δεύτερος, ὁ περὶ κερμάτων νόμος, ὑπεγράφη ὑπ' ἐμοῦ χωρὶς νὰ γνωρίζω ὅτι ἐκ τούτου ὠφελοῦντο αἱ ἀρχαὶ κατοχῆς, ὡμολόγησεν δὲ ὁ ἁρμόδιος ὑπάλληλος τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου ἐνταῦθα, ὅτι δὲν μοὶ ἀνέφερεν τὴν ὑπάρχουσαν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν διαφωνίαν περὶ τῆς ὑπογραφῆς ἢ μὴ τοῦ Νόμου. Ἐξ αὐτοῦ προκύπτει σαφέστατα, ὅτι δὲν ἐγνώριζα τὰς ἀντιθέτους ἀπόψεις τῆς ὑπηρεσίας, ἀφοῦ αὕτη οὐδὲν μοὶ ἀνέφερε σχετικῶς, παραμελήσασα ἐν αὐτῷ καθῆκον ἐπιβεβλημένον, καὶ συνεπῶς δὲν θὰ δυνηθῶ νὰ παράσχω εἰς τὸν κύριον Ἐπίτροπον τὴν εὐχαρίστησιν νὰ καταλογίσῃ, ἔστω καὶ αὐτὸν τὸν μοναδικὸν νόμον μεταξὺ τῶν

1967 τοὺς ὁποίους ἐδημοσίευσεν ἡ κυβέρνησίς μου, εἰς τὸ παθητικόν μου.

Ὁ νόμος 1038. Ὁ νόμος αὐτὸς παρεῖχεν εἰς ἐπιχειρήσεις τὸ δικαίωμα ὅπως, μετὰ σύμφωνον γνώμην τοῦ Συμβουλίου Συντονισμοῦ, ἀπολύουν μέρος τῶν ὑπαλλήλων των. Οἱ γερμανοὶ διεμαρτύροντο διότι τὸ Δημόσιον κατέβαλεν εἰς ἐπιχειρήσεις, ἀδυνατούσας νὰ ἐκπληρώσουν τὰς πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους των ὑποχρεώσεις, σημαντικὰ χρηματικὰ ποσά. Καὶ ἔλεγον οἱ γερμανοί : «Δὲν εἶναι δυνατὸν τὸ Δημόσιον νὰ σπαταλᾷ χρήματα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, πρέπει νὰ κάμητε ἕνα νόμον διὰ τοῦ ὁποίου νὰ ἐπιτρέπηται ἡ ἀπόλυσις ἑνὸς μέρους τῶν ὑπαλλήλων». Καὶ οὕτω, πρὸ τῶν συνεχῶν πιέσεων, ἐδημοσιεύθη ὁ Νόμος μὲ τὴν προσθήκην «περὶ συμφώνου γνώμης τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Συντονισμοῦ» τοῦ ὁποίου προήδρευον ἐγώ. Καὶ ἐξυπηρέτησις τοῦ ἐχθροῦ, ἐρωτῶ, πῶς προκύπτει, ὅταν ἅπαντες οἱ κληθέντες ὑπὸ τοῦ κυρίου Ἐπιτρόπου μάρτυρες ἐβεβαίωσαν, ὅτι τὸ ὑπ' ἐμὲ Συμβούλιον Συντονισμοῦ δὲν ἐνέκρινε οὔτε ΜΙΑΝ ΑΠΟΛΥΣΙΝ ὑπαλλήλου ; Μήπως ἆρά γε θὰ ἦτο πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ νὰ δηλώσω εἰς τοὺς γερμανούς, ὅτε ἠξίουν οὗτοι τὴν δημοσίευσιν τοῦ Νόμου 1038, ὅτι παραιτοῦμαι διὰ νὰ ἔλθουν οἱ ἴδιοι ἢ πραγματικὰ ὄργανά των καὶ νὰ δημοσιεύσουν καὶ νὰ ἐφαρμόσουν τὸν Νόμον. Καὶ ἐπαναλαμβάνω καὶ πάλιν : ἡ πολιτική, ἣν ἠκολούθησα εἰς τὸ ζήτημα τοῦ Νόμου 1038, ἦτο καὶ ἡ γενικωτέρα πολιτική μου. Ὑπεχώρουν εἰς τὰ μικρὰ διὰ νὰ κατορθώσω νὰ διασώσω τὰ μεγάλα. Ἐδέχθην νὰ δημοσιεύσω τὸν Νόμον 1038 διὰ νὰ δυνηθῶ νὰ μὴν τὸν ἐφαρμόσω. Εἶναι ἡ πολιτικὴ τοῦ Ὀδυσσέως, ἀφοῦ δυστυχῶς δὲν εἶχον τὰ μέσα διὰ νὰ δυνηθῶ νὰ ἐφαρμόσω τὴν πολιτικὴν τοῦ Ἀχιλλέως.

Καὶ οὕτω ἀντέκρουσα καὶ τὸ κεφάλαιον αὐτὸ τῆς κατηγορίας, ἀποδείξας ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῶν 13 Νόμων τοὺς ὁποίους ἐχαρακτήρισεν ὁ κύριος Εἰδικὸς Ἐπίτροπος ὡς γενομένους πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἐχθροῦ εἶχεν πράγ-

ματι παρομοίαν RATIO, ἀλλὰ ἐξ ἀντιθέτου, ὅτι ἅπαντες οἱ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεώς μου δημοσιευθέντες νόμοι (καὶ οἱ 13 καὶ οἱ ὑπόλοιποι 1954) ἐγένοντο πρὸς τὸ συμφέρον τῶν συμπατριωτῶν μου.

ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

XIII

Δικαιώνουν τὴν πολιτικήν μου αἱ χιλιάδες τῶν σφαγιασθέντων ἐθνικιστῶν Ἑλλήνων.

Εἶναι πράγματι ἀνάγκη νὰ ἀπολογηθῶ ὡς πρὸς τὴν κατηγορίαν ὅτι ὥπλισα πολίτας, προκαλῶν ἐμφύλιον σπαραγμὸν καὶ βοηθῶν οὕτω τοὺς ἐχθροὺς τῆς Πατρίδος ;

Δὲν φθάνουν λοιπὸν μέχρι τῶν ὤτων παντὸς τιμίου Ἕλληνος αἱ κατακερματίζουσαι τὴν σαθρὰν αὐτὴν κατηγορίαν ἀραί, αἱ προερχόμεναι ἐκ τοῦ βάθους τῶν κρημνῶν καὶ τῶν φαράγγων, ἐκ τοῦ πυθμένος τῶν φρεάτων πάσης γωνίας τῆς χώρας μας, ὁπόθεν κατὰ δεκάδας καθ' ἡμέραν ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Δεκεμβρίου ἀνασύρονται κατακρεουργημένα τὰ πτώματα τῶν ἀποτροπαίως σφαγιασθέντων ἐθνικιστῶν Ἑλλήνων ;

Ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ αἰθούσῃ τῆς Θέμιδος δὲν διώκουν ὡς Ἐρινύες τὴν τοιαύτην κατηγορίαν, αἱ ἐκ δικαιοτέρου ὄντως κόσμου ἐρχόμεναι φωναὶ τῶν ἀτίμως ἐκτελεσθέντων συναδέλφων τοῦ κ. Εἰσαγγελέως, τῶν ὑμετέρων συναδέλφων, κύριοι δικασταί ;

Ἀλλὰ εἶναι δυνατὸν ποτὲ νὰ ᾖ κραταιοτέρα ἡ φωνή μου τῆς κλαγγῆς τῶν ὅπλων, τῆς ἐκπυρσοκροτήσεως τῶν πολυβόλων, τοῦ βόμβου τῶν ἀεροπλάνων, τοῦ θορύβου τῶν ἁρμάτων μάχης, τοῦ πατάγου τῶν ἐκρήξεων, πρὸ παντὸς ὅμως τῶν κλαυθμῶν καὶ ὀδυρμῶν τῶν θυμάτων,

τῶν γόων καὶ κοπετῶν δυστυχῶν, τέκνων συζύγων, γονέων, ἀδελφῶν τῶν ἀγρίως δολοφονηθέντων ;

Ἀφοῦ ὅμως ἡ κατηγορία διετυπώθη, ἀφοῦ εὑρέθησαν μάρτυρες, οἱ ὁποῖοι ἠθέλησαν νὰ ἀμφισβητήσουν τὴν πραγματικότητα πρέπει νὰ εἴπω ὀλίγας λέξεις, διὰ νὰ ὑπενθυμίσω εἰς τὸ δικαστήριόν σας, ὅτι ἐὰν ὁ κ. Παπανδρέου καὶ ὁ κύριος Κανελλόπουλος δὲν ὡμίλουν ἐναντίον τῶν Ταγμάτων Ἀσφαλείας θὰ ὡμίλουν κατὰ τῆς πολιτείας αὐτῶν, καθ' ἧς στρέφεται πᾶς ἐχέφρων ἕλλην ἀναλογιζόμενος τήν... ἀναίμακτον τῆς Πελοποννήσου κατάκτησιν. Ἂς μὴ λησμονῇ ὅμως ὁ κ. Παπανδρέου τὸ μὲν ὅτι, ὅτε ἔστειλε μία ἔκθεσίν του ἐντεῦθεν εἰς Κάϊρον πρὶν ἢ μεταβῇ ἐκεῖ καὶ ἐν ᾗ ἔλεγεν ὅτι ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν ἤρξατο δυστυχῶς νὰ ἀποβλέπῃ πρὸς τὰ Τάγματα Ἀσφαλείας μετὰ συμπαθείας, διότι ἀντιτάσσονται εἰς τὰ κακουργήματα τοῦ ΕΑΜ, τὰ ὁποῖα εὐρύτατα ἐν τῇ αὐτῇ ἐκθέσῃ ἐξετραγῳδει, ὁμοίως μοὶ ἀπέστειλε κοινὸν φίλον διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὰ οὕτω γραφόμενα, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι ἀπὸ τῆς ἐν Λιβάνῳ συγκεντρώσεως μέχρι τοῦ σχηματισμοῦ τῆς λεγομένης Κυβερνήσεως ἐθνικῆς ἑνότητος οὐδὲν ἔλεγε κατὰ τῶν Ταγμάτων ἀναγνωρίζων σιωπηρῶς τὴν ἀνάγκην τῆς διατηρήσεώς των καὶ μόνον ἀφοῦ ἐνηγκαλίσθη τοὺς ἑπτὰ κομμουνιστὰς ὑπουργοὺς ἤρχισε νὰ ζητῇ τὴν διάλυσίν των. Ἂς ἐνθυμηθῇ ἐπίσης ὁ τόσον ἀσθενῆ, εἰς ὡρισμένας περιπτώσεις, μνήμην ἔχων κύριος Παπανδρέου ὅτι ἅμα ὡς τὰ ἀπεκήρυξεν ἔλαβεν ἐξ Ἀθηνῶν παρ' ἁπάντων τῶν ἐνταῦθα πολιτικῶν ἀρχηγῶν τηλεγραφήματα διὰ τῶν ὁποίων τὸν κατέκριναν διὰ τὴν ἄφρονα ταύτην του ἐνέργειαν.

Πρὶν ὁμιλήσω ὅμως διὰ τὰ Τάγματα, ὀφείλω νὰ εἴπω ὀλίγας λέξεις, ἵνα ἐκφράσω τὴν εὐγνωμοσύνην μου εἰς τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς Χωροφυλακῆς (ἄνδρας καὶ Ἀξιωματικοὺς) ὡς καὶ εἰς πλείστους τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων, ἐπιτελέσαντας κατὰ τὴν κατοχὴν τὸ καθῆκον των εὐόρκως. Δὲν δύναμαι εἰμὴ νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἡ Χωροφυλακή, κατὰ πρῶτον λόγον, ἡ Ἀστυνομία Πόλεων, κατὰ

δεύτερον, παρ' ὅλον ὅτι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς κατοχῆς εἶχον ἐπ' αὐτῶν ἐκδηλωθῆ ἐντονώταται αἱ πιέσεις τῶν κατακτητῶν πρῶτον, τῶν κομμουνιστῶν μετέπειτα, ἐξετέλεσαν τὸ καθῆκον των καὶ ὅτι δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἐπέσυρον κατ' αὐτῶν τὴν μῆνιν τοῦ ΕΑΜ προσπαθήσαντος διὰ παντὸς μέσου νὰ διαλύσῃ τὰ σώματα ταῦτα.

XIIII

ΤΑΓΜΑΤΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Τάγματα ἀσφαλείας ἦσαν τὰ ἐν Πελοποννήσῳ καταρτισθέντα τὰ ὁποῖα οὐδεμίαν ἀπολύτως εἶχον σχέσιν πρὸς τοὺς εὐζωνικοὺς σχηματισμούς, ἔδρασαν δὲ τελείως ἀνεξαρτήτως τοῦ τε ἐν Πάτραις εὐζωνικοῦ Συν/τος, ὅπερ διετέλει ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ γενναίου Συν/χου τοῦ Πεζικοῦ κ. Κουρκουλάκου καὶ τοῦ ἐν Πύργῳ τῆς Ἠλείας Εὐζωνικοῦ Τάγματος, διατελέσαντος ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ δολοφονηθέντος ὑπὸ τῶν συμμοριτῶν τοῦ ΕΛΑΣ Ἀντ/χου Κοκκώνη. Τὸ ἱστορικὸν τῆς συγκροτήσεως τῆς δυνάμεως ταύτης ἔχει ὡς ἑξῆς :

Ἑπόμενον τὸ ΕΑΜ τοῦ προγράμματος τοῦ ΚΚΕ, εἰς τὸ ὁποῖον ἐξ ὁλοκλήρου πλέον ἀνῆκε, διὰ τῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα ΕΛΑΣ συμμοριῶν του, ἔσφαξεν ἐν Πελοποννήσῳ ὡς ἀλλαχοῦ, πᾶν ἐθνικιστικὸν στοιχεῖον, ἐλήστευσε τὰς περιουσίας τῶν κατοίκων, ἐπυρπόλει πόλεις καὶ χωρία. Ἔντρομοι οἱ κάτοικοι ἔφευγον διωκόμενοι ὑπὸ τῶν προδοτῶν καὶ κατέφευγον δι' ἀναφορῶν τῶν ἀρχῶν, διὰ λαϊκῶν ἐπιτροπῶν καθ' ἡμέραν παρουσιαζομένων, εἰς τὴν κυβέρνησίν μου ζητοῦντες τὴν ἀποστολὴν δυνάμεως Χωροφυλακῆς ἢ Εὐζώνων ἢ τουλάχιστον ὅπλων. Ἀτυχῶς οὐδὲν τῶν αἰτημάτων τῶν δυστυχῶν αὐτῶν ὑπάρξεων ἠδυνάμεθα νὰ ἱκανοποιήσωμεν, ὡς στερούμενοι ὅπλων καὶ πυρομαχικῶν.

Ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ των οἱ κάτοικοι προσέφευγον ἑκά-

στοτε πρὸς τὰς τοπικὰς γερμανικὰς στρατιωτικὰς ἀρχὰς ζητοῦντες ὅπλα καὶ ἐνίοτε ἐπετύγχανον νὰ τοῖς χορηγηθῇ ἀριθμός τις διὰ τοῦ ὁποίου καὶ ὥπλιζον συμπολίτας των, ἀναλαμβάνοντας τὴν προστασίαν τῶν ὑπολοίπων. Οἱ ἔνοπλοι αὐτοί, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἐπληθύνθησαν καὶ ἀπεφασίσθη νὰ ὑπαχθοῦν εἰς σῶμα πλέον ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἐκ Μάνης Συν/χου τοῦ Πεζικοῦ Δ. Παπαδόγκωνα, τοῦ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος φονευθέντος ὑπὸ τῶν κομμουνιστῶν ἐν Στρατῶνες Γουδί, ἔνθα εἶχεν ἐγκλεισθῇ κατὰ διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεως Παπανδρέου, δι' ἀσφάλειάν του ὑποθέτω, ἀπαραλλάκτως ὡς δι' ἀσφάλειάν μας εἴχομεν ἐγκλεισθῇ ἡμεῖς εἰς τὰς φυλακὰς Ἀβέρωφ[1].

Ὁ τότε Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν διεμαρτυρήθη διότι, καὶ πολὺ ὀρθῶς, εὕρισκεν ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτρέψωμεν δρᾶσιν ἐνόπλων ὁμάδων ἐντελῶς ἀνεξαρτήτως τῆς Χωροφυλακῆς ἢ τῶν Εὐζωνικῶν σχηματισμῶν καὶ οὕτω ἐπῆλθεν συμφωνία διὰ τῆς ὁποίας ἱδρύθη ἐν Πελοποννήσῳ τὸ Β' Ἀρχηγεῖον Χωροφυλακῆς ἔχον τὴν ἕδραν του ἐν Τριπόλει καὶ ὃ ἀνέλαβεν ὁ Συν/χης Παπαδόγκωνας.

Μὲ αὐτὸ δὲν θέλω νὰ εἴπω ὅτι τὰ Τάγματα Ἀσφαλείας δὲν ἔπραξαν τὸ καθῆκον των. Κάθε ἄλλο. Ἦσαν καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοὶ πολῖται Ἕλληνες μεγάλως δεινοπαθήσαντες ὑπὸ τῶν κομμουνιστικῶν συμμοριῶν, ἀναγκασθέντες νὰ λάβουν τὰ ὅπλα κατ' αὐτῶν καὶ κατωρθώ-

---

1 Τὴν 13ην Ὀκτωβρίου ἐζήτησε νὰ εἴδη τὸν πατέρα μου, εὑρισκόμενον ἐν τῇ οἰκίᾳ του καὶ ἀναμένοντα τὰς ἀποφάσεις τῆς τριμεροῦς ἀντιπροσωπείας τῆς Κυβερνήσεως Ἐθνικῆς Ἑνώσεως, Ἀξ/κός τις τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων, ὅστις τοῦ ἀνεκοίνωσεν ὅτι ἡ ἀντιπροσωπεία ἀπεφάσισε διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ πατρός μου, νὰ τὸν περιορίσῃ εἰς τὰς φυλακὰς Ἀβέρωφ. Καὶ οὕτω ἐνεκλείσθη εἰς τὰς Φυλακὰς ἐκ τῶν ὁποίων διεσώθη ὡς ἐκ θαύματος τὴν 18ην Δεκεμβρίου1944, ἀφοῦ πλεῖστοι ὅσοι μετ' αὐτοῦ συγκρατούμενοι ἔπεσαν εἰς χεῖρας τῶν στασιαστῶν σφαγιασθέντες κατὰ τὸν πλέον ἄγριον τρόπον. Συγκινητικὴ ἀληθῶς καὶ ἰδιόρρυθμος ἡ ἀσφάλεια ἣν παρέχει εἰς τοὺς ἀντιπάλους του ὁ κύριος Παπανδρέου.

σαντες οὕτω νὰ προστατεύσουν τὴν τιμὴν καὶ τὴν ζωὴν πλείστων ὅσων συμπολιτῶν των. Ἐξ ἄλλου ὁ τρόπος τῆς δημιουργίας τῶν Ταγμάτων αὐτῶν ἀποδεικνύει πόσον μεγάλη ἦτο ἡ ἐπιθυμία τοῦ Λαοῦ μας νὰ σχηματισθοῦν ἔνοπλα σώματα διὰ νὰ ἀναλάβουν τὴν ἄμυναν τοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τῶν δῆθεν ἀπελευθερωτικῶν Ὀργανώσεων τοῦ ΕΑΜ.

Καὶ δύνανται βεβαίως οἱ ξένοι, οἱ μὴ γνωρίζοντες τὰς συνθήκας ὑφ' ἃς κατὰ τὴν κατοχὴν ἔζησεν ὁ Ἑλληνικὸς Λαός, νὰ ὁμιλοῦν μετὰ περιφρονήσεως περὶ τῶν Ταγμάτων Ἀσφαλείας ἰσχυριζόμενοι ὅτι ταῦτα ἦσαν ὀργανώσεις φασιστικαί, ἀντεθνικαὶ καὶ ἀντιλαϊκαί, δὲν ἐπιτρέπεται ὅμως νὰ πράττουν τοῦτο Ἕλληνες, ἔχοντες μάλιστα τὴν ἀπαίτησιν νὰ λέγωνται ἐθνικισταί. Μήπως ἄλλωστε δὲν ἦσαν καὶ οἱ ἁρματωλοὶ πρὸ τοῦ 1821—εἰς διοικητικὴν πρὸς τοὺς Τούρκους, παρ' ὧν καὶ διωρίζοντο, εὑρισκόμενοι ἐξάρτησιν—εἶδός τι ταγμάτων Ἀσφαλείας εἰς οὓς, νομίζω, ὅτι ὁπωσδήποτε μικρόν τι τουλάχιστον ὀφείλουν οἱ Ἕλληνες, εἴτε μεταξὺ τῶν ἐλευθερωτῶν καταλέγουν αὐτούς, εἴτε μεταξὺ τῶν ἁπλῶς ἀπελευθερωθέντων ;

XV

Εὐζωνικὰ Τάγματα. Οἱ ἀγῶνες μου διὰ νὰ ἐπιτύχω τὴν ἔγκρισιν τοῦ σχηματισμοῦ των.

Εἶπον, ὅτι μεταξὺ τῶν ὅρων οὓς ἔθεσα διὰ νὰ δεχθῶ νὰ καταλάβω τὴν Ἀρχήν, σπουδαίαν δι' ἐμὲ κατεῖχε θέσιν καὶ ὁ τῆς ἀμέσου συγκροτήσεως τεσσάρων εὐζωνικῶν ταγμάτων τουλάχιστον, δύο ἐνταῦθα καὶ ἑτέρων δύο ἐν Θεσσαλονίκῃ. Εἰς τὸν ὅρον αὐτὸν ἀντετάχθη καὶ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν, ἡ πλέον ἐπίμονος ἄρνησις, δικαιολογηθεῖσα ὡς τῆς τοιαύτης προθέσεώς μου ἀντικειμένης εἰς τὰς διατάξεις τῆς ἀνακωχῆς καὶ ἀδυνάτου συνεπῶς οὔσης τῆς παραδοχῆς

της ὑπὸ τῶν στρατιωτικῶν ὀργάνων τῆς κατοχῆς. Εἶναι μάλιστα ἀναμφισβήτητον, ὅτι ἡ κατὰ τὰς ἀρχὰς Νοεμβρίου ἐπελθοῦσα ἀπότομος διακοπὴ τῶν μετ' ἐμοῦ συνεννοήσεων, ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἄκαμπτον ἐπιμονήν μου ἐπὶ τοῦ ὅρου αὐτοῦ, διότι καὶ κατ' Ἀπρίλιον 1943 ὁ ὅρος οὗτος προεκάλεσε τὰς περισσοτέρας συζητήσεις. Ἀνέφερον ἐξ ἄλλου, ὅτι ὁ ἀρχικός μου σκοπὸς τῆς συγκροτήσεως τῶν εὐζωνικῶν σχηματισμῶν ὑπῆρξεν ἡ ἀνάγκη σχηματισμοῦ μικρᾶς τινος στρατιωτικῆς δυνάμεως μελλούσης νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πυρὴν τοῦ κατὰ τὴν εἰρήνην μέλλοντος νὰ σχηματισθῇ ἐθνικοῦ μας στρατοῦ, πυρῆνος ἀναγκαίου ἀπολύτως καὶ τοῦ ὁποίου τὴν ἀνάγκην ἀνεγνώριζε πλὴν ἐμοῦ καὶ ὁ κύριος Θ. Πάγκαλος εἰς τὰς κατ' ἰδίαν τότε συζητήσεις, ἃς μετ' αὐτοῦ εἶχον, ὡς ὁ ἴδιος ἐξέθεσε κληθεὶς ἐνταῦθα. Πλὴν κατ' Ἀπρίλιον 1943 ἐπέμενον ἔτι περισσότερον ἐπὶ τῆς ἀνάγκης σχηματισμοῦ τῶν μικρῶν αὐτῶν Ἑλληνικῶν τμημάτων διότι ἐμφανῶς πλέον ἔβλεπον τὰς προθέσεις τοῦ ΕΑΜ καὶ ἐθεώρουν (ἡ Χωροφυλακὴ εἶχεν ὑποστῇ κάπως τὴν ἐπίδρασιν τῶν κομμουνιστῶν κατὰ μέρος) ὅτι ἦτο ἀπαραίτητος ἀνάγκη νὰ ὑπάρχουν τμήματα ἀπολύτως ἐθνικιστικὰ δυνάμενα νὰ ἀντιπαλαίσουν κατὰ τῶν καταχθονίων σκοπῶν τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ νὰ ἀναλάβουν τὴν προστασίαν τοῦ κινδυνεύοντος κοινωνικοῦ μας καθεστῶτος.

Ἅμα τῇ συγκροτήσει τῆς Κυβερνήσεως, διατηρήσας πρὸς τοῦτο προσωπικῶς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ἠρξάμην ἀμέσων διαπραγματεύσεων μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἐν Ἀθήναις Ἰταλικῶν στρατευμάτων κατοχῆς, θέλων πρῶτον τὴν συγκρότησιν τῶν δύο ταγμάτων τῶν Ἀθηνῶν καὶ μετ' αὐτὴν τῶν τῆς Θεσσαλονίκης. Ὅμως εὐθὺς εὑρέθην ἀντιμέτωπος τῆς ἀντιδράσεως τῶν Ἰταλῶν στρατιωτικῶν, ἀτερμόνους προκαλεσάντων συζητήσεις ἐπὶ τοῦ τρόπου τῆς συγκροτήσεως τῶν ταγμάτων, τοῦ ὁπλισμοῦ των, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀξιωματικῶν καὶ τῶν ἀνδρῶν, τοῦ τόπου στρατωνισμοῦ καὶ τὰ λοιπά. Εἰς ἁπάσας τὰς προφανεῖς ταύτας στρεψοδικίας

ἀντέτασον, ὑπερανθρώπως καθημερινῶς ἀγωνιζόμενος, τὴν προϋπάρξασαν σαφῆ συμφωνίαν, εἰς δὲ τοὺς πληρεξουσίους τῆς Ἰταλίας καὶ Γερμανίας σαφῶς ἐδήλουν ὅτι, οὕτω σκαιῶς παραβιαζομένου εὐθὺς ἀμέσως τοῦ πρωτίστου ὅρου, θὰ ὠθούμην ἀσφαλῶς εἰς τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς Ἀρχῆς. Τέλος, τῇ ἐπεμβάσει τῶν πληρεξουσίων, κατωρθώθη ἡ ἐπὶ τῶν λοιπῶν σημείων συνεννόησις καὶ ἤρξαντο αἱ διὰ τὴν παροχὴν τοῦ ἀναγκαίου ὁπλισμοῦ συζητήσεις. Ἀλλ' ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἐξεδηλώθη ἀνεπιφυλάκτως ἡ φιλυποψία τῶν ἰταλῶν στρατιωτικῶν καὶ ἡ κακοπιστία αὐτῶν· Ὑπέσχοντο καθ' ἡμέραν ὅτι τὴν ἐπομένην θὰ ἐλύετο τὸ ζήτημα καὶ ἐπὶ ἑβδομάδας ὁλοκλήρους ἀπέφευγον πᾶσαν λύσιν, ἐφευρίσκοντες ὁλονὲν νέας δικαιολογίας εἰς ἀπάντησιν τῶν καθ' ἡμέραν ἐντονωτέρων δικαιολογιῶν μου. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἤρξαντο σαφέστερον νὰ διαφαίνωνται τὰ νέφη τὰ συσκοτίζοντα τὰς ἰταλογερμανικάς, τουλάχιστον ἐν Ἑλλάδι, σχέσεις καὶ ἡ μεταξὺ τῶν στρατιωτικῶν τῶν δύο χωρῶν δυσπιστία μοὶ ἐπέτρεπε βασίμως νὰ ἐλπίζω, ὅτι τῇ ἄλλωστε ἐκδηλωθείσῃ, σχετικῇ ἐντόνῳ ἐπεμβάσει τοῦ πληρεξουσίου τῆς Γερμανίας, ἀναγνωρίζοντος τὴν δικαίαν ὀργήν μου, ἤθελον τέλος φθάσῃ εἰς τὸ ποθούμενον. Κατ' ἐκείνας ὅμως ἀκριβῶς τὰς ὥρας ἐπῆλθεν ἀπροόπτως τὸ γεγονὸς τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ στρατηγοῦ Τζελόζο διὰ τοῦ στρατηγοῦ Βεκιαρέλλι καὶ τῆς μετὰ τοῦ Τζελόζο ἀναχωρήσεως τοῦ Γκίτζι, οὗ ἐφέρετο ὡς πιθανὴ ἡ ἀντικατάστασις. Νέων λοιπὸν ἠρξάμην συνεννοήσεων ὑποστηριζόμενος πάντοτε ὑπὸ τοῦ γερμανοῦ πληρεξουσίου, ὁ ὁποῖος ὅμως καὶ οὗτος ἀνεχώρησε τότε διά τινας ἡμέρας εἰς Βερολῖνον. Τῆς ἀπουσίας προφανῶς ταύτης ἐπωφεληθεὶς ὁ Βεκιαρέλλι, μοὶ ἀπηύθυνεν αἴφνης ἐπιστολήν, ἐν ᾗ ἄνευ ἐντροπῆς μοὶ καθίστα γνωστὸν ὅτι «τῆς καταστάσεως μεταβληθείσης», δὲν ἔστεργε πλέον εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν ταγμάτων. Ἀπήντησα ὅτι δὲν δύναμαι νὰ δεχθῶ τοιαύτην τῶν συμφωνηθέντων σκαιὰν παραβίασιν (πολλῷ μᾶλλον διότι οὐδεμίαν ἀνέφερεν ἐν τῇ ἐπιστολῇ του, πλὴν

τοῦ «τῆς καταστάσεως μεταβληθείσης», δικαιολογίαν) καὶ συγχρόνως ἔσπευσα νὰ διαμαρτυρηθῶ εἰς τὸν γερμανὸν Διοικητὴν Νοτίου Ἑλλάδος προβάλλων ὅτι ἡ συμφωνία εἶχε γίνει συμμετεχόντων τῶν γερμανῶν καὶ συνεπῶς θὰ ἔδει νὰ γνωρίζω ἐὰν εἶναι καὶ αὐτοὶ σύμφωνοι εἰς τὴν τοιαύτην, ὑπό τινος τῶν τριῶν, κατάφωρον παραβίασιν τῶν συμπεφωνημένων. Ὁ γερμανὸς στρατηγὸς μοὶ ἀπήντησεν ὅτι ἡ διαμαρτυρία μου ἦτο ἀπολύτως δικαιολογημένη καὶ ὅτι θὰ προέβαινεν εἰς συνάντησιν τοῦ ἰταλοῦ συναδέλφου του προσέθεσε δὲ ὅτι πάντως, ἐὰν οἱ ἰταλοὶ δὲν ἐνέδιδον, θὰ ἐφρόντιζε νὰ λυθῇ τὸ ζήτημα διὰ γερμανικοῦ ὁπλισμοῦ καὶ μὲ παρεκάλεσε νὰ ἀναμείνω ἀπάντησίν του ἥτις δὲν θὰ ἐβράδυνε. Ἀναφέρω παρεμπιπτόντως ἐνταῦθα ὅτι ἄριστοι Ἀξιωματικοὶ τοῦ Στρατοῦ μας, κατανοοῦντες ὅτι ἡ συγκρότησις τῶν εὐζωνικῶν σχηματισμῶν ἤθελεν εἶναι ἡ ἀπαρχὴ τῆς ἀναχαιτήσεως τοῦ κομμουνιστικοῦ κινδύνου, μετὰ πολλῆς συμπαθείας παρηκολούθουν τὰς προσπαθείας μου, ἐπιμένοντες συνάμα ὅτι καὶ οἱ Ἰταλοὶ καὶ οἱ Γερμανοὶ θὰ ἠρνοῦντο ἐν τέλει κατηγορηματικῶς νὰ ἐκτελέσουν τὰ συμφωνηθέντα. Ἐνθυμοῦμαι ἐπὶ παραδείγματι τὸν διακεκριμμένον ἄνθρωπον καὶ ἄριστον Συν/ρχην τοῦ Πυρ/κοῦ κύριον Κ. Παπαδόπουλον, λέγοντα καθ' ἡμέραν εἰς ἐμέ: «Κύριε Πρόεδρε, θὰ σᾶς γελάσουν. Ποτὲ δὲν θὰ πραγματοποιήσουν τὴν ὑπόσχεσίν τους αὐτήν. Δὲν βλέπετε πῶς συνεχῶς ἀναβάλλουν;» Ἐν τούτοις ἐπέμενον καὶ αἱ προσπάθειαί μου ἐκαρποφόρησαν καὶ ἐπέτυχον τοῦ ἐθνικωτάτου σκοποῦ τῆς συγκροτήσεως τῶν εὐζωνικῶν ταγμάτων.

Ἀνέφερον τὰ ἀνωτέρω διὰ νὰ ἀποδείξω πόσον ἄδολος ἦτο ὁ σκοπός μου καὶ πόσον οἱ κατέχοντες ἠγωνίσθησαν διὰ νὰ μὲ μεταπείσουν ἀπὸ τῆς συγκροτήσεώς των. Ταῦτα διὰ νὰ ἀποδείξω πόσον ψεύδονται οἱ ὑποστηρίζοντες ὅτι τὰ Τάγματα ἐδημιουργήθησαν τῇ ἀπαιτήσει τῶν γερμανῶν καὶ ὅτι σκοπός των ἦτο ἡ μετὰ τοῦ ἐχθροῦ συνεργασία. Ἐπίσης διὰ νὰ ἀποδείξω ὅτι τὴν συγκρότησίν των ἐπεθύμουν πλεῖστοι ὅσοι διακεκριμμένοι

ἀξιωματικοί μας ὄντες ὅμως ἀπαισιόδοξοι διὰ τὴν ἔκβασιν τῶν προσπαθειῶν μου. Ὑμεῖς δύνασθε νὰ κρίνετε πλέον, ἐὰν τοῦ τοιούτου μου ἔργου ἡ ὑπονόμευσις δὲν ἦτο μέτρον ἄστοχον καὶ αὐτὸ τοῦτο προδοτικόν. Ἔγραψεν εἰς τὴν περίφημον πρὸς Κάϊρον ἐπιστολήν του ὁ κύριος Παπανδρέου, ὅτι τὰ Τάγματα ἐσχηματίσθησαν ἀπὸ τὸ ὄργανον τῶν γερμανῶν Ράλλην τῇ ἐντολῇ των (τῶν γερμανῶν). Ἄς μάθει ὁ κύριος Παπανδρέου ὅτι οὐδέποτε ὑπῆρξα ὄργανον οὐδενός, διότι ἐγὼ τουλάχιστον ὑβριζόμενος παρὰ τῶν κομμουνιστῶν, ἀναγνωρίζομαι ὑπὸ τῆς μεγίστσς πλειοψηφίας τοῦ ἐθνικῶς σκεπτομένου Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ὡς πατριώτης Ἕλλην θυσιάσας τά πάντα εἰς τὸν βωμὸν τοῦ καθήκοντος, ἐνῷ ἐκεῖνος δακτυλοδεικνύεται ὡς ὁ παρ' ὀλίγον καταστροφεὺς τῆς Ἑλλάδος.

Ἀνέμενον λοιπὸν τὴν τοῦ γερμανοῦ στρατηγοῦ ἀπάντησιν, ὅτε ραγδαῖα ἐπῆλθον τὰ γεγονότα τῆς ἐν Ρώμῃ ἀνατροπῆς, τῆς συλλήψεως καὶ διαλύσεως τοῦ ἐνταῦθα ἰταλικοῦ στρατοῦ, τῆς διαφυγῆς πλείστων ἀνδρῶν αὐτοῦ καὶ τῆς ἐνισχύσεως ἕνεκα τούτου τῶν συμμοριῶν τοῦ ΕΛΑΣ δι' ἀνθρωπίνου ἀλλὰ πρὸ πάντων διὰ πολυτίμου ἀψύχου ὑλικοῦ.

Καὶ οὕτω ἡ Ἰταλία, ἥτις τὸν Ὀκτώβριον διὰ τῆς κηρύξεως τοῦ κατὰ τῆς Ἑλλάδος πολέμου, πολλὰς συμφορὰς ἐπεσώρευσεν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, συνεπλήρωσε τὰς συμφοράς μας ταύτας διὰ τῆς παροδόσεώς της.

XVI

Τὰ μετὰ τὴν Ἰταλικὴν κατάρρευσιν. Τὰ γερμανικὰ Σ.Σ. Οἱ κατ' αὐτῶν ἀγῶνες μου.

Ἡ δημιουργηθεῖσα μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ ἰταλικοῦ στρατοῦ κατάστασις, ὑπῆρξεν ἀφορμὴ νέων δεινῶν τῆς χώρας μας δοκιμασιῶν καὶ νέων διὰ τὴν κυβέρνησίν μου ἀντιξόων συνθηκῶν πρὸς τὸ ἀπασχολοῦν με θέμα τῶν Ταγμάτων. Διότι,ὡς ἦτο φυσικόν,ἡ ἀνατροπὴ τῆς Ἰταλίας

κατέστησε τοὺς γερμανοὺς ἔτι μᾶλλον καχυπόπτους, ἡ δὲ συμπάθεια, ἣν ὁ Λαός μας ἐπεδείκνυε τότε εἰς τοὺς αἰχμαλώτους τῶν γερμανῶν ἰταλούς, ἐξηρέθιζε μεγάλως τοὺς ἐνταῦθα γερμανοὺς στρατιωτικούς. Ἤρξατο λοιπὸν νέος τραχύτατος ἀγών, ἀποτελέσας ἀληθὲς μαρτὺριον ἁπάντων τῶν μελῶν τῆς Κυβερνήσεως, ἀλλὰ ἰδιαίτατα ἐμοῦ ἐρχομένου εἰς μεγαλυτέραν μετ' αὐτῶν ἐπαφήν, βλέποντος ὅτι παρεβιάζοντο συχνότατα οἱ ὑπ' ἐμοῦ τεθέντες τὸν Ἀπρίλιον ὅροι καὶ στερηθέντος προσέτι τῆς ὑποστηρίξεως, ἥν κατὰ τὸ εἰς αὐτὸν δυνατὸν μοὶ παρεῖχεν ἔναντι τῶν στρατιωτικῶν ὁ Ἄλτενμπουργκ. Μία τῶν ἀμέσων συνεπειῶν τῆς δημιουργηθείσης νέας καταστάσεως ὑπῆρξεν ἡ τότε τὸ πρῶτον ἐγκατάστασις ἐνταῦθα τῶν ΣΣ, ὀργανώσεως διοικουμένης ὑπὸ καθαρῶς ναζιστικῶν στοιχείων καὶ εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ὁποίων δὲν εὕρισκέ τις οὐδὲν εὐγενὲς συναίσθημα. Καὶ ἐνῷ τά ζητήματα τῆς Ἀστυνομίας καὶ τῆς Χωροφυλακῆς ὡς καὶ τῶν Ταγμάτων ἐλύοντο μέχρι τότε διὰ συνεννοήσεων μετὰ τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἤμην πλέον ἠναγκασμένος νὰ συνεννοοῦμαι διά τὴν λύσιν των μετὰ τοῦ διοικητοῦ τῶν ΣΣ. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ὁ ἐπὶ κεφαλῆς των ἦτο ἄνθρωπος μᾶλλον μειλίχιος, ἀλλὰ ὁ κύριος μοχλός, ὅν πάντες καὶ αὐτὸς ὁ προϊστάμενός του ἔτρεμον, κάποιος Μπλοῦμε τῶν Σ.Ντ.) ἦτο ἄνθρωπος σκληρώτατος, φιλύποπτος καὶ μισέλλην καὶ πλείστας ὅσας φορὰς ἦλθον μετ' αὐτοῦ εἰς βιαιοτάτην σύγκρουσιν ἔτι δὲ περισσοτέρας φορὰς ἐσκέφθην νὰ ἀποχωρήσω τῆς ἀρχῆς ἐγκαταλείπων τὰ πάντα εἰς τὴν τύχην των. Τὸ μαρτύριόν μου ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως ἀμφιβάλλω ἐὰν δύναται νὰ συγκριθῇ μὲ ὅτι δήποτε, ὅταν μάλιστα λάβει κανεὶς ὑπ' ὄψει του ὅτι τὸ ἑσπέρας ἐπανερχόμενος εἰς τὴν οἰκίαν μου, σωματικὸν καὶ ψυχικὸν ράκος, ἤμην ἠναγκασμένος νὰ ἀκούω τὸν Ἕλληνα ὁμιλητὴν τοῦ Καΐρου ἢ τοῦ Λονδίνου νὰ μὲ ἀποκαλεῖ προδότην τῆς Πατρίδος καὶ τυφλὸν ὄργανον τῶν γερμανῶν, ἐναντίον τῆς θελήσεως τῶν ὁποίων, ἐγὼ

καὶ οἱ στενοί μου συνεργάται ἐγνώριζον ποσάκις ποίαν ἀντίδρασιν προέβαλλον.

Εἰς τάς ὑποδείξεις τῶν ΣΣ ὀφείλεται ἡ σύλληψις καὶ ἀποστολὴ εἰς Γερμανίαν τοῦ Στρατηγοῦ Ντερτιλῆ, ἡ ἐξορία τοῦ συναδέλφου κ. Ἀναστασίου Ταβουλάρη, ἡ σύλληψις τῶν ἐν τῷ Ὑπουργείῳ Ἐθνικῆς Ἀμύνης ὑπηρετούντων ἀξ)κῶν κ. κ. Θειακοῦ, Ἀλεξοπούλου κλπ., ἡ ἐν ἀπουσίᾳ μου γενομένη ἔρευνα εἰς τὸ γραφεῖον μου τοῦ ὡς ἄνω Ὑπουργείου, ὡς καὶ ἡ σύλληψις καὶ φυλάκισις τῶν πολιτικῶν Ἀρχηγῶν κ. κ. Γονατᾶ, Σοφούλη, Ἀλεξανδρῆ κλπ. Ὅλαι αἱ δυσκολίαι ὅμως αὐταὶ ἐν τέλει ὑπερπηδήθησαν καὶ τέλος, πρὸς μεγάλην μου ἀνακούφισιν, κατώρθωσα νὰ παραλάβω ὅπλα καὶ βραδέως ἀλλ' ἀσφαλῶς νὰ προβαίνω εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου μου, τῆς ἐνόπλου ἀμύνης κατὰ τῶν ἐρυθρῶν δολοφόνων, ἀμύνης, ἥτις μὲ ὡδήγησεν εἰς τὸ ἑδώλιον τοῦ κατηγορουμένου.

Ἡ συγκρότησις τῶν Ταγμάτων ἐβασίσθη ἀρχικῶς ἐπὶ τῆς ἐθελουσίας κατατάξεως. Ἐπειδὴ ὅμως παρετηρήθη ὅτι δι' αὐτῆς ἐπέτυχον νὰ διεισδύσουν στοιχεῖα ἐπικίνδυνα καὶ τινες κομμουνισταὶ (κατ' ἐντολὴν τῶν ἀρχηγῶν των) ἠθελήσαμεν νὰ ἐφαρμόσωμεν τὸ σύστημα τῶν ἀτομικῶν προσκλήσεων. Ἐκεῖ ὅμως εὑρέθημεν πρὸ τῆς ἐπιμόνου ἀρνήσεως τῶν γερμανῶν, κατηγορούντων ἡμᾶς ὅτι ἠθέλαμεν οὕτω ἐπιτηδείως νὰ παρασκευάσωμεν ἐπιστράτευσιν, ὑπούλους κατ' αὐτῶν ἔχοντες σκοπούς. Ἤρχισαν μάλιστα ἀπεριφράστως νὰ μᾶς θέτουν τὸ ἐρώτημα τί θὰ ἔπραττον τὰ Τάγματα ἐν περιπτώσει ἀγγλικῆς ἀποβάσεως. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἀπάντησίς μας ἦτο ὅτι δὲν θὰ ἐλαμβάνομεν μέρος εἰς τοιαύτης φύσεως ἐπιχείρησιν κατὰ τῶν Ἄγγλων, ἀφοῦ οὗτοι, ἐὰν δὲν ἦσαν σύμμαχοί μας, πάντως δὲν ἦσαν ἐχθροί μας καὶ ὅτι εἰς οὐδεμίαν κατὰ τῶν γερμανῶν ἐχθρικὴν πρᾶξιν θὰ προεβαίνωμεν, καθότι κατὰ τὴν γνώμην μας, ἦτο ἐντροπὴ νὰ στρέψωμεν τὰ ὅπλα τὰ ὁποῖα μᾶς εἶχον δοθῆ ὑπ' αὐτῶν, κατ' αὐτῶν. Καὶ τέλος μετὰ πολ-

λὰς συζητήσεις καὶ ὑπαναχωρήσεις, ἐδέησε νὰ μᾶς ἐπιτρέψουν τὴν διὰ τῶν ἀτομικῶν προσκλήσεων κατάταξιν. Ἀλλὰ νέον τότε παρουσιάσθη ἐμπόδιον. Ἡ ἐξέγερσις τῶν κληθέντων Ἑλλήνων καὶ τῶν οἰκείων των, οἱ ὁποῖοι, τῶν Γερμανῶν ἀληθῆ διὰ τοῦτο ἐπιδεικνυόντων ἐνθουσιασμόν, διεμαρτύροντο ἐντόνως κατὰ τοῦ μέτρου μας, λέγοντες, ὅτι οὕτω ἐκτίθενται οἱ οἰκεῖοι τῶν εὐπόρων κυρίως νέων (δὲν ἐκάλεσα ἀπόρους ἵνα μὴ τοὺς στερήσω τῶν οἰκογενειῶν των) διότι παρουσιάζονται θέλοντες, χάριν τῶν περιουσιῶν των, τὸν ἐμφύλιον σπαραγμόν. Ἠναγκάσθην τότε νὰ ἀπευθύνω δριμυτάτας παρατηρήσεις εἰς τοὺς κυρίους αὐτούς. Ἴσως σήμερον νὰ δικαιολογοῦν τὴν ἐπιμονήν μου καὶ τὴν ἀξίωσιν ἣν εἶχον ὅπως οἱ εὔποροι, ὡς ἀπολάβοντες καὶ μεγαλυτέρων ἀγαθῶν, σπεύσουν εἰς τὰς ἐπάλξεις ὄχι διὰ νὰ διατηρήσουν τὰς περιουσίας των, ἀλλὰ διὰ νὰ σώσουν τὴν ΕΛΛΑΔΑ.

XVII

Αἱ ὕβρεις τοῦ Τσουδεροῦ κατὰ τῶν Ταγμάτων

Καὶ ἐνῷ ἐγνώριζα, κύριοι δικασταί, τὰς μυρίας δυσχερείας κατὰ τῶν ὁποίων εἶχον νὰ ἀντιπαλαίσουν ἀξιωματικοὶ καὶ ἄνδρες τῶν ταγμάτων, τὰς τρομερὰς συνθήκας ὑφ' ἅς μία δρᾶξ ἀνθρώπων προσεπάθει νὰ ἀναχαιτίσῃ τὸν ὡπλισμένον συρφετὸν τοῦ ΕΛΑΣ, ἤκουα καθημερινῶς τὰ ραδιόφωνα τοῦ Καΐρου, κατ' ὑψηλὴν ἐπιταγὴν τοῦ δημιουργοῦ τῶν δεινῶν μας κ. Τσουδεροῦ, νὰ ὑβρίζουν χυδαιότατα τοὺς γενναίους αὐτοὺς ἀποκαλῶντες τους προδότες. Ἑσπέραν τινά, εἶχον ἐπιστρέψει ἀπὸ τὴν κηδείαν τοῦ ἀντισυνταγματάρχου Γ. Ὀρφανοῦ καὶ τριῶν εὐζώνων πεσόντων ἐν συμπλοκῇ πρὸς τοὺς ἐλασίτας. Ἦτο δὲ ὁ Ὀρφανός, ἀξιωματικὸς διακριθεὶς εἰς ὅλους τοὺς πολέμους, Κρὴς τὴν καταγωγήν, τῆς ἀντιθέτου πρὸς ἐμὲ πολιτικῆς παρατάξεως, ὅστις ὅμως κατι-

δὼν ὅτι μοναδικός μου σκοπὸς ἦτο ἡ ἄμυνα κατὰ τῶν ἀνατροπέων, ἐκ τῶν πρώτων κατετάγη εἰς τὴν ὑπ' ἐμοῦ σχηματισθεῖσαν δύναμιν. Ἤμην περίλυπος, ἔχων ἀκόμη πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ θέαμα τῶν ἀνηλίκων τέκνων τοῦ Ὀρφανοῦ κλαιόντων διὰ τὸν ἄδικον χαμὸν τοῦ πατρός των καὶ τοὺς συγγενεῖς τῶν τριῶν ἄλλων φονευθέντων εὐζώνων, ὅτε αἴφνης μέχρι τῶν ὤτων μου ἔφθασαν αἱ ὑστερικαὶ κραυγαὶ τοῦ ὁμιλητοῦ τοῦ ραδιοφώνου Καΐρου. «Τοὺς γερμανοτσολιάδες, τοὺς προδότες. Σφᾶχτε τους, αὐτοὺς καὶ τὸν ἄτιμο προδότη τὸν φὸν Ράλλη...» Αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς μου ὠρθώθησαν. Ἦτο λοιπὸν δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ εἰς τὸν κόσμον τόση κακὴ πίστις ; Ἦτο δυνατὸν τοιαύτας ὕβρεις κατὰ πολεμιστῶν πεσόντων ἐν τῇ ἐκτελέσει τοὺ καθήκοντος νὰ ἐκστομίζουν Ἕλληνες ; Αὐταὶ ἦσαν αἱ σκέψεις μου καὶ ἀηδιασμένος διὰ τὴν πόρρωσιν τῶν κτηνανθρώπων αὐτῶν ἔκλεισα τὸ ραδιόφωνον. Ἔκλεισα διὰ νὰ μὴν ἀκούω τοὺς ἀλλαλαγμοὺς τοῦ ἑλληνοφώνου τέρατος.

XVIII

Τί εἶπεν ὁ Τσῶρτσιλ διὰ τὸ ΕΑΜ—ΕΛΑΣ

Κατηγορήθημεν ὅτι ἐδημιουργήσαμεν τὰ τάγματα Ἀσφαλείας διὰ νὰ κτυπήσωμεν τὴν ἐθνικὴν ἀντίστασιν τοῦ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ. Εἰς ἀπάντησιν τῶν κατηγοριῶν αὐτῶν, μεταφέρω τὰ ὑπὸ τοῦ μεγάλου φίλου τῆς Ἑλλάδος πρωθυπουργοῦ τῆς Μ. Βρεττανίας κ. Τσῶρτσιλ λεχθέντα. Εἶπε λοιπὸν ὁ μέγας οὗτος πολιτικὸς τὴν 18ην Ἰανουαρίου ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων : «Ἐν τῷ μεταξὺ διὰ μίαν περίοδον ἕξ περίπου ἑβδομάδων ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις, ἀντιπροσωπεύουσα ὅλα τὰ κόμματα, διεταράσσετο ὑπὸ ἐσωτερικῶν διαιρέσεων καὶ διαδηλώσεων εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ ὁλονὲν αἱ ὑπὸ κομμουνιστικὴν ἡγεσίαν τελοῦσαι δυνάμεις, κατήρχοντο ἀπὸ βορρᾶ καὶ εἰσέδυον εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, ἐντὸς τῆς ὁποίας εἶχον ἐπί-

σης ἰσχυρὰν τοπικὴν ὀργάνωσιν. Ἐπρομηθεύσαμεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὅπλα εἰς σημαντικὰς ποσότητας, ἐν τῇ ἐλπίδι ὅτι τὰ ὅπλα αὐτὰ θὰ ἐχρησιμοποιοῦντο εἰς τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν Γερμανῶν. Ἐδέχθησαν τὰ ὅπλα καὶ τὰ ἐφύλαξαν, καθὼς καὶ ἄλλα ὅπλα τὰ ὁποῖα ἐκυρίευσαν ἢ ἠγόρασαν ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς κατὰ τὴν ὑποχώρησίν των ἢ ὁπωσδήποτε ἄλλως ἀπέκτησαν, μὲ τὸ ἀπώτερον σχέδιον νὰ κατακτήσουν τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ἐντὸς τῶν Ἀθηνῶν, ὅταν οἱ Γερμανοὶ θὰ εἶχον ἀποχωρήσῃ.

Ὀφείλω νὰ ὁμιλήσῳ δι' ὀλίγων περὶ τῶν Ἑλλήνων κομμουνιστῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων εὑρίσκονται ἐπίσης καὶ μακεδονικὰ καὶ βουλγαρικὰ στοιχεῖα, ἴσως μὲ ἰδίας ἐδαφικὰς προθέσεις. Εἶναι ἀληθῶς φοβεροὶ ἄνθρωποι. Ἔχουν ἕνα σύνθημα καὶ μίαν πολιτικήν, τὴν ὁποίαν προσπαθοῦν νὰ πραγματοποιήσουν μὲ ἀπανθρώπους μεθόδους, ἐνῷ ἄλλοι ἄνθρωποι εἰς τὰς περιοχὰς αὐτὰς προσεπάθουν ἁπλῶς νὰ διαφυλάξουν τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν των. Μοῦ ἐλέχθη ὅτι σφάλλω ὑποτιμῶν τὴν δύναμιν τοῦ ὑπὸ κομμουνιστικὴν ἡγεσίαν διατελοῦντος ΕΛΑΣ. Ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι τοὺς κρίνω ἀπὸ τὴν μαχητικὴν δεινότητα τὴν ὁποίαν ἐπέδειξαν πολεμοῦντες τοὺς Γερμανοὺς (γέλωτες). Δὲν θέλω νὰ τοὺς προσάψῳ καμμίαν στρατιωτικὴν μομφήν. Διότι δὲν ἐσκόπουν νὰ πολεμήσουν ἐναντίον τῶν Γερμανῶν, ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐδέχοντο ἁπλῶς τὰ ὅπλα μας καὶ ἐκάθηντο ἥσυχοι, ἀναμένοντες τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἠδύναντο νὰ καταλάβουν τήν ἐξουσίαν εἰς τὴν πρωτεύουσαν πραξικοπηματικῶς καὶ νὰ μεταβάλουν τὴν Ἑλλάδα εἰς κράτος κομμουνιστικὸν μὲ ὁλοκληρωτικὸν ἀφανισμὸν ὅλων τῶι ἀντιπάλων των. Ἔσφαλα ἀπὸ τὴν μικρὰν χρῆσιν τὴν ὁποίαν ἔκαμαν τῶν ὅπλων μας ἐναντίον τῶν Γερμανῶν, ἰδίως ὅταν ἡ γενικὴ νίκη τῶν συμμάχων κατέστη πιθανή, παρὰ τὰ ὅπλα τὰ ὁποῖα τοὺς ἐδώσαμεν. Ἀναντιρρήτως τοὺς ὑπετίμησα ὡς μαχητικὴν δύναμιν ὅταν αἱ δυνάμεις αἱ ὁποῖαι ὑπῆρξαν τόσον χωλαὶ καὶ νωθραὶ ἐναντίον τῶν

Γερμανῶν εἰσῆλθον ἀθρόαι εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν.

Εἷς βουλευτής. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές.

Τσῶρτσιλ. Ὁμιλῶ βασιζόμενος εἰς τὰς ἀρίστας τῶν πληροφοριῶν τὰς ὁποίας ἠδυνήθην νὰ ἔχω (ἐπευφημίαι). Δὲν φείδομαι κόπων προκειμένου νὰ πληροφορηθῶ ὅσα πιστεύω ὡς γεγονότα καὶ θεωρῶ ἐμαυτὸν πολὺ ἀρτιώτερον πληροφορημένον ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου παρ' ὅσον ἤμην πρὸ ἑνὸς μηνὸς ἢ πρὸ ἓξ ἑβδομάδων. Ὅ,τι ἐπληροφορήθην μετὰ μεγάλης δυσχερείας καὶ ὑπομονῆς, ὡδήγησεν ἐμὲ εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἀρχικῶν ἀντιλήψεών μου καὶ μεταξὺ αὐτῶν εὑρίσκεται ἀναμφιβόλως καὶ τὸ συμπέρασμα ὅτι αἱ ἔνοπλοι συμμορίαι τοῦ ΕΛΑΣ, τοὐλάχιστον κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη, ἐλάχιστα παρηνώχλησαν τοὺς Γερμανούς. Ὁμολογῶ ὅτι δὲν δύναμαι νὰ εἰσέλθω εἰς προσωπικὴν συζήτησιν μετὰ τοῦ ἐντίμου μέλους. Ἀναμφιβόλως καὶ αὐτὸς καθὼς καὶ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν διαφόρους ἀπόψεις θὰ ἔχουν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξυμνήσουν τὰ ἔνδοξα κατωρθώματά των. Δὲν εἶμαι προπαρασκευασμένος διὰ νὰ ἀπονείμω εἰς αὐτοὺς ἐγκώμια ἀνάλογα μὲ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἠκούσθησαν δικαίως διὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς γάλλους «Μακὶ» ἢ τοὺς Βέλγους «Μακὶ» ἢ διὰ τοὺς ἄνδρας οἱ ὁποῖοι ἐπολέμησαν εἰς τὰ βουνὰ τῆς Ἰταλίας μάχας αἱματηρωτάτας.

Ἀλλὰ μήπως δύνασθε, κύριοι δικασταί, νὰ ἀγνοήσητε τὰς κατὰ τοῦ ΕΑΜ κατηγορίας τοῦ Ζέρβα; Δύνασθε νὰ ἀγνοῆτε τὴν ὑπὸ τοῦ ΕΛΑΣ σφαγὴν τοῦ Ψαρροῦ; Τὴν διάλυσιν ἐν Μακεδονίᾳ τῆς Ἐθνικῆς Ὀργανώσεως Ἀντιστάσεως ΠΑΟ; Δύναται κατόπιν ὅλων αὐτῶν νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι τὸ ΕΑΜ, ὁ ΕΛΑΣ καὶ αἱ διακλαδώσεις των ἔκαμαν ἐθνικὴν ἀντίστασιν;

XVIII

Μὲ τὰ τάγματα ἀσφαλείας καὶ τοὺς εὐζώνους κατορθώσαμεν νὰ εὕρουν ὁ Παπανδρέου καὶ ὁ Κανελλόπουλος Ἑλλάδα.

Οὕτω εἶχον τὰ ζητήματα τῶν Εὐζωνικῶν ταγμάτων. Παρ' ὅλας τὰς μυρίας ἀντιδράσεις ὅλων, ἐχθρῶν καὶ συμμάχων, κατωρθώσαμεν οὐχὶ πλέον δύο τάγματα, ἀλλὰ σύνταγμα πλῆρες νὰ σχηματίσωμεν ἐν Ἀθήναις καὶ ἕτερον πλῆρες ἐν Πάτραις. Κατωρθώσαμεν νὰ δώσωμεν εἰς τὰ συντάγματα αὐτά, τὰ πλαισιωμένα ὑπὸ γενναίων ἀξιωματικῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, τὰς σημαίας των καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν νὰ διασχίζουν ὑπερηφάνως τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν, τῶν Πατρῶν, τοῦ Πύργου, τοῦ Ἀγρινίου, ὑπενθυμίζοντες εἰς τοὺς Ἕλληνας ἡμέρας προσφάτου δόξης καὶ προοιωνιζόμενα νέους προσεχεῖς Ἐθνικοὺς θριάμβους. Κατωρθώσαμεν ἐκ νέου νὰ ἐμψυχώσωμεν πᾶσαν ἑλληνικὴν καρδίαν καὶ νὰ προσβλέπουν οἱ πολῖται καὶ πάλιν ὑπερηφάνως πρὸς τῆς πατρίδος τὰ μεγάλα πεπρωμένα. Κατωρθώσαμεν νὰ ἐξέλθῃ τῆς κρύπτης της, ἡ ἐπὶ τρία σχεδὸν ἔτη ἐξαφανισθεῖσα στολὴ τοῦ Ἕλληνος ἀξ)κοῦ καὶ στρατιώτου κοσμοῦσα ἄνδρας ἐμπνεομένους ὑπὸ ἀδόλου πατριωτισμοῦ, νὰ προκαλῇ ἀκράτητα χειροκροτήματα καὶ ρίγη συγκινήσεως τῶν διψώντων δι' ἐλευθερίαν Ἑλλήνων. Κατωρθώσαμεν νὰ λαμβάνωμεν ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα τῆς Ἑλλάδος ἐκκλήσεις ἑλλήνων ἱεραρχῶν, στρατιωτικῶν, πολιτῶν, ζητούντων νὰ ἀποσταλῇ καὶ εἰς τὰς μὴ ὑπαρχούσας πόλεις δύναμις τῶν Ταγμάτων. Κατωρθώσαμεν νὰ διατηρήσωμεν τὴν τάξιν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἠθέλομεν ἀσφαλίσῃ πλήρως ταύτην, ἂν δὲν ἐπήρχοντο τὰ ἀλλεπάλληλα διαγγέλματα τοῦ Γ. Παπανδρέου, ἀπειλοῦντα τοὺς ἥρωας τῶν Εὐζωνικῶν σχηματισμῶν καὶ χαρακτηρίζοντα αὐτοὺς προδότας.

Κατωρθώσαμεν νὰ ἔχωμεν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Κυβερνήσεως Ἐθνικῆς Ἑνότητος, δύναμιν ἐγγυωμένην πλήρως τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν τάξιν. Κατωρθώσαμεν τέλος νὰ εὕρουν οἱ κ. κ. Παπανδρέου, Κανελλόπουλος, κλπ. ἐνταῦθα ἀποβιβαζόμενοι, ΕΛΛΑΔΑ.

Αὐτὰ εἶναι τὰ προδοτικά μας κατωρθώματα.

XX

Δόξα καὶ τιμὴ εἰς τοὺς πεσόντας. Θὰ ἔλθῃ ἡμέρα δικαιώσεώς μου.

Δόξα καὶ τιμὴ θὰ στέφῃ αἰωνίως τὴν μνήμην τῶν εἰς ὄντως τιτανείους ἀγῶνας πεσόντων ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος Ἀξ)κῶν καὶ Ἀνδρῶν τῶν Ταγμάτων. Δόξα καὶ τιμὴ θὰ στέφῃ τὰ μέτωπα τῶν ἐξ αὐτῶν ἐπιζησάντων οἱ ὁποῖοι, εἰς ἀνταμοιβὴν τῶν θυσιῶν των, ὑπέστησαν ὕβρεις καὶ συκοφαντίας, διώξεις καὶ φυλακίσεις, καὶ τῶν ὁποίων αἱ οἰκογένειαι, ἄστεγοι καὶ πεινῶσαι ἐγκατελείφθησαν ἀπροστάτευτοι εἰς τὴν μάχαιραν τῶν δολοφόνων.

Ἀλλ' ἔσετ' ἦμαρ ὅτε ἡ Πατρὶς θὰ κατανείμῃ ὁσονούπω τὰς εὐθύνας ἑκάστου καὶ ἐκπορεύσωνται εἰς ἀνάστασιν ζωῆς οἱ τηρήσαντες τὸν Νόμον, οἱ δὲ φαῦλοι παραβάται αὐτοῦ εἰς ἀνάστασιν κρίσεως.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Δὲν ἠδυνήθη δυστυχῶς ὁ πατήρ μου, λόγῳ τῆς νόσου ἐκ τῆς ὁποίας, εἰς τὰς φυλακὰς εὑρισκόμενος, προσεβλήθη καὶ τοῦ ἐπακολουθήσαντος θανάτου του, νὰ συμπληρώσῃ τὴν πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν λογοδοσίαν του.

Θεωρῶ ὑποχρέωσίν μου νὰ φέρω εἰς τὴν δημοσιότητα μερικὰ ἐκ τῶν στοιχείων, ἅτινα ἀνεῦρον μετὰ τὸ θάνατόν του εἰς τὸ Ἀρχεῖον του καὶ τὰ ὁποῖα, ὄχι μόνον ἀποδεικνύουν ὀρθὴν τὴν ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὸ διάστημα τῆς Κατοχῆς χαραχθεῖσαν πολιτικὴν γραμμήν, ἀλλὰ καὶ ρίπτουν φως ἐπί τινων σελίδων τῆς νεωτέρας Ἱστορίας τῆς Χώρας.[1]

Τὸ πόνημα τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ ὑπεράσπισιν τῆς μνήμης του, ὑπεράσπισιν ἄλλωστε περιττήν, καθόσον ἡ ὑγιῶς σκεπτομένη μερὶς τῶν Ἑλλήνων — καὶ εἶναι αὕτη ἡ μεγάλη πλειοψηφία — πρὸ πολλοῦ ἔχει ἀναγνωρίσῃ ὅτι ὁ Ἰωάννης Ράλλης ἐθνικῶς κατὰ τὴν Κατοχὴν ἐπολιτεύθη. Εἶναι ἁπλῶς καὶ μόνον μία λιτὴ καὶ ἀπέριττος ἀφήγησις γεγονότων, ἀφήγησις κατὰ τὸ ἀνθρωπίνως δυνατὸν ἀνεπηρέαστος τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Ἰωάννης Ράλλης ἦτο πατήρ μου.

Εἶχεν τὴν πεποίθησιν ὁ πατήρ μου ὅτι ἡ μικρά, ἀλλ' ἔνδοξος Χώρα μας, εἶχε προσφέρει εἰς τὸν βωμὸν τῆς Ἐλευθερίας τὸ πᾶν. Εἶχεν καταγάγῃ ἡ Ἑλλὰς νίκην

---

[1] Θὰ δημοσιευθῇ πάντως ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ, ὁλόκληρον τὸ Ἀρχεῖον τοῦ πατρός μου, πολύτιμον στοιχεῖον διὰ πάντα μελετητὴν τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς Ἱστορίας.

οὐχὶ μόνον στρατιωτικήν, ἀντεπεξελθοῦσα νικηφόρως ἐπὶ ἑξάμηνον εἰς τὴν ἄτιμον Ἰταλικὴν ἐπίθεσιν, ἀλλ' ἐπίσης νίκην ἠθικὴν ὑψίστης σημασίας, διακηρύξασα διὰ τοῦ παραδείγματός της τὴν ὑπεροχὴν τοῦ πνεύματος ἐπὶ τῆς βίας. Εἶχον ἀποδείξῃ οἱ Ἕλληνες ὅτι δι' αὐτοὺς ἡ λέξις «ἀδύνατον» ἦτο ἄνευ περιεχομένου. Εἶχεν ὅμως ἀναγκασθῇ ἐν τέλει καὶ ἡ πατρίς μας νὰ ὑποκύψῃ, ἀφοῦ ὅμως ἀπέκρουσε ἐπί τινα χρόνον καὶ τὴν ἐκ τῶν νώτων γερμανικὴν ἐπίθεσιν. Ὤφειλον πλέον οἱ Ἕλληνες, κατὰ τὸν πατέρα μου, νὰ προσπαθήσουν νὰ συντηρήσουν ἑαυτούς, ἔπρεπε, συμπεριφερόμενοι ὑπερηφάνως ἔναντι τῶν κατακτητῶν, νὰ ἀναμείνουν τὴν στιγμὴν τῆς ἀπελευθερώσεως, ἀπελευθερώσεως ἐξαρτωμένης ἀπὸ τὴν δρᾶσιν τῶν συμμαχικῶν στρατιῶν εἰς ἄλλα μέτωπα ἀπομεμακρυσμένα τοῦ ἐδάφους τῆς χώρας μας, ἀπελευθερώσεως, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἡ Ἑλλὰς διὰ τῶν ἐνόπλων δυνάμεων της τῆς Μέσης Ἀνατολῆς θὰ συμμετεῖχε.

Ἀπεδοκίμαζεν ὁ πατήρ μου πᾶσαν ἐν Ἑλλάδι ἄφρονα κατὰ τοῦ κατακτητοῦ ἀντίστασιν, θεωρῶν ὅτι δὲν ἦτο ἀνεκτὴ ἡ δρᾶσις ἀνταρτῶν ἐὰν ἐκ ταύτης, μὴ παραβλαπτομένων σοβαρῶς τῶν ἐχθρῶν, ἤθελε προκύψει δυσαναλόγως μεγάλη ζημία Ἑλληνικῶν συμφερόντων συνεπείᾳ τῶν ληφθησομένων ὑπὸ τῶν κατακτητῶν κατὰ τοῦ πληθυσμοῦ ἀντιποίνων.

Δὲν ἦτο τοῦτο συμφέρον ἡμῶν μόνον, ἦτο καὶ συμφέρον τῶν συμμάχων νὰ ἀποφευχθῇ ἡ ἐξόντωσις τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ νὰ ὑπάρχῃ οὕτω κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀπελευθερώσεως Ἑλλὰς κραταιά, δυναμένη νὰ παρατάξῃ στρατὸν ἀξιόλογον, μονὰς ὑπολογήσιμος διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἰσορροπίας ἐν τῇ Βαλκανικῇ καὶ τῇ Ἀνατολικῇ λεκάνῃ τῆς Μεσογείου.

Δυστυχῶς ἡ Ἀγγλικὴ πολιτική, ἐπηρεαζομένη ἐκ τῶν ὀλεθρίων εἰσηγήσεων τῶν ἐν Καΐρῳ πολιτικῶν ἀνδρῶν μας, εἶχεν ἐντελῶς ἀντιθέτους ἀντιλήψεις. Καὶ ἱδρύθη τὸ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ.

Ἤδη τὸν Αὔγουστον 1942 ἤρχισεν ὁ πατήρ μου νὰ

διαβλέπη ὅτι ὑπὸ τὸ ἀπελευθερωτικὸν προσωπεῖον τοῦ ΕΑΜ κρύπτονται οἱ ἀναρχικοί, σκοπὸν ἔχοντες τὴν ἐπιβολὴν τῆς ἀπαισίας δικτακτορίας των ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Τὸν Ὀκτώβριον ἰδίου ἔτους, αἱ ὑπόνοιαί του αὗται μεταβάλλονται εἰς βεβαιότητα καὶ ἀντιλαμβανόμενος τὸν κίνδυνον, προειδοποιεῖ τοὺς ἐν Καΐρῳ Ἕλληνας πολιτικούς. Προσπαθεῖ νὰ τοὺς πείσῃ, καὶ δι' αὐτῶν τοὺς Ἄγγλους, νὰ παύσουν ἐνισχύοντες τὸ ΕΑΜ. Κρούει τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου, πλὴν ἡ φωνή του εἶναι φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἡ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο Ἀγγλικὴ πολιτικὴ παραμένει ἀναλλοίωτος καὶ ἡ ἐνίσχυσις τοῦ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ εἶναι καθ' ἡμέραν καὶ μεγαλυτέρα.

Ἐν τῷ μεταξύ, εἰς τὴν ὕπαιθρον ἰδίως, αἱ ὀργανώσεις αὗται ἔχουν ἀπορρίψη τὸ προσωπεῖον. Ἔχουν οἱ ἀναρχικοὶ ἕνα καὶ μόνον σκοπὸν—τὴν κατάληψιν τῆς Ἀρχῆς—καὶ γνωρίζουν ὅτι θὰ ἐπιτύχουν τοῦτο, ἐὰν κατορθώσουν νὰ διαλύσουν τὸ Κράτος. Ἀντιλαμβάνονται ὅτι εἶναι αὕτη ἡ μόνη ὁδὸς ἡ φέρουσα πρὸς τὸ ποθούμενον καὶ ἤδη ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου 1943 ἄρχεται συστηματικὴ κατὰ τῶν κρατικῶν ὀργάνων ἐπίθεσις.

Ἄνδρες καὶ ἀξιωματικοὶ τῆς Χωροφυλακῆς, ἀξιωματικοὶ τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, Νομάρχαι, ἐκπαιδευτικοὶ λειτουργοί, ἔφοροι, ὅ,τι ἐν μιᾷ λέξει ἀντιπροσωπεύει τὸ Κράτος τίθεται ἐν διωγμῷ. Ὁ κίνδυνος εἶναι τεράστιος.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην οἱ κατακτηταὶ ζητοῦν ἀπὸ τὸν πατέρα μου νὰ ἐπαναληφθοῦν αἱ διακοπεῖσαι κατὰ Νοέμβριον 1942 συνεννοήσεις διὰ τὸν σχηματισμὸν ὑπ' αὐτοῦ Κυβερνήσεως, δεχόμενοι τοὺς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην παρ' αὐτοῦ τεθέντας ὅρους καὶ ἰδίως τὸν ὅρον τὸν ἀφορῶντα τὸν σχηματισμὸν τῶν εὐζωνικῶν σωμάτων, ὃν τὸν Νοέμβριον εἶχον ἀπορρίψη.

Γνωρίζει ὁ Ἰωάννης Ράλλης τὰς δυσχερείας, ἃς πρόκειται νὰ ἀντιμετωπίσῃ, γνωρίζει ὅμως ὅτι, ἐὰν δὲν ἀντιδράσωμεν κατὰ τῶν ἀναρχικῶν, ἡ Ἑλλὰς δὲν πρόκειται νὰ ἐπιζήσῃ. Μόνον τὸ Κράτος εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀντεπεξέλθῃ νικηφόρως εἰς τὴν ἐπίθεσιν τοῦ ὠργανωμένου πλέον

ΕΑΜ—ΕΛΑΣ. Αἱ ἰδιωτικαὶ ἐθνικαὶ ὠργανώσεις εἶναι λίαν ἀσθενεῖς διὰ νὰ ἀναλάβουν τοιαύτης ἐκτάσεως καὶ σοβαρότητος ἀγῶνα καὶ ἄλλωστε ἡ πρὸς ἄμυναν ἱκανότης των εἶναι περιωρισμένη ἀφοῦ δὲν δέχονται ἀμέσως αὗται τὰ πλήγματα τῶν κομμουνιστῶν. Τὸ Ἐθνικὸν Κράτος ἐν τῷ συνόλῳ του, κατὰ τοῦ ὁποίου στρέφεται ἀμέσως ἡ κομμουνιστικὴ ἐπίθεσις, εἶναι καὶ τὸ μόνον ἐνδεδειγμένον διὰ νὰ τὴν ἀποκρούσῃ.

Ὁ ἀγὼν θὰ εἶναι τραχύς. Δὲν μέλλει νὰ ἀντιμετωπίσῃ μόνον τοὺς ἀναρχικούς, πρέπει νὰ ὑπολογίσῃ ὅτι ἀντίπαλοι εἰς τὸ ἔργον τοῦτο θὰ εἶναι, ἐκ διαφόρων λόγων ἕκαστος, καὶ οἱ κατακτηταὶ ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν Αἰγύπτῳ πολιτικοὶ ἄνδρες.

Γνωρίζει ὅτι εἶναι πολὺ πιθανὸν εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν νὰ ἀπωλέσῃ ὅ,τι πολυτιμώτερον ἔχει: τὴν τιμήν του. Ἀλλὰ οἱ καιροὶ δὲν ἐπιτρέπουν μικροϋπολογισμοὺς καὶ ἀμφιταλαντεύσεις. Καὶ ἀναλαμβάνει τὸν σχηματισμὸν τῆς Κυβερνήσεως τῆς 7ης Ἀπριλίου ἀποφασισμένος ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ καταστήσῃ τὸ Κράτος ἱκανὸν πρὸς ἄμυναν κατὰ τῶν ἀναρχικῶν στοιχείων τῶν ἐπιζητούντων τὴν διάλυσίν του, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ συνδράμῃ δι' ὅλων του τῶν δυνάμεων τοὺς Ἕλληνας εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἐπιβιώσεως, ἔχων δὲ ἐξ ἄλλου σαφῆ ἐπίγνωσιν τῆς ἀνάγκης τῆς συνεχίσεως τοῦ τε πολέμου εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιστάσεως εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Κατὰ πόσον ἐπέτυχε εἰς τὴν προσπάθειάν του αὐτὴν δὲν εἶμαι ἐγὼ ἁρμόδιος νὰ κρίνω ἀλλ' ὁ Ἑλληνικὸς Λαός.

I

Ἡ Συντακτικὴ Πρᾶξις 6 καὶ ὁ δόλος.

Ἐὰν δὲν ἐδημοσιεύετο ἡ ὑπ' ἀριθ. 1 Συντακτικὴ Πρᾶξις τῆς Κυβερνήσεως «Ἐθνικῆς Ἑνότητος» καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. 6 τῆς Κυβερνήσεως Πλαστήρα, δι' ἧς ἐπὶ τὸ αὐστηρότερον ἐτροποποιεῖτο ἡ πρώτη καὶ ἐδημιουργεῖτο τὸ πρωτο-

φανὲς εἰς τὰ χρονικὰ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου κακούργημα ἐκ τοῦ ὁποίου ἐλλείπει τὸ στοιχεῖον τοῦ δόλου, ὁ πατήρ μου καὶ οἱ ἄλλοι πολιτικοὶ δὲν θὰ εἰσήγοντο εἰς δίκην καθ' ὃν τρόπον εἰσήχθησαν. Δὲν θὰ ἦτο δηλαδὴ δυνατὸν νὰ δικασθοῦν ὑπὸ ἐντελῶς ἀναρμοδίου δικαστηρίου καὶ νὰ ἐπιβληθῇ εἰς αὐτοὺς ποινὴ δι' ἀδίκημα ὅπερ ἐκ τῶν ὑστέρων ἐδημιούργησεν ὁ Νικ. Κολυβᾶς 'Υπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης ἐπὶ Κυβερνήσεως Πλαστήρα.

Εἰς τὴν εἰσηγητικὴν ἔκθεσιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 6 Συντακτικῆς πράξεως, ὁ νομοθέτης (!) λέγει ὅτι ἐχαρακτήρισεν ὡς ἀδίκημα τὴν ἀνάληψιν ἐπὶ Κατοχῆς τοῦ ἀξιώματος τοῦ Πρωθυπουργοῦ χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ δόλος, διότι «ἐὰν τὸ τελευταῖον τοῦτο ἤθελε γίνῃ δεκτόν, θὰ διετρέχομεν τὸν κίνδυνον ν' ἀπαλλαγοῦν πάσης εὐθύνης αἱ Κυβερνήσεις Κατοχῆς, ἐκ μόνου τοῦ λόγου ὅτι δὲν ἀποδεικνύεται δόλος πρὸς προδοσίαν τῆς Πατρίδος». Δηλαδὴ ὁμολογεῖ ὁ Κολυβᾶς: «γνωρίζω ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ δὲν εἶναι προδόται ἀφοῦ οὐδεμίαν τοιαύτην προδοτικὴν πρόθεσιν εἶχον καὶ γνωρίζω ὅτι ἐὰν εἰσαχθοῦν εἰς δίκην βάσει τοῦ ἰσχύοντος Ποινικοῦ Νόμου, ἀπαιτοῦντος ὡς συστατικὸν στοιχεῖον τοῦ ἀδικήματος τῆς ἐσχάτης προδοσίας τὸν δόλον, θὰ ἀθωωθοῦν. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον χαρακτηρίζω ἐκ τῶν ὑστέρων ὡς ἀδίκημα πρᾶξιν ἥτις κατὰ τὸν χρόνον τῆς τελέσεώς της δὲν προεβλέπετο καὶ δὲν ἐθεωρεῖτο ἀξιόποινος, παραπέμπω τοὺς τελέσαντας ταύτην ἐνώπιον ἐντελῶς ἀναρμοδίου δικαστηρίου κατὰ παράβασιν θεμελιωδῶν τοῦ Συντάγματος διατάξεων καὶ τονίζω εἰς τὴν εἰσηγητικὴν ἔκθεσιν ὅτι οὗτοι δέον πάντως νὰ καταδικασθοῦν.

Καὶ προχωρεῖ περαιτέρω ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης 'Υπουργὸς διαπιστώνων ὅτι «μόνη συνεπῶς ἡ ἀνάληψις Κυβερνήσεως κατὰ τὴν Κατοχὴν ἀποτελεῖ τυπικὸν ἀδίκημα χωρὶς οὐδεμία νὰ ἀπαιτεῖται ἀπόδειξις δόλου».

'Εὰν ἐρωτηθῇ τριτοετὴς φοιτητὴς τῆς Νομικῆς, ἐξεταζόμενος εἰς τὸ μάθημα τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τί εἶναι τυπικὸν ἀδίκημα καὶ ἀπαντήσῃ ὅτι τοῦτο εἶναι ἀδίκημα

εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ἀπαιτεῖται ἡ ἀπόδειξις ἢ ἡ ὕπαρξις δόλου, τότε δικαίως ὁ φοιτητὴς οὗτος θὰ ἀπορριφθῇ μετ' ἐπαίνων. Δυστυχῶς φαίνεται, ὅτι τὴν ἐποχὴν καθ'ἣν ἐλάμβανε τὸ δίπλωμά του ὁ Νικ. Κολυβᾶς οἱ καθηγηταί του θὰ ἦσαν λίαν ἐλαστικοὶ καὶ ἐπιεικεῖς, διότι ἄλλως θὰ ἐγνώριζε, ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ τυπικοῦ κακουργήματος ἀναγκαία προϋπόθεσις εἶναι ἡ δολία τοῦ δράστου προαίρεσις καὶ ὅτι ἐπὶ τούτου δὲν ἀπαιτεῖται ἡ ἐπέλευσις ὡρισμένου ζημιογόνου ἀποτελέσματος, μὴ ὄντος ἀναγκαίου διὰ τὴν ἀπὸ ἀντικειμενικῆς ἀπόψεως πραγμάτωσιν τοῦ ἀδικήματος.

II

Ἡ δικαιολογία τῆς «Διαχύτου κοινῆς γνώμης»

Ὡς ἦτο ἄλλωστε φυσικόν, ἡ δημιουργία ἐκ τῶν ὑστέρων ἀδικήματος μέγα προεκάλεσεν σάλον, θέλων δὲ νὰ δικαιολογήσῃ τὰ ἀδικαιολόγητα ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργός, ὑπεστήριξε, ὅτι ἦτο ἀξίωσις τῆς «διαχύτου κοινῆς γνώμης» ἡ τιμωρία τῶν κατὰ τὸ διάστημα τῆς Κατοχῆς σχηματισάντων Κυβέρνησιν.

Πιθανὸν κατὰ τὴν Κατοχὴν μία μεγάλη μερὶς τοῦ Λαοῦ, ἀγνοοῦσα τὴν κατάστασιν, νὰ ἦτο κατὰ τοῦ σχηματισμοῦ Κυβερνήσεων, τοῦτο ὅμως δὲν δηλοῖ, ὅτι ὤφειλον οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες, ἀντίθετον ἔχοντες γνώμην, νὰ ὑποταχθοῦν εἰς τὴν ἀξίωσιν ταύτην τῆς πλειοψηφίας ἔστω τοῦ Λαοῦ (πρᾶγμα λίαν ἀμφίβολον καὶ μὴ δυνάμενον νὰ προσδιορισθῇ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην) καὶ ὄντες πεπεισμένοι, ὅτι ὁ σχηματισμὸς Κυβερνήσεως Ἑλληνικῆς ὑπὸ Κατοχὴν θὰ ἀπέβαινε ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ Ἔθνους, νὰ ἀποφύγουν ἐκ μόνου τοῦ λόγου τούτου νὰ συμπράξουν εἰς ταύτας. Οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες εἶναι ταγοὶ καὶ οὐχὶ οὐραγοὶ τῆς κοινῆς γνώμης καὶ ὡς τοιοῦτοι ἔχουν τὴν ὑποχρέωσιν νὰ καθοδηγοῦν τὸν Λαὸν καὶ οὐχὶ νὰ ποδηγετοῦνται ὑπ' αὐτοῦ.

Καὶ ἐὰν ὅμως δεχθῶμεν ὅτι ἡ «διάχυτος κοινὴ γνώμη» ἦτο κατὰ τοῦ σχηματισμοῦ Κυβερνήσεων καθ' ὅν χρόνον αὗται ἐσχηματίσθησαν, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης ἐπιβήτωρ ὑπέβαλε πρὸς ἔγκρισιν τὸ νομοσχέδιον «περὶ ἐπιβολῆς κυρώσεων κατὰ τῶν μετὰ τοῦ ἐχθροῦ συνεργασθέντων» ἀξίωσις τοῦ Λαοῦ ἦτο νὰ μὴ εἰσαχθοῦν εἰς δίκην οἱ οὕτω κατὰ τὴν Κατοχὴν πολιτευθέντες. Τὸ κίνημα τοῦ Δεκεμβρίου καὶ οἱ πρῶτοι μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν μῆνες, εἶχον πείσῃ τὸν Λαὸν ὅτι ὁ πατήρ μου ὀρθώτατα εἶχεν πολιτευθῆ ἐπιζητήσας ἔστω καὶ ὑπὸ κατοχὴν νὰ καταστήσῃ ἀκινδύνους τοὺς ἐρυθροῦς ἀνατροπεῖς. 'Αξίωσις τοῦ Λαοῦ ἦτο νὰ ἀφεθῇ ἀμέσως ἐλεύθερος ὁ 'Ιωάννης Ράλλης καὶ τοῦτο, αὐτὸς οὗτος ὁ Νικ. Κολυβᾶς ἀνεγνώρισε δηλώσας πρὸς ἀνταποκριτὴν τῶν «Δημοκρατικῶν Χρονικῶν» τὴν 2αν 'Ιουλίου 1945 τάδε: «Κατὰ τὰς καθημερινὰς ἀκροάσεις τῶν πολιτῶν, προσήρχοντο ἐπιτροπαὶ καὶ μοὶ ἐζήτουν τὴν ἀπόλυσιν τῶν δοσιλόγων. Αἱ ἐπιτροπαὶ αὗται δὲν ἦσαν σκηνοθετημέναι ἀλλ' αὐθόρμητοι.

Τὸ 'Υπουργεῖον Δικαιοσύνης διὰ δημοσίων προσκλήσεων ἐκάλει τοὺς πολίτας ποὺ εἶχαν στοιχεῖα κατὰ τῶν δοσιλόγων νὰ ὑποβάλλουν μηνύσεις. Κανεὶς δὲν ὑπέβαλε τοιαύτην». .

'Εκ τῆς συνεντεύξεως ταύτης προκύπτει, ὅτι ὁ Νικ. Κολυβᾶς ὄχι μόνον δὲν ἐπίστευεν, ὅτι ὁ 'Ελληνικὸς Λαὸς ἐζήτει τὴν τιμωρίαν τῶν Κυβερνήσεων Κατοχῆς καὶ χωρὶς νὰ ἀποδεικνύεται δόλος, ἀλλ' ἀντιθέτως, ἐγνώριζε οὗτος κάλλιστα ὅτι, ἡ μεγάλη μερὶς τοῦ Λαοῦ ἐθεώρει ὅτι οἱ σχηματίσαντες τὰς Κυβερνήσεις ταύτας ὀρθῶς κατ' ἀρχὴν εἶχον πολιτευθῆ. Καὶ γεννᾶται ὅθεν τὸ ἐρώτημα, πῶς ἐτόλμησε, χωρὶς κἂν νὰ ἔχῃ σύμφωνον εἰς τὴν πρᾶξίν του ταύτην τὴν κοινὴν γνώμην, νὰ καταλύσῃ ἀρχὰς ἀκαταλύτους, ἀξίωμα ὡς τὸ «οὐδεμία ποινή, οὐδὲν ἔγκλημα ἄνευ νόμου» καὶ διὰ μιᾶς αἰσχρᾶς Συντακτικῆς Πράξεως νὰ καταδικάσῃ, αὐτὸς ὁ Νομοθέτης, ἄνδρας οὓς ἡ μεγίστη μερὶς τῶν 'Ελλήνων ἐθεώρει σωτῆρας της ;

III

Ἡ στάσις τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν κοινὴν γνώμην, οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες τῆς Χώρας κατὰ μεγάλην πλειοψηφίαν ἦσαν ἐξ ἀρχῆς σύμφωνοι, ὅτι αἱ Κυβερνήσεις ὑπὸ κατοχὴν ἀπετέλουν ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην καὶ ὅτι οἱ σχηματίσαντας ταύτας, ἰδίᾳ δὲ ὁ πατήρ μου, εἶχον τὴν εὐγενῆ φιλοδοξίαν νὰ ὑπηρετήσουν τὸν Λαόν.

Ὁ στρατηγὸς Θ. Πάγκαλος ἐξεταζόμενος εἰς τὴν δίκην ταύτην κατέθεσεν, ὅτι ὅλος ὁ πολιτικὸς κόσμος ἦτο σύμφωνος ἐπὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ σχηματισμοῦ Ἑλληνικῶν Κυβερνήσεων κατὰ τὴν κατοχήν.

Αὐτὸς οὗτος ὁ κύριος Θ. Σοφούλης, μετὰ τοῦ ὁποίου τοσάκις καὶ εἰς τοσοῦτον ὀξείας πολιτικὰς ἀντιθέσεις εἶχεν κατὰ καιροὺς ἔλθη ὁ πατήρ μου, κατὰ τὴν εἰς τὴν δίκην μαρτυρίαν του, ρητῶς καὶ μετὰ τῆς εἰς πολιτικὸν ἄνδρα ἁρμοζούσης παρρησίας, ἐδήλωσεν ὅτι ὁ Ἰωάννης Ράλλης σχηματίσας τὴν Κυβέρνησιν εἶχεν ὡς μόνον σκοπὸν τὴν ἀνακούφισιν τοῦ ὑπὸ κατοχὴν διαβιοῦντος Λαοῦ.

Ἀλλὰ καὶ πλεῖστοι ὅσοι πολιτικοὶ ὅλων τῶν παρατάξεων, ἀπὸ τῆς ἄκρας δεξιᾶς μέχρι τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς, ἤρχοντο εἰς συχνοτάτην μετὰ τοῦ πατρός μου ἐπαφήν, ἐπισκεπτόμενοι αὐτὸν εἰς τὸ Πρωθυπουργικὸν γραφεῖον, προσφέροντες συμβουλὰς καὶ ἐπιδιώκοντες παντοιοτρόπως τὴν μετὰ τῆς Κυβερνήσεως Ράλλη συνεργασίαν. Τοιουτοτρόπως ἐμπράκτως καὶ ἐκδήλως φρονῶ, ἀπέδειξαν τήν τε ἐπιδοκιμασίαν των διὰ τὴν ὕπαρξιν τῆς Κυβερνήσεως ταύτης ὡς καὶ τῆς ἐμπιστοσύνης μεθ' ἧς περιέβαλλον τὰς πράξεις της. Ἐξ αὐτῶν, τελείως ἐνδεικτικῶς ἀναφέρω τὸν νῦν ἀντιπρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως κ. Στ. Γονατᾶν, ἐνεργοῦντα τότε καὶ διὰ λογαριασμὸν καὶ κατ' ἐντολὴν τοῦ στρατηγοῦ κ. Νικ. Πλαστήρα, τὸν μέλλοντα

πρόεδρον τῆς ΕΛΔ σ. Σβῶλον, τὸν πρώην ὑπουργὸν ἐπὶ Κυβερνήσεως Πλαστήρα καὶ στέλεχος τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων κ. Γ. Σίδερην, τὸν σ. Ι. Καλομοίρην, μετέπειτα ἐκ τῶν πρωταγωνιστῶν τῆς περιφήμου ἐκείνης Π.Ε.Ε.Α., τὸν σ. Ι. Σοφιανόπουλον, ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν δύο μεταπελευθερωτικῶν κυβερνήσεων καὶ ἤδη μετὰ τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς συμπράττοντα, καὶ τέλος τὸν ἀποθανόντα ἀρχικομμουνιστὴν Γληνόν.

Ἐὰν ὑποθέσωμεν, ὅτι οἱ ἀνωτέρω, πάσης χρειᾶς, πολιτικοὶ ἐθεώρουν τὴν ἀνάληψιν τοῦ Πρωθυπουργικοῦ ἀξιώματος κατὰ τὴν Κατοχὴν ὡς πραγματώνουσαν, αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, τὸ ἀδίκημα τῆς ἐσχάτης προδοσίας, θὰ ἦτο ποτὲ δυνατὸν νὰ φαντασθῇ τις, ὅτι παρὰ τὸ γεγονὸς τοῦτο θὰ ἐπεσκέπτοντο τὸν πατέρα μου καὶ θὰ συνειργάζοντο μετὰ τῆς Κυβερνήσεώς του ;

Ὅθεν περὶ τῶν τότε φρονημάτων τῆς πλειονότητος τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν οὐδεμία, νομίζω, δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία. Εἶναι ὅμως γεγονὸς ἀναμφισβήτητον, ὅτι ἀρκετοὶ ἐξ αὐτῶν, τῶν μετὰ τῆς Κυβερνήσεως τῆς 7ης Ἀπριλίου συνεργασθέντων, συνυπέγραψαν τὴν ὑπ' ἀριθ. 6 Συντακτικὴν Πρᾶξιν. Εἶναι ὡσαύτως γεγονός, ὅτι ὁ Μακαριώτατος κ. Δαμασκηνὸς ἐνῷ ἐξεδήλωσε ἐμπράκτως τὴν συγκατάθεσίν του ὡς Ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς Κυβερνήσεως τῆς 7ης Ἀπριλίου πιέσας τὸν διστάζοντα κύριον Νικ. Λούβαρην νὰ συμμετάσχῃ ὡς ὑπουργὸς τῆς Παιδείας καὶ συγχαρεὶς τὸν πατέρα μου διὰ τὸ θάρρος ὃ ἐπεδείκνυε ἀναλαμβάνων τὴν τεραστίαν εὐθύνην τῆς διακυβερνήσεως τῆς χώρας ὑπὸ κατοχήν, εἶναι γεγονὸς ὅτι οὗτος Ἀντιβασιλεὺς ὢν ἐδέχθη νὰ κυρώσῃ ἀδιαμαρτυρήτως διὰ τῆς ὑπογραφῆς του τὸ ἀνήθικον τοῦ Κολυβᾶ κατασκεύασμα.

Πάντα ταῦτα εἶναι ἀληθῆ, ἀλλὰ δὲν ἀποδεικνύεται ἐξ αὐτοῦ οὐδὲν ἄλλο εἰμὴ ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν δὲν ἔχουν τὸ στοιχειῶδες θάρρος τῆς γνώμης των ὅπερ, ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει, θὰ ἦτο ἡ δημοσία ἀνάληψις τῆς εὐθύνης, ἔστω καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων, ἔναντι τοῦ

῾Ελληνικοῦ Λαοῦ τῆς τότε πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τοῦ πατρός μου ἐκδηλωθείσης ποικιλοτρόπως ἐμπιστοσύνης των. Εἶχον τὴν ὑποχρέωσιν, οἱ μετὰ τοῦ ᾿Ιωάννου Ράλλη κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Κατοχῆς συνεργασθέντες πολιτευόμενοι, νὰ διακηρύξουν πρὸς ῞Ελληνας καὶ ξένους, ὅτι ὁ σχηματισμὸς Κυβερνήσεως κατὰ τὴν Κατοχὴν δὲν ἦτο κολάσιμος πρᾶξις, αὐτὴ καθ᾿ ἑαυτή, καὶ ὅτι ἔπρεπε οἱ σχηματίσαντες τὰς Κυβερνήσεις ταύτας νὰ δικασθοῦν, ἐὰν ὄχι ὑπὸ τῆς Βουλῆς, πάντως ὅμως ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου τῶν ἐνόρκων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κειμένων νόμων καὶ οὐχὶ ὑπὸ ἐντελῶς ἀναρμοδίου δικαστηρίου, εἰδικῶς πρὸς τοῦτο συσταθέντος, καὶ δυνάμει τῆς Συντακτικῆς ἐκείνης πράξεως ἥτις εἰς τὸ διηνεκὲς θὰ παραμείνῃ ὡς στῖγμα εἰς τὴν νομοθεσίαν μας.

᾿Αντὶ νὰ πράξουν τοῦτο ἐπροτίμησαν ἄλλοι μὲν νὰ τηρήσουν σιγὴν ἰχθῦος, ἄλλοι δὲ νὰ ὑπερθεματίσουν εἰς ὕβρεις καὶ ἀπειλάς, διαδίδοντες συνάμα ἐντέχνως ὅτι ἡ καταδίκη τοῦ ᾿Ιωάννου Ράλλη ἦτο ἀξίωσις δῆθεν τῆς ᾿Αγγλίας καὶ τοῦτο διὰ νὰ δικαιολογήσουν ἀφ᾿ ἑνὸς τὴν πολιτικήν των τῆς μὴ ἀναλήψεως εὐθυνῶν κατὰ τὴν Κατοχήν, θέσουν δὲ ἐκ ποδῶν τὸν πατέρα μου τὸν ὁποῖον ὑπελόγιζον ὡς ἐπίφοβον ἀντίπαλον. Μόνον τινές, οἱ προαναφερθέντες κ. κ. Σοφούλης καὶ Πάγκαλος ὡς καὶ οἱ κύριοι Δημ. Μάξιμος, Ι. Θεοτόκης, Γ. Στρᾶτος καὶ Δημ. Γιαννόπουλος, εἶχον τὸ θάρρος νὰ δηλώσουν ἐπὶ δικαστηρίῳ, εἴτε ὅτι ἦτο ἀναγκαῖος ὁ σχηματισμὸς κατὰ τὴν Κατοχὴν Κυβερνήσεως ῾Ελληνικῆς, εἴτε ὅτι ὁ ᾿Ιωάννης Ράλλης κατὰ τὸ διάστημα τῆς πρωθυπουργίας του ἐθνικῶς ἐπολιτεύθη.

IV

῾Η «ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ πίεσις»

῾Ο κ. Κολυβᾶς, ὁ μέγας αὐτὸς Σφραγιδοφῦλαξ ὡς ἐπιτυχέστατα τὸν ἀποκαλεῖ ὁ καθηγητὴς κύριος Πρατσικας,

αἰσθάνεται ὅτι ἡ δικαιολογία τῆς «διαχύτου κοινῆς γνώμης» εἶναι λίαν ἀσταθὴς καὶ διὰ τοῦτο ἐφευρίσκει ἕτερον ἐπιχείρημα : τὴν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ πίεσιν.

Θὰ μοῦ ἐπιτρέψῃ ὅμως νὰ τοῦ εἴπω, ὅτι ἐὰν μὲν διὰ τοῦ ὅρου «πίεσις ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ» ἐννοεῖ τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Ἀμερικήν, ὁ ἰσχυρισμός του ἀφίσταται τῆς ἀληθείας ἁπλούστατα διότι καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη χώρα ὄχι μόνον δὲν ἐτιμώρησαν τοὺς δεχθέντας ὑπὸ Κατοχὴν νὰ σχηματίσουν Κυβέρνησιν εἰς κατειλημμένα ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ἐδάφη τῶν χωρῶν των, ἀλλ' ἐξ ἀντιθέτου ἀπένειμον εἰς τούτους ἐπαίνους καὶ τιμάς. Οὕτω ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν τῆς Μ. Βρεττανίας ἐργατικὸς κ. Ἧντ, ὁμιλῶν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων τὴν 18ην Αὐγούστου 1945, δικαιολογεῖ ἀπολύτως τὸν σχηματισμὸν Κυβερνήσεως ὑπὸ Γερμανικὴν Κατοχὴν εἰς τὰς μικρὰς νησῖδας τῆς Μάγχης Ὑερσέην καὶ Γενερσέην καὶ προσθέτει : «Ἂς εἴπω ἀμέσως ὅτι ἡ ἀκολουθηθεῖσα ὑπὸ τῆς διοικήσεως πολιτικὴ ὑπηγορεύθη ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ γίνῃ ὅ,τι καλλίτερον διὰ τὸν πληθυσμὸν καὶ ὑπὸ μόνης ταύτης. Ἤθελεν εἶναι βεβαίως πάρα πολὺ νὰ ἀξιώσωμεν ὅπως μὴ γίνουν σφάλματα. Ἐάν τις ἔχει διάθεσιν νὰ σταχυολογήσῃ ἰδιαίτερα τινὰ παραδείγματα καὶ νὰ εἴπῃ ὅτι εἰς τὴν αἴτησιν ταύτην ἢ ἐκείνην τῶν Γερμανῶν ὤφειλον νὰ ἀντιταχθοῦν σθεναρώτερον, τότε πρέπει νὰ ἀφήσωμεν τοῦτον νὰ ἀναλογισθῇ τὰς δυσχερείας καὶ τὴν τεραστίαν σημασίαν τῆς διατηρήσεως τῆς ἐκτελεστικῆς λειτουργίας εἰς χεῖρας τῆς Πολιτικῆς Διοικήσεως καὶ τῆς ἀποφυγῆς τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἀπ' εὐθείας ἐλέγχου ὑπὸ τῶν Γερμανῶν.

Αἱ Βρεταννικαὶ νῆσοι τῆς Μάγχης δύνανται νὰ εἶναι ὑπερήφανοι δι' ἑαυτὰς καὶ ἡμεῖς ἔχομεν πάντα λόγον νὰ εἴμεθα ὑπερήφανοι δι' ἐκείνας ».

Ἐξ ἄλλου οὐδεὶς ἐν Ἀμερικῇ ἐξεπλάγη ὅτε ὁ κ. Μανουὲλ Ρόχα, ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν ἐπὶ ἰαπωνικῆς κατοχῆς τῶν Φιλλιπίνων νήσων, ἐξελέγη διὰ συντριπτικῆς πλειοψηφίας Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας τῶν ἐλευθέρων πλέον αὐτῶν νήσων κατὰ Ἰούλιον 1945, δηλώσας

μάλιστα πρὸ τῆς ἐκλογῆς του, ὅτι θὰ ἐθεώρει ἑαυτὸν προδότην ἐὰν εἶχε ἐγκαταλείψῃ τοὺς συμπατριώτας του εἰς τὴν τύχην των διαρκούσης τῆς ξενικῆς κατοχῆς.

Ἐὰν ὅμως ὁ Νικ. Κολυβᾶς ἐννοεῖ διὰ τοῦ «πίεσις ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ» τὴν Ρωσσίαν, τότε διατί δὲν ἀπέστειλε εἰς τὸ ἰκρίωμα ὅλους τοὺς Ἕλληνας πολιτευομένους τοὺς μὴ συνεργαζομένους μετὰ τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος, ἀφοῦ πάντες αὐτοὶ εἶναι διὰ τὴν Ε.Σ.Σ.Δ. προδότες;

V

Τὰ διαρκούσης τῆς δίκης Νομοθετήματα

Ὁ Ἰωάννης Ράλλης καὶ οἱ συνεργάται του εἰσάγονται εἰς δίκην τὴν 21ην Φεβρουαρίου 1945. Ἀλλὰ ἡ πορεία τῆς δίκης δὲν εἶναι τῆς ἀρεσκείας τῶν Κυβερνώντων. Οἱ κατηγορούμενοι, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν πατέρα μου, ἀμύνονται ἐπιτυχῶς κατὰ τῶν ἀτίμων συκοφαντιῶν. Οἱ ὑπὸ τῆς κατηγορούσης ἀρχῆς κληθέντες 35 μάρτυρες δὲν ἠδυνήθησαν νὰ στηρίξουν τὸ κατηγορητήριον καὶ ἤδη οἱ πρῶτοι τρεῖς μάρτυρες ὑπερασπίσεως ἐκλόνισαν ἐπικινδύνως τὰ σαθρὰ θεμέλια τῆς κατηγορίας. Σύγχισις ἐπικρατεῖ εἰς τὸ ἄντρον τοῦ Νικ. Κολυβᾶ. Τί δέον γενέσθαι;

Καλεῖται ἐπειγόντως ὁ πρόεδρος τοῦ δικαστηρίου καὶ τὴν ἑπομένην... νέος νόμος βλέπει τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Νέος νόμος ἀνομίας, διὰ τοῦ ὁποίου ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς κατηγορουμένους νὰ ἐξετάζουν πλέον τῶν πέντε μαρτύρων ἕκαστος, δικαιοῦται ὁ πρόεδρος νὰ ἀποβάλλῃ τῆς αἰθούσης τοὺς κατηγορουμένους καὶ νὰ συνεχίζεται ἡ δίκη ἐρήμην αὐτῶν ὡς ἐὰν ἦσαν παρόντες, δύναται ὁ ἐπίτροπος ἐὰν ἡ ἀπόφασις τοῦ ἀπαρέσκει νὰ ζητήσῃ τὴν ἀναθεώρησιν τῆς δίκης καὶ τέλος φιμώνεται καὶ ἡ ὑπεράσπισις ἀπαγορευομένου εἰς τοὺς συνηγόρους νὰ ἀγορεύουν πέραν τοῦ διώρου!!!

Ἐλπίζω ὅτι, κατόπιν ὅλων αὐτῶν, δὲν θὰ ἀξιώσουν

οἱ κύριοι δικασταὶ καὶ ὁ κ. ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργὸς νὰ ἀναρτηθῇ ἡ εἰκών των παρὰ τὰς εἰκόνας τοῦ Πολυζωΐδη καὶ τοῦ Τερτσέτη εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ Ἀρ. Πάγου!!

VI

Ἡ οἰκονομικὴ πολιτική

Ἐπειδὴ οὐδεμία κατηγορία περὶ βοηθείας παρασχεθείσης ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως Ράλλη εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἠδύνατο νὰ εὐσταθήσῃ, ὁ ειδικὸς ἐπίτροπος καὶ τὸ δικαστήριον, ἀντὶ νὰ ἐξετάσουν ἐὰν ἡ Κυβέρνησις ἐκείνη περιώρισε τὰς εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἀδικίας τῆς Κατοχῆς καὶ ἐὰν οὕτω ὠφέλησε τὴν πατρίδα, διὰ νὰ φθάσουν εἰς τὸ ποθούμενον—τὴν καταδίκην—ἀπησχολήθησαν μὲ δύο κατηγορίας: Τὴν παροχὴν οἰκονομικῆς βοηθείας καὶ τὴν διὰ λόγων καὶ ἔργων προπαγάνδαν ὑπὲρ τοῦ Ἄξονος. Ἡ κατηγορία ὅτι, ὁ Ἰω. Ράλλης καὶ ἡ Κυβέρνησίς του γενικῶς, συνέτρεξαν τὸν ἐχθρὸν διὰ τῆς διαθέσεως εἰς αὐτὸν τῶν ἀπαιτουμένων χρημάτων καὶ τροφίμων πρὸς συνέχισιν τοῦ ἀγῶνος του, κατέπεσεν ἐκ τῶν καταθέσεων αὐτῶν τούτων τῶν μαρτύρων κατηγορίας καὶ δὴ τῶν ἀνωτάτων ὑπαλλήλων τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος κ. κ. Δαλαμάγκα, Πέππα καὶ Γρηγορίου. Οἱ ὡς ἄνω τρεῖς ἀνώτατοι ὑπάλληλοι, διεβεβαίωσαν τὸ δικαστήριον ὅτι οὐδεμία δύναμις ἦτο ποτὲ δυνατὸν νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς Γερμανοὺς νὰ ἀναλαμβάνουν ἐξ Ἑλλάδος χρήματα καὶ τρόφιμα, προσέθεσαν δὲ ὅτι ὀφείλουν νὰ ὁμολογήσουν ὅτι ὁ κύριος Ράλλης συχνότατα ἀπηύθυνε δριμυτάτας διαμαρτυρίας εἰς τοὺς Κατέχοντας διὰ τὴν ἀκολουθουμένην ὑπ' αὐτῶν πολιτικὴν τῆς ἀφαιμάξεως τῆς ἐθνικῆς μας οἰκονομίας καὶ ὅτι ἀποτέλεσμα τῶν διαμαρτυριῶν αὐτῶν ὑπῆρξε νὰ ἀποφευχθῇ εἰς πλείστας περιπτώσεις ἡ ἀνάληψις χρημάτων καὶ νὰ κατορθωθῇ εἰς ἄλλας, παρὰ τὴν ἐναντίαν

γνώμην τῶν ἐχθρῶν, νὰ δοθοῦν αὐξήσεις καὶ νὰ διανεμηθοῦν τρόφιμα εἰς τοὺς Ἕλληνας. Πρὸς τὴν ἄποψιν τῶν τριῶν ἀνωτάτων ὑπαλλήλων συνετάχθη καὶ ὁ μάρτυς κατηγορίας κ. Α. Μυλωνᾶς εἰπών: «ἐὰν μᾶς διοικοῦσε γκαουλάϊτερ ἀσφαλῶς οἱ Γερμανοὶ θὰ μᾶς ἔπαιρναν περισσότερα, δὲν θὰ μᾶς ἔλεγον ὅμως οἱ σύμμαχοι ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπάρχουν προδόται». Τὰ περὶ τοῦ τρόπου τῆς δημιουργίας τοιαύτης γνώμης παρὰ τοῖς συμμάχοις ἀντέκρουσε ὁ Ἰω. Ράλλης ὡραιότατα εἰς τὸ οἰκεῖον μέρος τῆς λογοδοσίας του ὥστε, νὰ περιττεύει πᾶσα σχετικὴ ἀνάλυσις. Δύναμαι ὅμως νὰ προσθέσω, ὅτι ἀφοῦ ὁ κ. Μυλωνᾶς παραδέχεται ὅτι μὴ ὑπαρχούσης Κυβερνήσεως Ἑλληνικῆς θὰ μᾶς ἔπαιρναν οἱ Κατακτηταὶ περισσότερα, ἀσφαλῶς παραδέχεται ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ παρείχοντο καὶ ὀλιγώτερα εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν καὶ γεννᾶται πλέον τὸ ἐρώτημα πῶς θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀνθέξῃ ὁ λαὸς αὐτὸς μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως;

Κατὰ τὴν κατοχὴν ἓν ἦτο τὸ οἰκονομικὸν πρόγραμμα τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ἐφαρμοσθῇ. Ἡ προσπάθεια τῆς διανομῆς περισσοτέρων χαρτονομισμάτων εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ἀδιάφορον ἦτο ἐὰν ἐβαίνομεν πρὸς τελείαν ἐκμηδένησιν τοῦ νομίσματος. Τοῦτο δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποφευχθῇ, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπῆρχον ἔσοδα τοῦ Δημοσίου κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Ἰταλοὶ ἔπαιρναν ὅσα ἔπαιρναν καὶ «δὲν ὑπῆρχε οὐδεμία δύναμις ἱκανὴ νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ» κατὰ τὸν ἐπιτυχῆ χαρακτηρισμὸν τοῦ κ. Γρηγορίου.

Τὸ οἰκονομικὸν αὐτὸ πρόγραμμα ἁπλούστατον ἐν τῇ θεωρίᾳ, δυσκολώτατον ἐν τῇ πράξει λόγῳ τῆς λυσσαλέας ἀντιδράσεως τῶν Γερμανῶν, ἦτο τὸ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου πατρός μου ἐφαρμοσθὲν καὶ κατωρθώθη οὕτω νὰ ἐπιζήσῃ ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως. Κατώρθωσεν ἡ Κυβέρνησις τῆς 7ης Ἀπριλίου, παρὰ τὰς συνεχεῖς διαμαρτυρίας τῶν κατεχόντων, νὰ αὐξάνῃ συνεχῶς τοὺς μισθοὺς τῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν ὑπαλλήλων ὡς καὶ τῶν συνταξιούχων, νὰ παράσχῃ δάνεια εἰς τοὺς δικη-

γόρους, τοὺς δικαστάς, τοὺς δημοσιογράφους, νὰ χαρακτηρίσῃ ὡς δικαιουμένους βουλευτικῆς συντάξεως πολιτευτὰς εἰσελθόντας εἰς τὴν Βουλὴν διὰ μίαν καὶ μόνην βουλευτικὴν περίοδον, νὰ ἀπονείμῃ προσωπικὰς συντάξεις εἰς παντὸς εἴδους ἀναξιοπαθοῦντας, νὰ ἐπιχορηγῇ συνεχῶς τὰ κοινωφελῆ καὶ ἀγαθοεργὰ ἱδρύματα καὶ ἐν μιᾷ λέξει νὰ δημοσιεύσῃ ὑπὲρ τοὺς 60 νόμους δι' ὧν ἀπονέμονται εἰς τοὺς Ἕλληνας βοηθήματα καὶ χορηγίαι. Πάντα ταῦτα, διαμαρτυρομένων τῶν Κατεχόντων, ὀλοφυρομένου τοῦ παρὰ τῇ Τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος Γερμανοῦ Χὰν διὰ τὴν ἀκολουθουμένην . . . καταστρεπτικὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν καὶ ἀπειλοῦντος τοῦ Νωϋμπάχερ ὅτι θὰ ἠναγκάζετο νὰ διακόψῃ τὴν ἐνταῦθα πώλησιν χρυσῶν λιρῶν, ἐὰν δὲν περιώριζε τὰς δαπάνας της ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις.

Ἂς ἐρωτηθοῦν οἱ δημόσιοι καὶ οἱ ἰδιωτικοὶ ὑπάλληλοι ἐὰν δὲν εὐγνωμονοῦν καθ' ἡμέραν τὸν Ἰωάννην Ράλλην διὰ τὰς προσπαθείας ἃς κατέβαλε διὰ τὴν αὔξησιν τῶν ἀποδοχῶν των. Ἂς ἀναγνώσῃ τις, τὴν ἐν τέλει τοῦ παρόντος παρατιθεμένην πρὸς Νοϋμπάχερ ἐπιστολὴν [1] καὶ ἂς κρίνῃ ἐὰν θὰ ἦτο δυνατόν, ἐὰν αὗται καὶ πολλαὶ ἄλλαι δὲν ἐγράφοντο, νὰ πεισθοῦν νὰ πωλήσουν ἐνταῦθα οἱ Γερμανοὶ περὶ τὰ δύο ἑκατομμύρια χρυσᾶς λίρας καὶ ἐὰν τούτου μὴ γενομένου νὰ διατηρήσῃ τὸ νόμισμά μας ἀξίαν τινὰ ἀγοραστικὴν μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως, ἐὰν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ λαμβάνουν οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι μισθὸν τριπλάσιον ἢ τετραπλάσιον ἐκείνου τὸν ὁποῖον λαμβάνουν σήμερον καὶ νὰ ὑπερκαλύπτουν τὰς ἀνάγκας αὐτῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν των. Ἂς ὁμολογήσουν εἰλικρινῶς σήμερον, ὁπότε τὸ κύριον πρόσωπον τοῦ δράματος ἐξέληψε, ἃς ὁμολογήσουν, οἱ κατήγοροί του, ἐὰν ὁ κομμισσάριος ἢ ὁ γκαουλάϊτερ θὰ ἐδέχοντο ποτὲ νὰ καταβληθῇ εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐκ τοῦ Δημοσίου Ταμείου τὸ $^1/_{10}$ ἐκ ἐκείνου τὸ ὁποῖον κατεβλήθη χάρις

---

[1] Ὅρα Μέρος Γ'. ἔγγραφα ὑπὸ στοιχεῖον 7.

εἰς τὰς ὑπερανθρώπους προσπαθείας τοῦ πατρός μου καὶ τῶν συνεργατῶν του. Ἂς κρίνῃ ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς ἐὰν ἦτο δυνατὸν ν' ἀκολουθηθῇ πολιτικὴ πλέον πατριωτικὴ ἐκείνης τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἠκολούθησε καὶ ἂς ἀναλογισθῇ ὁποίας συμφορὰς ἀπέτρεψεν δεχθείς, ἐν γνώσει ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ πολιτικὴν αὐτοκτονίαν, νὰ σχηματίσῃ τὸν Ἀπρίλιον 1943 Κυβέρνησιν, ἀντὶ καὶ αὐτὸς νὰ παραμείνῃ μακρὰν τῆς ἀναλήψεως τῶν εὐθυνῶν καὶ ὀρκούμενος νὰ ὑβρίζῃ τοὺς κατέχοντας εἰς τοῦ Ζαχαράτου νὰ ἀναμείνῃ τὴν ἀπελευθέρωσιν διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν Προεδρείαν τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος ἡ ὁποία, ὡς διάφοροι μάρτυρες κατέθεσαν, τοῦ ἀνῆκε δικαιωματικῶς.

Ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ τῆς Κυβερνήσεως ἦτο ἡ μόνη ἐνδεδειγμένη, διότι δυνάμει τῶν συμφωνιῶν τῆς Ρώμης τοῦ Γκοτζαμάνη τὰ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ Ἰταλῶν λαμβανόμενα χρήματα (τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτῶν) ἐλαμβάνοντο, ὡς οἱ ἴδιοι ρητῶς εἶχον ἀναγνωρίσῃ, ὡς δάνειον καὶ ἦτο συνεπῶς πεπεισμένος ὁ πατήρ μου ὅτι ταῦτα θὰ κατεβάλλοντο εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἅμα τῇ λήξει τοῦ πολέμου, προνομιακῶς. Ἐπίστευε, καὶ δικαίως, ὅτι ἡ ἀπαίτησις αὕτη τῆς χώρας μας θὰ ἱκανοποιεῖτο ἐκ τῶν πρώτων καὶ λόγῳ τῆς μορφῆς τοῦ δανείου ἣν αὕτη εἶχε περιβληθῆ ἀλλὰ καὶ διότι οἱ Σύμμαχοι ὤφειλον νὰ ἀξιώσουν, ὅπως αἱ τέως εἰς τὸν Ἄξονα ἀνήκουσαι χῶραι καταβάλουν τὰ οὕτω ληφθέντα πάραυτα εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑποστᾶσαν συνεπείᾳ τῆς Κατοχῆς τοιαύτην πρωτοφανοῦς ἐκτάσεως ἐξουθένωσιν. Ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθη ὅτι ὁ Ἰωάννης Ράλλης ἐπλανήθη ὡς πρὸς τὰς προσδοκίας του ταύτας, ἀλλὰ τίς πταίει διὰ τὴν μὴ εἰσέτι πλήρη ἱκανοποίησιν Πταίει μήπως ἐκεῖνος, ἐὰν αἱ μεταπελευθερωτικαὶ Κυβερνήσεις, ἀντὶ νὰ ἀπαιτήσουν τὴν ἄμεσον ἐξόφλησιν τοῦ δανείου τούτου, ἠρκοῦντο νὰ δηλώνουν, διὰ τοῦ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Ὑπουργοῦ, ὅτι ἡ Ἑλλὰς δύναται καὶ ἄνευ οἰκονομικῆς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ βοηθείας νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ τρομεροῦ ἀδιεξόδου εἰς ὅ, συνεπείᾳ τοῦ πολέμου καὶ τῆς Κατοχῆς, εἶχεν περιέλθη ;

VII

Ἡ περὶ προπαγάνδας κατηγορία.

Ἡ δευτέρα κατηγορία, ἡ προσελκύσασα τόσον μεγάλως τὴν προσοχὴν τοῦ εἰδικοῦ δικαστηρίου, εἶναι ἡ περὶ διενεργείας προπαγάνδας ὑπὲρ τοῦ Ἄξονος.

Ἀπεφάνθησαν οἱ κ. κ. δικασταὶ ὅτι ὁ πατήρ μου, διὰ τοῦ Διαγγέλματός του τῆς 5ης Μαΐου 1943 καὶ τῶν δηλώσεών του ὅτε κατὰ Ἰανουάριον 1944 ἐβομβαρδίσθη ὑπὸ τῶν Συμμάχων ὁ Πειραιεύς, ἐπροπαγάνδιζε ὑπὲρ τῆς νίκης τῶν δυνάμεων τοῦ Ἄξονος καὶ ἐσκόπει νὰ προκαλέσῃ παρὰ τῷ Ἑλληνικῷ Λαῷ τὸ αἴσθημα τῆς ἡττοπαθείας.

Ἀλλὰ διατί ἐξένισε τοὺς δικαστὰς ἡ φρᾶσις τοῦ ἀπὸ 5)5)1943 διαγγέλματός μου δι' ἧς ὁ πατήρ μου εὐχαριστεῖ δημοσίως τοὺς Γερμανοὺς καὶ Ἰταλοὺς διὰ τὴν ὑπ' αὐτῶν ἀποσταλεῖσαν ποσότητα σιτηρῶν ; Ἐλησμόνησαν τοὺς ἐκ πείνης θανάτους ; Ἐλησμόνησαν, ὅτι λυσσαλέαν εἶχον προβάλῃ οἱ Γερμανοὶ ἀντίδρασιν, διὰ νὰ μὴ ἐπιτραπῇ ἡ ἐνταῦθα ἐκφόρτωσις τῶν ὑπὸ τῶν Συμμάχων ἀποστελλομένων ποσοτήτων τροφίμων καὶ ὅτι διετρέχομεν τὸν κίνδυνον, ἐὰν δὲν ἐξέφραζεν ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως δημοσίως πρὸς αὐτοὺς τὰς εὐχαριστίας του διὰ τὰ ἐλάχιστα ἔστω σιτηρὰ τὰ ὁποῖα μᾶς ἔστειλαν, νὰ ἐμποδίσουν τὴν ἀποστολὴν ἐνταῦθα τροφίμων καὶ ὑπὸ τῶν Συμμάχων. Εἶναι κωμικὸν νὰ λέγεται, ὅτι διὰ τῆς φράσεως ταύτης ἐσκοπεῖτο νά δημιουργηθῇ παρὰ τῷ Λαῷ τὸ αἴσθημα τῆς ἡττοπαθείας. Ἡ ἡττοπάθεια δὲν προκαλεῖται διὰ φράσεων ὡς ἡ ρηθεῖσα καὶ οἱ ταῦτα ὑποστηρίζοντες, ὑποτιμοῦν τὴν εὐφυΐαν τοῦ Λαοῦ. Ὑποτιμοῦν τὴν εὐφυΐαν τοῦ Ἕλληνος, ὁ ὁποῖος κάλλιστα ἐγνώριζε ἔναντι ποίων τρομερῶν ἀνταλλαγμάτων οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ Ἰταλοὶ ἔστελλον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὀλίγα φορτία σίτου ἢ ἐπέτρεπον τὴν παρὰ τῶν Συμμάχων ἀποστολήν, ὡς ἐπίσης ἐγνώ-

ριζε ὅτι ἀντάλλαγμα, καὶ οὐχὶ βεβαίως τὸ σπουδαιότερον, ἦτο ἡ ἀξίωσις νὰ ἐκφράσῃ διὰ τὴν... μεγαλοψυχίαν των ταύτην δημοσίως τὰς εὐχαριστίας του ὁ πατήρ μου. Ἐλησμόνησαν μήπως οἱ κύριοι δικασταί, ὅτι οἱ συνάδελφοί των ἐν συσκέψει ἔλαβον τὴν ἀπόφασιν νὰ διαμαρτυρηθοῦν διὰ τὴν ἐπισιστικὴν κατάστασιν τῆς χώρας καὶ τὰς ἀνεπαρκεῖς ἀπολαυάς των συντάξαντες καὶ ἀποστείλαντες ἔγγραφον πρὸς τὸν Ὑπουργὸν τῆς Δικαιοσύνης ὑπογραφόμενον παρὰ τοῦ τότε Ἐφέτου Βασ. Κυριακοπούλου καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἐν τῷ Πρωτοδικείῳ Ἀθηνῶν ὑπηρετούντων δικαστῶν;[1] Δὲν ἐννοοῦν λοιπὸν οἱ κύριοι αὐτοὶ ὅτι, διὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν θλιβερὰν κατάστασιν εἰς ἣν λόγῳ τῆς Κατοχῆς εἶχον περιέλθη οἱ Ἕλληνες, ὤφειλε ὁ πατήρ μου νὰ λησμονῇ ἐνίοτε καὶ ἐγωϊσμὸν καὶ ἀτομικὴν ὑπερηφάνειαν;

Διεμαρτυρήθη ὁ πατήρ μου ὅτε ἐβομβαρδίσθη ὁ Πειραιεὺς ὑπὸ τῶν Συμμάχων κατ' Ἰανουάριον 1944 διὰ τὴν ἄστοχον ἐνέργειαν τὴν οὐδόλως σχεδὸν ἐνοχλήσασαν τοὺς Γερμανοὺς καὶ μεγάλως βλάψασαν τοὺς Ἕλληνας. Φρονοῦν οἱ κ. κ. δικασταὶ ὅτι δὲν ὤφειλε νὰ κατακρίνῃ τὸν ἀτυχῆ ἐκεῖνον βομβαρδισμόν; Οὕτω ὁμιλοῦντες, μοὶ ἐνθυμίζουν τὰς ὀλίγας εὐτυχῶς ἐκείνας ἀγγλοδούλους δεσποινίδας καὶ κυρίας αἵτινες, πληροφορηθεῖσαι τὰ δυσάρεστα δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας ἀποτελέσματα τοῦ βομβαρδισμοῦ ἐκείνου, ἀνέκραζον: «Ἀφοῦ τὶς μπόμπες τὶς ρίχνουν τὰ ἐγκλεζάκια τί πειράζει ἂν σκοτώθηκαν καὶ ἰδικοί μας». Τί πειράζει ἀφοῦ ἦσαν ἁπλῶς «ἰδικοί μας» καὶ ὄχι ἡμεῖς οἱ ἴδιοι; Τί πειράζει ἐὰν ὁ β ο μ β α ρ δ ι σ μ ὸ ς ἐκεῖνος ἐκόστισε εἰς τοὺς Ἕλληνας σωρείαν θυμάτων καὶ ὑλικῶν ζημιῶν, ἐνῷ εἶναι ζήτημα ἐὰν κατ' αὐτὸν ἐφονεύθησαν 10 Γερμανοί;

---

[1] Ὅρα Μέρος Γ' στοιχεῖον 8.

VIII

Τὸ Διάγγελμα ἐπὶ τῷ Νέῳ Ἔτει καὶ ἡ πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἀξιωματικοὺς Διαταγή.

Οἱ διατεινόμενοι ὅτι ὁ Ἰωάννης Ράλλης ἐπροπαγάνδιζε ὑπὲρ τῆς Νίκης τοῦ Ἄξονος φαίνεται ὅτι δὲν ἔχουν λάβη γνῶσιν τοῦ διαγγέλματός του τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1944 ἐν τῷ ὁποίῳ ὁμιλεῖ ἀπεριφράστως περὶ τῆς «Ἐθνικῆς μας Κυριαρχίας» ἧς κατὰ τὴν φρᾶσιν του ἐπέκειτο ἡ ἀποκατάστασις. Παραθέτω ἐνταῦθα τὸ ἐν λόγῳ διάγγελμά του, διάγγελμα μεστὸν ἐθνικῶν ἐννοιῶν, διάγγελμα ἐκ τοῦ ὁποίου προκύπτει ὅτι εἰς τὸ στῆθος τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ ἐπάλλετο ἡ εὐγενεστέρα ἑλληνικὴ καρδία.

«Ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαόν τὴν ὥραν αὐτήν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνατέλλει ἐν μέσῳ τῆς κοιτῆς δυστυχίας μας τὸ Νέον Ἔτος, ἐπιθυμῶ νὰ μὲ ἀκούσῃ οὗτος μετὰ προσοχῆς.

Ἡ ἀγάπη μου πρὸς τὴν πατρίδα καὶ ἡ πίστις μου εἰς τὰ μεγάλα πεπρωμένα αὐτῆς μὲ ὡδήγησαν πρὸ ἐννέα μηνῶν εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐπωμισθῶ τὰς βαρυτάτας εὐθύνας τῆς διακυβερνήσεως τῆς χώρας μας, ὑπὸ τὸς τραγικὰς συνθήκας, τὰς ὁποίας διερχόμεθα.

Ὅταν ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα νὰ λογοδοτήσω πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαόν, εἶμαι βέβαιος, ὅτι ὅσοι τὴν καλὴν πίστιν ἔχουν ὡς ὁδηγὸν τῆς κρίσεώς των καὶ πιστεύω, ὅτι ἀποτελοῦν οὗτοι τὴν μεγάλην πλειονότητα τῶν πολιτῶν, θὰ ἀναγνωρίσουν ὅτι ὁμοῦ μετὰ τῶν συνεργατῶν μου ἐπράξαμεν ὅτι ἀνθρωπίνως ἦτο δυνατόν, ἵνα ἀμβλύνωμεν τὰ δεινὰ τοῦ λαοῦ μας, ἀπότοκα τῆς ἐθνικῆς περιπετείας.

Τὰ εὐεργετικὰ διὰ τὸν λαὸν ἀποτελέσματα τῶν προσπαθειῶν μας, θὰ ἦσαν ἐναργέστερα, ἐὰν οἱ ἐκ συστήματος ἐπιβουλευόμενοι τὴν ἐθνικήν μας ἑνότητα δέν ἐπεδίωκον νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὴν περιπέτειαν τῆς πατρίδος μας ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τῶν «ἀπελευθερωτῶν» διὰ νὰ δυνηθοῦν νὰ ἐπιβάλουν, ὅταν ἡ ἐθνικὴ κυριαρχία μας ἀποκατασταθῆ, τὴν εἰσεχθῆ τυραννίδα των.

Θὰ εἴμεθα ἐγὼ καὶ οἱ συνεργάται μου κατώτεροι ἑαυτῶν, κατώτεροι τοῦ πλήρους ἐθνικῶν ἀγώνων παρελθόντος μας, ἂν ἐπωμισθέντες τὰς εὐθύνας τῆς διακυβερνήσεως τῆς χώρας, ἐδεικνύομεν ἀδιαφορίαν ἢ ὀλιγωρίαν ἔναντι τῆς ἐπιβουλῆς τῶν ὑπονομευτῶν τῆς ἐθνικῆς μας συνοχῆς.

Εἰς τὴν πρόκλησίν των ἀπαντήσαμεν ὡς ἐμπρέπει εἰς ἄνδρας ἔχοντας συνείδησιν τοῦ καθήκοντός των καὶ εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ βεβαιώσωμεν τὸν ἑλληνικὸν λαὸν ὅτι τὸν ἀγῶνα τόν ὁποῖον ἀνελάβομεν, ἐπιβληθέντα εἰς ἡμᾶς ὑπ' ἐκείνων οἵτινες ἐπίστευσαν εἰς τὴν ἀνυπαρξίαν τοῦ κράτους καὶ εἰς τὴν εὐχερῆ ἐπικράτησίν των, θὰ τὸν φέρωμεν εἰς αἴσιον πέρας.

Ἔχομεν ἀσφαλῆ δεδομένα νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἡ μεγάλη πλειονότης τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, διαφωτισθεῖσα καὶ κατανοήσασα τὴν σημασίαν τοῦ ἀγῶνος μας, περιβάλλει αὐτὸν μὲ ἀμέριστον ὑποστήριξιν ἢ μὲ ἐμφανῆ συμπάθειαν, ἀναλόγως τῆς ἰδιοσυγκρασίας ἑκάστου.

Ἡ διαπίστωσις αὐτὴ ἀποτελεῖ τὸν αἰσιοδοξότερον οἰωνὸν διὰ τὸ ἀνατέλλον ἔτος 1944 τὸ ὁποῖον εὔχομαι ἐξ ὅλης ψυχῆς ν' ἀποτελέσῃ τὸ τέρμα τῶν δεινῶν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ».

Ἂς ὁμολογήσουν, οἱ περὶ προπαγάνδας ὁμιλοῦντες, ἐὰν κατὰ τὴν Κατοχὴν ὑπῆρξε ἔστω καὶ εἷς τολμήσας νὰ ἀπευθύνῃ δημοσίᾳ πρὸς τοὺς Ἕλληνας ὅσα ἐν τῷ διαγγέλματι τούτῳ ἀναφέρονται. Ποῖος, ἔστω καὶ κακῆς πίστεως, δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ ἀναγιγνώσκων τοῦτο ὅτι ὁ πατήρ μου ηὔχετο τὴν νίκην τῆς Γερμανίας ἢ ὅτι ἐφοβεῖτο ταύτην ὡς πιθανήν ; Δὲν λέγει δι' αὐτοῦ : Ἑλληνικὲ Λαὲ ἔζησες ἐπὶ 30 μῆνας δοῦλος ἤδη ἐπέστη ἡ στιγμὴ τῆς ἀπελευθερώσεώς σου. Θάρρος καὶ ὑπομονή.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπόρρητος Διαταγὴ τὴν ὁποίαν ἐξέδωσε ἀναλαμβάνων τὴν 7ην Ἀπριλίου 1943 τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης ὁμιλεῖ ἀφ' ἑαυτῆς περὶ τῶν αἰσθημάτων τοῦ συντάξαντος ταύτην. Εἶναι φωνὴ Ἕλληνος, ὅστις δὲν κλείει τοὺς ὀφθαλμούς, ὡς τὸ ἔπραξαν ἄλλοι πολιτικοί μας, καὶ ἤδη τὰς ἀρχὰς τοῦ 1943 κρούει τὸν κώδωνα τοῦ κομμουνιστικοῦ κινδύνου. Ἀδιαφορῶν τελείως ἐὰν διὰ τῶν λόγων του αὐτῶν θὰ ἐπισύρῃ τὴν κατ' αὐτοῦ κατακραυγὴν τοῦ τότε παντοδυνάμου ΕΑΜ-

ΕΛΑΣ, προειδοποιεῖ τοὺς Ἕλληνας ἀξιωματικούς, τοὺς στυλοβάτας τοῦ Ἔθνους, διὰ τὸν κίνδυνον ὃν διατρέχει ἡ Πατρίς.

«Ἕλληνες ἀξιωματικοί,

Τὰ κοινοποιούμενα κατωτέρω ἔγγραφα τῶν ἐπισήμων τοῦ Κράτους Ἀρχῶν, δίδουσιν ἡμῖν μίαν θλιβεράν, θλιβερωτάτην εἰκόνα τῆς δημιουργηθείσης ἀτυχῶς ἐσχάτως ἀνὰ τὴν ὕπαιθρον ἀναρχίας, ὑπὸ στοιχείων καθαρῶς ἀναρχικῶν καὶ κομμουνιστικῶν, ἅτινα, ὑπὸ τὸν Ἐθνικὸν μανδύαν καλυπτόμενα, δρῶσιν ἀντεθνικῶς καὶ ἐπὶ ζημίᾳ τῶν συμφερόντων τῆς πατρίδος μας, ὡς ὄργανα ξένων ἐχθρικῶν προπαγανδῶν, τῶν ὁποίων καὶ μόνον τοὺς κρυφίους καὶ ὀλεθρίους διὰ τὴν πατρίδα μας σκοποὺς ἐξυπηρετοῦσι.

Πράγματι καὶ νῦν ὁ ὑπὲρ ὅλων ἀγών.

Διαισθάνομαι, ὅτι τὸ αἴσθημα τοῦ πόνου γιὰ τὸ κατάντημα τῆς φιλτάτης Πατρίδος μας, θὰ πλημμυρίζῃ τὰς πατριωτικὰς ψυχάς σας, ἀφ'οὗ καὶ ἡ δική μου ψυχὴ τὸν ἴδιον πόνον καὶ τὴν ἰδίαν ἀγωνίαν δοκιμάζει καὶ αἰσθάνεται. Πρὸς ἡμᾶς ἀποτείνῃ ἡ ἐπὶ τῆς χειρουργικῆς τραπέζης αἱμάσσουσα καὶ οἰμώζουσα Ἑλλάς, ἡ δυστυχὴς ἡμῶν μήτηρ καὶ Πατρίς, τὴν φωνήν της. Περικυκλωμένη πανταχόθεν ἀπὸ παντοῖα δεινά, εἰς ἡμᾶς ἐπιστηρίζει τὴν ἄγκυραν τῶν ἐλπίδων της καὶ ἀπὸ ἡμᾶς μόνον προσμένει ἐλάφρωσιν τῶν δυστυχιῶν της.

Ἡ ἰδική σας γενναιότης διετήρησεν ἔκτοτε τὸ ἐθνικὸν ἐκεῖνο φρόνημα τὸ ὁποῖον ἀνέδειξε ποτὲ τοὺς ἐνδόξους προπάτοράς μας ὑπερτέρους πάντων τῶν Ἐθνῶν. Ἡ ἰδική σας ἀνδρεία καὶ εὐτολμία ἀπεκατέστησε τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα σεβαστὸν εἰς ὅλον τὸν κόσμον καὶ τὰ εἰσέτι ζωντανὰ κατορθώματά σας ἀπέδειξαν τρανώτατα ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, οὐ μόνον δὲν ἐξηλείφθη οὔτε θὰ ἐξαλειφθῇ ἀπὸ τὸν κώδικα τῶν Ἐθνῶν, ὡς πολλοὶ ἀφελεῖς τὸ νομίζουσιν, ἀλλ' ὅτι μᾶλλον ἐμπνεόμενον ἀπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς φιλοπατρίας, τὸ ὁποῖον ἐδόξασε

τοὺς προπάτοράς μας καὶ τοὺς ὡδήγησεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθανασίας, καταφρονεῖ τοὺς μεγάλους κινδύνους καὶ τρέχει μὲ γιγαντιαῖα βήματα εἰς τὸ αὐτὸ στάδιον μιμούμενον τὰς ἀρετὰς ἐκείνων.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ χαλυβδώσωμεν τὰς ψυχάς μας καὶ ἑνωμένοι ὅλοι μας μὲ τὴν ἰδίαν ψυχραιμίαν καὶ τὸ θάρρος ποὺ πάντα μᾶς διέκρινε νὰ πράξωμεν, ὅπως πάντοτε καὶ τώρα, τὸ καθῆκον μας πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς σωτηρίας τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς Φυλῆς ἀπὸ τὰ βάρβαρα στίφη τῶν ἀναρχικῶν ἀπηλλαγμένοι πάσης προκαταλήψεως καὶ σκέψεως προσωπικῆς. Μόνον ἔτσι θὰ δυνηθῶμεν καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Παναγάθου Θεοῦ νὰ σώσωμεν τὴν ἀπειλουμένην ὡραίαν καὶ ἔνδοξον Ἑλλάδα καὶ νὰ ἀπομακρύνωμεν τοὺς κινδύνους ποὺ τὴν ἀπειλοῦν, νὰ εἶσθε δὲ βέβαιοι ὅτι γιὰ τὴν συνδρομήν σας ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς Πατρίδος θὰ εἶναι αἰωνία.

Οὐδεὶς δισταγμὸς πρέπει νὰ ὑπάρξῃ. Ἂς ἑνωθῶμεν μὲ τὸν ἱερὸν τῆς ὁμονοίας δεσμὸν καὶ ἂς ἀποδείξωμεν ἐνώπιον τοῦ κόσμου ὅλου, διὰ μίαν ἀκόμη φοράν, ὅτι ἀκριβὰ πληρώνει τὴν τόλμην του, ὅστις αὐθαδῶς καὶ ἀνάνδρως ταράσσει τὴν ἡσυχίαν μας καὶ ἐπιδιώκει τὸν ἐξανδραποδισμόν μας.

Ὁ κίνδυνος τοῦ κομμουνισμοῦ εἶναι ἐγγύς.

Ἡ ἐξουθένωσις τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς καὶ ἡμῶν αὐτῶν ἔσεται βεβαία ἂν δὲν ἑτοιμασθῶμεν καὶ ἀντιδράσωμεν.

Τά πρὸς τὴν γλυκεῖαν Πατρίδα μας ἱερὰ χρέη μέ παρακινοῦσιν νὰ σᾶς προειδοποιήσω καὶ νὰ βροντοφωνήσω:

Ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. Πατρός τε μητρὸς καὶ προγόνων ἁπάντων, ἁγιώτερον τιμιώτερον καὶ σεμνότερον πάντων ἡ ΠΑΤΡΙΣ.

Ἀκούσατε τὴν ἐπίκλησίν μου ταύτην καὶ σᾶς ὁρκίζομαι εἰς τὸ ὄνομα τῆς Πολυπαθοῦς Πατρίδος μας ὅτι ἡ Σωτηρία Αὐτῆς, τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς καὶ ἡμῶν πάντων ἔσεται βεβαία καὶ ἀσφαλής».

IX

1 ; I αρτίου

Τὴν 25ην Μαρτίου 1944 ὁ Ἰωάννης Ράλλης ἠθέλησεν νὰ ἑορτάσουν οἱ Ἕλληνες τὴν ἐθνικὴν ἐπέτειον σεμνὰ ἕνεκα τῆς Κατοχῆς. Μετὰ μακρὰς συζητήσεις, τῶν Γερμανῶν ἀρνουμένων κατ' ἀρχὰς νὰ ἐπιτρέψουν τοῦτο, ἐπέτυχε νὰ δοθῇ ἡ ἄδεια σημαιοστολισμοῦ τῆς Πρωτευούσης καὶ ἡ κατάθεσις στεφάνου εἰς τὸ μνημεῖον τοῦ Ἀγνώστου Στρατιώτου. Γνωρίζομεν ὅλοι πόσον διὰ τὴν πρᾶξιν του ταύτην ὑβρίσθη καὶ διηγεῖτο ὁ ἴδιος, εἰς τὰς φυλακὰς εὑρισκόμενος, ὡς ἑξῆς τὸ ἐπεισόδιον τοῦτο διὰ νὰ ἀποδείξῃ πόσον αἰσχροὶ καὶ ποταποὶ ἦσαν ἐκεῖνοι οἵτινες διετείνοντο ὅτι εἰς τὴν ψυχήν του εἶχεν εὕρει θέσιν αἴσθημα ξένον τῆς πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀγάπης του:

«Ἦτο ἡ 25 Μαρτίου 1943, πρωθυπουργοῦντος τοῦ καθηγητοῦ Λογοθετοπούλου, καὶ ἠργαζόμην εἰς τὸ γραφεῖον μου ἐν τῇ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πατριάρχου Ἰωακεὶμ 14 οἰκίᾳ μου ὅτε αἴφνης διεκόπην ὑπὸ ἀνωμάλου ἐν τῇ ὁδῷ θορύβου, φωνῶν εἰς ἑλληνικὴν καὶ ἰταλικὴν καὶ τέλος πυροβολισμῶν. Σπεύσας εἰς τὸ παράθυρον εἶδον νεαροὺς Ἕλληνας καὶ Ἑλληνίδας, κρατῶντας στεφάνους, διωκομένους ὑπὸ ἐνόπλων καραμπινιέρων οἵτινες ἔδερον ἀπανθρώπως τοὺς φεύγοντας, πυροβολοῦντες συνάμα πρὸς ἐκφοβισμὸν εἰς τὸν ἀέρα.

Ἐξεγερθεὶς διὰ τὴν ἀνήκουστον βαρβαρότητα, διεμαρτυρήθην εἰς τὸν ἐπὶ κεφαλῆς Ἰταλὸν Ἀξιωματικὸν ὅστις, μὴ γνωρίζων ποῖος εἶμαι καὶ ὅτι τότε ἀκριβῶς διεξήγοντο ὑπ' ἐμοῦ αἱ συνομιλίαι διὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς Κυβερνήσεως, μοὶ ἀπήντησε σκαιώτατα ὅτι τοιαύτην εἶχε παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Τζελόζο ἐντολήν. Μετέβην κατόπιν τούτου πάραυτα εἰς τὸν Γκίτζι καὶ μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ Ἰταλικὸν Στρατηγεῖον, ἔνθα διεμαρτυρήθην διὰ τὴν πρὸς τοὺς ἑορτάζοντας τὴν ἐθνικὴν ἐπέτειον Ἕλληνας διαγω-

γὴν καὶ ἐπέτυχον νὰ ἀφεθοῦν ἐλεύθεροι οἱ ἐν τῷ μεταξὺ συλληφθέντες.

Τὴν 25ην Μαρτίου ἤμην Πρωθυπουργός, θέλων δὲ νὰ ἀποφευχθοῦν τὰ εἰς βάρος τῶν Ἑλλήνων ἔκτροπα τῶν παρελθόντων ἐτῶν καὶ ἐπιθυμῶν ἐξ ἄλλου νὰ ἑορτασθῇ ἡ ἐθνικὴ ἐπέτειος σεμνά, λόγῳ τῆς Κατοχῆς, ἐπέτυχον, μετὰ μακρὰς καὶ ἀτέρμονας συζητήσεις, νὰ ἐπιτραπῇ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, οἱ Ἰταλοὶ εἶχον πρὸ πολλοῦ ἐκλείψῃ, ὁ σημαιοστολισμὸς τῶν οἰκιῶν καὶ ἡ κατάθεσις στεφάνου εἰς τὸν Ἄγνωστον Στρατιώτην ὑπὸ τῶν ἐπιθυμούντων. Εὐτυχὴς διὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐνεργειῶν μου, ἔσπευσα νὰ ἀναγγείλω τοῦτο εἰς τὸν Λαὸν ἀπὸ ραδιοφώνου καὶ διὰ τῶν ἐφημερίδων.

Γνωρίζετε πάντες τί ἐπηκολούθησεν. Ἐλαχιστώτατοι οἰκίαι ἀνήρτησαν τὴν γαλανόλευκον, σχεδὸν οὐδεὶς κατέθεσεν στέφανον καὶ τὸ ραδιόφωνον τοῦ Καΐρου ἐθριάμβευεν ἐν ἀγαθῇ συμπνοίᾳ μὲ τὰ ἐνταῦθα λαθρόβια φύλλα τοῦ ΕΑΜ, διὰ τὴν κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς παλλιγενεσίας...... ἀπεργίαν.

Διὰ τὴν πρᾶξίν μου ταύτην ἀπεκλήθην διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν προδότης ἐνῷ, ἐὰν εἶχον συστήσῃ νὰ ὑψωθῇ ἐπὶ τῶν οἰκιῶν τῆς Πρωτευούσης ἡ σημαία τοῦ ΕΑΜ καὶ τῶν αἱμοσταγῶν βουλγαροκομμουνιστῶν, εἶμαι βέβαιος ὅτι ἤθελον γίνῃ ἴνδαλμα λατρείας τῶν, τὸν νοῦν συσκοτισμένον ἐχόντων καὶ παράκρουσιν διανοητικὴν παθόντων, διανοουμένων αὐτῶν συμπατριωτῶν μας».

X

Ὁ περὶ Βουλγαρικῆς ὑπηκοότητος Νόμος. Διαμαρτυρίαι διὰ βιαιότητας Βουλγάρων καὶ Ἀλβανῶν.

Προσεπάθησαν εἰς τὸ 17μηνον διάστημα τῆς διακυβερνήσεως τῆς χώρας ὑπὸ τοῦ πατρός μου νὰ ἀνεύρουν σφάλματα διότι πάσῃ θυσίᾳ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς καὶ οἱ συνεργάται του ἔπρεπε νὰ ριφθοῦν βορὰ τῶν ὠρυομένων

κομμουνιστῶν. Οὐδεὶς ἐκ τῶν κατηγόρων του δὲν διενοήθη κἂν νὰ ἐρευνήσῃ, ἐὰν μεταξὺ τῶν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἐκείνης ληφθέντων μέτρων ὑπάρχουν μερικὰ (καὶ ὑπάρχουν πλεῖστα ὅσα) τὰ ὁποῖα ὄχι μόνον ἀνεκούφισαν τὸν ὑπὸ Κατοχὴν διαβιοῦντα Λαόν, ἀλλὰ ὑπῆρξαν καὶ σωτήρια διὰ τὸ Ἔθνος.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ παρόντος καὶ εἰς τὰ ἔγγραφα [1] θὰ εὕρῃ ὁ ἀναγνώστης τὰς πρὸς τοὺς Γερμανοὺς διαμαρτυρίας δυνάμει τῶν ὁποίων οὗτοι, πιεζόμενοι καὶ προφορικῶς καθ' ἡμέραν, ἀνέστειλον τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου περὶ ἐπιλογῆς τῆς βουλγαρικῆς ἢ ἑλληνικῆς ὑπηκοότητος εἰς τὰ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατεχόμενα ἐδάφη μας, κατ' ἀρχὰς μὲν μέχρι τῆς 31ης Ὀκτωβρίου 1943 μετέπειτα μέχρι τῆς 1ης Ἀπριλίου καὶ τέλος μέχρι 31ης Δεκεμβρίου 1944 ὁπότε πλέον εἴμεθα ἐλεύθεροι.

Τὰ διαβήματα ταῦτα τοῦ πατρός μου, ἔγγραφα καὶ προφορικά, ἐπιβεβαίωσαν καὶ οἱ μάρτυρες κ. κ. Θ. Τσάτσος, κατηγορίας, καὶ Γ. Κολλίτσας, ὑπερασπίσεως. Ἐὰν ὁ νόμος οὗτος εἶχεν ἐφαρμοσθῇ, οἱ πληθυσμοὶ τῆς Θράκης καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας θὰ εἶχον ἀναγκασθῆ ἢ νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ ἐδάφη εἰς ἃ ἐγεννήθησαν καὶ νὰ κατέλθουν εἰς παλαιὰν Ἑλλάδα ἢ νὰ παραμείνουν ἐπὶ τόπου, ἐπιλέγοντες τὴν βουλγαρικὴν ὑπηκοότητα. Καὶ ἐν τῇ πρώτῃ μὲν περιπτώσει θὰ ἐπετυγχάνετο ἡ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἐπιδιωκομένη ἐκρίζωσις τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ θὰ ἐδημιουργεῖτο βουλγαρικὸς πληθυσμὸς εἰς τὰ ἐδάφη ταῦτα.

Δύναταί τις νὰ ἀντιληφθῇ σήμερον ἰδίως, μετὰ τὰ πικρὰ διδάγματα ἅτινα ἀπεκομίσαμεν ἐκ τοῦ Ο.Η.Ε. καὶ τῶν διασκέψεων τῶν τεσσάρων μεγάλων, ὁποίας δυσαρέστους διὰ τὴν Ἑλλάδα συνεπείας θὰ εἶχεν ἡ τυχὸν ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου αὐτοῦ καὶ ὁποίας δυσχερείας θὰ ἀντιμετώπιζεν ἡ ἑλληνικὴ ἀντιπροσωπεία εἰς τὴν Συνδιάσκεψιν τῆς Εἰρήνης, ἀφοῦ σήμερον, ὁπότε δὲν τίθεται

[1] Ὑπὸ στοιχεῖον 5.

ζήτημα, χάρις εἰς τὰ διαβήματα τοῦ πατρός μου, ἑλληνικότητος τῶν ἐδαφῶν αὐτῶν, οἱ θρασεῖς Βούλγαροι ζητοῦν διέξοδον εἰς τὸ Αἰγαῖον καὶ ὁμιλεῖ ὁ Δημητρώφ περὶ ἀξιώσεων τῆς χώρας του ἐπὶ τῆς Δυτικῆς Θράκης.

Ἔγραψεν ὁ κ. Γ. Μελᾶς εἰς τὴν Ἐφημερίδα «Βῆμα» πρὸ ὀκτὼ περίπου μηνῶν ὅτι χάρις εἰς ἰδικόν του ὑπόμνημα πρὸς τὸν Ἄλτεμπουργκ, κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1942, ἀπεφεύχθη ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ Νόμου περὶ Βουλγαρικῆς ὑπηκοότητος. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψῃ ὁ κ. Μελᾶς νὰ τοῦ εἴπω ὅτι πλανᾶται ταῦτα ὑποστηρίζων, ὄχι μόνον διότι τὸ ἀβάσιμον τοῦ ἰσχυρισμοῦ του προκύπτει ἐκ τῆς καταθέσεως μαρτύρων ἀλλὰ διότι τοῦτο προκύπτει καὶ ἐκ τῶν ἐν τέλει δημοσιευομένων ἐγγράφων [1]. Οὕτω τὸ μὲν ὑπὸ γράμμα Γ, τὸ φέρον ἡμερομηνίαν 16)10)43 εἶναι ἡ διαμαρτυρία τῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν ἀπειλουμένην καὶ ἐπικειμένην ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου, τὸ δὲ ὑπὸ γράμμα Δ ὑπηρεσιακὸν σημείωμα ἀναφέρει, τὴν γνωστοποιηθεῖσαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀπόφασιν τοῦ πληρεξουσίου τοῦ Ράϊχ δι᾽ ἧς, ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου ἀναβάλλεται μέχρι τῆς 1)4)44. Συνεπῶς, 10 μῆνας μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Μελᾶ ἀναφερομένην ἐνέργειαν, ἀποδεικνύεται ὑφιστάμενον εἰσέτι τὸ ζήτημα τοῦ περὶ ὑπηκοότητος νόμου.

Ἐκ τῆς διακαοῦς ἐπιθυμίας τῶν Βουλγάρων ὅπως ἐφαρμόσουν τὸν νόμον αὐτόν, ἀποδεικνύεται πόσον ψεύδονται οὗτοι διατεινόμενοι ὅτι εἰς τὰ ἐδάφη ἡμῶν ἐξετέλουν μόνον ἀστυνομικὰ καθήκοντα καὶ ὅτι δὲν εἶχον κατακτητικοὺς σκοπούς. Τὰ ἔγγραφα αὐτά, διὰ κάθε καλῆς πίστεως συζητητήν, εἶναι ἡ ἀπόδειξις τῆς εἰς βάρος ἡμῶν ὑφισταμένης ἐγκαρδίου συνεργασίας, μεταξὺ Βουλγάρων καὶ Γερμανῶν, συνεργασίας καὶ συμμαχίας διὰ τὴν ὁποίαν νῦν προστατεύονται, ὡς προστατεύονται, ὑπὸ τῶν Ρώσσων, ἐνῷ ἡμεῖς, οἵτινες ὑπέστημεν τὰ πάνδεινα ἐκ μέρους Ἰταλῶν, Γερμανῶν καὶ Βουλγάρων ἐπὶ τέσσαρα ὁλόκληρα ἔτη, ὑβριζόμεθα σήμερον ὡς φασίσται κλπ.

---

[1] Ὑπὸ στ. 5.

XI

Εἴσοδος Βουλγαρικῆς Μεραρχίας εἰς τὴν Δυτικῶς τοῦ Στρυμῶνος περιοχήν.

Τὴν 6 μ. μ. τῆς Κυριακῆς 4ης Ἰουλίου 1943 ἐπληροφορήθη ὁ πατήρ μου, ὅτι ἐπρόκειτο μία Βουλγαρικὴ Μεραρχία νὰ προωθηθῇ Δυτικῶς τοῦ Στρυμῶνος καὶ μέχρι τῆς ζώνης τοῦ Ἀξιοῦ.

Πάραυτα ἀνῆλθεν εἰς τὸ Ψυχικὸ ἔνθα κατῴκει ὁ πληρεξούσιος τῆς Γερμανίας καὶ ἀνεκοίνωσε εἰς αὐτόν, οἰκουροῦντα λόγῳ ἀσθενείας, ὅτι τὴν ἐπομένην θὰ ἀπεδέχετο ὁ ἴδιος τὴν παραίτησιν ἑαυτοῦ καὶ τῆς Κυβερνήσεώς του καὶ θὰ ἐδημοσίευε ταύτην εἰς τὴν Ἐφημερῖδα τῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ Ἄλτεμπουργκ τὸν παρεκάλεσε νὰ μὴ σπεύσῃ ἀλλὰ νὰ ἀναμείνῃ νὰ συζητηθῇ τὸ ὅλον θέμα τὴν ἐπομένην μεταξὺ τοῦ πατρός μου, τοῦ πληρεξουσίου τῆς Ἰταλίας καὶ αὐτοῦ, διαβεβαιώσας αὐτὸν ὅτι πάντως ἡ εἴσοδος τῶν Βουλγάρων εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην δὲν ἐπρόκειτο νὰ θίξῃ, τὰ ἐπὶ τῶν ἐδαφῶν τούτων κυριαρχικὰ δικαιώματα τῆς Ἑλλάδος.

Τὴν ἐπομένην ἐπραγματοποιήθη ἡ συνάντησις, ἀμφότεροι δὲ οἱ πληρεξούσιοι ἐπανέλαβον τὸ τὴν προτεραίαν ὑπὸ τοῦ Ἄλτεμπουργκ λεχθέν, ὅτι δηλαδὴ ἡ Βουλγαρικὴ Μεραρχία μετεκλήθη, διὰ νὰ χρησιμοποιηθῇ ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον διὰ τὴν ἄσκησιν ἀστυνομικῶν καθηκόντων καὶ ὅτι συνεπῶς, οὐδόλως θέλει θιγῇ ἡ ἐπὶ τῶν ἐδαφῶν αὐτῶν ἑλληνικὴ κυριαρχία. Προσέθεσαν ἀμφότεροι οἱ πληρεξούσιοι, ὅτι ἐλπίζουν, κατόπιν τῆς δηλώσεώς των ταύτης, νὰ ἀναθεωρήσῃ ὁ πατήρ μου τὴν περὶ παραιτήσεως ἀπόφασίν του. Εἰς τὴν παράκλησιν ταύτην ἀπήντησε ὁ Ἰωάννης Ράλλης, ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐνδώσῃ πρὶν ἢ τὸν διαβεβαιώσουν ἀμφότεροι οἱ πληρεξούσιοι ὡς καὶ ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ ἑδρεύοντος γερμανοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν Βαλκανίων, ὅτι ὑπ' εὐθύνην τῶν

Γερμανῶν θὰ τηρηθοῦν ὑπὸ τῆς Βουλγαρικῆς Μεραρχίας ὡρισμένοι ὅροι ἐν τῇ ἀσκήσει τῶν ἀστυνομικῶν τούτων καθηκόντων της, διότι ἄλλως δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν εἰς αὐτὸν νὰ ὑπέχῃ τὰς βαρυτάτας εὐθύνας τῆς ἐξουσίας.

Τῶν πληρεξουσίων δεχθέντων τὴν λύσιν ταύτην κατ' ἀρχήν, ὑπεβλήθησαν τὴν μεθεπομένην, κατόπιν προηγουμένης συνεννοήσεως τοῦ πατρός μου μετὰ τοῦ ἐνταῦθα εὑρισκομένου Γεν. Διοικητοῦ Μακεδονίας, τὰ κάτωθι 15 αἰτήματα εἰς ἀμφοτέρους τοὺς πληρεξουσίους :

1, Ἀποφυγὴ ἐπαφῆς βουλγαρικῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν μετὰ τῶν ἑλληνικῶν τοπικῶν ἀρχῶν, διότι τοιαύτη ἐπαφὴ θὰ δημιουργήσῃ ταχέως προστριβὰς καὶ θὰ δώσῃ λαβὴν εἰς τὴν λῆψιν ἀνθελληνικῶν μέτρων ἐκ μέρους τῶν Βουλγάρων. Πρὸς τοῦτο δέον ἑκασταχοῦ νὰ ὑπάρχῃ γερμανικὴ ἀρχὴ ἢ τουλάχιστον γερμανὸς Ἀξιωματικὸς ἢ πολιτικὸς ὑπάλληλος, ὅστις θὰ ἔρχεται εἰς συνεννόησιν μὲ τὰς ἑλληνικὰς δημοσίας, δημοτικὰς ἢ κοινοτικὰς ἀρχὰς ἐπὶ παντὸς ζητήματος ἀφορῶντος τὰς ἀνάγκας τῶν βουλγαρικῶν στρατευμάτων καὶ τὰς σχέσεις αὐτῶν μετὰ τοῦ πληθυσμοῦ.

2. Ἐπιτάξεις οἰκημάτων, ζώων κλπ. δέον νὰ γίνωνται μόνον μέσῳ τοῦ γερμανικοῦ ὡς ἄνω συνδέσμου ἐν συνεννοήσει μὲ τὰς ἑλληνικὰς ἀρχάς.

3. Συλλήψεις ἢ ἐκδιώξεις πολιτῶν ἢ ὑπαλλήλων νὰ μὴ γίνονται ὑπὸ τῶν Βουλγάρων. Ἰδίως προκειμένου περὶ Ἑλλήνων διαφυγόντων ἐκ τῆς βουλγαροκρατουμένης ἑλληνικῆς Θρακομακεδονίας.

4. Τυχὸν ἀντικατάστασις ὑπαλλήλων ἢ δημοτικῶν ἢ κοινοτικῶν ἀρχῶν κλπ. θὰ ἐνεργῆται μόνον διὰ προσώπων προτεινομένων ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς διοικήσεως.

5. Τὰ Βουλγαρικὰ στρατεύματα θὰ ἐπισιτίζονται καὶ θὰ ἐφοδιάζωνται ἐν γένει ἐκ Βουλγαρίας ἢ ἐκ βουλγαροκρατουμένων περιοχῶν καὶ οὐχὶ εἰς βάρος τῶν προϊόντων ἢ τῶν ἐμπορευμάτων τοῦ τόπου.

6. Οἱ Βούλγαροι δὲν θὰ δικαιοῦνται νὰ ἐμποδίζουν μεταφορὰς προϊόντων ἐκ τῶν ὑπ' αὐτῶν κατεχομένων πε-

ριοχῶν εἰς Θεσσαλονίκην καὶ εἰς ἄλλας Ἑλληνικὰς περιοχάς. Αἱ μεταφοραὶ αὗται δέον νὰ κανονίζωνται ὡς μέχρι τοῦδε ἐν συνεννοήσει τῶν γερμανικῶν καὶ ἑλληνικῶν ἀρχῶν.

7. Δεδομένου ὅτι δὲν πρόκειται περὶ στρατοῦ κατοχῆς, οἱ Βούλγαροι δὲν δικαιοῦνται νὰ ἐπιβάλουν προσωπικὰς ὑπηρεσίας καὶ ἀγγαρείας εἰς τὸν πληθυσμὸν οὔτε καὶ εἰσφορὰς καὶ φορολογίας ὑφ' οἱονδήποτε τύπον.

8. Πᾶσα προσοχὴ εἰς τὸν μεγάλον κίνδυνον τοῦ χαρακτηρισμοῦ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων διαφόρων προσώπων ὡς δῆθεν ὑπόπτων ἢ δῆθεν ἐπικινδύνων διὰ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ.

9. Ἐξασφάλισις τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἀπὸ βουλγαρικὴν εἰσβολὴν ἢ κατάληψιν.

10. Ὡς ἐξαιρουμένη τῆς εἰσόδου τῶν Βουλγάρων περιοχὴ νὰ ὁρισθῇ τοὐλάχιστον ἡ ἐπαρχία Θεσσαλονίκης.

11. Νὰ εἰσέλθῃ μόνον τακτικὸς στρατός, ἀποκλειομένων ἀπολύτως τῶν ἀτάκτων στοιχείων.

12. Ν' ἀπαγορευθῇ ἀπολύτως ὁ προσηλυτισμὸς καὶ ἡ προπαγάνδα πρὸς ἀλλοίωσιν ἢ ἀλλοίαν ἐμφάνισιν τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος τοῦ πληθυσμοῦ.

13. Ν' ἀποκλεισθῇ ἀπολύτως ἡ ἔλευσις καί, κατὰ μείζονα λόγον, ἡ καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἐγκατάστασις οἱασδήποτε κατηγορίας ἀποίκων ἢ παλιννοστούντων ἐκ Βουλγαρίας ἢ ἄλλων Βουλγαροκρατουμένων μερῶν.

14. Νὰ ἐπιτραπῇ ἡ ἵδρυσις παραρτημάτων τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ πρὸς περίθαλψιν καὶ τροφοδότησιν τῶν προσφύγων, ἐνδεῶν καὶ ἐν γένει τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ὡς ἄνω περιφερειῶν.

15. Νὰ ἐπιτραπῇ εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀξιωματικοὺς μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των τοὺς διαμένοντας εἰς τὰ ἑλληνικὰ ἐδάφη εἰς τὰ ὁποῖα ἐπετράπη, προσωρινῶς, ἡ εἴσοδος βουλγαρικῶν στρατευμάτων τοὺς μὴ εὑρισκομένους ἐν ὑπηρεσίᾳ, ἡ ἄμεσος ἀναχώρησις καὶ ἡ συγκέντρωσίς των εἰς Θεσσαλονίκην ὁπόθεν κατόπιν συνεννοήσεως τοῦ ἐκεῖ ἑλληνικοῦ φρουραρχείου μετὰ τῶν ἁρμοδίων γερμανι-

κῶν ἀρχῶν θ' ἀναχωρήσουν οὗτοι διὰ τὸν νέον τόπον μονίμου διαμονῆς των.

Ὡς ἐμφαίνεται[1] ἐκ τῆς δημοσιευομένης ἐπιστολῆς πάντα τὰ αἰτήματα ἐγένοντο δεκτά, τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ Γερμανοῦ ἀρχιστρατήγου Παρίζιους δηλώσαντος ὅτι ἀναλαμβάνῃ τὴν εὐθύνην τῆς τηρήσεώς των ὑπὸ τῶν Βουλγάρων. Καὶ πράγματι, ὅσον παράδοξον καὶ ἂν τοῦτο φαίνεται, ἡ συμφωνία αὕτη ἐτηρήθη παρ' ὅλον ὅτι οἱ Βούλγαροι ἐπεχείρησαν πλέον ἢ ἅπαξ νὰ τὴν παραβιάσουν[2].

XII

Διαμαρτυρίαι διὰ βουλγαρικὰς καὶ ἀλβανικὰς βιαιότητας. Ἀποχώρησις ἐκ Δυτ. Μακεδονίας (περιφερείας Καστορίας) δύο βουλγαρικῶν μεραρχιῶν.

Αἱ διὰ τὸν περιορισμὸν τῆς τρομακτικῆς πιέσεως, ἣν ὑφίσταντο οἱ Ἕλληνες τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ὡς καὶ οἱ ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ τῆς περιφερείας Θεσπρωτίας ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν, ἔγγραφοι διαμαρτυρίαι τοῦ πατρός μου δημοσιεύονται[3] εἰς τὸ τρίτον Μέρος τοῦ παρόντος. Ἐκ τῶν ἐγγράφων αὐτῶν προκύπτει ὁποίους διωγμοὺς ὑφίσταντο οἱ πληθυσμοὶ αὐτοὶ ὑπὸ Βουλγάρων καὶ Ἀλβανῶν, οἵτινες σήμερον, ὡς ἀνταμοιβὴν ἴσως διὰ τὰ ἐγκλήματά των ἐκεῖνα, ἀναγνωρίζονται ὡς συνεμπόλεμοι ὑπὸ τῶν Συμμάχων.

Συναφῶς μὲ τὰς διαμαρτυρίας ταύτας ἐγένοντο καὶ πλεῖστα ὅσα ἐντονώτατα προφορικὰ διαβήματα, κατέθεσαν δὲ οἱ μάρτυρες κ. κ. Τζερμιᾶς, πρώην βουλευτὴς τοῦ

---

[1] Ὑπὸ στοιχεῖον 5 (β).

[2] Τὸ ἱστορικὸν τῶν συνομιλιῶν αὐτῶν εὕρηται εἰς τὸ ἁρμόδιον τμῆμα τοῦ Ὑπουρ. Ἐξωτερικῶν καὶ ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. Ε/203/1/10 ἐμπ.

[3] Ὑπὸ στοιχεῖον 5.

κόμματος τῶν Φιλελευθέρων, καὶ Γ. Κολλίτσας, ὑπολοχαγός, ὅτι: «χάρις εἰς τὰ ἔντονα διαβήματα τοῦ κατηγορουμένου Ἰωάννου Ράλλη παρὰ ταῖς γερμανικαῖς ἀρχαῖς κατοχῆς κατωρθώθη, ἡ ἐντὸς 20 ἡμερῶν, ἐκκένωσις τῆς περιφερείας Καστορίας ἀπὸ δύο βουλγαρικὰς Μεραρχίας, αἵτινες εἶχον μεταβῆ ἐκεῖ, δῆθεν διὰ νὰ διώξουν τοὺς συμμορίτας, πράγματι δὲ ἐπεδίδοντο εἰς τὴν σφαγὴν παντὸς Ἕλληνος ἐθνικιστοῦ πυρπολοῦντες καὶ λεηλατοῦντες συνάμα τὰ ὑπάρχοντα τῶν ἀκραιφνῶν Ἑλλήνων». Ὁ δεύτερος τῶν μαρτύρων τούτων προσέθεσεν, ὅτι ἐκτὸς τῶν σφοδροτάτων καὶ συχνῶν διαμαρτυριῶν του, ὁ πατήρ μου, διὰ νὰ διατηρήση ἀκμαῖον τὸ φρόνημα τῶν δυστυχῶν αὐτῶν συμπατριωτῶν μας, διὰ τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Νομαρχιῶν Μακεδονίας, ἧς προΐστατο ὁ Συν/ρχης Ἱππικοῦ κ. Χρυσοχόου, ἐνίσχυε τούτους οἰκονομικῶς, εἶχε δὲ ἀναθέσει εἰς τὸν κ. Χρυσοχόου ἐν λευκῷ τὴν διενέργειαν ἀντιβουλγαρικῆς προπαγάνδας διὰ τὴν ματαίωσιν τῶν καταχθονίων σχεδίων τῆς βουλγαρικῆς Λέσχης.

XIII

Τὸ ἔργον τοῦ Συν/χου Χρυσοχόου καὶ ἡ συνεργασία Βουλγάρων καὶ ΕΑΜ κατὰ τὴν Κατοχὴν ἐν Μακεδονίᾳ

Ὁ Συνταγματάρχης Χρυσοχόου γνωρίζει καὶ ἀγαπᾷ τὴν Μακεδονίαν ὅσον ὀλίγοι. Διέβλεπε τὸν τρομακτικὸν κίνδυνον, ὃν διέτρεχε ὁ Ἑλληνισμὸς ἐκ μέρους τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν συμμάχων των κομμουνιστῶν καὶ συμφώνως μὲ τὴν ἐντολήν, ἣν εἶχεν λάβῃ παρὰ τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, ἤρχισεν νὰ ἐργάζεται ἐντατικῶς ἐνισχύων μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις πᾶσαν ἐθνικὴν κίνησιν, ἐμψυχώνων τὸ φρόνημα τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ καὶ καυτηριάζων πάντα ἔχοντα σχέσιν μὲ τὰς βουλγαρικὰς ἀρχὰς ἢ συνεργαζόμενον μὲ τὸ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ.

Ἱδρύει τὴν ὑπηρεσίαν «λαϊκῆς διαφωτίσεως» καὶ δι' αὐτῆς ἐνισχύει τοὺς κατοίκους τῶν βουλγαροκρατουμένων περιοχῶν, ὡς καὶ τοὺς ἀναξιοπαθοῦντας τῆς ὑπολοίπου Μακεδονίας, διαθέτων χρήματα, τρόφιμα, εἴδη ἐπενδύσεως, κλπ.

Εἰς τοὺς νομάρχας τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας δίδει ἐντολὴν ὅπως διὰ δημοσίων διαλέξεων, θεατρικῶν παραστάσεων, ἐγκυκλίων ἐθνικοῦ περιεχομένου ὡς καὶ τῆς διανομῆς καταλλήλων βιβλίων καὶ ἐντύπων τονώνουν τὸ φρόνημα τῶν Ἑλλήνων. Εἰς τὸ τέλος μιᾶς ἐπὶ τῷ σκοπῷ αὐτῷ δοθείσης παραστάσεως ἐν Κιλκίς, ὁ Νομάρχης, λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τῆς ὑποθέσεως τοῦ ἀναβιβασθέντος ἔργου, ὡμίλησε πρὸς τοὺς θεατὰς περὶ τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος, τῶν προγόνων μας τοῦ 1821, καυτηριάσας τοὺς Ἕλληνας ἐκείνους, οἵτινες ἐδέχθησαν νὰ μεταβάλλουν τὴν κατάληξιν τοῦ ὀνόματός των εἰς ωφ.

Οἱ ὑπάλληλοι τῆς ὑπηρεσίας λαϊκῆς διαφωτίσεως, ὅλοι ἁγνοὶ Ἕλληνες, περιτρέχουν τὴν Μακεδονίαν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον, ὁμιλοῦντες περὶ τοῦ ἐνδόξου παρελθόντος καὶ τοῦ ὡραίου μέλλοντος τῆς Φυλῆς μας καὶ προτρέποντες τὸν πληθυσμὸν νὰ μὴ πείθεται εἰς τὰ αὐτονομιστικὰ κηρύγματα βουλγάρων καὶ κομμουνιστῶν. Χάρις εἰς τὰς προσπαθείας ταύτας ἐπιτυγχάνουν νὰ διαγραφοῦν ἐκ τῆς βουλγαρικῆς λέσχης πλεῖστοι Ἕλληνες, οἵτινες εἶχον παρασυρθῆ ὑπὸ τῆς βουλγαρικῆς προπαγάνδας καὶ ἐπιστρέφοντες τὴν ληφθεῖσαν βουλγαρικὴν ταυτότητα νὰ δηλώσουν ὅτι «εἶναι Ἕλληνες καὶ θέλουν νὰ παραμείνουν τοιοῦτοι».

Ὁ κ. Χρυσοχόου ὅμως εἶναι, ἐκτὸς τούτου, εἷς ἐκ τῶν ἐλαχίστων Ἑλλήνων οἵτινες ἀπὸ τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1942 διαβλέπουν τοὺς ὑπούλους σκοποὺς τῶν κομμουνιστῶν καὶ τοῦ ὀργάνου των, τοῦ ΕΑΜ, καὶ ἀντιλαμβανόμενος τὸν κίνδυνον προειδοποιεῖ τοὺς Ἕλληνας. Συντάσσει, κατὰ Φεβρουάριον 1943, ἔκθεσιν «περὶ τῶν ἐνεργειῶν τῶν βουλγάρων καὶ κομμουνιστῶν ἐν Μακεδονίᾳ», τὸν Αὔγουστον ὁμοίαν ἔκθεσιν ἀφορῶσαν τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ 1ης

Ἰανουαρίου 1943 μέχρι 30ης Ἰουνίου ἰδίου καὶ τέλος τὸν Ἰανουάριον 1944 ὁμοίαν ἀναφερομένην εἰς τὴν ΙΙαν ἑξαμηνίαν τοῦ ἔτους 1943. Ἐκ τῶν ἐκθέσεων αὐτῶν, αἵτινες δέον νὰ τύχουν τῆς προσοχῆς τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὡς ἀποδεικνύουσαι ἀφ' ἑνός, τὰ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων διαπραχθέντα αἴσχη, ἀφ' ἑτέρου τὴν συνεργασίαν Βουλγάρων καὶ Ἑλλήνων κομμουνιστῶν, μεταφέρω ἐνταῦθα περιλήψεις τινὰς λίαν ἐνδιαφερούσας [1].

α) Ἀφέθησαν ἐλεύθεροι τὴν 28ην Ἰουνίου 1941, ἐκ τῶν φυλακῶν Ἀκροναυπλίας ὅπου ἐκρατοῦντο, τῇ ὑποδείξει τοῦ γραμματέως τῆς ἐν Ἀθήναις Βουλγαρικῆς Πρεσβείας 26 Ἕλληνες κομμουνισταί, ἔχοντες ὑπογράψῃ δήλωσιν βουλγαρικῆς ὑπηκοότητος. Ἐξ αὐτῶν οἱ πλέον σημαίνοντες εἶναι :

1) Ἀνδρέας Τζίμας ἢ Σαμαρινιώτης ἢ Τζίμωφ πρώην βουλευτὴς τοῦ Κ.Κ.Ε. περιοχῆς Καστορίας καὶ μετέπειτα πολιτικὸς καθοδηγητὴς τοῦ ΕΛΑΣ Μακεδονίας.

2) Παντελῆς Τζίκας ἢ Γκόλτσης ἢ Παπαγεωργίου ἢ Σταυρίδης κτίστης, γραμματεὺς τῆς κομμουνιστικῆς Ὀργανώσεως Δυτ. Μακεδονίας, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Ν. Οἰκονόμου ἐκδίδων τῷ 1937 τὴν ἐφημερίδα «Κομμουνιστικὴ Σημαία».

3) Κωνστ. Λαζαρίδης ἐξ Ἀσωμάτων Κομοτινῆς. Ἐξελέγη ἀπὸ τοῦ 1926 δὶς βουλευτὴς τοῦ Κ.Κ.Ε.

4) Ἀθανάσιος Πέϊκος ἐκ Βαφωρίου Καστορίας, κάτοικος Φλωρίνης. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς διηύθυνεν τὸ πολιτικὸν γραφεῖον τοῦ Α. Τζίμα. Φανατικὸς κομμουνιστής.

5) Λάζαρος Ζησιάδης ἢ Τερπόφσκυ ἐξεφώνει πρὸ τοῦ πολέμου καὶ κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1936, εἰς τὴν περιοχὴν Καστορίας, σφοδροὺς λόγους κατὰ τοῦ ἀστικοῦ

---

[1] Αἱ ἐκθέσεις αὗται, ὀγκωδέσταται, ἐκ 300 περίπου σελίδων ἑκάστη πρέπει νὰ ὑπάρχουν ἢ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν ἢ εἰς τὸ Πολιτικὸν Γραφεῖον.

καθεστῶτος, ζητῶν νὰ ψηφισθοῦν οἱ κομμουνισταὶ ὑποψήφιοι [1].

β) Τὸν Ἰούλιον 1943, ὑπεγράφη μεταξὺ Ι. Ἰωαννίδη διὰ τὸ Κ.Κ.Ε. καὶ τοῦ Ντουσὰν Δασκάλωφ διὰ τὸ Κ.Κ.Β. συμφωνία, ἐν Πετρίτσι, δι᾽ ἧς τὰ δύο κόμματα ὑπόσχονται ἀλλήλοις ἀμοιβαίαν συνδρομὴν διὰ τὴν ἵδρυσιν «Σοσιαλιστικῆς Ἑνώσεως Βαλκανικῶν Δημοκρατιῶν» εἰς ἣν θὰ ὑπήγοντο ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Βουλγαρίας, ἡ Σερβία καὶ ἡ «Μ α κ ε δ ο ν ί α», θεωρουμένη οὕτω ἔκτοτε ὡς γεωγραφικὴ καὶ πολιτικὴ μονὰς ἄσχετος πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

γ) Τὰ μέσα Νοεμβρίου 1943 τὸ ΙΙον Γραφεῖον τῆς ἐν Λαγκαδᾷ VII βουλγαρικῆς μεραρχίας κατόπιν ἐντολῆς τοῦ διοικητοῦ της, ἀπέστειλε καὶ παρέδωσε εἰς Λουτρὰ Νιγρίτης δύο τετράτροχα, πλήρη ὅπλων, συνοδευόμενα ὑπὸ Βουλγάρων στρατιωτῶν, εἰς ἐκεῖ ἀναμένοντας ἀντιπροσώπους τοῦ ΕΑΜ. Ἡ γερμανικὴ ἀστυνομία, ἄγνωστον πῶς πληροφορηθεῖσα τὸ γεγονὸς τοῦτο καὶ πάντως ἐκ λάθους παρεμβᾶσα, συνέλαβε ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ παραδίδοντας καὶ παραλαμβάνοντας τὰ ὅπλα ταῦτα.

δ) Εἰς τὸν Νομὸν Φλωρίνης, οἱ κάτωθι κορυφαῖοι βουλγαρίζοντες εἶναι σημαίνοντα μέλη τοῦ ΕΑΜ καὶ τῶν παρεμφερῶν πρὸς αὐτὸ ὀργανώσεων. Οὕτω εἰς Καϊμακτσαλάν, τῷ 1943—1944, δρᾷ ὁμὰς τοῦ ΕΑΜ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ βουλγαρίζοντος Ἠλία Δημάκη. Οἱ Δημ. Τουροῦνζος (πολιτικὸς καθοδηγητὴς χωρίου Ξυνοῦ Νεροῦ), Εὐστάθιος Α. Μπόγλης (ἀρχηγὸς τοῦ ΕΑΜ Βεύης), Ἀθ. Π. Παυλίδης (ἀρχηγὸς ΕΠΟΝ Βεύης), Λέσκας (ΕΑΜ Ἁγίου Ἀθανασίου) εἶναι ὅλοι γνωστοὶ διὰ τὴν δρᾶσιν των ὡς πράκτορες τῆς Βουλγαρικῆς προπαγάνδας καὶ αὐτονομισταί.

ε) Τὴν συνεργασίαν τῶν βουλγαροκομιτατζήδων μετὰ τῶν δῆθεν ἀπελευθερωτῶν τοῦ ΕΑΜ, παρεσκεύασεν τὸ

---

[1] Γνωστὸς ἐκ τῆς δίκης τοῦ Κάλτσεφ, εἰς τὸ Ἀθηναϊκὸν κοινόν.

βουλγαρικὸν κομιτᾶτον διὰ τῶν Ἀθανασίου Γκρόσιεφ, ἀντιπροσώπου τοῦ Ὑπ. Προπαγάνδας ἐν Σκοπίοις, Βασιλείου Στούμπωφ, ἀποστράτου Βουλγάρου ἀντισυνταγματάρχου, ἀνακληθέντος ἐσχάτως εἰς τὴν ἐνέργειαν, καὶ τοῦ περιφήμου ὑπολοχαγοῦ Ἀντωνίου Κάλτσεφ. Τὰ ὄργανα τῆς βουλγαρικῆς προπαγάνδας ἔλαβον ἐντολήν, ἐνισχύσεως ἀφ' ἑνὸς τῶν τάξεων τοῦ ΕΑΜ, συγκροτήσεως ἀφ' ἑτέρου ἰδιαιτέρων βουλγαροανταρτικῶν ὁμάδων, συνεργαζομένων μὲ τὸ ΕΑΜ. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης (θέρος 1943) ἡ συναδέλφωσις βουλγαριζόντων καὶ ἀνταρτοκομμουνιστῶν εἶναι πλήρης. Οὕτω ὁ βουλγαρίζων Φώτης ἐκ Λιτσίτσης Καστορίας φονεύει τὸν γέροντα Καραγεωργίου εἰς Ἄργος Ὀρεστικὸν διότι ὕβριζε τοὺς βουλγαρίζοντας καὶ προσφεύγει εἰς τὸ ΕΑΜ ὅπου εὑρίσκει ἄσυλον. Ὁ ὀργιάσας εἰς Ἄργος Ὀρεστικὸν ἀρχικομιτατζῆς Μιχάλης, προσχωρεῖ εἰς τὸ ΕΑΜ καὶ γίνεται δεκτὸς μετὰ τιμῶν. Ὁ ἐκ τῶν πρωτεργατῶν τῆς βουλγαρικῆς κινήσεως καὶ ἀρχηγὸς τῶν ἐνόπλων βουλγαριζόντων Λουκᾶς Δαμιανίδης, παλαιὸς γνωστὸς κομμουνιστὴς ἔχων διαπράξει εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν Ἰταλῶν ἀμέτρητα κατὰ τῶν ἑλλήνων αἴσχη, εὑρίσκεται ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἰς συνεχῆ μετὰ τῶν ἀνταρτῶν ἐπαφήν, ἔσχε δὲ καὶ προσωπικὴν συνάντησιν μετὰ τοῦ καπετὰν «Κολοκοτρώνη».

στ) Οἱ φονεῖς τοῦ ἐξ Ἀποσκήπου φανατικοῦ Ἕλληνος πατριώτου Ἠλία Χατζημάγκα, Ἀναστάσιος Μποζίνης καὶ Γ. Βέλιος, καταφυγόντες ἀρχικῶς εἰς Βουλγαρίαν, ἐπανέρχονται καὶ κατατάσσονται εἰς τρομοκρατικὴν ὁμάδα τοῦ ΕΑΜ ὑπὸ τοὺς Πασχάλην καὶ Περικλῆν.

ζ) Ὁ ἐκ Κρανιῶνος Βασίλειος Ἀλεξόπουλος, διατελῶν ἀπὸ τοῦ 1941 μέχρι τοῦ θέρους 1943 σύνδεσμος μεταξὺ Μιχαήλωφ καὶ βουλγαριζόντων, ἀναλαμβάνει κατ' Αὔγουστον 1943 τὴν ἀρχηγίαν ἀνταρτικῆς ὁμάδος ΕΛΑΣ μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ὑπολοχαγοῦ. Εἰς τὴν ὁμάδα του τοποθετεῖται ὡς πολιτικὸς καθοδηγητὴς ὁ Πασχάλης Μητρόπουλος τέως ἡγέτης τῆς βουλγαρικῆς προπαγάνδας

Ἄργους Ὀρεστικοῦ καὶ ἔμπιστος τοῦ Ἀνδρέα Τζίμα ἢ Σαμαρινιώτη.

η) Οἱ Παντελῆς καὶ Δημήτριος Καλλιμάνης, ἐκ Καλοχωρίου, στενοὶ συγγενεῖς τοῦ Πασχάλη Καλλιμάνη, μισθάρνου ὀργάνου τῶν Ἰταλῶν εἰς τὰ Τάγματα ἐρεύνης καὶ ἀρχηγοῦ ἐξωπλισμένων ὑπὸ τῶν ἀρχῶν κατοχῆς βουλγαριζόντων, ἀφοῦ ἐκόρεσαν ποικιλοτρόπως τὰς κτηνώδεις ὀρέξεις των ἐπὶ Ἑλληνίδων γυναικῶν καὶ κορασίδων καὶ δὴ προσφύγων ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, κοσμοῦν ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου 1943 τὰς τάξεις τοῦ ΕΑΜ. Αὐτὸς οὗτος ὁ Πασχάλης Καλλιμάνης διαθέτει 30 ἐνόπλους κομιτατζῆδες τοῦ σώματός του εἰς τὸ ΕΑΜ, λέγεται δὲ ὅτι εἶναι ὁ σύνδεσμος αὐτοῦ καὶ τοῦ βουλγαρικοῦ κομιτάτου Καστορίας. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Πασχάλη, Δημήτριος, εἶναι ὑπεύθυνος τοῦ ΕΑΜ εἰς τὴν περιφέρειαν Καλοχωρίου.

θ) Τὸ κάτωθι ἔγγραφον ἔχων ὡς παραλήπτας τοὺς : Λουκᾶν Δαμιανίδην (ἀναφερθέντα εἰς τὴν παρ. ε) 2) Π. Μακρῆν (σύνδεσμον τοῦ ΕΛΑΣ μετὰ τῶν βουλγαριζόντων Μεσοποταμίας) 3) Κεραμίδαν, περιέρχεται εἰς χεῖρας τῆς ἰταλικῆς ἀστυνομίας, ἥτις εἶχεν συλλάβει τὸν μεταφέροντα τὸ ἔγγραφον τοῦτο Βούλγαρον ταχυδρόμον τοῦ κομιτάτου. Οἱ Ἰταλοὶ ἀφήνουν τὸν ταχυδρόμον ἐλεύθερον νὰ παραδώσῃ τὸ ἔγγραφον εἰς τοὺς παραλήπτας καὶ κρατοῦν μόνον ἀντίγραφον.

«Περλεπὲς τῇ 30ῃ Μαΐου 1943

Πρὸς τὸ Κομιτᾶτο Μακεντόνσκυ Βουλγάρσκυ Κοστόρτσιο. Τ. Τ. 224 Ντόκουμ. 4372 Ἐμπιστευτική-Προσωπική.

..... Νὰ ἀποφεύγητε πᾶσαν σύγκρουσιν μετὰ τῶν ἀνταρτῶν διότι κατὰ τὸ ἔτος 1943 θὰ ἀποδειχθῇ ποῦ θὰ κλίνῃ ἡ πλάστιγξ. Ἐὰν νικήσῃ ὁ Ἄξων ἡ Βουλγαρία θὰ γίνῃ μεγάλη, καὶ θὰ συμπεριλάβῃ ὅλους τοὺς ἀδελφούς. Ἂν νικήσουν οἱ Σύμμαχοι πάλιν θὰ γίνῃ μεγάλη διότι θὰ εἶναι μετὰ τῆς μητρὸς Ρωσσίας καὶ ὅλη ἡ Βαλκανικὴ θὰ θὰ εἶναι εἰς χεῖρας τῶν Βουλγάρων.... Ἐπαναλαμβάνε-

ται ὅτι πρέπει νὰ ἀποφεύγηται πᾶσα μετὰ τῶν ἀνταρτῶν σύγκρουσις. Ἔχει προβλεφθῇ καὶ διακανονισθῇ ὥστε, οἱ παρὰ τῶν ἀνταρτῶν συλλαμβανόμενοι ἡμέτεροι νὰ μὴ θιγῶσι, ἀλλὰ νὰ συνεργάζονται εἰλικρινῶς..... Σημειώσατε καὶ ἀποστείλατε καταλόγους τῶν κυριωτέρων ἀντιδραστικῶν Ἑλλήνων».

ι) Εἰς τὰς τάξεις τοῦ ΕΛΑΣ ὑπηρετοῦν δύο πρῶτοι ἐξάδελφοι τοῦ Βουλγάρου ὑπολοχαγοῦ Κάλτσεφ (ὁ εἷς ὀνόματι Σῖμος Ζούπας). Εἰς τὸν ΕΛΑΣ ἐπίσης εὑρίσκονται, ὡς ἀρχηγοὶ μάλιστα ὁμάδων, οἱ κατὰ τὸν Ἑλλήνων δράσαντες ὡς μέλη τῶν ὑπὸ τῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς ἐξωπλισμένων ὁμάδων βουλγαριζόντων : Κύριλλος Παπαβασιλείου, Γεώργιος Βλάχος, Φώτιος Κεραμίδας, Ἰωάννης Παύλου Εὐάγγελος Περκόπουλος, Ἀριστείδης Γκουρπιδέρης, Βασίλειος Τέλης, Σπῦρος καὶ Ἀναστάσιος Λαζαρίδης. Οἱ δύο τελευταῖοι, πολιτικοὶ ὑπεύθυνοι τῶν ἐν Μελανθίῳ ἑδρευόντων δύο λόχων ΕΛΑΣ.

XIV

Δημόσιοι ὑπάλληλοι καὶ Ὑπάλληλοι Νομ. Προσώπων Δημ. Δικαίου

Διεμαρτύροντο οἱ Γερμανοὶ διότι τὰ ποσά, ἃ κατεβάλλοντο εἰς τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους, ἦσαν κατ᾽ αὐτοὺς ὑπέρογκα καὶ ἔδει χάριν οἰκονομιῶν ἓν μέγα μέρος αὐτῶν νὰ ἀπολυθῇ. Εἰς τὴν ἀξίωσιν ταύτην τῶν Γερμανῶν ἀντιτάσσει ὁ πατήρ μου κατηγορηματικὴν ἄρνησιν καὶ ἐν τέλει ἀπαντᾷ καὶ ἐγγράφως εἰς τὸν χειριζόμενον τὸ ζήτημα Γερμανὸν δόκτωρα Νέστλερ ὡς κάτωθι :

«...... Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ὑπηρεσιακῶν λόγων, ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ κ. Νέστλερ ἐπὶ τοῦ γεγονότος ὅτι, πλεῖστοι ἐκ τῶν ἀπὸ τοῦ 1941 διορισθέντων εἶναι πρόσωπα διὰ τὰ ὁποῖα ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἦτο ὑποχρεωμένη νὰ ἐπιἐπιδείξῃ ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον, καθόσον εἶναι θύματα

παντοειδῶν διώξεων ὀφειλομένων εἰς τὴν ἐκ τοῦ πολέμου δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν.

Ἀλλὰ καὶ οἱ μὴ ἀνήκοντες εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάλληλοι δὲν δύνανται νὰ ἐκβληθῶσι τῆς ὑπηρεσίας, διότι αἱ σημεριναὶ ἀνώμαλοι περιστάσεις ἐστέρησαν τούτους τῆς δυνατότητος ὅπως κερδίσωσιν τὰ πρὸς ζῆν ἐξ ἄλλης ἐργασίας. Ἑπομένως καὶ οὗτοι ἔχουν ἀνάγκην κυβερνητικῆς περιθάλψεως καὶ προστασίας.

Εὐνόητον εἶναι ὅτι, καθ' ὃν χρόνον διεξάγει ἡ Κυβέρνησις ἀπηνῆ ἀγῶνα κατὰ τοῦ κομμουνισμοῦ, δὲν καθίσταται δυνατὴ ἡ αἰφνιδία ἀπόλυσις ἐκ τῶν θέσεών των χιλιάδων προσώπων καὶ ἡ ἐγκατάλειψις αὐτῶν ἄνευ μισθοῦ, πρᾶξις ἥτις ἤθελεν ἔχει ὡς ἄμεσον ἀποτέλεσμα τὴν πύκνωσιν τῶν τάξεων τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος.

Τοιαύτην ἀντίφασιν εἰς τὴν πολιτικήν της δὲν εἶναι βεβαίως δυνατὸν νὰ υἱοθετήσῃ ἡ Κυβέρνησις......» Διὰ τοῦ ἐγγράφου αὐτοῦ ἀπευφεύχθη, πλὴν τῶν ἄλλων, ἡ ἀπόλυσις ἐκ τοῦ Ι.Κ.Α. περίπου 10.000 ὑπαλλήλων, οὓς ἀδιακρίτως φρονημάτων εἶχεν διορίσει ἡ Κυβέρνησις, ἁπλῶς πρὸς βοήθειάν των, εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ἐπιβιώσεως. Καὶ δὲν ἀρκεῖται εἰς τὴν ἄρνησιν ταύτην, ἀλλ' ἀντιλαμβανόμενος τὴν δυσχερεστάτην θέσιν εἰς ἣν εὑρίσκονται οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι, παραμένοντες εἰς τὸν αὐτὸν βαθμὸν πολλάκις ἐπὶ δεκαετίαν, δημοσιεύει τοὺς Νόμους 120 καὶ 410 διὰ τῶν ὁποίων προωθοῦνται οὗτοι βαθμολογικῶς καὶ λύεται τοιουτοτρόπως ἓν φλέγον διὰ τὴν δημοσιοϋπαλληλικὴν τάξιν ζήτημα, ὅπερ εἶχε παραμείνῃ ἄλυτον ἐπὶ δεκαετηρίδας ὁλοκλήρους.

XV

Πρόσφυγες ἐκ Μακεδονίας, Κρήτης, Θράκης. Ἀνάπηροι

Παρέμενον ἐν τῇ πρωτευούσῃ γυμνητεύοντες καὶ πεινῶντες, πλεῖστοι ὅσοι ἔφεδροι, καταγόμενοι ἐκ Μακεδονίας, Θράκης καὶ Κρήτης, μὴ δυνάμενοι νὰ ἐπιστρέψουν

εἰς τὰς ἑστίας των. Ἡ Κυβέρνησις Ράλλη ἀναλαμβάνει ἀμέσως καὶ ἀποφασιστικῶς τὴν μέριμναν τῶν δυστυχῶν αὐτῶν, προβαίνουσα εἰς τὴν δημοσίευσιν τῶν νόμων 230 καὶ τοῦ 640, διὰ τῶν ὁποίων, τὰ ἄξια ταῦτα τέκνα τῆς Πατρίδος διορίζονται εἰς δημοσίας θέσεις ἵνα κατορθώσουν ν' ἀνταπεξέλθουν εἰς τὰς σκληρὰς βιωτικὰς συνθήκας τῆς κατοχῆς μέχρι τῆς περιποθήτου ἀπελευθερώσεως. Οἱ Γερμανοὶ ὅμως ἔχουν ἀντιρρήσεις· εὑρίσκουν ὅτι τὸ διοχετευόμενον εἰς τοὺς Ἕλληνας ποσὸν χαρτονομίσματος ἔχει ὑπερβῆ πᾶν ὅριον καὶ ἀξιοῦν τὴν δημοσίευσιν τοῦ νόμου 965, διὰ τοῦ ὁποίου ἀπαγορεύονται νέοι διορισμοί. Συνέπεια τοῦ νόμου αὐτοῦ εἶναι, νὰ μὴ κατορθωθῇ νὰ διορισθῇ ἕν μικρὸν ποσοστὸν τῶν ἐφέδρων αὐτῶν, οἵτινες ὅμως, ἔχουν ἀπαραιτήτως ἀνάγκην τῆς κρατικῆς ἀρωγῆς. Τί δέον γενέσθαι ; Ἡ Κυβέρνησις δημοσιεύει τὸν νόμον 1354, διὰ τοῦ ὁποίου παρέχεται εἰς τοὺς μὴ διορισθέντας ἐπίδομα, ἐξουσιοδοτεῖται δὲ συνάμα ἡ ὑπηρεσία Μακεδόνων-Θρακῶν-Κρητῶν, νὰ προβῇ εἰς τὴν πρὸς αὐτοὺς διανομὴν τροφίμων, ἐνδυμάτων, ὑποδημάτων κλπ.

Ἀλλὰ καὶ ὁ κλῆρος τῶν ἀνωτέρω περιφερειῶν ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἔργον κολοσσιαίας σημασίας, τῆς διατηρήσεως καὶ ἐμψυχώσεως τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τῶν πληθυσμῶν αὐτῶν, τῶν διαβιούντων ὑπὸ συνθήκας πολὺ πλέον δυσμενεστέρας τῶν ἰδικῶν μας.

Ἡ Κυβέρνησις τῆς 7ης Ἀπριλίου γνωρίζει τοῦτο καλῶς καὶ δημοσιεύει σειρὰν ὅλην νόμων (1106, 1107 κλπ.) διὰ τῶν ὁποίων χορηγεῖται εἰς τὸν κατώτερον ἐφημεριακὸν κλῆρον τῶν περιφερειῶν αὐτῶν, ἐφ' ἅπαξ ἐπιχορήγησις, μηνιαῖον ἐπίδομα καὶ ἐξομοιοῦται ὁ μισθὸς τῶν ἐπισκόπων Κρήτης πρὸς τὸν τῶν Μητροπολιτῶν τῆς ὑπολοίπου Ἑλλάδος.

Συνεπὴς εἰς τὴν πρὸς τοὺς ἀναπήρους—οὓς ὀνομάζει «κόσμημα τοῦ Ἔθνους»—δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν ἀφ' ἑνὸς μὲν διώρισε τοὺς πλείστους ἐξ αὐτῶν ἀφ' ἑτέρου δὲ παρέσχε εἰς αὐτούς, νοσηλευομένους ἢ μὴ εἰς Νοσοκομεῖα, συσ-

σίτιον τὸ ὁποῖον οὐδεὶς ἄλλος Ἕλλην κατὰ τὴν Κατοχὴν εἶχεν ὀνειρευθῆ. Ὠφείλω, εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, νὰ ὑπενθυμίσω, εἰς τοὺς εὐκόλως τὰ πάντα λησμονοῦντας Ἕλληνας, τὴν ἀνεκτιμήτου, ἀληθῶς, ἀξίας ὑπηρεσίαν, τὴν ὁποίαν προσέφερεν ἡ Κυβέρνησις τῆς 7ης Ἀπριλίου κατωρθώσασα, χωρὶς οὐδὲ σταγὼν αἵματος νὰ χυθῇ, νὰ ἐκκενώσῃ καὶ ἐφαρπάσῃ ἐκ τῶν χειρῶν τῶν κομμουνιστῶν τὰ στρατιωτικὰ Νοσοκομεῖα τῶν Ἀθηνῶν, τὰ ὁποῖα, χειροκροτούντων τῶν σοφῶν ἐν Καΐρῳ πολιτικῶν μας ἀνδρῶν, εἶχεν μεταβάλῃ τὸ Κ.Κ.Ε. εἰς ἀποθήκας ὅπλων καὶ πολεμοφοδίων.

XVI

Ἐνίσχυσις οἰκογενειῶν Ἀξιωματικῶν καταφευγόντων εἰς Μέσην Ἀνατολήν. Ἐνίσχυσις τοῦ ΕΔΕΣ.

Ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἐντεῦθεν, πλεῖστοι ὅσοι ὑπέβαλον ἀξιώσεις ἀπονομῆς ἐπαίνου διὰ τὴν κατὰ τὸ διάστημα τῆς Κατοχῆς συνεργασίαν των μετὰ ὀργανώσεων Ἀντιστάσεως, πλὴν ὅμως ἐλάχιστοι ἐξ αὐτῶν εἶχον τὸ θάρρος νὰ ὁμολογήσουν ὅτι εἰς τὴν ἐθνικήν των αὐτὴν ἐργασίαν συνέδραμε αὐτούς, παντὶ τρόπῳ, καὶ.. τὸ μίσθαρνον ὄργανον τῶν Γερμανῶν, ὡς ἀπεκάλει ὁ ραδιοσταθμὸς τοῦ Καΐρου τὸν πατέρα μου.

Παρουσιασθεῖσα αὐτοβούλως εἰς τὸ δικαστήριον ἡ μάρτυς κυρία Λαζαρέτου ἐδήλωσεν ὅτι, κατὰ τὴν Κατοχήν, ἦτο Πρόεδρος συνδέσμου κυριῶν, ἐχουσῶν ἀναλάβει τὸ ἔργον τῆς ἐνισχύσεως τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἐν Μέσῃ Ἀνατολῇ ὑπηρετούντων Ἀξιωματικῶν. Ὑπὸ τὴν ἰδιότητά της ταύτην, ἐπεσκέφθη τὸν Ἰωάννην Ράλλην καὶ τὸν στρατηγὸν Ντερτιλῆν, ἐκθέσασα δὲ εἰς αὐτοὺς τὸ δρᾶμα τῶν εἰς τὸ σωματεῖον της ἐγγεγραμμένων, κινδυνευόντων νὰ ἀποθάνουν ἐξ ἀσιτίας, ἐπέτυχεν νὰ διορισθοῦν εἰς διαφόρους θέσεις 165 ἐξ αὐτῶν, συμφώνως ὑποβληθέντι ὑπ' αὐτῆς καταλόγῳ. Προσέθεσεν, ἡ μάρτυς ὅτι

οἱ οὕτω διορισθέντες ἀπελύθησαν, ὅτε συνελήφθη ὁ στρατηγὸς Ντερτιλῆς καὶ οἱ λοιποὶ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ Ἀμύνης ὑπηρετοῦντες Ἀξιωματικοὶ (διὰ τὸν φόβον τῶν Γερμανῶν), ἐπαναδιορισθέντες ὅμως εὐθὺς ἅμα παρῆλθεν ὁ κίνδυνος καὶ χωρὶς ἡ μάρτυς νὰ ζητήσῃ τοῦτο.

Οἱ μάρτυρες ὑπερασπίσεως ναύαρχος κ. Δ. Οἰκονόμου καὶ πλοίαρχος Β. Ν. κ. Ἄγγελος Μπακόπουλος κατέθεσαν ὅτι, ὁ κατηγορούμενος πρωθυπουργὸς, ἔδιδεν εἰς αὐτούς, ἐν ἀγνοίᾳ βεβαίως τῶν Γερμανῶν, σημαντικώτατα ποσὰ διὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὑπὲρ τῶν οἰκογενειῶν τῶν Ἀξιωματικῶν τοῦ Ναυτικοῦ τῶν εὑρισκομένων εἰς Αἴγυπτον. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἐπεβεβαίωσεν καὶ ὁ μάρτυς κατηγορίας Παν. Κανελλόπουλος καταθέσας, ὅτι ὡς ἁρμόδιος ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν τῆς Κυβερνήσεως Τσουδεροῦ εἶχεν ἐξακριβώσῃ, ὅτι ὁ μισθὸς τῶν ἐν Μέσῃ Ἀνατολῇ Ἀξιωματικῶν τοῦ Ναυτικοῦ κατεβάλλετο ἐνταῦθα εἰς τὰς οἰκογενείας των.

Ὁ μάρτυς, νῦν Ταξίαρχος, Νικόλαος Παπαδόπουλος, ὁ θρυλικὸς νικητὴς τοῦ Ἰβὰν καὶ ὑποδιοικητὴς τοῦ Ρίμινι, ἐπεβεβαίωσεν, καὶ οὗτος τὰς καταθέσεις τῶν προηγουμένων μαρτύρων ἐπὶ τοῦ θέματος, προσθέσας ὅτι, πρὶν ἢ ἀναχωρήσῃ διὰ μέσην Ἀνατολὴν κατὰ Ἰούνιον 1943, εἶχε συναντηθῇ μετὰ τοῦ Ἰωάννου Ράλλη, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ εἶχεν ἀνακοινώσῃ ὅτι ἐντὸς τῶν προσεχῶν ἡμερῶν θὰ μετέβαινεν εἰς Αἴγυπτον. «Ὁ κύριος Ράλλης, προσέθεσεν ὁ μάρτυς, μοὶ ηὐχήθη καλὸ ταξεῖδι καὶ μὲ ἐπεφόρτισε νὰ πληροφορήσω τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Καΐρου διὰ τὰ ἐγκλήματα τῶν ὀπαδῶν τοῦ ΕΑΜ—ΕΛΑΣ, τῶν ὁποίων σαφεστάτην εἶχον ἐπίγνωσιν, ἀφοῦ ὁ ἴδιος κατεδιώχθην ὑπ᾽ αὐτῶν, διότι ἠθέλησα νὰ σχηματίσω ὀργάνωσιν ἐθνικῆς ἀντιστάσεως ἐν Πελοποννήσῳ. Ἅμα ὡς ἔφθασα εἰς Κάϊρον μετέβην ἀμέσως εἰς τοὺς ἁρμοδίους καὶ τοὺς ἀνέφερα τὰ ὅσα ὁ κατηγορούμενος μὲ εἶχεν παρακαλέσῃ νὰ διαβιβάσω, προσθέσας ὅτι πάντα ταῦτα ἐγνώριζον καὶ ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως. Δυστυχῶς οὐδεμία προσοχὴ ἐδόθη εἰς τὸ διάβημά μου τοῦτο».

Ἠθέλησεν ὁ εἰδικὸς ἐπίτροπος, εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, νὰ προκαλέσῃ αἴσθησιν καὶ ἀνέγνωσεν ἐκ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως μερικὰ ὀνόματα ἀξιωματικῶν, οἵτινες εἶχον ἀποταχθῇ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ πατρός μου, διότι μετέβησαν εἰς Μ. Ἀνατολήν, καὶ τῶν ὁποίων αἱ περιουσίαι διετάσσετο νὰ δημευθοῦν. Συνεπέραινεν δέ, ὁ «εἰδικὸς» ἐπίτροπος, ὅτι διὰ τῶν Διαταγμάτων αὐτῶν ἐσκοπεῖτο νὰ παρεμποδισθῇ ἡ μετάβασις τῶν ἀξιωματικῶν μας εἰς Αἴγυπτον. Ἡ ἀπάντησις εἰς τὸν συλλογισμὸν εἶναι εὔκολος: ἀπετάχθησαν ὄντως ἔνιοι ἀξιωματικοί, ἐλάχιστοι εὐτυχῶς καὶ τοῦτο, ὡς εἰκός, κατ' ἀναπόφευκτον ἀνάγκην, ἤτοι κατ' ἐπιταγὴν καὶ ἐπιμονὴν τῶν Γερμανῶν, εἰς γνῶσιν τῶν ὁποίων εἶχεν περιέλθει ἡ εἰς Μ. Ἀνατολὴν ἀναχώρησις τῶν ἀξιωματικῶν αὐτῶν. Πλὴν ὅμως παραμένοντος τοῦ γεγονότος, ὅτι οὐδεμία περιουσία ἐδεσμεύθη, ὅτι κατεβάλλετο ὁ μισθὸς τῶν ἀπόντων, ὧν τὴν ἀναχώρησιν ἠγνόουν αἱ ἀρχαὶ κατοχῆς καὶ τέλος ὅτι μέλη τῶν οἰκογενειῶν των διορίζοντο ἀθρόως εἰς δημοσίας θέσεις, μὲ μόνον σκοπὸν ὅπως τοῖς παρέχεται καὶ πρόσθετος ἀρωγή, δύναταί τις κατόπιν τούτου νὰ ἰσχυρισθῇ, μὲ ἀξιώσεις σοβαρότητος, ὅτι ἡ κυβέρνησις Ράλλη δὲν ηὐνόει τὴν εἰς Μ. Ἀνατολὴν ἀναχώρησιν τῶν ἀξιωματικῶν; Δὲν εἶναι δὲ οἱ ἀξιωματικοὶ οἱ μόνοι, εἰς οὓς τόσον στοργικὸν ἐκδηλώνεται τῆς κυβερνήσεως τὸ ἐνδιαφέρον. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, λαμβάνει αὕτη ὑπὸ τὴν προστασίαν της τὰς οἰκογενείας τῶν ἀνδρῶν τοῦ Ἐμπορικοῦ μας Ναυτικοῦ τὸ ὁποῖον περιτρέχον ἐν καιρῷ πολέμου τοὺς ὠκεανοὺς τόσας ὑπηρεσίας προσέφερεν εἰς τὸν συμμαχικὸν ἀγῶνα [1].

Οἱ Γερμανοί, μετὰ παρέλευσιν ἔτους περίπου καὶ συγκεκριμένως τὸν Μάϊον τοῦ 1944, πληροφοροῦνται, ἄγνω-

---

[1] Εἰς ἓξ χιλιάδας ἀνέρχονται τὰ πρόσωπα τῆς κατηγορίας ταύτης, τὸ λεπτότατον δὲ πρόβλημα τῆς ἐνισχύσεως τῶν ἰσαρίθμων οἰκογενειῶν των, ἀναλαμβάνει νὰ λύσῃ ἐπιτυχῶς, ὁ τότε Ὑπουργὸς τῆς Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας ναύαρχος κ. Ἀγησίλαος Γέροντας.

στον πόθεν, ὅτι οἱ συγγενεῖς τῶν ναυτικῶν αὐτῶν, τῶν μαχομένων κατὰ τοῦ Ἄξονος, χρηματοδοτοῦνται ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ἀξιοῦν πάραυτα τὴν διακοπὴν τῆς καταβολῆς τῶν ἐπιδομάτων καὶ ἡ Κυβέρνησις ἀναγκάζεται νὰ ὑποκύψῃ. Αὐξάνει ὅμως ἀντιστοίχως τὰ ἐπιδόματα τῶν ἀνέργων ναυτεργατῶν καὶ ἀναλαμβάνει ὁ πρόεδρος τῶν τελευταίων (ἂν δὲν σφάλλομαι τὸ ὄνομά του εἶναι Ματθαῖος Πετρουλῆς) νὰ διοχετεύσῃ τὴν αὔξησιν εἰς τὰς ἀναξιοπαθούσας οἰκογενείας τῶν ἀπόντων. Εὐτυχῶς ὅτι ἡ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, τῇ ἀξιώσει τῶν Γερμανῶν, κατάργησις τῶν ἐπιδομάτων αὐτῶν, κατὰ Μάϊον τοῦ 1944, δὲν ὑπέπεσεν εἰς τὴν ἀντίληψιν τοῦ κ. «εἰδικοῦ» ἐπιτρόπου. Θὰ ἦτο τὸ γεγονὸς τοῦτο εἰς χεῖρας του ἓν ἐπὶ πλέον . . . στοιχεῖον κατηγορίας.

Οἱ μάρτυρες κ. κ. Κ. Ροδοκανάκης, Βουζουναρᾶς καὶ Ἀντωνᾶτος, κατέθεσαν, ὅτι ὁ κατηγορούμενος Ἰ. Ράλλης ἐνίσχυσεν δι᾽ αὐτῶν τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ΕΔΕΣ, τῆς ὁποίας ὑπῆρξαν μέχρι τῆς διαλύσεώς της ἀντιπρόσωποι, συμμετασχόντες μάλιστα οἱ δύο τελευταῖοι εἰς τὰς ἐκλογὰς τῆς 31ης Μαρτίου ὡς ὑποψήφιοι τοῦ κόμματος τοῦ στρατηγοῦ Ζέρβα. Καί, εἰς ἐρώτησιν μέλους τοῦ δικαστηρίου περὶ τῆς μορφῆς τῆς ἐνισχύσεως, ἀπήντησαν, ὅτι αὕτη περιελάμβανε φάρμακα, χρήματα καὶ εἴδη ἐπενδύσεως, τὰ ὁποῖα ἐδίδοντο διὰ τοῦ τότε Ὑπουργοῦ τῆς Προνοίας κ. Βασιλείου Καραπάνου (ἐκτίοντος διὰ τὰς πράξεις του ταύτας ποινὴν πενταετοῦς φυλακίσεως). Καὶ ὁ Ὑπουργὸς τῆς Συγκοινωνίας κ. Ἀγησίλαος Γέροντας, καταδικασθεὶς καὶ οὗτος εἰς πέντε ἐτῶν φυλάκισιν, παρεῖχεν εἰς Ἀξιωματικοὺς θέλοντας νὰ καταταγοῦν εἰς τὰς ὁμάδας Ἑλλήνων Ἀνταρτῶν εἰσιτήρια καὶ πλαστὰς ταυτότητας, ὥστε νὰ μὴ διατρέχουν κίνδυνον ἐκ μέρους τῶν Γερμανῶν. Τὰς καταθέσεις ταύτας ἐπεβεβαίωσε δι᾽ ἐπιστολῆς του ὁ Ἀντισυνταγματάρχης κ. Σταῦρος Μεταξᾶς, ὅστις κατὰ τὸ διάστημα τῆς Κατοχῆς ὑπηρέτει ἐν Ἠπείρῳ παρὰ τῷ στρατηγῷ Ζέρβᾳ. Γράφει ὁ κ. Μεταξᾶς εἰς τὴν ἀπὸ 3)4)1945 ἐπιστολήν του : «. . . Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ δια-

βεβαιώσω καὶ αὖθις ὑμᾶς, ὅτι οὐδέποτε μοὶ ἠρνήθητε οἱανδήποτε βοήθειαν κατὰ τὸ διάστημα τῆς Πρωθυπουργίας σας προοριζομένην διὰ τὰς Ἐθνικὰς Ὁμάδας Ἑλλήνων Ἀνταρτῶν. . .» Δὲν εἶναι ἄσχετος πρὸς τὸ θέμα τοῦτο ἡ εἰς τὸ Τρίτον μέρος τοῦ παρόντος καὶ ὑπὸ στοιχεῖον 3 δημοσιευομένη ἐπιστολὴ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Δαμασκηνοῦ πρὸς τὸν πατέρα μου. Παρακαλεῖ ἐν αὐτῇ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος νὰ χορηγηθοῦν εἰς τὴν ΕΟΧΑ χρήματα, ἵνα ἐνισχυθοῦν πενόμεναι οἰκογένειαι Ἀξιωματικῶν ἐχόντων ἀναχωρήση διὰ Μ. Ἀνατολὴν καὶ προσθέτει, ὅτι δέον ὁ πατήρ μου νὰ ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην, διὰ τὴν τοιαύτην βοήθειαν, ἔναντι τῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς. Πράγματι ὁ Ἰωάννης Ράλλης ἀνέλαβε τὴν εὐθύνην ταύτην καὶ ἐδόθη εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον ἐνίσχυσις λίαν ἀξιόλογος διὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν.

XVII

Ὁμηρία, ἐκτελέσεις, ὑποχρεωτικὴ ἐργασία.

Κατηγορήθη ὁ πατήρ μου, ὅτι δὲν ἐπεχείρησε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ὁμηρίαν καὶ τὰς ἐκτελέσεις. Τοῦτο εἶναι ἐντελῶς ἀναληθές. Ἐκ τῶν δημοσιευομένων εἰς τὸ τρίτον μέρος [1] πλείστων ὅσων ἐγγράφων προκύπτει ὁποίας προσπαθείας κατέβαλλε διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀπελευθέρωσιν ὁμήρων, τὴν παροχὴν χάριτος εἰς καταδικασμένους εἰς θάνατον καὶ πόσον ἐντόνως διεμαρτυρήθη διὰ τὰ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν κατὰ τοῦ πληθυσμοῦ λαμβανόμενα βάρβαρα μέτρα. Κατὰ μίαν περίπτωσιν μάλιστα, ὅτε ἠπείλουν οἱ Γερμανοὶ νὰ ἐκτελέσουν 50 τροχιοδρομικοὺς διὰ τὸ ἐν Καλλιθέᾳ λαβὸν χώραν σαμποτὰζ τὸν Αὔγουστον τοῦ 1943, ὁ Ἰω. Ράλλης διὰ τοῦ ἀπὸ 30)8)43 ἐγγράφου του [2]

---

[1] Ὑπὸ στοιχεῖον 2.

[2] Στοιχεῖον 2β.

πρὸς τὸν στρατηγὸν Σπάϊντελ, ἐζήτησε νὰ ἀφεθοῦν ἐλεύθεροι οἱ μελλοθάνατοι καὶ νὰ κληθῇ ὁ ἴδιος νὰ ἀποτίσῃ τὰς εὐθύνας διὰ τὸ σαμποτάζ τοῦτο. Ἡ ἀπάντησις ἦτο νὰ ἀφεθοῦν ἐλεύθεροι οἱ ὡς ὅμηροι κρατούμενοι τροχιοδρομικοὶ καὶ νὰ γνωρίσῃ ὁ Γερμανὸς Στρατηγὸς δι' ἐγγράφου του (εὑρίσκεται εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν) πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸν ὅτι «δὲν εἶναι ἀνάγκη ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως νὰ θέτῃ τὸν ἑαυτόν του εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Γερμανικῆς Διοικήσεως, διότι, ἐὰν ἡ τελευταία ἤθελεν ἔχει κατ' αὐτοῦ τοιαύτην ὑπόνοιαν, δύναται νὰ εἶναι βέβαιος, ὅτι δὲν θὰ διστάσῃ αὕτη νὰ προβῇ εἰς τὴν λῆψιν τῶν καταλλήλων μέτρων».

Αἱ πρὸς τοὺς Γερμανοὺς ἔγγραφοι διαμαρτυρίαι τοῦ πατρός μου μαρτυροῦν περὶ τοῦ ἀσυστάτου τῆς σχετικῆς κατηγορίας, μνημονεύω δὲ ἐνδεικτικῶς τὰ διαβήματα διὰ τῶν ὁποίων ἀπεφεύχθη ἡ ἐκτέλεσις 50 πολιτῶν τοῦ Ἄργους, ἡ μετὰ τὰ Καλάβρυτα ἀπειλουμένη ὁλοσχερὴς καταστροφὴ τοῦ Αἰγίου, ἡ σύλληψις ὡς ὁμήρων 80 κατοίκων τοῦ Ἀμαρουσίου, ἡ ἐκτέλεσις 25 ὑπαλλήλων τοῦ Νοσοκομείου Βούλας κλπ. [1]

Ὅτε ὁ «εἰδικὸς» ἐπίτροπος ἔλαβε γνῶσιν τῶν ἐγγράφων αὐτῶν, ἰσχυρίσθη ὅτι ταῦτα εἶναι εἰς βάρος τοῦ πατρός μου. «Ἀποδεικνύεται, κύριε Ράλλη, ἐτόνισεν, ὅτι ὅταν ἠθέλατε, ἠδύνασθε νὰ ἀποφύγετε καὶ νὰ προλάβητε ἐνεργείας τῶν Γερμανῶν εἰς βάρος Ἑλλήνων καὶ συνεπῶς ἀποδεικνύει ἐκ μέρους ὑμῶν ὀλιγωρίαν τοὐλάχιστον, τὸ γεγονὸς ὅτι εἰς ἄλλας περιπτώσεις οἱ Γερμανοὶ διέπραξαν κακουργήματα εἰς βάρος συμπατριωτῶν μας».

Πρὸ τοῦ συλλογισμοῦ τούτου, ἅπαντες οἱ ἐν τῇ αἰθούσῃ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εὑρισκόμενοι, ἔμειναν ἄφωνοι. Τοὺς εἶχεν ἀποστομώσῃ μὲ τὴν τετράγωνον λογικήν του ὁ «εἰδικὸς» ἐπίτροπος!

Ἐνῷ εἰς πάντα τὰ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν κατεχόμενα ἐδάφη, καὶ ἐν αὐτῇ ἀκόμη τῇ Γαλλίᾳ, ἐδημιουργήθησαν

[1] Ὅρα Μέρος Γ'. ἔγγραφα ὑπὸ στοιχεῖον 2.

στρατιωτικὰ σώματα χρησιμοποιηθέντα εἰς τὴν κατὰ τῆς Ρωσσίας ἐκστρατείαν καὶ ἠναγκάσθησαν αἱ διάφοροι Κυβερνήσεις νὰ ἀνεχθοῦν τὴν ἐπιβληθεῖσαν ὑπὸ τῶν κατεχόντων ὑποχρεωτικὴν ἐργασίαν, ἐν Ἑλλάδι οὐδὲ σκέψις περὶ τοιούτου τινὸς ἐγένετο.

Καὶ εἶναι ἡ Ἑλλὰς ἡ μόνη χώρα ἡ ὁποία δὲν ἔδωσε ἐργατικὰς χεῖρας εἰς τὸν Ἄξονα, καὶ ἡ ὁποία διὰ τῶν ὑπηρετούντων εἰς τὸ Γραφεῖον ἐξευρέσεως Ἐργασίας δημοσίων ὑπαλλήλων, συστηματικῶς παρενέβαλλεν ἐμπόδια εἰς τοὺς ἑκουσίως διὰ Γερμανίαν ἐπιθυμούντας νὰ ἀναχωρήσουν ἐργάτας.

«Τὸ γεγονὸς τοῦτο», κατέθεσαν οἱ μάρτυρες, «ἦτο ἐν γνώσει καὶ τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Ἐργασίας». Δέον πάντως νὰ προσθέσω, ὅτι εἰς τὸ γραφεῖον τοῦτο παρουσιάσθησαν ὀλίγοι καὶ ἐξ αὐτῶν οἱ πλεῖστοι δὲν ἦσαν Ἕλληνες ἀλλὰ Ἀρμένιοι.

XVIII

Τὸ ζήτημα Ἔβερτ καὶ ἡ μυστικὴ Ἀγγλικὴ ὑπηρεσία.

Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1943 ὁ πατήρ μου, θεωρῶν, ὅτι ὁ τότε Διευθυντὴς τῆς Ἀστυνομίας Ἀθηνῶν Ἄγγελος Ἔβερτ ἦτο ὁ κυρίως ὑπεύθυνος διὰ τὴν ἐπίδρασιν, ἣν εἶχε κατωρθώσῃ νὰ ἀποκτήσῃ τὸ ΕΑΜ—ΕΛΑΣ εἰς τὸ σῶμα τῆς Ἀστυνομίας, ἀπήλλαξε τοῦτον τῶν καθηκόντων του.

Μετὰ ἕνα περίπου μῆνα καὶ συγκεκριμμένως τὰ τέλη Αὐγούστου παρουσιάσθησαν εἰς τὸν κ. Ι. Βουλπιώτην, ὁ κ. Ἔβερτ καὶ ὁ συνταγματάρχης κ. Ἀπόστολος Παπαγεωργίου καὶ ἀνεκοίνωσαν εἰς αὐτόν, ὅτι ὁ πρῶτος εὑρίσκετο εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἐν Ἑλλάδι μυστικῆς Ἀγγλικῆς ὑπηρεσίας καὶ ὅτι συνεπῶς ἦτο ἀνάγκη ν' ἀναλάβῃ καὶ πάλιν τὴν προτέραν του ἐν τῇ Ἀστυνομίᾳ θέσιν, δεδομένου μάλιστα ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ προαγάγῃ καὶ τὰς τότε διεξαγομένας συνεννοήσεις μεταξὺ Κυβερνήσεως καὶ ΕΑΜ,

αἵτινες ἔβαινον βραδέως, τοῦ ἀντιπροσώπου τοῦ ΕΑΜ κομμουνιστοῦ Γληνοῦ δηλοῦντος ὅτι ἐμπόδιον εἰς τὴν πρόοδόν των ἦτο ἡ ἐκ τῆς 'Αστυνομικῆς Διευθύνσεως 'Αθηνῶν ἀπομάκρυνσις τοῦ κ. Ἔβερτ.

Ὁ κ. Βουλπιώτης ὑπεσχέθη νὰ ἀναφέρῃ τὰ εἰς αὐτὸν μεταδοθέντα εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ὁ κ. Ἔβερτ ἐπανήρχετο εἰς τὴν θέσιν του.

Τὸν 'Απρίλιον 1944 ἐκλήθην παρὰ τοῦ πατρός μου ἐσπευσμένως εἰς τὸ Πολιτικὸν Γραφεῖον, μοὶ ἀνέθεσε δὲ οὗτος νὰ φροντίσω νὰ εἰδοποιήσω πάραυτα τὴν ἀδελφήν μου ὅπως συστήσῃ εἰς τούς ἐνταῦθα κρυπτομένους Ἄγγλους 'Αξιωματικοὺς νὰ ἐγκαταλείψουν ἄνευ οἱασδήποτε ἀναβολῆς τὰς 'Αθήνας, καθότι τὰ Σ.Σ. εἶχον ἀνακαλύψῃ τὰ κρυσφύγετά των καὶ ἐπρόκειτο νὰ προβοῦν τὴν ἐπομένην εἰς τὴν σύλληψίν των. Πράγματι ἔσπευσα νὰ ἀναγγείλω τοῦτο εἰς τὴν ἀδελφήν μου, εὑρισκομένην τότε ἐν ἐπαφῇ μετὰ τινῶν Ἄγγλων πρακτόρων καὶ τὴν ἐπομένην, ὅτε οἱ Γερμανοὶ ἠρεύνησαν τὰς οἰκίας ἔνθα διέμενον οὗτοι (ἡ μία ἦτο εἰς τὸ Μὲτς καὶ εἰς τήν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μελετίου Πηγᾶ οἰκίαν Σιδήρωφ, ἡ ἄλλη εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Λεωφόρου 'Αλεξάνδρας) δὲν ἠδυνήθησαν νὰ εὕρουν οὐδένα ἐξ αὐτῶν·

Ἐζήτησα ἀπὸ μίαν δεσποινίδα, τελοῦσαν ἐν γνώσει τοῦ γεγονότος τούτου (δεσποινὶς Ρ. Γουλέλου), νὰ προσέλθῃ καὶ βεβαιώσῃ ταῦτα κατὰ τὴν δίκην τοῦ πατρός μου, ἀλλ' αὕτη μοὶ ἀπήντησε τὴν ἐπομένην, ὅτι δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ παρουσιασθῇ ὡς μάρτυς, καθότι τῆς τὸ εἶχον ἀπαγορεύσῃ οἱ Ἄγγλοι. Εἶναι καὶ αὐτὸ ἓν μικρὸν δεῖγμα τῶν σφαλμάτων, ἃ ἐν Ἑλλάδι διέπραξαν οἱ σύμμαχοι ἡμῶν, ἀναθέσαντες τὴν διεύθυνσιν τῶν ὑπηρεσιῶν κατασκοπείας εἰς Φραγκολεβαντίνους μισοῦντας τοὺς Ἕλληνας καὶ τὴν Ἑλλάδα.

Δὲν γεννᾶται εἰς τὸν ἀμερόληπτον ἀναγνώστην καὶ κριτὴν ἡ ἀπορία : «Διατὶ ἠνείχετο ὁ Ράλλης, ἀφοῦ ἦτο, ὡς διατείνονται, τυφλὸν ὄργανον τῶν Γερμανῶν νὰ παραμένῃ εἰς τήν σπουδαιοτάτην καὶ λίαν ἐμπιστευτικὴν θέσιν τοῦ

'Αστυνομικοῦ Διευθυντοῦ 'Αθηνῶν πράκτωρ μυστικῆς 'Αγγλικῆς ὑπηρεσίας καὶ διατί, πληροφορηθεὶς ἐξ ἀκριτομυθίας Γερμανοῦ τὴν ἐπικειμένην σύλληψιν Ἄγγλων 'Αξιωματικῶν, ἔσπευσε νὰ συστήσῃ εἰς αὐτοὺς νὰ ἐγκαταλείψουν τὰς 'Αθήνας ;»

XIX

Τάγματα ἀσφαλείας

Ἡ κατὰ τῶν Ταγμάτων 'Ασφαλείας ἐκτοξευθεῖσα ὑπὸ τοῦ «εἰδικοῦ» ἐπιτρόπου κατηγορία εἶναι ὅτι, τὰ σώματα ταῦτα ἐδημιουργήθησαν διὰ νὰ προκαλέσουν ἐμφύλιον σπαραγμὸν πρὸς ὄφελος τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος. 'Ανέλυσεν ὡραιότατα ὁ πατήρ μου εἰς τὸ οἰκεῖον μέρος τῆς λογοδοσίας του τὴν κατάστασιν, ἣν τὰ τάγματα ἐκλήθησαν νὰ ἀντιμετωπίσουν, τὴν μέχρι τῆς δημιουργίας των τρομοκράτησιν τῶν ἐθνικιστῶν ὑπὸ τῶν ἀνατροπέων καὶ τὴν λυσσαλέαν ἀντίδρασιν, ἔμμεσον καὶ ἄμεσον, ἣν προέβαλλον οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ 'Ιταλοί, ἐπιζητοῦντες ὅπως ὁ πατήρ μου ἐν τέλει ἐγκαταλείψῃ τὴν πρόθεσιν τοῦ σχηματισμοῦ των.

'Αλλὰ καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ μάρτυρες κατηγορίας μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ κ. Θεμ. Σοφούλης, ὁ στρατηγὸς Γυαλίστρας, ὁ στρατηγὸς Μελισσηνός, ὁ καθηγητῆς κ. Μπαλῆς, ὁ συνταγματάρχης Καλφαρέντζος κ. ἄ. κατέθεσαν, ὅτι τὰ Τάγματα ἐδημιουργήθησαν διὰ τὴν κατὰ τοῦ ΕΑΜ—ΕΛΑΣ ἄμυναν τῶν πολιτῶν, τὴν πεποίθησιν δὲ ταύτην εἶχεν, ὡς ἐκ πλείστων λόγων του ἐμφαίνεται, καὶ ὁ κ. Τσῶρτσιλ, δηλώσας ὀλίγον πρὸ τῆς ἀπελευθερώσεώς μας, ὅτι οἱ ἄνδρες τῶν Ταγμάτων θὰ εἶχον χρησιμοποιηθῆ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἐὰν δὲν εὑρίσκοντο εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀμυνθοῦν κατὰ τῶν ἐγκληματιῶν τοῦ ΕΛΑΣ. Ἡ δημιουργία τῶν σχηματισμῶν αὐτῶν ἦτο ἀπολύτως ἀναγκαία, ἐὰν δὲ δὲν ὑπῆρχεν ἐν 'Αθήναις τὸ σύνταγμα εὐζώνων, ἀσφαλῶς οἱ κομμουνισταὶ θὰ εἶχον καταλάβῃ

τὴν πόλιν τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Σεπτεμβρίου 1944, ὅτε ἐλάχισται Γερμανικαὶ δυνάμεις ὑπῆρχον ἐν τῇ πρωτευούσῃ καὶ βεβαίως δὲν θὰ ἦτο δυνατὴ τότε ἡ ἀπόβασις ἀγγλικῶν δυνάμεων ὡς καὶ ἡ ἐνταῦθα ἐγκατάστασις τῆς Κυβερνήσεως Παπανδρέου. Οἱ κομμουνισταί, ἐννοοῦντες ὅτι δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ γίνουν κύριοι τῶν Ἀθηνῶν ἐκ τῶν ἔξω, λόγῳ τοῦ ὅτι αἱ πρὸς τὴν πόλιν διαβάσεις κατείχοντο ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἰσχυρῶς, ἐπεχείρησαν νὰ πραγματοποιήσουν τὸ σχέδιόν των τοῦτο ἐκ τῶν ἔσω. Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν, ἤδη ἀπό τῆς συνθηκολογήσεως τῆς Ἰταλίας, ἤρξαντο διοχετεύοντες ἐντὸς τῆς πόλεως ἄνδρας καὶ πολεμικὸν ὑλικόν, διοργανοῦντες συνάμα τὸν ἀποκληθέντα ἐφεδρικὸν ΕΛΑΣ.Ἀλλὰ τὰ Τάγματα ἐφρόντισαν ἐγκαίρως νὰ ματαιώσουν τὸ σχέδια ταῦτα. Διὰ τῆς ἀναφερθείσης ἤδη ἐκκαθαρίσεως τῶν στρατιωτικῶν νοσοκομείων, διὰ τῶν διεξαχθεισῶν, εἰς τὰς συνοικίας ἰδίως, συστηματικῶν ἐρευνῶν πρὸς ἀνακάλυψιν ὅπλων καὶ πυρομαχικῶν καὶ διὰ τῆς συλλήψεως πλείστων στελεχῶν τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος, ἐξηρθρώθη τελείως ἡ εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ τὸν Πειραιᾶ,'δύναμις τῶν ὀργανώσεων αὐτῶν.

Ἀντιληφθέντες τότε τὸν μεγάλον δι' αὐτοὺς καὶ τὸν ἀγῶνα τους κίνδυνον, ἀποφασίζουν οἱ ἰθύνοντες τῶν ὀργανώσεων αὐτῶν τὴν ἄρδην μεταβολὴν τῶν σχεδίων δράσεώς των.

Οὕτω, κατὰ Σεπτέμβριον 1944, ἐκπρόσωποι τῆς Π.Ε.Ε.Α. (κυβερνήσεως τῶν βουνῶν) ζητοῦν νὰ ἔλθουν εἰς ἐπαφὴν μετὰ τοῦ πατρός μου, τῇ μεσολαβήσει τῶν, τότε Προέδρου καὶ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, κ. κ. Γεωργίου Δ. Ράλλη καὶ Κ. Φ. Γιαννακοπούλου.

Αἱ προτάσεις των εἶναι: παράδοσις τῶν Παλαιῶν Ἀνακτόρων καὶ τῶν σημαντικωτέρων δημοσίων κτιρίων τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὸ ΕΛΑΣ, ἀναλαμβάνοντος εἰς ἀντάλλαγμα νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ζωὴν καὶ τὴν περιουσίαν τοῦ Ἰωάννου Ράλλη καὶ τῶν συνεργατῶν του. Ὁ πατήρ μου

ὅμως ἀρνεῖται καὶ νὰ συζητήσῃ ἀκόμη τὰς προτάσεις αὐτάς: «Ἡ ἀποστολή μου, ἀπαντᾶ, συνίσταται εἰς τὸ νὰ παραδώσω τὴν πόλιν ἐλευθέραν ἀπὸ τοὺς ἀναρχικοὺς εἰς τοὺς συμμάχους καὶ τὴν ἀποστολὴν ταύτην θὰ προσπαθήσω πάσῃ θυσίᾳ νὰ φέρω εἰς πέρας». Ὄντως δὲ τὴν 13 Ὀκτωβρίου αἱ μὲν συμμαχικαὶ δυνάμεις εἰσήρχοντο ἀμαχητὶ εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ὁ δὲ ἑλληνικὸς λαὸς ἔβλεπεν στεφόμενον δι' ἐπιτυχίας τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον πρὸ δεκαοκτὼ μηνῶν εἶχεν ἀναλάβει ὁ Ἰ. Ράλλης.

Ὁ κ. Παν. Κανελλόπουλος, κατὰ τὴν σύσκεψιν τῆς 28ης Δεκεμβρίου 1944, εἶπεν εἰς μίαν στιγμὴν πρὸς τὸν συμμετασχόντα ταύτης συν. Παρτσαλίδην, Γενικὸν Γραμματέα τοῦ ΕΑΜ, τὰ ἑξῆς: «Ἀπορεῖ ὅλος ὁ κόσμος πῶς συνέβη νὰ ὀχυρώσετε μέσα στὰς Ἀθήνας σπίτια, ὅταν κατὰ τὸ διάστημα τῆς Κατοχῆς δὲν ὑπῆρχε οὔτε ἕνα ὀχυρωμένο. Ἐνῷ ἡμεῖς εἴμεθα ἀνύποπτοι καὶ συνεργαζόμεθα μαζύ σας μὲ ἀθωότητα, σεῖς ὀχυρώνατε τὴν Ἀθήνα..». Σφάλλεται ὁ κ. Κανελλόπουλος διατεινόμενος ὅτι «ὅλος ὁ κόσμος ἀπορεῖ». Ἡ ἀπορία εἶναι ἰδική του καὶ τῶν ἐν τῇ περιφήμῳ ἐκείνῃ Κυβερνήσει τῆς «Ἐθνικῆς Ἑνότητος» συνεργατῶν του μόνον, διότι οἱ ἄλλοι Ἕλληνες γνωρίζουν καλῶς, ὅτι ἡ μὴ ὀχύρωσις κατὰ τὴν κατοχὴν τῶν οἰκιῶν τῶν Ἀθηνῶν ὀφείλεται εἰς τὰ Σώματα Ἀσφαλείας καὶ κυρίως εἰς τὸ Εὐζωνικὸν Σύνταγμα τῶν Ἀθηνῶν, ὅπερ εἰς τὸν ἀγῶνα του αὐτὸν κατὰ τοῦ κομμουνισμοῦ ἔσχεν, ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1944 μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως, πλὴν τῶν εἰς τραυματίας ἀπωλειῶν του, 322 ὁπλίτας καὶ 37 ἀξιωματικοὺς νεκρούς.

Ἀλλ' ὁ σκοπὸς τοῦ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, ὅπως ἐπιβάλῃ τὴν εἰδεχθῆ τυραννίδα του ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ τὰ ἀπάνθρωπα μέσα, ἃ ἐχρησιμοποίησεν πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τούτου ἐμφανίζονται, μετὰ τραγικῆς ἐναργείας, εἰς τὰ ἐν Πελοποννήσῳ λαβόντα χώραν γεγονότα. Οὕτω αἱ δυνάμεις τῶν Ταγμάτων Πύργου καὶ Μελιγαλᾶ, αἵτινες ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν δημοσιευομένων ἐγγράφων [1],

[1] Ὑπὸ στοιχεῖον 9.

εἶχον θέσει ἑαυτὰς ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως Παπανδρέου, πρὸ τῆς ἀποχωρήσεως τῶν Γερμανῶν, καὶ τῶν ὁποίων οἱ διοικηταὶ εἶχον τὴν ἀφέλειαν νὰ ἐπιτρέψουν εἰς τὰς δυνάμεις τῶν ἀνταρτῶν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὰς πόλεις ταύτας, ὑπέστησαν ἐπίθεσιν ἐκ τῶν νώτων καὶ οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν. Οἱ ἀντάρται κατόπιν ἤρχισαν νὰ ἐπι δίδονται εἰς τὴν σφαγὴν τῶν ἐθνικιστῶν κατοίκων τῶν πόλεων αὐτῶν, μόνον καὶ μόνον διότι διότι δὲν ἀνῆκον εἰς τὸ Κ.Κ.Ε. Τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς συνέβη καὶ εἰς τὸ Ἀγρίνιον. Μόνον ὁ ἐν Πάτραις Διοικητὴς τοῦ Συντάγματος Εὐζώνων συνταγματάρχης πεζικοῦ Κουρκουλᾶκος εἶχε τὴν πρόνοιαν νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ τὴν εἴσοδον τῶν δυνάμεων τοῦ ΕΛΑΣ εἰς τὴν πόλιν, παρὰ τὰ διαβήματα καὶ τὰς ἐπιθέσεις των, καὶ κατώρθωσε οὕτω νὰ ἀποφευχθῇ ἡ καταστροφή τῆς πόλεως καὶ ἡ σφαγὴ τῶν κατοίκων της ὑπὸ τῶν ἐπιδόξων «ἀπελευθερωτῶν» της.

Δὲν παρέλειψαν, ἐννοεῖται, οἱ κομμουνισταὶ καὶ οἱ τούτους συμπαθοῦντες-μένεα φυσικῷ τῷ λόγῳ πνέοντες· νὰ περιλάβουν ἐν τῇ συκοφαντικῇ κατὰ τῶν Ταγμάτων ἐκστρατείᾳ των, τὴν κακόβουλον διάδοσιν ὅτι ταῦτα ἐπετέθησαν κατὰ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ ἀποβιβασθέντων Ἄγγλων. Δὲν θὰ ἀσχοληθῶ μὲ τὴν ἀπόσεισιν τόσων μωρῶν ψευδολογιῶν, παραπέμπω ἁπλῶς τοὺς ἀναγνώστας εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ βιβλίου τούτου [1] ἐν ᾧ δι' ἐγγράφων ἀποδεικνύεται, ὅτι ἅπαντες οἱ εὐζωνικοὶ σχηματισμοὶ Πελοποννήσου εἶχον ταχθῇ ἀπὸ τῆς 12ης Σεπτεμβρίου ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως «Ἐθνικῆς Ἑνότητος».

Ἐν τῇ κατὰ τὴν δίκην καταθέσει του ὁ κ. Παν. Κανελλόπουλος διηπόρει καὶ πάλιν, τὴν φορὰν ταύτην ἐρωτῶν, διατὶ τὰ Τάγματα δὲν ἐπολέμησαν τοὺς Γερμανούς. Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ σχολιάσω τὴν ἀπορίαν ταύτην τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Ἑνωτικοῦ Κόμματος, ἀποβλέπων ὅμως εἰς ὅσους μετὰ τούτου καταβάλλουν, ἂν μὴ τί ἄλλο, ποιὰν

---

[1] Μέρος Γ' Στοιχεῖον 9.

τινὰ προσπάθειαν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς καλῆς πίστεως ὀφείλω νὰ εἴπω τὰ ἑξῆς: Κατὰ πρῶτον λόγον, ὅτι τὰ Τάγματα εἶχον ὁπλισθῆ μὲ ὅπλα γερμανικὰ πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ ἐκ τῶν ἀναρχικῶν κινδύνου καὶ ὅτι θὰ ἦτο, ἀπὸ ἀπόψεως στρατιωτικῆς ἠθικῆς, ἄτιμον νὰ χρησιμοποιηθοῦν τὰ ὅπλα ταῦτα ἐναντίον τῶν Γερμανῶν. Εἰς τοῦτο θὰ μοὶ ἀντιταχθῆ πάραυτα ὑπὸ τῆς πλειονότητος, ἐξοικειωθείσης ἀτυχῶς πλήρως κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη εἰς τὸ κυριαρχῆσαν πλέον ἐν τῇ συγχρόνῳ πολιτικῇ καὶ στρατιωτικῇ ἠθικῇ δόγμα, «ὁ σκοπὸς ἁγιάζει τὰ μέσα» θὰ μοὶ ἀντιταχθῆ, λέγω, ὅτι ὑποχρεώσεις τοῦ εἴδους τῆς προαναφερθείσης δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ νοηθοῦν ὑπάρχουσαι ἔναντι τῶν Γερμανῶν, οἵτινες τόσον συχνὰ εἶχον ἀθετήσῃ τὸν λόγον τους κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ κοσμοκρατορικοῦ των προγράμματος. Φρονῶ μετὰ τοῦ πατρός μου, ὅτι ὁ κόσμος διὰ τὸν ὁποῖον ἐπολέμησαν αἱ πραγματικαὶ δημοκρατίαι ἀντλεῖ τὴν ἰσχύν του ἐξ ὡρισμένων ἠθικῶν ἀρχῶν, ὑπὲρ τῆς διασώσεως τῶν ὁποίων—ὑποτίθεται τοὐλάχιστον — πὼς ἠγωνίσθη, ὅτι αἱ ἀρχαὶ αὗται πολὺ περισσότερον ἢ τὰ ὑλικὰ μέσα ἔφερον τὴν νίκην καὶ ὅτι πάντως μία παρασπονδία εἶναι παρασπονδία, εἴτε στρέφεται αὕτη ἐναντίον Σκανδιναυοῦ, εἴτε ἐναντίον Κάφρου.

Δεύτερον δέον νὰ παρατηρηθῆ εἰς τὸν σεβαστὸν «ἀντισυμβαλλόμενον τοῦ Κλάρα» καὶ τοὺς ὁμοφρονοῦντας ὅτι, ὁ κατὰ τῶν Γερμανῶν ἀγὼν τῶν Ταγμάτων, ἐνῷ θὰ ἐξησθένιζε μοιραίως ταῦτα καὶ θὰ ἠμπόδιζε οὕτω τὸ ἔργον των, τὴν ἄμυναν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοῦ ἀναρχικοῦ κινδύνου, θὰ συνεπήγετο ἐξ ἄλλου ὁλοσχερῆ πλέον καταστροφὴν τῆς πατρίδος μας, διότι ἐάν, λόγου χάριν οἱ σχηματισμοὶ Πελοποννήσου προέβαινον εἰς γενικὴν σφαγὴν τῶν 2 ἢ 3 χιλιάδων Γερμανῶν αἵτινες παρέμεινον εἰσέτι αὐτόθι, δύναταί τις νὰ ἔχῃ ἀμφιβολίας περὶ τῶν ὀργίων ἅτινα θὰ ἐλάμβανον χώραν ὡς ἀντίποινα εἰς τὴν λοιπὴν Στερεὰν ἢ Βόρειον Ἑλλάδα καὶ περὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ θριάμβου ὃν θὰ εἶχον κατ' αὐτὸν τὸν τρό-

πον προετοιμάση τὰ Τάγματα διὰ τοὺς ἐρυθροὺς οἵτινες, καγχάζοντες ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν βουνῶν ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς πυρπολουμένης Ἑλλάδος, δὲν θὰ εἶχον πλέον οὐδὲν ἐμπόδιον ἐνώπιόν των ὅπως, κατερχόμενοι εἰς τὰ κέντρα, ἐγκαταστήσωσι ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τὴν στυγνήν δικτατορίαν των ;

Ἰσχυρίζονται ἀκόμη οἱ τῶν Ταγμάτων κατήγοροι, ὅτι ταῦτα συμμετέσχον εἰς «μπλόκα» μετὰ Γερμανῶν. Καὶ τοῦτο εἶναι ἀνακριβές. Οἱ Γερμανοί, ἅμα ὡς ἐπληροφοροῦντο, ὅτι ὑπὸ τῶν εὐζωνικῶν σχηματισμῶν ἐγένετο εἴς τι σημεῖον τῶν Ἀθηνῶν ἐκκαθαριστικὴ ἐπιχείρησις, χωρὶς νὰ είδοποιήσουν τήν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, προσέτρεχον καὶ αὐτοὶ καὶ συνελάμβανον Ἕλληνας. Εἰς τὰς πράξεις των ταύτας δὲν ἐβοηθήθησαν ὑπὸ τῶν Ταγμάτων, ἐξ ἀντιθέτου οἱ εἰς ταῦτα ὑπηρετοῦντες ἀξιωματικοὶ ἀντέδρασαν πολλάκις κατὰ τῆς τακτικῆς ταύτης καὶ ἐπετύγχανον ἐνίοτε νὰ ἀφεθοῦν ἐλεύθεροι οἱ οὕτω συλλαμβανόμενοι, ὡς ἐγένετο κατὰ τὸ «μπλόκο» τῆς Καλλιθέας τὴν 28ην Αὐγούστου 1944, ὁπότε, χάρις εἰς τὰς προσπαθείας τοῦ πατρός μου [1] καὶ τοῦ διοικητοῦ τῶν σχηματισμῶν Εὐζώνων συνταγματάρχου κ. Πλυτζανοπούλου, κατωρθώθη ἡ ἀπόλυσις 7.000 Ἑλλήνων συλληφθέντων ὑπὸ τῶν Γερμανῶν.

Τὰ Τάγματα Ἀσφαλείας ἦσαν ἀπαραίτητα διὰ τὴν κατὰ τοῦ ΕΛΑΣ ἄμυναν τοῦ πληθυσμοῦ. Ἄνευ αὐτῶν καὶ τῆς Χωροφυλακῆς πρὸ πολλοῦ ἐν Ἑλλάδι θὰ εἶχε ἐγκαθιδρυθῇ πολίτευμα ὡς τοῦ Τῖτο. Τοῦτο καὶ ὁ Λαὸς κάλλιστα εἶχεν ἐννοήση καὶ ἐζήτει ἐπιμόνως τὴν δημιουργίαν παρομοίων σχηματισμῶν εἰς πόλεις, εἰς ἃς δὲν ὑπῆρχεν τοιαύτη δύναμις. Τῇ ἀπαιτήσει τοῦ λαοῦ τῆς Πελοποννήσου ἐδημιουργήθησαν τὰ ὑπὸ τὸν Συνταγματάρχην Παπαδόγκωναν τάγματα Τριπόλεως καὶ Λακωνίας. Ἀπαίτησις τῶν κατοίκων τῆς Ἀττικῆς, τῆς Θεσσαλονίκης, τῆς Στερεᾶς ἦτο νὰ περιφρουρηθῇ ἡ ζωή των διὰ

---

[1] Μέρος τρίτον ἔγγραφα ὑπὸ στοιχεῖον 2, ι καὶ θ.

τῆς ἀποστολῆς δυνάμεως Εὐζώνων εἰς τὰς πόλεις των [1].

Ἀλλὰ μήπως ἡ ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως κρατήσασα κατάστασις ἀναρχίας δὲν δικαιολογεῖ τὴν κατὰ τὴν κατοχὴν ὕπαρξιν τῆς δυνάμεως αὐτῆς; Δὲν δικαιολογοῦν τὴν ὕπαρξίν τους τότε, αἱ σήμερον ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Χώρας μας καταφθάνουσαι ἀπεγνωσμέναι ἐκκλήσεις τοῦ πληθυσμοῦ, αἰτουμένου τὴν χορήγησιν ὅπλων καὶ πολεμοφοδίων ἵνα, δυνηθῇ οὕτω νὰ προστατεύσῃ τὴν ζωήν του;

---

[1] Μέρος Γ' στοιχεῖον 10.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ἀξίωμα τῆς Νομικῆς Ἐπιστήμης, ἐξ ἴσου στερρῶς καὶ ἀκαταλύτως ἑδραιωθὲν διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ὅσον τὸ «οὐδὲν ἔγκλημα, οὐδεμία ποινὴ ἄνευ προηγουμένου νόμου» τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, ἀποτελεῖ καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ Δικονομικοῦ Δικαίου, ὅτι ὁ δικαστὴς ἀπονέμων τὸ δίκαιον ἀκολουθεῖ ἓν λογικὸν σχῆμα, ἕναν συλλογισμὸν ἔχοντα οὕτω: Μίεζων πρότασις — ὁ νόμος ἀπαγορεύει καὶ τιμωρεῖ τάδε. Ἐλάσσων πρότασις — ὁ Χ ἔπραξεν τάδε. Συμπέρασμα — ὁ Χ εἶναι τιμωρητέος. Ἀμφότερα τὰ θεμελιώδη ταῦτα ἀξιώματα ἐτινάχθησαν εἰς τὸν ἀέρα ὑπὸ τοῦ, μὴ ἐφευρόντος τῷ ὄντι, τόσον ἐπιδεξίως ὅμως χειριζομένου τὴν πυρίτιδα, ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργοῦ τῆς Κυβερνήσεως Πλαστήρα, τὴν θέσιν των δὲ κατέλαβε ἕτερον τοιοῦτο: «Ὁ Ἰωάννης Ράλλης δέον νὰ καταδικασθῇ». Μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦτο πλέον ὡς γνώμονα, ἀπεδύθη ὁ ρηξικέλευθος Ὑπουργὸς εἰς τὰς «ἐλάσσονας» διατυπώσεις, ἤτοι τὴν ὑπ' ἀριθ. 6 Συντακτικὴν πρᾶξιν καὶ τὰ συναφῶς πρὸς ταύτην ἐν συνεχείᾳ ἐκδοθέντα Νομοθετήματα... δι' ὧν συνέστη καὶ ἐλειτούργησε τὸ πρωτοφανὲς ἐκεῖνο «collegium» εἰς ὃ ἀνετέθη ὁ ρόλος τοῦ κήνσορος τῆς Κυβερνήσεως τοῦ πατρός μου. Ἴδωμεν ὅμως νῦν, πῶς οἱ νεώτεροι αὐτοὶ Κάτωνες ἐσυνέχισαν τὸ ἔργον τοῦ κελευστοῦ των προβαίνοντες εἰς τὴν ἐκδίκασιν τῆς ὑποθέσεως. Εἶναι ἀδύνατον νὰ διέφυγε τῆς προσοχῆς καὶ τῶν μὴ εἰδικῶν ἔτι,ὅτι ἡ διαδικασία δὲν ἦτο ἄλλο εἰμὴ συνεχὴς ἄγρα φράσεων καὶ πράξεων, τελείως κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπουσιωδῶν, αἱ ὁποῖαι λαμβανόμεναι προσέτι μεμονωμένως καὶ ἀποχωριζόμεναι τῶν περιβαλλουσῶν αὐτὰς

συνθηκῶν, ἤτοι κατὰ βάσιν ἀλλοιούμεναι, ἔδει νὰ ἀποτελέσουν τὰ ἀποδεικτικὰ γεγονότα τῆς ἐξυπηρετήσεως τοῦ ἐχθροῦ, τῆς ἐσχάτης προδοσίας. Ἐν τούτοις ταῦτα δὲν ἀποδεικνύουν ἄλλο τι, παρὰ τὸ πόσον δίκαιον εἶχε ὁ πατήρ μου ἐκθέτων τοὺς φόβους του διὰ τὸ ἔργον τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ὑπ' ἀριθ. 6 Σ. Π. ἐν τῇ πρὸς αὐτῇ ὑποβληθείσῃ ἐνστάσει ἀναρμοδιότητος. Πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ζητεῖται ἀπὸ ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι κρίνουν τὰ ἐγκόσμια προσπαθοῦντες νὰ ἐντάξουν τὰ πάντα — τὰς πλέον γενναίας πράξεις, τοὺς πλέον ἐμπνευσμένους λόγους — εἰς τὸν στενὸν ὁρίζοντα ὃν ἐπιτρέπουν εἰς αὐτοὺς πολυετοῦς ὑπαλληλίας παρωπῖδες, πῶς ἦτο λέγω δυνατὸν νὰ ζητεῖται ἀπὸ τοιούτους ἀνθρώπους νὰ ἔχουν το πολιτικὸν αἰσθητήριον ποῦ ἀπαιτεῖ ἡ κρίσις ἐπὶ παρομοίας φύσεως ζητημάτων; Οἱ νόμοι κατασταλαγμα τῆς πείρας τῶν αἰώνων, ὥριζον μέχρι τοῦδε τὴν ἐπὶ τοιούτων θεμάτων ἁρμοδιότητα εἰδικῶν πρὸς τοῦτο κοινοβουλευτικῶν ἐπιτροπῶν, διαθετουσῶν ἅπαντα τὰ ἐχέγγυα μιᾶς δικαίας ὅσον καὶ ἐμπεριστατωμένης κρίσεως. Τί ἀξίαν ὅμως ἔχει διὰ πολιτικοὺς ἄνδρας τῆς κατηγορίας τοῦ Σφραγιδοφύλακος τῆς Κυβερνήσεως Πλαστήρα — οἵτινες, δυστυχῶς διὰ τὸν τόπον μας ἀποτελοῦν σήμερον τὴν πλειονότητα — ἡ πεῖρα τῶν αἰώνων, συγκρινομένη πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς στιγμῆς;

Ἀλλ' ἰδού, διὰ νὰ λάβῃ ἀμυδράν τινα ἰδέαν τῆς προαναφερθείσης μεθόδου ὁ ἀναγνώστης, μερικὰ παραδείγματα πράξεων αἵτινες ἀποχωριζόμεναι ὡς ἔπραξεν τὸ δικαστήριον τῶν φυσικῶν των πλαισίων, λαμβάνουν σημασίαν ὅλως διάφορον, τῆς ἣν εἶχον ὅτε ἐλάμβανον χώραν: Πράγματι ηὐχαρίστησε μὲν ὁ πατήρ μου τοὺς Γερμανοὺς διὰ τὴν ἐκ μέρους των ἀποστολὴν φορτίων τινων σίτου, ἐπετύγχανε δὲ τὴν ἀκώλυτον ἐκφόρτωσιν τῶν συμμαχικῶν ἐφοδίων. Ὄντως ἐδημοσίευσε τὴν ἀπόταξιν ἐλαχίστων ἀξιωματικῶν, τὴν εἰς Μ. Ἀνατολὴν ἀναχώρησιν τῶν ὁποίων εἶχον

πληροφορηθῇ οἱ Γερμανοί, ἦτο ὅμως ὑπέρογκον τὸ τίμημα τοῦτο διὰ τοῦ ὁποίου ἐξηγοράσθη ἡ ἐξακολούθησις τῆς καταβολῆς τῶν μισθῶν εἰς τὰς οἰκογενείας ὅλων ἐκείνων, ὧν ἡ ἀναχώρησις δὲν εἶχε περιέλθη εἰς γνῶσιν τῶν ἀρχῶν κατοχῆς; Ἐὰν δὲ δὲν διεσώζοντο 180 Ἕλληνες ἀλλ' εἷς καὶ μόνον, τοῦτο δὲν θὰ ἀπετέλει ἐπαρκῆ δικαιολογίαν διὰ νόμους ὡς ὁ 289;

Δὲν θὰ συνεχίσω ὡς τόσον τὴν ἀπαρίθμησιν, διότι εἶναι σωρεία αἱ πράξεις καὶ οἱ λόγοι ἐκεῖνοι τοῦ πατρός μου, οἵτινες ὡς μόνον κίνητρον εἶχον τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν δεινῶν περιστάσεων, ὡς μόνην παρηγορίαν τὴν διάσωσιν ἀνθρώπων καὶ ἀγαθῶν. Οὐδεμία θυσία ἐγένετο ἐὰν δὲν ὑπῆρχε προηγουμένως ἡ βεβαιότης ὅτι τοιουτοτρόπως ἀπεφεύγετο ἄλλη θυσία πολὺ ἐπαχθεστέρα διὰ τὸ Ἔθνος. Τοῦτ' αὐτὸ διαπιστεῖ προκειμένου περὶ τῶν Κυβερνήσεων τῶν νησίδων τῆς Μάγχης, εἰς ἀγόρευσίν του ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων, ὁ προαναφερθεὶς Ὑπουργὸς κ. Ἦντ: «Εἶναι, εἶπεν, πολὺ πιθανὸν πράξεις τινὲς νὰ ἦσαν ἀτυχεῖς, ἀλλ' εἶναι ἐξ ἄλλου βέβαιον ὅτι αὗται ἐγένοντο ἐν γνώσει ὅτι ἐβλάπτοντο τοπικὰ συμφέροντα ἵνα καταστῇ δυνατὴ ἡ ἀποφυγὴ μεγαλυτέρων συμφορῶν».

Ἐν τούτοις, παρὰ πάντα τὰ ἀνωτέρω, οἱ δικασταὶ ὤφειλον νὰ καταδικάσουν τὸν πατέρα μου ὑπείκοντες εἰς τὰς ἐπιταγὰς ἐκείνων, οἵτινες πάλιν μὲ τὴν σειράν των ὑπείκων δῆθεν εἰς τὴν διάχυτον ἀπαίτησιν τῆς κοινῆς γνώμης, ἐν τῇ πραγματικότητι ὅμως, ἐξυπηρέτουν τὴν ἐπιθυμίαν τόσον ἐκείνων διὰ τοὺς ὁποίους ὁ πατήρ μου ἦτο ἐπίφοβος ἀντίπαλος εἰς τὴν μεταπελευθερωτικὴν πολιτικὴν ζωήν, ὅσον καὶ αὐτῶν οἱ ὁποῖοι εἶχον καὶ ἔχουν συμφέρον νὰ ἀναβάλλουν, εἰ δυνατὸν δὲ καὶ νὰ ἀποτρέψουν, τὸν σχηματισμὸν ἰσχυρᾶς κεντρικῆς ἐξουσίας καὶ τὴν δι' αὐτῆς ἀνόρθωσιν τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ἐξέτασις πάντως τοῦ προβλήματος : «ποῖος φέρει τὰς εὐθύνας διὰ τὴν ἀπελπιστικὴν κατάστασιν εἰς ἣν ἔχει περιέλθῃ ἡ πατρίς μας ;» τοῦ ὁποίου, ἐπὶ μέρους μόνον ζήτημα, ἐπεισόδιον, ἀποτελεῖ ἡ καταδίκη τοῦ πατρός μου, ἐκφεύγει τῶν ὁρίων τοῦ βιβλίου τούτου. Ἡ καταδίκη αὕτη καὶ αἱ ἐπακολουθήσασαι δειναὶ περιστάσεις παραμένουν ὡς γεγονότα τὰ ὁποῖα ἀμετακλήτως ἤδη σφαγισθέντα ὑπὸ τοῦ θανάτου καὶ ἐξελθόντα τοῦ στενοῦ κύκλου τῶν ἐφημέρων δυνατοτήτων οἱασδήποτε ἀνθρωπίνης δικαιοσύνης, δὲν ἐπιδέχονται οὐδεμίαν πλήρη ἐπανόρθωσιν, οὐδεμίαν ἐντελῆ ἀποκατάστασιν. Ὁ ἀπολογισμὸς μιᾶς θλιβερᾶς ἱστορίας, ἥτις ἔρχεται νὰ προστεθῇ εἰς ἄλλας ἀναλόγους κηλῖδας τῶν πολιτικῶν καὶ δικαστικῶν χρονικῶν τοῦ τόπου, εἶναι: ἓν εἰσέτι ἐξιλαστήριον θῦμα, μία ἐπὶ πλέον ἄσκοπος θυσία εἰς τὸν βωμὸν τοῦ κακοῦ δαίμονος τῆς Ἑλλάδος: τῆς ἐλλείψεως ὑγιῶν ἠθικῶν ἀρχῶν καὶ θαρραλέας ἀναλήψεως εὐθυνῶν παρὰ τῇ ἰθυνούσῃ τάξει.

Ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς ὅμως — ὁ μόνος, ὃν ἀνεγνώριζεν ὡς «δεξίλογον» ὁ πατήρ μου — ἰδιαιτέρως σκληρῶς ὑποφέρων μέσα εἰς τὸ σκότος τῆς χαώδους καταστάσεως τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησεν ἐν τῷ κόσμῳ, τὸ ψεῦδος, αἱ ἀντιφάσεις, οἱ παραλογισμοὶ καὶ ἡ ἐν γένει πνευματικὴ χαλάρωσις, διατηρεῖ ἐξ ἰδιοσυγκρασίας καὶ παραδόσεως, ἐν μέσῳ τῶν συμφορῶν, τό τε ἀσφαλὲς πολιτικὸν κριτήριον καὶ τὴν ἀνεξάντλητον καρτερίαν, ἅτινα ἐνεργοῦντα δίκην ἐνστίκτου αὐτοσυντηρήσεως τῆς φυλῆς, ὡδήγησαν τὴν Ἑλλάδα παγίως καὶ ἀλανθάστως ἀπὸ τὸ χεῖλος τοῦ κρημνοῦ πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας. Τὸ πολιτικὸν αὐτὸ αἰσθητήριον — καὶ τοῦτο εἶναι ὁ λόγος ὑπάρξεως τοῦ παρόντος ἔργου — θὰ εὕρῃ ἀδιστάκτως πρὸς ποίαν παράταξιν κεῖται τὸ δίκαιον: Ἐκείνην τῶν πολιτικῶν οἵτινες ἀδιάφοροι καὶ ἀσυγκίνητοι πρὸ τοῦ θεάματος τοῦ δυστυχοῦντος λαοῦ, ἐκλειδώθησαν εἰς τὰς οἰκίας των τρέμοντες διὰ τὴν ζωήν των καὶ ὡς μόνην ἀπασχόλησιν ἔχοντες τὴν διατήρησιν μακρὰν πάσης «φθορᾶς» τῶν πολιτικῶν των κεφαλαίων (!), ἢ ἐκείνην τοῦ πατρός μου, τὴν παντὸς πολιτικοῦ ἔχοντος στοιχειώδη ἐπίγνωσιν τῆς ἀποστολῆς του, τῆς ἀμέσου, δραστηρίου καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων ἀντιμετωπίσεως πάσης καταστάσεως.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

Ἔγγραφον ὑπὸ στοιχεῖον 1.

Νομαρχία Κερκύρας
Γραφεῖον Νομάρχου

Ἐμπιστευτικὴ
19.7.43

. . . . . Αἱ διευθύνσεις ὅλων τῶν σχολείων ἀνετέθησαν κατ' ἀπόλυτον ἀρχὴν εἰς ἐκπαιδευτικοὺς Ἰταλοὺς μὲ σαφὲς πρόγραμμα πλήρους ἐξιταλισμοῦ τῆς ἐκπαιδεύσεως.

Πρὸς τὸ τέλος τοῦτο, βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον, ἐφήρμοζον διάφορα μέτρα, ὡς τοῦ διορισμοῦ Γυμναστῶν Ἰταλῶν, καταργήσεως τοῦ ἑορτολογίου, καταβιβάσεως εἰκόνων τῶν Ἡρώων, περιορισμοῦ τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῆς Ἱστορίας εἰς μίαν ὥραν καθ' ἑβδομάδα, ἀναγκαστικῆς παρακολουθήσεως τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης καὶ διὰ τοὺς Ἕλληνας διδασκάλους ἀκόμη . . . . .

Ἔγγραφα ὑπὸ στοιχεῖον 2.

α) Πίναξ ἐμφαίνων ἐνεργείας ἐπὶ συλλήψεως Ἑλλήνων πολιτῶν παρὰ Γερμανῶν.

Ἀπὸ τῆς 20ης Ὀκτωβρίου 1943 μέχρι καὶ τῆς 17.8.1944 τὸ Γραφεῖον Συνδέσμου μετὰ Γερμανικῶν Ἀρχῶν ἀπηύθυνε πρὸς τὰς Γερμανικὰς ἀρχὰς κατοχῆς, πλὴν τῶν προσωπικῶν ἐγγράφων τοῦ κυρίου Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, κατόπιν ἐντολῆς τοῦ κ. Ράλλη, 219 ἔγγραφα ἀφορῶντα 247 διάφορα πρόσωπα. Ἐκ τῶν διαβημάτων αὐτῶν τὰ πλεῖστα (ποσοστὸν 65%) ἐτελεσφόρησαν.

β) 'Αριθμ. 1459/IV/8 'Αθῆναι 30.8.1943

Πρὸς τὸν Στρατιωτικὸν Διοικητὴν Νοτίου Ἑλλάδος Στρατηγὸν 'Αεροπορίας Σπάϊντελ

'Επὶ τοῦ ζητήματος τῶν ὡς ὁμήρων κρατουμένων διὰ τὴν καταστροφὴν τῆς ἐν Καλλιθέᾳ ἀποθήκης τροχιοδρομικῶν ὀχημάτων 50 ἐργατῶν, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἐκθέσω ὑμῖν τὰ ἀκόλουθα:

'Εφ' ὅσον δὲν ὑπάρχουν στοιχεῖα πείθοντα ὅτι οἱ συλληφθέντες εἶναι ἔνοχοι σαμποτάζ, ἀλλὰ τοὐναντίον προκύπτει ὅτι οὗτοι δὲν μετέσχον τοιαύτης πράξεως, ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου ὑπάρχει γνώμη ἐμπειρογνωμόνων καθ' ἣν ἀποδεικνύεται πλήρως ὅτι δὲν ἔλαβε χώραν σαμποτάζ, ἡ θανάτωσις τῶν ἀνωτέρω θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἔχῃ ἀποτέλεσμα ἀντίθετον τοῦ ἐπιδιωκομένου, δηλαδὴ τὴν δημιουργίαν πανικοῦ μεταξὺ τῶν ἐργατῶν, σφόδρα ἐπικινδύνου διὰ τὴν εἰς τὸ μέλλον ἐκτέλεσιν τῆς ἐργασίας αὐτῶν.

Ταῦτα ἔχων ὑπ' ὄψιν, παρακαλῶ ὅπως χορηγήσητε παράτασιν τῆς αὔριον ληγούσης προθεσμίας, ἵνα καταστῇ δυνατὴ ἡ πλήρης διαλεύκανσις τῆς ὑποθέσεως καὶ ὁ καθορισμὸς τῶν εὐθυνῶν.

'Εὰν ὅμως τοῦτο ἤθελεν εἶναι ἀδύνατον, εἶναι ὀρθὸν νὰ μὴ παροραθῇ ὅτι συμφώνως πρὸς τὴν ὑπὸ τῶν δυνάμεων κατοχῆς ὑποστηριζομένην ἀρχήν, καθ' ἣν ὁλόκληρος ἐν γένει ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς εὐθύνεται διὰ τὰς ἀδικοπραγίας ἐγκληματικῶν στοιχείων, τὴν εὐθύνην ταύτην πρέπει νὰ ἔχῃ κατ' ἐξοχὴν ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ συνεπῶς παρακαλῶ θερμῶς τὸν 'Αρχηγὸν τῶν Γερμανικῶν Στρατιωτικῶν Δυνάμεων νὰ ἐπιβάλῃ εἰς ἐμὲ τὴν ἀπότισιν τῶν εὐθυνῶν τούτων.

(ὑπ.) Ι. Δ. ΡΑΛΛΗΣ

γ) Ε. 865 IV/8 2.4.1944

Πρὸς τὸν Στρατηγὸν Σπάϊντελ Στρ. Διοικητὴν Ἑλλάδος

Στρατηγέ,

Εὐχαριστῶ ὑμᾶς θερμῶς διὰ τὴν δοθεῖσαν χάριτα εἰς τοὺς

πέντε κατοίκους τῆς Πετρομαγούλας τῶν Θηβῶν οἵτινες εἶχον καταδικασθῆ ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ Στρατοδικείου εἰς θάνατον .....

δ) 'Αριθ. 2635 IV/8 'Αθῆναι 10.12.1943

Πρὸς τὸν Στρατηγὸν Σπάϊντελ Στρ. Διοικητὴν Ἑλλάδος

Στρατηγέ,

Περιῆλθον εἰς ἐμὲ χθὲς πληροφορίαι περὶ ὁμαδικῶν ἐκτελέσεων διαταχθεισῶν ὑπὸ τῆς Γερμανικῆς Διοικήσεως Πελοποννήσου ἐν Καλαβρύτοις, λόγῳ ἀντιποίνων διὰ τῶν φόνον γερμανῶν στρατιωτικῶν. Ἐπίσης πληροφοροῦμαι ὅτι ἐπίκειται ἡ πυρπόλησις τοῦ Αἰγίου ἔχοντος ἤδη κυκλωθῆ ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ Στρατοῦ.

Αἱ φῆμαι αὗται, ἃς εἰσέτι δὲν κατώρθωσα νὰ ἐξακριβώσω, μὲ ἀναγκάζουν νὰ στραφῶ πρὸς ὑμᾶς καὶ νὰ σᾶς γνωρίσω, ὅτ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ θανατώνεται ὁ ἄμαχος πληθυσμὸς τῆς ἑλληνικῆς ὑπαίθρου χωρὶς οὐδεμία νὰ γίνεται διάκρισις μεταξὺ ἀθώων καὶ ἐνόχων .....

Ἐκτὸς πάντων αὐτῶν, ἡ ὑπὸ μορφὴν ἀντιποίνων καταστροφὴ τῆς χώρας μας καὶ ἡ ἐκτέλεσις συμπατριωτῶν μας ἀδιακρίτως ἐνοχῆς ἢ ἀθωότητος, ἡλικίας καὶ φύλου, ἀναρχικῶν ἢ μή, δὲν ἐπιτρέπει εἰς τὴν Κυβέρνησίν μου νὰ φέρῃ εἰς αἴσιον πέρας τὸ ἔργον ὃ ἔχῃ ἀναλάβῃ, τὴν αὐτοτελῆ καὶ αὐτοδύναμον δηλαδὴ ἀντίδρασιν κατὰ τῶν ἀναρχικῶν .....

Ἐν ὀνόματι τῆς νομιμοφροσύνης, δικαιοῦμαι νὰ ἀπαιτήσω ὅπως δώσητε τὰς ἀναγκαίας διαταγὰς διὰ νὰ σταματήσῃ ἡ ἐφαρμογὴ ἀντιποίνων γενικώτερον, ἀλλὰ καὶ εἰδικώτερον διὰ τὴν περίπτωσιν τῆς ὑπὸ ἀμέσου καταστροφῆς ἀπειλουμένης πόλεως τοῦ Αἰγίου.

(ὑπ.) Ι. Δ. ΡΑΛΛΗΣ

δ) Σημείωμα ἀφορὸν τὴν ὑπόθεσιν Κοτσερούλη 26.10.43

Στρατηγέ,

. . . . . Ὁ Κοτσερούλης ἀνήκει εἰς τὸ ΕΑΜ ὄχι ὡς ἀναρχικὸς ἀλλ᾽ ὡς Ἕλλην πατριώτης, ὅπως ἄλλωστε καὶ πολλοὶ ἄλλοι νέοι οἵτινες ἐνόμισον ὅτι ἡ ὀργάνωσις αὕτη εἶναι πατριωτική . . . . . Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θεωρεῖ ἑαυτὴν ὑπόχρεον ὅταν πρόκειται περὶ Ἑλλήνων πατριωτῶν, ὡς ἐν προκειμένῳ, νὰ ἐξατλῇ ὅλην τὴν ἐπιρροήν της παρὰ ταῖς Γερμανικαῖς ἀρχαῖς ἵνα μὴ ἐκτελῶνται οἱ πατριῶται αὐτοί. *

Ἀθῆναι 3.2.1944

Κύριε Ἐπιτελάρχα,

Ἐκφράζω πρὸς ὑμᾶς τὰς θερμοτάτας μου εὐχαριστίας διὰ τὴν γενναιόφρονα ἀπόφασίν σας περὶ ἀποφυγῆς τυφεκισμοῦ τῶν 50 Ἑλλήνων πολιτῶν τοῦ Ἄργους κατόπιν τῆς παρ᾽ ἀνταρτῶν ἀπαγωγῆς τοῦ διερμηνέως τοῦ Γερμανικοῦ Φρουραρχείου τῆς πόλεως ταύτης καὶ τῆς συζύγου του, τὴν ὁποίαν ἀπόφασιν εὐαρεστήθητε νὰ μοὶ ἀνακοινώσητε διὰ τοῦ ὑπὸ χθεσινὴν ἡμερομηνίαν ἐγγράφου τοῦ γραφείου ὑμῶν.

(ὑπ.) Ι. Δ. ΡΑΛΛΗΣ

η) Ἀριθ. 2145 IV/8

Πρὸς τὸν Λοχαγὸν Σταίκλε

Παρὰ τῷ Στρ. Διοικητῇ Ἑλλάδος,

Σχετικῶς πρὸς τὴν χθεσινὴν ἡμῶν συνομιλίαν καὶ τὴν κατ᾽ αὐτὴν δοθεῖσαν μοι διαβεβαίωσιν ὅτι δὲν θὰ συλληφθοῦν ἐν Ἀμαρουσίῳ καὶ Κηφισίᾳ ὅμηροι, φέρω εἰς γνῶσιν ὑμῶν, ὅτι ὑπὸ τῶν Γερμανικῶν Ἀρχῶν διετάχθη ἡ σύλληψις 30 ἀτόμων

* Ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου μετριάσθη εἰς 15ετῆ φυλάκισιν.

ἐν Ἀμαρουσίῳ καὶ 50 ἐν Κηφισίᾳ. Παρακαλῶ ὑμᾶς, ὅπως συμφώνως τῇ χθεσινῇ ὑποσχέσει σας, διατάξητε τὴν ἄρσιν τοῦ ἐν λόγῳ μέτρου *.

(ὑπ.) Ι. ΦΑΡΜΑΚΙΔΗΣ
Δ/τὴς ὑπηρεσίας συνδέσμου

θ) Ἀριθ. 2228 IV/8 Ἀθῆναι 19.8.1944

Πρὸς τὸν Στρατηγὸν Σιμάνα,

Στρατηγέ,

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. Ε. 2159 IV/8 ἀπὸ 10.8.1944 ἐπιστολῆς, ἔθιξα τὸ ζήτημα τῆς ἀθρόας συλλήψεως πολιτῶν εἰς διαφόρους συνοικισμοὺς τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν διάρκειαν ἐκκαθαριστικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ οἵτινες μεταφέρονται εἰς τὰς φυλακὰς Χαϊδαρίου. Ἐζήτησα τότε ὅπως ἀφεθοῦν ἐλεύθεροι ἐκεῖνοι διὰ τοὺς ὁποίους οὐδὲν στοιχεῖον ὑπάρχη.

Εἰς ἀπάντησιν τῆς ὡς ἄνω μοὶ ἀπηυθύνατε τὴν ἀπὸ 14.8.44 ὑμετέραν ἐπιστολὴν διὰ τῆς ὁποίας ἀνεγνωρίσατε τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπ' ἐμοῦ προτεινομένης διαλογῆς τῶν συλληφθέντων.

Ἀτυχῶς πληροφοροῦμαι σήμερον, ὅτι ἡ διαλογὴ δὲν ἔλαβε χώραν ἢ ἄν ἐνεργήθη τοῦτο ἐγένετο εἰς λίαν περιωρισμένην κλίμακα καὶ δὲν ἀφέθησαν ἐλεύθεροι εἰμὴ μόνον γέροντες καὶ πολῖται οὐχὶ καλῆς ὑγείας, τῶν λοιπῶν ἐπιβιβασθέντων ἐπὶ ἁμαξοστοιχιῶν ἵνα μεταφερθοῦν ὡς ἐργάται εἰς Γερμανίαν. Παραλλήλως πληροφοροῦμαι, ὅτι εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ Δ.Ε.Σ. ἀπεστάλη κατάλογος τῶν προσώπων αὐτῶν, χωρὶς νὰ σταλῇ καὶ εἰς ἐμέ, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναφέρεται ὅτι οἱ εἰς Γερμανίαν ἀναχωροῦντες ἀπεστάλησαν τῇ αἰτήσει των.

Κατόπιν τούτων παρατηρῶ ὅτι δὲν ἐγένετο ἡ διαλογὴ ὡς μοὶ εἴχατε ὑποσχεθῇ καὶ ὅτι συνεπῶς τὰ ληφθέντα ὑπὸ τῶν ὑπηρεσιῶν ὑμῶν μέτρα προσλαμβάνουν χαρακτῆρα ἐκτοπίσεως Ἑλλήνων πολιτῶν, καθ' ὧν οὐδεμία ἔνδειξις ὑπάρχει

* Ἡ σύλληψις τῶν ὁμήρων ἐματαιώθη.

κινήσεως κατὰ τῶν δυνάμεων κατοχῆς..... Παρατηρῶ ἐπίσης, ὅτι ἡ δήλωσις ὅτι ἡ εἰς Γερμανίαν ἀποστολὴ ἐνεργεῖται ἐξ ἰδίας προαιρέσεως τῶν ἀνωτέρω πολιτῶν καὶ κατόπιν αἰτήσεώς των, εὑρίσκεται εἰς ἀντίθεσιν ὄχι μόνον πρὸς τὴν γενικῶς κρατοῦσαν παρὰ τῇ κοινῇ γνώμῃ ἐντύπωσιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς συγκεκριμένας πληροφορίας ἃς ἔχω, κατὰ τὰς ὁποίας μεταξὺ τῶν μεταφερομένων περιλαμβάνονται πρόσωπα, προστάται πολυμελῶν ἀπόρων οἰκογενειῶν, περὶ τῶν ὁποίων δὲν δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι οἰκειοθελῶς ἀπομακρύνονται τοῦ τόπου τῆς ἐγκαταστάσεώς των ἀφίνοντα ἄνευ προστασίας τὴν οἰκογένειάν των καὶ δὴ ὑπὸ τὰς σημερινὰς διὰ τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν δραματικὰς συνθήκας.

Ἡ ἐνέργεια αὕτη εἶναι ἀντίθετος πρὸς τοὺς ἰσχύοντας κανόνας τοῦ πολέμου οὓς παραδέχεται καὶ ἡ Γερμανία. Στηριζόμενος ἑπομένως, Στρατηγέ, εἰς τὴν σαφῆ ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως θέσιν τοῦ ζητήματος, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ παρακαλέσω ὅπως σταματήσῃ ἡ ἀπομάκρυνσις Ἑλλήνων πολιτῶν καὶ ἡ ἀναίτιος σύλληψις αὐτῶν, διατασσομένης τηλεγραφικῶς τῆς ἀναστολῆς τοῦ ταξειδίου τῶν μεταφερομένων.

Σημειῶ ὅτι ἀπέστειλα ὑμῖν σημείωμα περὶ προσώπων τινῶν συλληφθέντων ὧν γνωρίζω τὴν ἀθωότητα ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως, ἐπαναλαμβάνων ὅτι ταῦτα ἀποτελοῦν ἐλάχιστον ποσοστὸν τοῦ πλήθους τῶν ἀθώων οἵτινες δέον νὰ ἀφεθοῦν ἐλεύθεροι ἐὰν γίνῃ δεκτή, ὡς ἐλπίζω, ἡ ὑπ' ἐμοῦ προταθεῖσα διαλογὴ τῶν συλληφθέντων.

(ὑπ.) Ι. Δ. ΡΑΛΛΗΣ

ι) Ἀριθ. 2371 IV/8 28.8.44

Πρὸς τὸν Στρατηγὸν Σιμάνα

Στρατηγέ,

..... Παρὰ ταῦτα ἡ Γερμανικὴ ἀστυνομία συνέλαβε σήμερον χιλιάδας πολιτῶν εἰς Καλλιθέαν, Κουκάκι, Παλαιὰ Σφαγεῖα καὶ Πετράλωνα. Θεωρῶ ἐπιβεβλημένον νὰ δηλώσω, ὅτι ἐὰν δὲν ἀφεθοῦν ἐλεύθεροι οἱ ἀθῶοι αὐτοί, εἶμαι ἀναγκασμένος

νὰ ἐγκαταλείψω τὴν ἀρχὴν διότι δὲν δύναμαι νὰ ἀντιμετωπίσω τὴν κοινὴν γνώμην, ἐφ' ὅσον ἔχω τὴν συνείδησίν μου βεβαρυμένην διὰ τὴν σύλληψιν ὑφ' ὑμῶν, ἄνευ λόγου, τόσων ἀθώων συμπατριωτῶν μου.

(ὑπ.) Ι. Δ. ΡΑΛΛΗΣ

κ) Ὑπουργεῖον Συγκοινωνίας
Ἀριθ. Πρωτ. 1183 — Ἀθῆναι 29.4.43

Πρὸς τὴν Διοίκησιν Μεταφορῶν

Ἐνταῦθα

Κοιν. Κύριον Ἄλτεμπουργκ. Πληρεξούσιον τοῦ Ράϊχ
Β'. Διεύθυνσιν Μεταφορῶν. Εἰς Βιέννην.
Διεύθυνσιν Σιδηροδρόμων. Εἰς Βελιγράδιον.
Φ.Β.Α. 3 Θεσσαλονίκην.

Διαβιβάζοντες ὑμῖν ἐν μεταφράσει τὸ ὑπ' ἀριθ. 11847)24.4.43 ἔγγραφον τῶν ΣΕΚ, φέρομεν εἰς γνῶσιν ὑμῶν ὅτι, ἐκτὸς τοῦ γεγονότος τῆς στερήσεως τῆς ζωῆς Ἕλληνος ἐργάτου λόγῳ τῆς πράξεως ταύτης Γερμανοῦ Στρατιωτικοῦ, τὴν ὁποίαν ἀπέχομεν νὰ χαρακτηρίσωμεν, δημιουργεῖται παρὰ τῷ προσωπικῷ τῶν Σιδηροδρόμων ἐξέγερσις, ἧς τὴν εὐθύνην φέρουσι ἀκεραίαν οἱ οὕτω παρεκτρεπόμενοι Γερμανοὶ Στρατιωτικοί.

Παρακαλοῦμεν καὶ αὖθις ἐν συνεχείᾳ πολλῶν διαβημάτων γραπτῶν καὶ προφορικῶν, ὅπως δώσητε αὐστηρὰς διαταγὰς εἰς τοὺς προϊσταμένους τοῦ προσωπικοῦ ὑμῶν, ὡς ἐπίσης τιμωρήσετε παραδειγματικῶς τὸν οὕτω ἐκθέτοντα καὶ τὴν Γερμανικὴν ὑπηρεσίαν Γερμανὸν φονέα, κοινοποιοῦντες ἡμῖν τὴν ποινήν, διὰ τὸν μετριασμὸν τῆς δημιουργηθείσης κακῆς ἐντυπώσεως παρὰ τῷ προσωπικῷ ἡμῶν.

Ὁ Ὑπουργὸς (ὑπ.) Α. ΓΕΡΟΝΤΑΣ

Ἔγγραφον ὑπὸ στοιχεῖον 3

Ἀθῆναι 26.5.1943

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν

Κύριε Πρόεδρε,

Περιῆλθεν εἰς γνῶσιν ἡμῶν, ὅτι οἰκογένειαί τινες ἀξιωματικῶν Ἑλλήνων, οἵτινες κατὰ τὴν κατοχὴν ἀνεχώρησαν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, παραμείνασαι ἀπὸ μακροῦ ἄνευ οὐδενὸς οἰκονομικοῦ πόρου, ἔχουν περιέλθη εἰς πλήρη ἐξαθλίωσιν. Πλέον ἢ ἅπαξ, ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ, διεδραματίσθησαν σκηναὶ ἐσχάτης ἀπογνώσεως, ἐκ τῶν συγκεντρουμένων δὲ πληροφοριῶν προκύπτει, ὅτι ἡ διαβίωσις των ἔχει καταντήσει ἀφόρητος.

Εἶναι φυσικὸν ὅτι ἡ Ἐκκλησία, ἐν τῇ μερίμνῃ αὐτῆς ὑπὲρ πάντων τῶν δεινοπαθούντων πνευματικῶν της τέκνων, δὲν δύναται οὐδὲ καὶ δικαιοῦται νὰ παρέλθῃ ἀδιάφορος ἐνώπιον τῆς δυστυχίας ταύτης ἐκ τοῦ ὅτι αἱ οἰκογένειαι αὗται ἐστερήθησαν προσωρινῶς τοῦ προστάτου αὐτῶν διὰ λόγους ἀντιτιθεμένους πρὸς τὸ καθεστὼς τῆς Κατοχῆς, ὑπὸ τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται σήμερον ἡ χώρα. Ἵνα ὅμως δυνηθῇ ἡ Ἐκκλησία καὶ προσέλθῃ ἀρωγός, ἀπαρεξηγήτως καὶ ἐν τῷ προσήκοντι μέτρῳ ὑπὲρ τῶν τέκνων της τούτων, ἔχει ἀνάγκην δύο τινῶν:

α) Νὰ ἔχῃ σύμφωνον τὴν Κυβέρνησιν, ὅτι ἡ τοιαύτη αὐτῆς ἐνέργεια δὲν πρόκειται νὰ παράσχῃ εἰς τὰς Ἀρχὰς Κατοχῆς ἀφορμὴν εἰς παρεξηγήσεις, αἵτινες εἶναι σκόπιμον νὰ ἀποφευχθοῦν κατὰ τὸ δυνατὸν σήμερον.

β) Νὰ ἐνισχυθῇ ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως διὰ τῶν ἀναγκαίων πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν πόρων . . . . .

Θέτοντες τὰ ἀνωτέρω ὑπὸ τὴν κρίσιν Ὑμῶν, Κύριε Πρόεδρε, περὶ πολλοῦ ποιούμεθα ὅπως παρακαλέσωμεν ὑμᾶς, ἵνα, διερευνῶντες τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν ὑπὸ τὴν διπλῆν ἔποψιν ὑφ᾽ ἣν ἐμφανίζεται, εὐαρεστηθῆτε καὶ καθορίσητε τὰς Ὑμετέρας ἀποφάσεις . . . .

Ἔνθερμος πρὸς Κύριον εὐχέτης [1]

(ὑπ.) Ο ΑΘΗΝΩΝ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

---

[1] Ἐδόθη ἡ αἰτουμένη ὡς ἄνω διαβεβαίωσις καὶ ἐπὶ πλέον

Ἔγγραφα ὑπὸ στοιχεῖον 4

α) Δήμαρχος Πειραιῶς
Ἀρ. Ἐμπ. Πρωτ. 30 — 10.7.1944

Πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως

Ἐξοχώτατε,

Ἡ Σὴ Κυβέρνησις ἧς ἐπαξίως προΐστασθε, ἀπὸ 11ης Ἰανουαρίου, ἡμέρας βομβαρδισμοῦ τῆς Πόλεως τοῦ Πειραιῶς, περιέβαλε τὴν δοκιμασθεῖσαν Πόλιν διὰ στοργικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ πατρικῆς μερίμνης, ἐκδηλωθείσης κυρίως διὰ τῆς διαθέσεως πρὸς τὸν Δῆμον ἐνισχύσεως ἐκ ποσοῦ ὑπερβαίνοντος τὸ ἥμισυ τρισεκατομμύριον . . . . . Ὡς αἱρετὸς ἄρχων τοῦ Λαοῦ Πειραιῶς, σπεύδω νὰ ἐκφράσω τὰς εὐχαριστίας τοῦ Λαοῦ πρὸς Ὑμᾶς καὶ τὴν Κυβέρνησιν.

Εὐπειθέστατος

(ὑπ.) Σ. Κ. ΣΤΡΑΤΗΓΗΣ

β) Δικηγορικὸς Σύλλογος Πειραιῶς
Ἀριθ. Πρωτ. 152

Ἐξοχώτατον Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως

Ἐξοχώτατε,

Σύμπας ὁ δικηγορικὸς κόσμος τοῦ Πειραιῶς εἶναι πλήρης εὐγνωμοσύνης διὰ τὸ πατρικὸν ἐνδιαφέρον Ὑμῶν χάρις εἰς τὸ ὁποῖον ἐπετεύχθη νὰ χορηγηθῇ εἰς τοὺς δικηγόρους τῆς πόλεώς μας ἐνίσχυσις τεσσάρων δισεκατομμυρίων δραχμῶν ἐκ μέρους τοῦ Κράτους.

Μετὰ σεβασμοῦ

Ὁ Πρόεδρος — Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

(ὑπ.) Ε. ΠΡΙΜΙΔΗΣ — (ὑπ.) ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΗΣ

ἔκτακτος ἐνίσχυσις εἰς τὴν ΕΟΧΑ, διὰ τὸν σκοπὸν τῆς ἐπιστολῆς, μέχρι τέλους τοῦ ἔτους 1943 περὶ τὰς 5.000 χρυσᾶς Λίρας Ἀγγλίας, κατὰ τὸν παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Οἰκονομικῶν ἐπίσημον λογαριασμόν.

Ἔγγραφα ὑπὸ στοιχεῖον 5

Ἀθῆναι 12.7.43

α) Ὁ Πληρεξούσιος τοῦ Ράϊχ διὰ τὴν Ἑλλάδα

Κύριε Πρωθυπουργέ,

Ἀναφερόμενος εἰς τὴν χθεσινὴν συνομιλίαν μὲ τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα παρουσίᾳ τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἐπιμελητείας τοῦ Στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ Νοτιανατολῆς συνταγματάρχου Παρίζιους περὶ τῆς ἀναγκαίας ἐνισχύσεως τοῦ Γερμανικοῦ στρατοῦ ἐν Ἑλλάδι, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ βεβαιώσω διὰ τῆς παρούσης, ἐν συνεννοήσει μετὰ τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ Νοτιανατολῆς, τὴν ὑμετέραν Ἐξοχότητα ὅσα προφορικῶς ἐξέθεσα σχετικῶς μὲ τὴν χρησιμοποίησιν μιᾶς βουλγαρικῆς Μεραρχίας εἰς τὴν περιφέρειαν Θεσσαλονίκης, ὅτι δηλαδὴ τὰ μέτρα ταῦτα δὲν ἐλήφθησαν οὐδαμῶς διὰ πολιτικοὺς λόγους ἀλλὰ μόνον ἐκ καθαρῶν στρατιωτικῶν ἀπόψεων, τῆς λελογισμένης χρησιμοποιήσεως τῶν Γερμανικῶν δυνάμεων, οὕτως ὥστε ὁ διακανονισμὸς οὗτος δὲν ἀποσκοπεῖ νὰ θίξῃ τὴν Ἑλληνικὴν κυριαρχίαν εἰς Μακεδονίαν.

(ὑπ.) ΑΛΤΕΜΠΟΥΡΓΚ

β) Ε. 1170/1/6 Ἀθῆναι 13.7.43

Κύριε Πρεσβευτά,

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις λαμβάνουσα μετὰ βαθείας ἱκανοποιήσεως γνῶσιν τῆς διαβεβαιώσεως ὑμῶν περὶ τῆς ἀναμφισβητήτου κυριαρχίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἐπὶ τῶν Ἑλληνικωτάτων τούτων ἐδαφῶν τῶν ποτισθέντων τοσάκις διὰ τοῦ τιμίου Ἑλληνικοῦ αἵματος, εὐχαριστεῖ τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Ράϊχ καὶ Ὑμᾶς τόσον διὰ τὴν πολύτιμον ταύτην διαβεβαίωσιν, ὅσον καὶ διὰ τὴν παραδοχὴν παρὰ τοῦ ἀντιπροσώπου καὶ Ἀρχηγοῦ τῆς Ἐπιμελητείας τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ Νοτιανατολῆς ἀντισυνταγματάρχου κ. Παρίζιους, τῶν 15 αἰτημάτων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸ ἐγχειρισθὲν εἰς τὸν κ. Παρίζιους σημείωμα κατὰ τὴν διεξαχθεῖσαν ἐν τῷ γραφείῳ μου

τὴν 11ην τρέχοντος, παρουσία τῆς Ὑμετέρας Ἐξοχότητος, συνομιλίαν μας.

(ὑπ.) Ι. Δ. ΡΑΛΛΗΣ

γ) Ἀριθ. Πρωτ. 8657/A/6/3 16.10.43

Κύριε Πρεσβευτά,

Ἐν συνεχείᾳ προγενεστέρων διακοινώσεων τῆς Κυβερνήσεώς μου ὡς καὶ προφορικῶν συνεννοήσεων ἃς ἔσχον μεθ' ὑμῶν, ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἐπανέλθω εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐμφανοῦς προσπαθείας τῆς Βουλγαρικῆς Κυβερνήσεως ὅπως ἀλλοιώσῃ τὴν ἐθνολογικὴν σύστασιν τῶν ἐδαφῶν τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ Δυτικῆς Θράκης.

Ταὐτοχρόνως, καὶ παραλλήλως πρὸς τὴν ἐπικειμένην ἐκπνοὴν τῆς ἀναβλητικῆς προθεσμίας διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ δημοσιευθέντος ἀπὸ 10.6.42 νόμου, περὶ ἐπιλογῆς τῆς Βουλγαρικῆς ἰθαγενείας εἰς τὰ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατεχόμενα ἐδάφη, αἱ Βουλγαρικαὶ ἀρχαὶ ἤρχισαν ἐκ νέου ἐπιτείνουσαι τὴν ἐναντίον τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου κακοποιὸν δρᾶσιν πιέζουσαι, τοὺς σθεναρῶς πάντοτε ἀμυνομένους τῆς ἐθνικότητός των ἀπομείναντας κατοίκους, ὄχι μόνον πολιτικῶς ἀλλὰ καὶ οἰκονομικῶς.

Ἡ κατάστασις ἥτις δημιουργεῖται εἰς τὰ προαιωνίως ἑλληνικὰ ταῦτα ἐδάφη συνεπείᾳ τῶν πράξεων αὐτῶν τῶν Βουλγάρων εἶναι γνωστὸν εἰς Ὑμᾶς, καὶ ἐκ προηγουμένων ἐπὶ τοῦ θέματος διαβημάτων μου, ποῖον σάλον ἐπιφέρει εἰς τὴν ὑπόλοιπον Ἑλλάδα,

Διὰ τοῦτο ἀναγκάζομαι νὰ ἐπαναλάβω καὶ σήμερον ὅτι μία καὶ μόνη λύσις ὑφίσταται, ἡ κατάργησις τοῦ περιβοήτου αὐτοῦ Νόμου περὶ ἐπιλογῆς τῆς Βουλγαρικῆς ὑπηκοότητος καὶ ἡ παράλληλος κατάργησις τῶν ὡς ἄνω ἀναφερομένων πιεστικῶν μέτρων τῆς Βουλγαρικῆς Διοικήσεως τῶν ἐχόντων ὡς ἀποτέλεσμα τὴν δῆθεν ἑκουσίαν μετανάστευσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ εἰς τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα . . . . . .

(ὑπ.) Ι. Δ. ΡΑΛΛΗΣ

'Αθῆναι 20.10.43

δ)

Ὑπηρεσιακὸν Σημείωμα

Σήμερον τὴν πρωΐαν ὁ Ἐπιτετραμμένος τῆς Γερμανίας κ. Φὸν Γκρέβενιτς ἀνεκοίνωσεν τηλεφωνικῶς εἰς τὸν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως, ὅτι ὁ Βουλγαρικὸς νόμος περὶ ὑπηκοότητος δὲν θέλει τεθῆ εἰς ἐφαρμογήν, τῆς σχετικῆς προθεσμίας παραταθείσης ἀπὸ 30.10.43. μέχρι 1ης Ἀπριλίου 1944.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἀπήντησεν, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διαμαρτύρεται διὰ τὴν μὴ τελείαν κατάργησιν τοῦ, παρὰ πᾶσαν διάταξιν Δημοσίου Διεθνοῦς Δικαίου, θεσπισθέντος ὑπὸ τῶν Βουλγάρων νόμου.

ε) Σ. Α. 57

Ἀθῆναι 3 Ἰουλίου 1943

Κύριε Πρεσβευτά,

.... Βούλγαροι ὑπάλληλοι, καὶ ἀνώτατοι ἔτι, ὡς ὁ Νομάρχης Ἀλεξανδρουπόλεως, ἀφαιροῦν ἐκ τῶν χειρῶν τῶν Ἑλλήνων, οὓς συναντοῦν καθ' ὁδόν, τρόφιμα, ξυλοκοποῦντες αὐτοὺς συγχρόνως διότι ἐτόλμησαν νὰ ἀγοράσουν ταῦτα ἵνα μὴ ἀποθάνουν ἐκ πείνης..... Προβαίνουν εἰς ἐρεύνας κατ' οἶκον ἀφαιροῦντες πᾶν εἶδος ἀξίας..... Ἐξακολουθεῖ ἡ ἀναγκαστικὴ πολιτικὴ ἐπιστράτευσις καὶ ἡ χρησιμοποίησις Ἑλλήνων διὰ τὴν κατασκευὴν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν ἐν Βουλγαρίᾳ. ..... Οἱ Ἕλληνες ἀπομακρύνονται ἀπὸ ὅλους τοὺς κλάδους οἰκονομικῆς δραστηριότητος εἰς τρόπον ὥστε, εἰς κέντρα εὐημεροῦντα ἄλλοτε, νὰ σημειοῦνται καθημερινῶς πολυάριθμοι θάνατοι ἐκ πείνης..... Καθημερινῶς ἐνεργοῦνται ἀναιτίως συλλήψεις, φυλακίσεις καὶ ἐν γένει ἐδημιουργήθη εἰς τὰ ἐδάφη ταῦτα ἀτμόσφαιρα ἀπαισίας τρομοκρατίας. Εἰς ἐπίμετρον τὰ ἐκτελεστικὰ ὄργανα τῶν ἀνωτέρω μέτρων εἶναι παλαιοὶ κομιτατζῆδες ἢ μέλη τοῦ Βουλγαρομακεδονικοῦ λεγομένου Κομιτάτου......

(ὑπ.) Ι. Δ. ΡΑΛΛΗΣ

) Ἀριθ. Πρωτ. Ε. 1785 IV/8 8.2.44

Ἀξιότιμε Κύριε Ἐπιτελάρχα,

Εἶχον ἐπιστήση τὴν προσοχὴν ὑμῶν ἐπὶ τῆς διώξεως ἣν ὑφίσταται ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς τῆς περιφερείας Παραμυθιᾶς ἐκ μέρους τῆς ἐκεῖ μικρᾶς μειοψηφίας τῶν Μουσουλμάνων.

Μανθάνω νῦν, ὅτι οὗτοι ἐπιδιώκουν, ἐπωφελούμενοι τῆς ἀδυναμίας εἰς ἣν ἔχει περιέλθη ἡ Ἑλληνικὴ Διοίκησις, νὰ ἐγκαταστήσουν εἰς τὴν περιφέρειαν ταύτην τοπικὴν Μουσουλμανικὴν Διοίκησιν, ἐνθαρρυνόμενοι εἰς τοῦτο ὑπό τινος Γερμανοῦ ἀξιωματικοῦ.

Αἱ ὡς ἄνω πληροφορίαι μὲ ἀναγκάζουν νὰ ἀπευθυνθῶ πρὸς ὑμᾶς καὶ νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχήν σας, ἐπὶ τοῦ λεπτοτάτου διὰ τὴν Κυβέρνησίν μου ζητήματος τούτου, παρακαλῶν συνάμα νὰ προστατευθῇ ἡ Ἑλληνικὴ Διοίκησις τῶν ἀκροτάτων αὐτῶν τοῦ Κράτους περιοχῶν ἔναντι, τῶν διαθέσεων αὐτῶν τοῦ Μουσουλμανικοῦ στοιχείου, διαθέσεων αἵτινες ἔτυχον ἐνθαρρύνσεως ἐκ μέρους τῆς Ἰταλικῆς Διοικήσεως, ἥτις εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα ἤσκησεν πολιτικὴν τείνουσαν σαφῶς καὶ ἀπεριφράστως εἰς μόνιμον καὶ διαρκῆ ἐκτόπισιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου ἐπ᾽ ὠφελείᾳ τῶν Ἀλβανῶν . . . . .

(ὑπ.) Ἰ. Δ. ΡΑΛΛΗΣ

Ἔγγραφον ὑπὸ στοιχεῖον 6

Ἀθῆναι τῇ 14η Ἀπριλίου 1945

Σεβαστέ μοι Κύριε Πρόεδρε,

Εἰς ἀπάντησιν τῆς ἀπὸ σημερινὴν ἡμερομηνίαν ἐπιστολῆς Ὑμῶν ἔχω τὴν τιμὴν νὰ βεβαιώσω καὶ αὖθις Ὑμᾶς ὅτι οὐδέποτε μοὶ ἠρνήθητε οἱανδήποτε βοήθειαν, κατὰ τὸ διάστημα τῆς Πρωθυπουργίας σας, σχετικῶς μὲ τὸ παρ᾽ ἐμοῦ ἐπιτελούμενον ἔργον τῆς παντοιοτρόπου ἐνισχύσεως τῶν Ἐθνικῶν Ὁμάδων Ἑλλήνων Ἀνταρτῶν.

Μετὰ πάσης τιμῆς
(ὑπ.) ΣΤΑΥΡΟΣ Α. ΜΕΤΑΞΑΣ
Ἀντισυνταγματάρχης

Ἔγγραφον ὑπὸ στοιχεῖον 7

Ἐν Ἀθήναις τῇ 12ῃ Μαΐου 1944

Πρὸς τὴν Α. Ε. Τὸν Κύριον Νοϋμπάχερ

Ἐνταῦθα

Ἐξοχώτατε,

Τὸ καθῆκον μου ἔναντι τῆς Χώρας μου μοὶ ἐπιβάλλει νὰ ἐξάρω τὴν ἐπείγουσαν ἀνάγκην τῆς λήψεως ἀμέσων καὶ ριζικῶν μέτρων, ἵνα ἀποτραπῇ ἡ ἀπειλοῦσα ἡμᾶς νομισματικὴ κατάρρευσις.

Ἡ ὅλη ποσότης τοῦ ἐκτυπουμένου χαρτονομίσματος ἀποβαίνει πλέον ἀνεπαρκὴς πρὸς κάλυψιν τῶν ἐπειγουσῶν εἰς δραχμὰς ἀναγκῶν τῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς, αἵτινες ὑπερέβησαν πᾶν ὅριον δυναμικότητος τῆς Χώρας . . . . .

. . . . . Ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτὰς ἐπιθυμῶ, νὰ τονίσω πόσον ἀποβαίνει ἐπείγουσα ἡ ἐξεύρεσις μέσων δι' ὧν θὰ ἀπετρέπετο ἡ περαιτέρω ἐκροὴ εἰς σημαντικὰς ποσότητας χαρτονομίσματος ἐκ τοῦ ἐκδοτικοῦ μας ἱδρύματος. Φρονοῦμεν δὲ ὅτι ἄλλη ἄμεσος λῦσις δὲν ὑφίσταται — ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ τοῦ ἀμέσου ἐφοδιασμοῦ τῆς χώρας διὰ τροφίμων — ἀπὸ τὴν συνέχισιν τῆς πωλήσεως λιρῶν εἰς τὴν ἐλευθέραν ἀγοράν, εἰς ποσότητας ὅμως ἱκανὰς νὰ καλύψουν ὅλας τὰς εἰς δραχμὰς ἀνάγκας τῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς ἄνευ περαιτέρω προσφυγῆς εἰς τὴν ἐκδοτικὴν μηχανήν. . . . . . .

(ὑπ. Ι. Δ. ΡΑΛΛΗΣ

Ἔγγραφον ὑπ' ἀριθ. 8

Ἀριθμ. 84

Τὸ Δικαστήριον τῶν ἐν Ἀθήναις Πρωτοδικῶν
(ἐν ὁλομελείᾳ καὶ ἐν Συμβουλίῳ)

Συγκείμενον ἐκ τῶν δικαστῶν Βασιλείου Κυριακοπούλου, Προέδρου, Π. Ροζάκη, ... Οἱ Δικασταὶ τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν πρὸ δεινοῦ ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θὰ εὑρεθῶσι

διλήμματος. Ἢ ὅπως ἐξακολουθήσωσι παραμένοντες εἰς τὰς δικαστικὰς τάξεις καὶ ἐξ ἀδυσωπήτου πλέον ἀνάγκης πρὸς διατήρησιν των ἐν τῇ ζωῇ δι' ἄλλων μέσων, ἀντικειμένων εἰς τὴν δικαστικήν των συνείδησιν καὶ ἀξιοπρέπειαν, καὶ δὴ δι' ἀθεμίτων συνναλλαγῶν, ἐξοικονομήσωσι τὰ στοιχειωδῶς πρὸς συντήρησιν αὐτῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν των ἀπαιτούμενα ποσὰ ἢ ὅπως μὴ ἀνεχόμενοι τὴν ἠθικὴν ταύτην κατάπτωσιν, εἰς ἣν ἀναποφεύκτως οὕτω θὰ περιέλθῃ μετ' οὐ πολὺ ἡ Δικαιοσύνη τῆς Χώρας, ἀποχωρήσωσι ἀθρόως τῶν Δικαστικῶν τάξεων . . . . . .

ΔΙΑ ΤΑΥΤΑ

Ὑποβάλλει πρὸς τὸ Σεβ. ἐπὶ τῆς Δικαιοσύνης Ὑπουργεῖον καὶ δι' αὐτοῦ πρὸς τὴν Σεβ. τῆς Χώρας Κυβέρνησιν τὴν εὐχήν, ὅπως ἐπισπευσθῇ τὸ ταχύτερον ἡ οἰκονομικὴ ἐνίσχυσις τῶν πενομένων ἤδη Δικαστικῶν Λειτουργῶν, μεθ' ἧς εἶναι ἀρρήκτως συνδεδεμένα τὸ κῦρος καὶ ἡ ἠθικὴ ὑπόστασις τῆς Δικαιοσύνης. . . . . .

Ἀπεφασίσθη, ἐγένετο καὶ ἐξεδόθη ἐν Ἀθήναις τῇ 13ῃ Μαΐου 1843.

Ὁ Πρόεδρος	Ὁ Γραμματεὺς
Β. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ	Κ. ΖΟΥΚΑΣ

Ἔγγραφα ὑπὸ στοιχεῖον 9

α) Ἀριθμ. Α. Π. 86

Ὁ Συν/χης Πεζικοῦ Κουρκουλᾶκος Νικόλαος
Στρ/τικὸς Διοικητὴς Πατρῶν καὶ Δ/τὴς 2ου Συν/τος Εὐζώνων

ΠΡΟΣ

Τὴν Στρατ. Διασυμμαχικὴν Ἀποστολὴν Πελοποννήσου

ΟΠΟΥ

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσω ὑμῖν τὰ κάτωθι. . . . . .

---

[1] Ὁ πατήρ μου ἀναγνωρίζων τὸ δίκαιον τῶν παραπόνων τούτων τῶν δικαστικῶν λειτουργῶν ἐπέμεινε καὶ ἐδόθη εἰς αὐτοὺς δάνειον σημαντικώτατον ἐφρόντισε δὲ ἐπίσης ὅπως ἡ πλειονότης, ἐὰν ὄχι ἡ ὁλότης τῶν δικαστῶν, ἀποσπασθῇ καὶ εἰς τὴν ἐπιτροπὴν Στεγάσεως πρὸς λῆψιν προσθέτου ἐπιδόματος.

Τὴν 4ην μεσοῦντος τὰ τελευταῖα Γερμανικὰ τμήματα ἀπεχώρησαν τῆς πόλεως Πύργου Ἠλείας, ἥτις κατείχετο ὑπὸ Τάγματος ὑπὸ τὸν Ταγματάρχην Κοκκώνην Γεώργιον ἀνακηρύξαντα τὴν πόλιν ἐλευθέραν καὶ ἔχοντα θέση αὐτὸν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Κυβερνήσεως Παπανδρέου, ἐπιδιώξαντος ἅμα ἐπαφὴν μετὰ ὑμετέρας ἀποστολῆς. Ἀτυχῶς τὰ τμήματα τοῦ ΕΛΑΣ παρὰ πᾶσαν Διαταγήν, παρὰ πᾶν ἐθνικὸν συμφέρον, παρημπόδισαν ἐπαφὴν Κοκκώνη μεθ' ὑμῶν καὶ παρουσιασθέντα μὲ στολὰς Ἀμερικανῶν καὶ Ἄγγλων ἐξηπάτησαν φυλάκια καὶ εἰσήγαγον δύναμιν ἐντὸς τῆς Πόλεως. Συγχρόνως 800, ὑπὸ Κοκκώνη ἀπελευθερωθέντες κρατούμενοι, ἑνωθέντες μετ' αὐτῶν ἐπετέθησαν Τάγματος Κοκκώνη τὴν 4ην πρωϊνὴν τῆς 8ης τρ. Ταγματάρχης Κοκκώνης ἐφονεύθη ἐκ τῶν πρώτων καὶ Τάγμα ἀγωνισθὲν γενναίως μέχρι 13ης ὥρας τῆς ἑπομένης, ἠναγκάσθη συμπτυχθῇ πρὸς Πάτρας μὲ ἀπωλείας 150 περίπου.

Ἀπώλειαι ΕΛΑΣ 400.

Τμήματα ΕΛΑΣ ἀποφασισμένα αἱματοκυλίσουσι πατρίδα, ἐπιτίθενται κατὰ ἐλευθέρων πόλεων σφάζοντες, καίοντες καὶ διαρπάζοντες.

Ν. ΚΟΥΡΚΟΥΛΑΚΟΣ
Συν/ρχης Πεζικοῦ

β) Ἀριθμ. Α. Π. 185 Πάτραι 15 Σεπτεμβρίου 1944

Πρὸς τὸν Πρόεδρον καὶ Ἐθνικὴν Κυβέρνησιν
Γκαζέρταν

Ἡ πόλις τοῦ Πύργου ἀπελευθερωθεῖσα τὴν 4ην τρ. προσεβλήθη τὴν 8ην ἰδίου ὑπὸ ΕΛΑΣ μολονότι ἐπισήμως Ταγ/ρχης Κοκκώνης ἐτέθη ὑπὸ ὑμετέρας Διαταγὰς καὶ ἀνέμενεν ἐκπρόσωπον τῆς Διασυμμαχικῆς Ἀποστολῆς. Μετὰ 36ωρον μάχην πόλις Πύργου παρεδόθη εἰς τὸ πῦρ καὶ 600 ἐκ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ ἐσφάγησαν.

Ἡ πόλις τῶν Καλαμῶν παραδοθεῖσα ἄνευ μάχης τῇ μεσολαβήσει Ἄγγλου ἀξιωματικοῦ τῆς Σ.Δ.Α.Π. παρεδόθη καὶ αὕτη εἰς τὰς φλόγας καὶ τὴν σφαγήν. Αἱ πόλεις Ἀμαλιάς, Λεχαινά, Ἀνδραβίς, Γαστούνη, Ἀχαΐα, Αἴγιον, Ναύπακτος καὶ

Ἀγρίνιον καταληφθεῖσαι ἄνευ μάχης παρεδόθησαν εἰς τὰ Λαϊκὰ Δικαστήρια τοῦ ΕΛΑΣ, συνεχίζονται δὲ αἱ ἐκτελέσεις τῶν πολιτῶν ἐν ὀνόματι Κυβερνήσεως ὑμῶν. Ὁ Ἄρης Βελουχιώτης κυρίαρχος, σφάζει, καίει, ἁρπάζει διότι ἡ Ἑλλὰς διὰ νὰ γίνῃ τιμάριόν του πρέπει νὰ κοκκινήσῃ εἰς τὸ αἷμα. . . . . .

Ἐὰν μᾶς θεωρεῖτε προδότας δύνασθε νὰ μᾶς δικάσητε. Εἴμεθα ἐδῶ, ἀλλὰ πρὸς Θεοῦ ἐλᾶτε καὶ ἀπαγορεύσατε εἰς τὸν Βελουχιώτην νὰ μεταβάλλῃ τὴν Ἑλλάδα εἰς χώραν ἐρειπίων καὶ πένθους.

Ν. ΚΟΥΡΚΟΥΛΑΚΟΣ
Συν/ρχης Πεζικοῦ

γ) Α. Π. 108 ἐξ. ἐπεῖγον

Πάτραι 27)9)1943

Πρὸς τὸν Δ)τὴν Βρεττανικοῦ Ἀγήματος

ΟΠΟΥ

Ἄτακτοι τοῦ ΕΛΑΣ ἐπιμένουσι ἐπιτεθοῦν κατὰ τῶν Πατρῶν.

Ἐπιθυμῶ νὰ γνωρίσω ὑμῖν ὅτι αἱ σφαγαί, οἱ ἐμπρησμοὶ καὶ αἱ φρικαλεότητες, αἵτινες ἔλαβον χώραν εἰς πόλεις Πύργου, Καλαμῶν, Μελιγαλᾶ, κλπ. μᾶς ὑποχρεοῦν νὰ παραμείνωμεν ἄκαμπτοι εἰς τὰς θέσεις μας καὶ ἀντιστῶμεν κατὰ τῶν δυνάμεων τοῦ ΕΛΑΣ ἵνα μὴ θρηνήσωμεν καὶ ἐν Πάτραις θύματα.

Ν. ΚΟΥΡΚΟΥΔΑΚΟΣ
Συν)χης Πεζικοῦ

Ἔγγραφα ὑπὸ στοιχεῖον 10

α) Θεσσαλονίκῃ τῇ 19ῃ Φεβρουαρίου 1944

Πρὸς τὸν Ὑπουργὸν Ἐθν. Ἀμύνης

. . . . . Δὲν θεωρῶ πρέπον νὰ παραλείψω, ὅτι ὁ πληθυσμὸς ἐνταῦθα καὶ εἰς τὴν ὕπαιθρον συνέχεται ὑπὸ μεγάλης ἀγωνίας διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς καταστάσεως καὶ ἤλπιζε νὰ εὕρῃ κάποιαν ἀνακούφισιν μὲ τὴν συγκρότησιν ἐνταῦθα τμημάτων

ἀσφαλείας. Ἡ ἀγωνία τοῦ πληθυσμοῦ θὰ ἐνταθῇ ἂν πληροφορηθῇ ὅτι ναυαγῇ ἡ ἐνέργεια αὕτη τοῦ Κράτους.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΠΑΝΟΠΟΥΛΟΣ [1]
Ἀντιστράτηγος

β) Κοζάνη 25 Ἀπριλίου 1944

ρὸς τὸν κύριον Πρωθυπουργὸν

. . . . . Διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ κομμουνιστικοῦ κινδύνου ἐν Δυτικῇ Μακεδονίᾳ, κινδύνου τρομεροῦ λόγῳ τῆς συνεργασίας των μετὰ τῶν Βουλγάρων, ἀνάγκη νὰ ἐνισχυθῇ τὸ ταχύτερον ἡ Χωροφυλακὴ καὶ ἱδρυθῇ ἕν τάγμα εὐζώνων. Ἐὰν δὲν λάβωμεν μέτρα συντόμως θὰ θρηνήσωμεν διὰ βαρυτάτας ἀπωλείας καὶ ἡ εὐθύνη ἡμῶν τῶν ἀξιωματούχων θὰ εἶναι τεραστία . . . . .

† Ὁ Ξάνθης ΙΩΑΚΕΙΜ

γ) Ἀθῆναι 12 Φεβρουαρίου 1944

Πρὸς Ὑπουργεῖον Ἐθν. Ἀμύνης

Κομμουνισταὶ ἀντάρται τρομοκρατοῦσι τὸ χωρίον μας Μαρκόπουλον Ὠρωποῦ . . . καὶ τὴν πέριξ περιφέρειαν. . . Κάτοικοι διατελοῦν ἐν ἀναστατώσει καὶ πλεῖστοι ἔχουν ἐγκαταλείψῃ τὸ χωρίον καταφυγόντες ἐνταῦθα.

Ὅθεν παρακαλοῦμεν ὅπως ἀποσταλῇ ἀπόσπασμα ἐπὶ τόπου τὸ ταχύτερον, δηλοῦμεν δὲ ὅτι θέλομεν βοηθήσῃ τὸ ἔργον τούτου ἅπαντες.

(Ἕπονται περὶ τὰς 50 ὑπογραφαὶ)

δ)

Ψήφισμα

Ὁ Λαὸς τῶν Πατρῶν . . . . . ἀποφασίζει :

---

[1] Ὁ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ μέχρι Μαΐου 1946 Διοικητὴς Δ. Σώματος Στρατοῦ).

1) Διαδηλοῖ τὴν πρὸς τὰ σώματα ἀσφαλείας ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην του. (Τάγματα Εὐζώνων, Ἀστυνομίαν, Χωροφυλακήν).

2) Ἐπιδοκιμάζει ἀνεπιφυλάκτως τὴν πολιτικὴν τῆς Κυβερνήσεως πρὸς ἐκκαθάρισιν τῆς Χώρας ἀπὸ τὰ ἐθνοκτόνα ἀναρχικὰ στοιχεῖα.

3) Ὑπόσχεται νὰ παράσχῃ πᾶσαν συνδρομὴν πλαισιώνων, ἐφ᾽ ὅσον τοῦτο ἤθελε ἀπαιτηθῇ, τὰ Σώματα Ἀσφαλείας.

Ἡ Ἐπιτροπὴ συλλαλητηρίου
(Ὑπογράφουν ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν σωματείων τῆς πόλεως)

Ἔγγραφον ὑπὸ στοιχεῖον 11

Ὁ Στρατιωτικὸς Διοικητὴς Ἑλλάδος 18.9.1943

Πρὸς τὸν κύριον Πρόεδρον τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως
Ἀθήνας

Μετ᾽ ἐκπλήξεως εἶδον ὅτι εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως ἐδημοσιεύθη ὑφ᾽ Ὑμῶν Νόμος, ὁ ὑπ᾽ ἀριθ. 560, ἀφορῶν τὴν ἐπαναφορὰν εἰς τὸ στράτευμα τῶν ἐξ αὐτοῦ ἀπομακρυνθέντων ἀξιωματικῶν λόγῳ πολιτικῶν λόγων.

Τὸ μέτρον τοῦτο ἀποτελεῖ πράγματι ἐπιστράτευσιν καὶ δὲν δύναμαι συνεπῶς νὰ τὸ ἀνεχθῶ.

Παρακαλῶ ὅπως ἀνασταλῇ πάραυτα ἡ ἐκτέλεσις τοῦ νόμου.

(ὑπ.) ΣΠΑΪΝΤΕΛ

Ὁ πατήρ μου βλέπων ὅτι οἱ ἀπομακρυθέντες τοῦ στρατεύματος ἀξιωματικοὶ ἕνεκα πολιτικῶν λόγων (κίνημα 1935 κλπ.) ὑπέφερον οἰκονομικῶς, ἀπεφάσισε, ἂν καὶ ἀνῆκον οἱ πλεῖστοι εἰς τὴν ἀντίθετον πρὸς αὐτὸν πολιτικὴν παράταξιν, νὰ τοὺς ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ἐνέργειαν. Τοῦτο καὶ ἔπραξε δημοσιεύσας τὸν 560 Νόμον. Διὰ τὸν νόμον αὐτόν, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ ἐγγράφου τοῦ Σπάϊντελ, οἱ Γερμανοὶ εἶχον μεγάλας ἀντιρρήσεις.Παρὰ ταῦτα ὅμως ὁ πατήρ μου κατώρθωσε διὰ τῆς ἐπιμονῆς του νὰ ἐπαναφέρῃ τοὺς ἀξιωματικοὺς καὶ νὰ λαμβάνουν οὕτω τὸν μισθόν των μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως.